

1945. — Դ. ՅՐԱՆՍԱ

Երկրին ազատագրութեան փոթորիկներէն վերջ, որ մենք ալ կ'ենթադրէինք որ մենք, մասնաւորապէս Միջին եւ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, զաղուովը կը բոլորէ բազմաթիւ խաղաղ շրջան մը:

Ճակատին ժամանակը եկած չէ խոսելու կարգ մը տխուր երեւոյթներու մասին, որ կը սպառնալիս պոտորել մթնոլորտը:

Կարճ պիտի կապենք նաեւ Ազգ. Ճակատի (Ազգ. Միութեան) մասին, որուն լայնօրէն վարչ. բաժինը, այն վստահութեամբ թէ պիտի մնայ իր բարձրութեան վրայ, իբրեւ օղակ մը ներդաշնակութեան եւ սերտ դորձակցութեան: Կը բաւէ ըսել որ, ի վերջոյ «Ճակատը» դարձաւ ոչ թէ կորույթ մը իսկապէս ազգային միութեան, այլ տեսակ մը պատուանդան՝ արժարժեւոր համար չին ու նոր կրէրներ եւ նախապայարտներ:

Միամտութիւն պիտի ըլլար ուրիշ ելք սպասել յատկապէս ծրագրուած համադրումներէ մը վերջ: Որ արուեստական մեծամասնութիւն մը կը յաւակնէր նոր կարգութեամբ հաստատել, իբրեւ «վերին իշխանութիւն»:

Փաստը այն է որ, «Ճակատ»ին ամենէն խառնադաւաճ հիմնադիրները եւ ուղեկիցներն անգամ զոտած են այսօր: Ոչ միայն Փարիզի, այլ եւ դաւառի մէջ: Այս, ամենէն առաջ դատաւարական այն թաղաքներուն մէջ ուր միեմբեմու հաստատուած չէ դեռ դրամական օրէրէն: Գերմանիոյ իրողութիւնն էր եւս — չեմբերին առաջ շարքերն են որ կը տրորանային, հակառակ համբերութեան յորդորներուն:

Ջերմապէս դատաւարի չէր գաղափարը — Ազգ. Միութեան — որուն համար 15 տարի միջին պատերազմէ առջ թեքեցաւ Միութեան մը՝ կազմուած բոլոր ներկայացուցչական տարրերէն եւ չորս հոսանքներէն, ոչ թէ հատուկօրէն անհատական: Իրականին մէջ մենատիրութիւն մըն էր որ հաստատուեցաւ, բազմաձայն մեքենայով մը որուն զայս նակները կը դառնուին միեւնոյն խմբակին ձեռքը: Եւ ինչ մենատիրութիւն: Առանց հաշուելու իր մտաւոր եւ բարոյական ուժերը, «Ճակատ»ը միեւնոյն խմբակին դորձուրէն մէջ: Փորձեց իր առաջինը մէջ լուծել եղած-չեղած Միութեանները եւ կազմակերպութիւնները, դորձակցութիւնը չվերականգնելու հետ:

Այս եւ ուրիշ միջոցիչ երեւոյթներու կարգին, չենք մոռնալ միջխառնական պարագայներն ալ: Ենթադրելու հաստատուած համբերութեան, դորձիկ ապարդիւ շնորհակցանք բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնք զոտուր մնացած էին, կամ պատուանդանէն կը դիտէին հանրային կեանքը: Ուստի նուազ թիւ թաղաքական տարրերուն, անոնք անշուշտ հասկցան շատ մը վէճերու եւ թիրախացութեան ինչ ու ինչը:

Ուրիշ կազմութիւն երեւոյթ մը՝ զարդաներու ցանցը: Երբեք այսքան ծաղկոցներ եւ դասեր-թացներ չէինք ունեցած, որքան վերջին տասը ամիսներու ընթացքին:

Գնահատելի է, նոյնպէս, Հայկ. Դատի հետապնդումին համար հաստատուած դորձակցութիւնը: Մանաւանդ դատարի մէջ:

Այս առթիւ կարելի էր հարցնել թէ ինչ տրամաբանութեամբ որոշած են կատարուած հանդիմանականութեան 10 առ հարիւր վար դնել: Ազգ. Միութեանը ունի իր սեփական եկամուտները, իսկ այս հանգանակութիւնը դուրս կը մնայ սովորական ձեւերով իրենց սահմանէն:

Ինչ կ'ընթերցենք դադարէ ընդհանուր գործունէութեան ուղեւորաւ են նոր սերունդի կազմակերպութեան համար կատարուած աշխատանքները: Եսք մը անուանադիրութիւններէ վերջ, Ազգ. Միութեանը կը հովանաւորէ Ծրանսահայ Միութ. Միութեան մը: Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Նոր Մերուից» օրէն Միութեան: Կը գործէ նաեւ Հայ Ուսումնարանը: Դատարիցներն ու դատախառնութիւնները իրար կը համարեն: Դժբախտաբար Հայերէն տակաւին գոյ գիւր մըն է շատերուն համար, բացի նոր Մերուիցէն որ նշանաբան իրարած է ամէն բանէ առաջ հայերէն խօսիլ:

Երեւոյթական վարչութիւններն ալ բարգաւաճ շրջան մը բոլորեցին: Իսկ իմացական շարժումը կը կարօտի յաւաքում օրերու, աւելի ծաղկելու համար: Երկու Ուսերը, Կապոյա եւ Կարթիք, կը դորձեն իրենց յատուկ ծրագիրներով:

ՆՈՐ ՏՄԻՒՆ, ՆՈՐ ԲԱՐԻ
ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՅՈՂՆԵՐՈՒՆԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄԵՐՈՒՆ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԱՆ ԵՒ ԱՍԵՐԻԿԱՆ

ԽՄԲ. — Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը, որուն կեդրոնն է Նիւ Եորք եւ որ առաջին անգամ դիմում կատարեց Սան Ֆրանցիսկոյի ինքնաշարժովին, հետեւեալ հետազոտող աղջկան է Մ. Նախապետու պարտաւճի գործընթացը: Միայնակ Պ. Պրոքթըր, աստիճանաւ Յալք. Ա. Արիստանեանի ստորագրութեամբ: —

Հայ Ժողովուրդը այն ամեն տեղ իր անհղութեամբ կարգաւ այս առաւելումն թերթերու այն տեղեկանքները, որուն համաձայն մեր Կառավարութիւնը՝ իր դեմաւանին միջոցաւ, ապահովութիւն տուած է Թուրքիոյ թէ՛ Միացեալ Նահանգները պիտի մերժեն զօրակից հանդիմանալ ապագայ ունէ թայիլ, որ կրնայ վաւանել Թուրքիոյ անկախութիւնը կամ անոր հողային ամբողջականութիւնը, առանց վերահսկողութեան ընկուլ: Հայկական իրաւունքներու նկատմամբ:

Յուսալի է, որ մեր կառավարութիւնը իր քաղաքականութիւնը որոշելու առեւ, եթէ որոշած չեկողք ճիշդ է, անտես առած չէ Հայկական ինքնիւր մերձեկան լուծումը, ինչպէս իրականացած էր համաշխարհային առաջին պատերազմի վերջաւորութեան, ստեղծելով անկախ Հայկական պետութիւն մը, որուն սահմանները գծուեցան մեր Նախապետին կողմէ եւ որուն գոյութիւնը իրաւապէս ճանչցուեցաւ մեր կառավարութեան եւ Դաշնակցութեան կողմէ:

Չենք կրնար ենթադրել որ այդ զեկոյցին մէջ նպատակ չէր Հայերու իրաւունքը ծախելու կամ ունէ կ'ընդունէր աղբիւր այն հողերուն վրայ, որոնք կը գտնուէին թրքական հակաշփոխ տակ:

Հայ Ազգային Կոմիտէին նշուածով չէ հարցադրել որ կառավարութեան քաղաքականութիւնը հանդիպ Թուրքիոյ կամ ուրիշ ունէ պետութեան: Բայց կը փափաքէ ինչքան մեր կառավարութեան պատասխանատուութիւնը հայ Ժողովուրդին հանդէպ, որ զոն եղած է թրքական վարչապետութեան համաշխարհային առաջին պատերազմի ժամանակ եւ անիջ յետոյ:

Հարկ չէալ ըսելու որ մեր կառավարութիւնը, իր խորհրդարանին եւ նախադահլ միջոցով, միասնաբար եւրոպայի եւս պետութիւններուն նախ Մեծնիքիտիտիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ եւ յետոյ Դաշնակցութեան, մէկ կողմէն, անորոշ բացատրութիւններով չէ որ յայտնած է իր համախորհիւնը Հայերու վտանգաւոր կացութեան մասին եւ միւս կողմէն իր արհամարհանքը՝ հանդէպ Թուրք կառավարութեան, որ տարիներով ձգձգած է դորձադրել բարենորոգումները, կրկնել խոստումներ ըրած, սակայն իրենք չէ դորձնականացուցած: Ան (մեր կառավարութիւնը) անոցած է Հայերու անկախութեան իրաւունքը, անոց բրած ծառայութեան եւ զոհողութեան համար:

Կը հաստատենք թէ ծանր պատասխանատուութիւն մը կ'իյնայ մեր կառավարութեան վրայ, որ եւրոպական պետութիւններ եւ Դաշնակցութեան, մէջը հաշուելով նաեւ Միացեալ Նահանգները, անցնալի չեն յաջողած պարտադրել իրենց կամքը: Այս պատճառով կը հաստատենք որ ներկային, համաձայն հաւաքական յանձնառութեանց եւ դաշնադրային պարտականութիւններուն, անոնք պիտի միանան գործադրելու նախաձեռնութիւնի իրաւարարական վճիռին եզրակացութիւնները: Ասիկա հրամայական դարձած է հետեւեալ պատճառներով: —

Առաջին — Զեանչնալ Հայաստանի իրաւունքը իր այն հողամասերուն վրայ, որոնք այժմ կը գտնուին թրքական հակաշփոխ տակ, բայց որոնք մասն են ռաճմանագծուած Հայաստանի պետութեան, համաձայն պիտի ըլլայ ընդունելու այն սկզբունքը թէ՛ «ոյ որ դաւաճանութեամբ կը շահի, կրնայ պահել իր յափտակութիւնները»:

Երկրորդ — Ասիկա մ'իյնայ անհատիկի, այլեւ հակառակ է մեր կառավարութեան եւ մեր Դաշնակցութեան կառավարութեանց անցեալ պատերազմի եւ ներկայ պատերազմին յայտարարած իւրաքանչիւր սկզբունքին:

Երրորդ — Հայերու իրաւունքները մոռնալ կամ մերժել գործնականացնել անոց իրաւունքները հայ պետութեան մէջ, ինչպէս որ ռաճմանագծուած, ընդունուած եւ նուիրաբերուած է անցեալ պատերազմի ժամանակ եւ անիջ յետոյ, պիտի նշանակէ, որ 1.000.000-է աւելի հայ զաղկական

Երկրային Հայեր եւ Հայաստան

Le Monde հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէ, առանց յիշելու աղբիւրը: — Երկրային Հայերուն 50 առ հարիւրը ընդունեցաւ Խ. Հայաստանի առաջինը՝ իրենց հայրենիք վերադառնալու մասին: Երկրային եւ Սուրանի հայ զաղուրը կը հաշուէ մօտ 35.000 հոգի:

Ի նարկին պիտի կոռնին

Անգարայէն կը ետագրեն: — Վարչապետ Սաբանդուլու յայտարարեց թէ Թուրքիա ի հարկին պիտի շարունակէ այն համարն որ անկախութիւն պարզեց երկրին: Այն համարն որուն հետեւեցանք մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, միշտ այն է որուն կը հետեւինք մեր անկախութեան պատերազմին ի վեր: — մեր Ժողովուրդին անկախութեան եւ պատուութեան համարն: Կը հաստատուի թէ առաջ նախարար Պ. Հասան Սաբա, որ նոյնպէս յայտարարեց թէ Թուրքիա պատրաստ է կոռելու զայն իր սահմաններէն մէկ ինչ հող ձգելու, Լոնտոն պիտի երթայ, ներկայ ըլլալու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէկ Ժողովին:

Միջինքուր պատերազմը կը շարունակուի Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, այս վերջին յայտարարած էր թէ Եւրոպայի Թուրքիան կրնայ պիտի նետուի ինչ մը հող յաղու: Համար: Մոսկուայի անթիւ պատասխանելով, կըսէ թէ Եւրոպայի յաղու ուլար որ Թուրքիոյ պատերազմի շանթերը ուղղուէին նախապետութեան դէմ պարզաբար: Սետոյ պարզելով Թուրքիոյ նախապետութեան տաղանաւը, դիտել կուտայ թէ անկախի չէ որ խոտովութիւնը ծաղիկ մօտեր: Անգարայի անթիւ կը յայտարարէ, իբրեւ պատասխան: — Եթէ Մոսկուայի պատան խոտովութիւնները այն են ինչ որ պատահեցան պաշտանեան երկրներու մէջ, Թուրքիոյ կ'իյնայ նախապետը չէ այդպիսի դէպքերու համար: Թուրքիա կը շարունակէ իր վերաշինութեան եւ սպառնալուցան համար, բոլորովին տարբեր այն ծրագրէն զոր կը շատագոյն Մոսկուայ: Թուրքիա դիտել պիտի չանէ իր գործը յառաջ խաղաղով ազատ եւ իրեն յատուկ համբովմը:

Մեղադրանք քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ վերապահութիւն կը տրէ Մոսկուայի խորհրդածոյցի արդիւններու մասին: Թուրքիա մամուլը լայնօրէն կը զրաղի Սուրան Թերթի դեմաւանութեան թափին խմբագրին՝ Եւրոպայի մէկ յօդուածով, որուն համաձայն խորհրդային կառավարութիւնը 1942ին առաջարկած է Թուրքիոյ ձգել Պոլսիկի պոլսկական նահանգներու, ինչպէս եւ այդ քաղաքին եւ թրքական սահմանին միջեւ հաստատուած հողերը: Թուրք լաւապարտ Միջինի այս առաջարկի իմացըն է Անգլիոյ նախարարներէն Միսթրոտ Բրիքսի կողմէ:

Ինչպէս կ'ընկալուի, թրքական շրջանակները այս անցողաւոր ինչիւր, կ'ընդուն պայքարցանել թէ պատերազմի շրջանին Խ. Միութեանը ոչ միայն որ եւ մեղադրեց չունէր Թուրքիոյ դէմ, այլեւ կ'ուրէր անոր ձգել պոլսկական ամենէն կարեւոր նահանգներուն մէջ կը կը թուի թէ այս յայտնութեանց հետեւեալով է որ կարգ մը պոլսկական թերթեր կը պահանջեն Պոլսիկից կեղծ թրքական թրակիոյ կողմ որ մասերը:

Լոնտոնի «Էքսպրես» շաբաթաթիթր վերլուծելով ռուսական պահանջները իրանէն: Թուրքիային, կը բացատրէ թէ անոց նպատակն է 1. Պաշտպանել Բաղդադ, 2. Պաշտպանել իր հետեւին Միջին Արեւելքին եւ Պաշտպանել: Այս ստիկն կը իյնէ թէ Ռուսիա անշուշտ իր քանցեցէ ազգայնաբան Հայ. Երեւոյթ, որ առաջարկ էալուած է այնքան վարպետութեան: Երաւակցութիւն, — Այս բոլոր ինչիւրներն եւ ուրիշներ կրնան լուծուիլ պայմանաւ որ երեք մեծ պետութեանց դիւանադիւանական յարաբերութիւնները առողջ ըլլան: Այսպէս, եթէ անհամաձայնութիւնը տիրապետէ, անլուծելի են:

ԿԱԶԻ պատուով պիտի կրճատուի յունուար 33ին սկսեալ, Ժամը 13ին 17.30:

ՆՈՐ ՏՄԻՒՆ ԱՐԶԱԿՈՒԹԻՒՆԵՐ ԵՒ ՎԵՐԱԿԱՐԵՐԻՍ

ներ, որոնք այժմ կը գտնուին դանաղան եւրոպական եւ ասիական երկրներու մէջ, երբեք պիտի չունենան ազգային պատասխանութիւն:

Եթէ տեղեկութիւնը ճիշդ է, անկախի չէ հաշուեցնել մեր կառավարութեան այս քաղաքականութիւնը Հայերու եւ անոց արդար դատին հանդէպ մեր կառավարութեան եւ ամերիկեան Ժողովուրդի այնքան ժամանակ ցոյց տուած շահագրգռութեան եւ համակրութեան հետ:

Այս հետադրել կը զրկենք, Պ. Նախարար, այն կառարակ համոզումով, որ ամերիկեան Ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը երբեք պիտի չլինէ հայ Ժողովուրդը կամ հրամարին անոր արդար դատին:

Անդամականի փոփոխություններ

Վերջին լուրերն են համաձայն, Հիւս. Իրանի մէջ ծագած խռովութիւնները հասած են մինչեւ Իրանեան Քիւրտիստան: Քիւրտ ցեղապետները գնացել են Կապուսիւք կը ստանան եւ կը պատրաստուին յարձակիլ Իրանեան Քիւրտիստանի մայրաքաղաքը Երբէք:

Լոնտոնի իրանեան զենապահապանը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն իր կառավարութիւնը խնդրած է Անգլո-պարսկական խորհրդային Իրանականութիւններէն արտօնել Իրաքի իշխանական պարագրքին պարագրքը: (Ապստամբները պաշարած են այս քաղաքը): Խորհրդային Իրանականութիւնները մերժած են այս առաջարկը, յայտարարելով թէ չեն ուզեր խառնուիլ Իրանի ներքին գործերուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՂ

ՀԱՅԻ ՆՈՐ ԲԱՇԽԻՆԸ, Յունուար 1էն սկսեալ. — M. C. V. դաս՝ 300 կրամ, E. 125, J1 125, J2 350, J3 375: Մասը աշխատանքներուն համար՝ Ա. դաս՝ 75 կրամ աւելի, Բ. դաս՝ 150 կրամ աւելի:

ՀԱՅԻ ՏՈՄՍԻՆ փերաստատման առթիւ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց թէ ցորենի պաշարը չորս միլիոն կենդանի պակաս է Յունուար 1ին: Այս տարուան ցորենի հունձքն է 45 միլիոն կենդանի (անցեալ տարի 65 միլիոն էր), որ հազիւ կը բաւէ վեց ամսուան: Մնացեալը պիտի ճարեն դուրսէ: Փոսպանիները խնդրեցին ազատ ձգել հացի վաճառումը, բայց նախարարը մերժեց: Արդէն իսկ կեղծ պարենատոմսեր կը ծախուին, 150—250 ֆրանքի եւ հացը դժուար կը ճարուի:

ՆԱՄԱԿԱՆԵՐԸ 3 եւ հետագայը 3 ֆրանք, Յունուար 1էն սկսեալ:

Յանձնարարելու նամակները պիտի արժեն 9 ֆրանք, տպագրելու նիւթերը՝ մէկ ֆրանք (մինչեւ 20 կրամ), հեռագրերը՝ իւր ըստ 18 ֆրանք (աւելին՝ բաւար 2 ֆրանք), փաթեթ՝ փաթեթալը՝ շուկէս ֆրանք, փակուածքներ 10 ֆրանք եւն:

ՄԻՋԱՐԱՆԻՆԵՐԸ եւ ճաշարանները կրնան բաց մնալ ամբողջ շաբաթը, պայմանաւ որ երկտորակաւուծիկները չընթանան երեւօ օր:

ՄԻՆԱՆ 250 ԳԻՆՈ ԱՄՈՒՆՆՆԱՅՈՒՆ պիտի տրուի այս ձմեռ, ինչպէս յայտարարեց ազգ. տնտեսութեան նախարարը:

ՀԻՐԵՐԻՆ անձնական եւ քաղաքական կոտորածներուն ընդդիման զանազան անդիւններով եւ իշխանութեան կողմէ, լեցուցալուծուած մը մէջ: Անձնական կոտորածները մէջ ՀԻՐԵՐԻՆ հաստատուելով իր ամուսնութիւնը եւա Պարսկի հետ, իր յայտարարեց. — « Ես եւ կենա կը նախընտրեմ միմեկին քան շնորհապարհ ըլլալ, հրաժարիլ կամ անձնատուր ըլլալ: Պէտք է հրկիւզ մեր խաղաղութիւնը այն կարծիքով թէ ինչ կամ Գերմանիոյ մէջ ու եւ է մէկը ուղեց 1939ի պատերազմը եւ զայն կը վերադարձնէ Գերմանիոյ կամ միջազգային հրէշալուծութեան 2 եւն.:

ՀԻՐԵՐԻՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆԸ սպարապետները յունուարին ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ եւ ծրագրել մը պիտի մշակեն Միացեալ Ազգերու զինուորական ուժը կազմակերպելու համար:

ՖԻՆԱՆՍԻՆԵՐԸ ԱՄՈՒՆՆԱՅՈՒՆ համաձայնութիւն մը կը կնքուցեն Հինգ տարեկան համար:

ԱՆԳԱՐԱՆԻՆԵՐԸ կը հետադիւն թէ շուտով պիտի բացուին զերման զենապահապան եւ հրապատարաններու զինանախույթները, որոնք կնքուած էին, երբ Թուրքիա պատերազմ հռչակեց Գերմանիոյ դէմ: Թուրքիայի զինուորական քաղաքային եւ զինուորական ներկայ պիտի ըլլան 10. Միութեան, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթերը կը գտնուին Անգլո-պարսկական զենապահապան եւ Պոլսոյ հրապատարաններին մէջ: Կրկնութիւն թէ բոլոր զաղտնի անգլիկազինները, արձանագրութիւնները եւ փաստաթուղթերը այրուած կամ վրցուած են, երբ Ֆոն Փափէն եւ զենապահապան պաշտօնները հետազոտեց Թուրքիային:

2000 ՀՐԵԱՆԵՐ Ժերմանական Երուսաղէմի եւ Թէլ - Ավիվի մէջ, իրեն հետեանք վերջին խռովութեանց: Վաթնուկէն վար բոլոր ալիքերը ձերբակալուեցան Երուսաղէմի մէջ թաղային մէջ: Ուրբաթ օրն ի բուն զինուորական կառքեր բռնի կը փոխադրէին բոլոր կապակեղծները: Անդ, զինուորները պաշարած էին երկու քաղաքները զնդաշիրներով եւ ծանր գնցեցողով: Նոյն իսկ Թուրքիայի եւ հրապատարանները արտօնուած էին իրենց տեղէն չարտօն: Թուրքիայի ալ արդիւնեցան եւ լուրի միակ աղբիւր մնաց անթեր: Երուսաղէմի եւ Թէլ-Ավիվի բնակիչները տուներուն մէջ փակուած էին, բոլոր վարագոյնները դոց, մինչ անգը: զինուորները կը պատնէին տունէ տուն: Բրիտանական իշխանութիւնները յայտարարեցին թէ վճարած են Զախախել ահաբեկչական շարժում:

մը, ամենախիստ միջոցներով: Հրէական շարժումը իսկական կոմիտէն զեկոյցով մը կը ստանձնէ պահապանութիւնը վրայ կատարուած յարձակումներուն պատասխանատուութիւնը: Կը կարծուի թէ այս արարքները կատարուած են իբրեւ վրէժ 55 Հրէաներու աքսորման (Երիթրէա դիկուած են):

ԱՍՐԳԱՏԱԿԱՆ Ժողովը համար 16 օր ամէն դուռ զարնէ վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան արեւելեան բաժնին տնօրէնը, Պ. Հարօլտ Մայնը յուսահատ վերադարձաւ Ուոշինգթոն, զարմանք յայտնելով խորհրդային Իրանականութեանը ընդմէջ զիջումները:

ՄԱՀՈՒՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒՄԻ ժամ Ժիօ, որ երկու արունքները կորսնցուցած էր, մասնակցելով Փարիզի ազատագրական կոնքրետին, զօր. Լըբլէսի բանակին մէջ: Ամբաստանուած էր թէ զբաւան շրջանի վայրագութիւնները կատարած են 60 հայրենասէրներ ձերբակալել տուած էր, որոնց քանիսն աքսորուեցան, ուրիշները գնդակահարուեցան:

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ Երմուտցոյցին ընդունութեան առթիւ, նախարարը յայտարարեց թէ դուրսագործութեան յանցանքով ամբաստանուած են 32.000 հոգի, ձերբակալուած 22.000: Լրտեսութեան համար հարցաքննուած են 15 հազար հոգի, ձերբակալուած՝ աւելի քան 6000 հոգի: Սեւ շուկայի համար ամբաստանուած են 12.000, ձերբակալուած՝ 2500 հոգի: Պատերազմին առաջ տարին հազիւ 50 հոգի կը ձերբակալուէին իբրեւ լրտես: Զանգուան ոսկիներու համար 1938ին ձերբակալուած էին 9000 հոգի, իսկ այս տարուան տարած միւսները՝ 47.000 հոգի:

ԱԻՆԻՒ ՔԱՆ 3.000.000 ֆրանքի կեղծ հաղարնոցին տպած են խաւք մը կեղծարարներ, կէս օրէ մը վերջը, Պրոնի մէջ (Լիւն): ձերբակալուեցան 1000 հոգի, մէկը Ալեքսիանցի, միւսները Զիւնապի:

ԵՐԻՐԱՆԻՆԵՐԸ ցնցումներու հետեանքով հարիւրաւոր տուներ իրան արեւելեան Անատոլիոյ մէջ: Մարդկային զոհ կայ:

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ ՍԵՒ ԵՆԻՎԱՅԵՆ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐԻՋԹԱԿԱՆ նախարարը որոշեց որ 14էն վար դպրոցական մը 50 ֆրանքին աւելի դրամ չունենայ: Բազմաթիւ պատմաբաններ այս փառքն վարակուելով, ապրանք կը փոխադրեն սեւ շուկայէ մը ուրիշէ մը, կը ծախէին իրենց հարուստները կամ դպրոցական իրեր, նոյնիսկ ուսուիչները եւ ծխախոտ:

ՄԵՐ ԾԱՆԿՈՅԸ

ՄԱՐԻՆԻՆԸ — Այս զաղուիթը որ թմրած միմեկի մը ունէր, վերջերս սկսաւ զբաղիլ իր մատաղ սերունդը: Այս առթիւ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ անցեալները: Բոլորին ալ բաղձնաքննեցին անպայման ունեւալ երկօրեայ դպրոց մը, որպէսզի երբ բախտաւոր օրը գայ ու մենք վերադառնանք հայրենիք, մեր զաւակները անմասնօրէն չըլլան Մարտիական տառերուն: Անմիջապէս հանդիսանալով մը բազմութիւն, գոյացաւ կոկիկ զուգար մը: Յետոյ ամէն հայրենակից, պոլիկ ունեւալ թէ ոչ, իր կարողութեան չափով որոշ զուգար մը արձանագրուեցաւ իբրեւ նուրբ դպրոցին, խոստանալով կանոնաւորապէս վճարել ամէն տարի: Գաղութը նախիրը արձանագրուեցաւ, ինչ որ շնորհաւորելի է:

Երկու ամիսէ մը վեր դպրոցը բացուած է: Ունի 15 երկսեռ աշակերտ: Ոչ միայն ուսուցիչ ձրի է, այլեւ զինական բոլոր պիտոյները վարչութիւնը կը ծառէ ձրիաբար: Մինչեւ հիմա Տիկին Թագուհի Միւստիստի դպրոցը կը վարէր իբրեւ ուսուցչուհի, առանց վճարումի: Այսուհետեւ Պ. Մկրտիչ Արսլանեանի հետ միասնաբար պիտի վարեն, իւրաքանչիւր մէկ օր: Մրտանց յաջողութիւն կը մտղթենք: — Խ. Ա.

ԲԱՏԱՆԻՎ ՊԱՏԻՒ ՄԸ

ԵԱՎԻԻ Հայ Բազմիկներու Միութեան պատեւ ընծալուած է այս տարի, զիւստուրութիւնը ստանձնել Անձնօթ Ձինուորին դաժարանին տարեկան օտօրական ուխտագնացութեան (Մաղկեպատի գնդակով, բացի արձարումէ):

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Փարիզի բոլոր հայ օտարիկները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս խիստ պատուաբեր հանդիսութեան որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին, Ուրբաթ իրիկու ժամը Տիգր Երկ, Յաղթական Կարմիր տակ, Անձնօթ Ձինուորի դաժարանին առջեւ: Ժամագրութեան Յաղթական Կարմիր զինաշարքին ներքը, Շան գլխիկէն պողոտային դիմաց:

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԻՒՒ Փարիզի մասնաճիւղին ցերեկոյթ - պարահանդէսը Երեւելաթի, 1 Յունուար, ժամը 3—11, Ալեմաշի սրահը, ձոն յայտարարել:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damiette - 13

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵՆԻԸ ՆԻՍԻ ՄԻՋ

ՆԻՍ — Նիսի Հայ դպրութիւնը չքեղ հանդէսով մը տօնեց Ս. Ս. Հայաստանի քանակահարմարեալը, Կոմիտասի յիշատակը Այդի-Մարիթիմի նահանգապետ Escaudier եւ նախագահութեան Պ. Coilla (Նիսի քաղաքապետ): Բացման ճառը Խոսեցաւ Տօթ. Նափիւնի, Ֆրանսեան: Յետոյ Պ. Coilla, Ֆրանսական Front Nationalի նախագահը, համայնալար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, S. F. I. O. չըբանային պատասխանատունը, France — URSS, l'Union des Patriotes Soviétiques, Les Dames de France եւ այլ զանազան քաղաքական կազմակերպութիւններու համակարգի եւ յարգանքի արտայայտութեան վերջ Պ. Խաֆֆի կարգաց Ֆրանսեան ուղեւոր մը Հ. Ա. Ը. Միութեան կողմէ: Ունեցաւ ծափահարեց Նիսի Հայ Մարդկային եւ Մարտիրոյ Նորք եւ Ա. եւ Բ. Խոսեցաւ Փոթալու մըցումը, Սէնթ Օկիւսթինի դեմոնի մըցումը: Քանանից առթիւ ի վեր ուսուցիչ անգամն է որ Նիսի դպրութիւնը կը տեսնէ Ֆրանսական իշխանութիւններու եւ օտար բոլոր կազմակերպութիւններու համակարգի ներքին իշխանութիւնը իր հայրենիքի փութին ձօնուած տօնի մը առթիւ:

Մարտիլէն, Քանէն, Տրակիսեանէն շատ մը հայրենակիցներ եկած էին այս ազգային օրը ապրելու: L'Espoir, ընկերավարական շաբաթաթիթերը, կը գրէ այս առթիւ: — Մեր ընկերը, Bernard, Խոսեցով յանուն S. F. I. O. իր կարգին փառաբանեց հայ ազգին քաղաքի դերը եւ հաստատեց համակարգին այն կապը որ կը միացնեն եկող մեր երկիրն եկած իր զաւակներուն, որոնցմէ շատերն ինչպէս մերկաներու կողքին, երկրին ազատագրութեան պայքարին առեւ:

Radio - Nice եւ Radio - Monté Carlo երկու օր շարունակ Խոսեցան այս հանդէսի մասին, առանց սանձմէ պահանջելու, չնորհի Պ. Սալոյի բարեկամութեան: Նիսի հինգ երեւոյթիւններուն կողմէ, որ Փարիզ կը գտնուին, ներկայ էին իրենց կիներն ու զաւակները, իսկ նահանգապետն եւ Տիկինը դրեւած էին իրենց մասնաւոր քարտուղարը: — Թղթակից

ՏՈՒՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ

Ձր. Կապուտ Ռաշի Մարտիլէ մասնաճիւղը իր ենթամասնաճիւղերով, նոր տարուան առթիւ Յունուար 3ին կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ ՕՐԸ», ընկերավարականներու քրահին մէջ, 58 rue Grignan:

ՅԱՄԱԸ ԿԸ ՆՈՒՄԻՐԵՆ. — Սէն Լուէն (Մարտիլ) Պ. Հայկ Բուրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Յ. Հայանեանի, Բուսպա: X Պ. Սալոյի Գրքերէն մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հայկ Երմանեանի, Brive: «ՅԱՄԱԸ» ԿԸ ՆՈՒՄԻՐԵՆ. — Եալիլէն փոքրիկ Մարի Ս. Մարգարիտի ի յիշատակ իր մեծ հայրիկին ետաճախէ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Օնիկի Թաշեանի, Սէնթ Ռեյն:

VILLE D'AVRAYԻ Այդի Տիկին Պաշտա Արեւան իր նշնեցանքներուն յիշատակին համար կը նուիրէ 500 ֆրանք Ձր. Կապուտ Ռաշի Եալիլի մասնաճիւղին եւ 500 ֆրանք Եալիլի Խաֆֆի Երիւ: Միութեան:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒՆԻՆ առթիւ Մարտիլէ - Նարդուհի Անուարան Ետիկան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ձր. Կապուտ Ռաշի: — Մտանալ «Յառաջ»:

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՅԵ, վկայուած իրաւաւոր Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանին եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ զբաղման բանակի պատ. առեւանքին, շուտով լոյս կ'ընծայէ հրատարակութիւն մը, Թէ ԻՆՏԷ Է ՀԱՅ ԿՈՂՈՎՈՒՄԻՒՄ ՊԱՆԿԱՆԸ, Ֆրանսեան լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հոգալիս անձխտելի իրաւունքները, վաւերացնենք:

Կր խնդրուի փաստացի տեղեկութիւններ զըրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tel. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

«SINGER SALES LIMITED»

Անգլիական հաստատութիւնը կը փնտնէ, Ս. Երիւ եւ Կիւսանի համար, ընդհ. ներկայապատել մը Դիմել Mr. Harry, 32 Place St. Georges, Paris:

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ

1945ի գլխաւոր դէպքերը

ՀԱՅԿ. ԿԵՆՏՐԸ ՄԻՒԱԼՈՅԻ ՄԷՋ

20Ի. ՏԸ 401 երեք անգամ սպառնաց հրաժարել երեքաբլի զինքը, զինուորական երմացողին զուգարկութեան առթիւ, որ տեւեց 35 րոպէս: Երբորդ անգամին յայտարարեց, — « Թերեւս վերջին ճառն է որ կը խօսիմ այս ժողովին մէջ: Ընկերակցականները կը պահանջէին 20 առ ամբողջ զինուորական վարկերը: Բռնու միջնաբեր-նութիւններէ վերջ, միաժամութեամբ թուարկուեցաւ միջին բանակէ մը, որուն համաձայն միայն 5 առ ամբողջ զինուորական զինուորական վարկերը, 15 առ ամբողջ ալ պիտի զեղչուէ, եւ թէ կառավարութիւնը մինչեւ փետրուար 15 չներկայացնէ բանակին վերականգնութեան օրինադրէ: Սահմանադիր ժողովը նիստերը յետաձգեց մինչեւ յունուար 15: »

ԹԱԻՐԻՔԻՆՅԱՆ ԵՒ Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յարաբերութիւնները հետզհետէ աւելի կը լարուին: Մոսկուայի անթիւ շարքերէ քանի որ անդա՛մ բռնու յարձակումներ կ'ուղղէ Թուրքիոյ ներքին կարգաւարներէ մասին: Թուրք մամուլն ալ կը կարգին կը պատասխանէ նոյն ուժգնութեամբ, ազդարարելով թէ ամբողջ երկիրը զենքի պիտի դիմէ, եթէ զբաղին Թուրքիոյ հողերուն: Թուրքական կառավարութիւնը իր պահանջները, բայց, իրազեկներու կարծիքով, այս կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել եւ որ եւ միջադէպ կրնայ չափ ծանր հետեւանքներ հետեւնալ: Անգարայի մէջ կը խոստովանին թէ վտանգաւոր է այսպէս դէմ դիմաց թողուլ երկու հակառակորդները, ներքին լարուած միտակցութիւն մէջ: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ մտահոգութիւնը աւելցած է իրեն հետեւանք Մոսկուայի խորհրդաժողովի ելլելին: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ. — 1. Երեք Մեծերը եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգները եւ Ս. Միութիւնը իրենց միջեւ կը բաժնեն պատերազմին աւարները, անտեւելով միջին եւ փոքր ազգերու՝ ճակատադիրը. — 2. Ս. Միութիւնը զբնիւրէ ստացած է ինչ որ կը պահանջէր ժողովի մէջ, ուր Անգլիա միայն սահմանափակ դեր կը կատարած է: — 3. Այլեւս կարելի չէ խօսիլ հաւաքական ապահովութեան մասին: Անխորհ աշխարհը երեւոյթութեամբ է Ս. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու դիտատուութիւնը: — 4. Ինչ որ ալ պատահի, Թուրքիա պիտի զինադրէ անհնգն զնով:

Նիւտոն Բրիտ, Լու ձէյի աստեանին թուրք ներկայացուցիչը, հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէ ձեռնարկէ թերթին մէջ. — « Միացեալ Ազգերը պիտի կրնան կանխել բաց կամ թողարկեալ նախադրեալ ծախում մը իր անդամ - երկիրներու հողային ամբողջութեան եւ գերիշխանութեան դէմ: Մոսկուայի ժողովին 12 օրուան խորհրդակցութիւններէն վերջն ալ, աշխարհը իր ամէնէն երեքական օրերը կ'անցնէ: Գաղտնի թուրքներ, չնքն զիտեր — փոթորիկ պիտի պայթի թէ ոչ, բոլոր ալ համոզուած ենք թէ ոչ մէկ երկիր պատմութեան որ եւ է պահանջուած արդար զատ մը պաշտպանելու ստիպուած է: Մեր որոշումը անգառնալի է: »

ԻՐԱՆԻ ՄԻՒԻՐՆ ԱՆ Կը մնայ նոյն ծանր վիճակին մէջ: Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը վերջը Անգլիոյ իր պաշտօնակիցն ալ զեկուցում տալով, թէ եւ զոտնութեան յայտնեց Մոսկուայի ժողովին արդիւններուն մասին, բայց խոստովանեցաւ թէ կարելի չէ եղած լուծել Իրանի խնդիրը: Անգլիա առաջարկած է եռանդամ յանձնաժողով մը կարգել, քննելու համար այդ երկրին քաղաքական վիճակը, եւ տեսնել մը ապակեղոն նայած եւ համաձայն ինքնակարգութեան հաստատուելու համար, բայց Մոլոթով մերժած է: — Վերջին լուրերու համաձայն Իրանի զահէժը պիտի հրաժարի:

ՍՈՒՐԻՆՅԱՆ Երեսփ. ժողովին որոշումով, քնդհանուր զործադուր հռչակուեցաւ երկի, բողոքելու համար անդիւրքանական համաձայնութեան դէմ: Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ զիմի Արաբական Իսլամականութեան, որպէսզի միանայ այս բողոքի ցոյցին: — Լիբանոնի կառավարութիւնը թոյլ չտուաւ որ ցամաք ելլեն 210 Փրանսացի զինուորներ:

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը հրովարտակ մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ ճափայէ է այն կարծիքը թէ ինք ատուածային ծաղում ունի: Արմատական յեղափոխութիւն մը:

ՀԱՅԻ ՏԱԳԻՆՊԸ, որ անտանելի դարձած էր երկու օրէ ի վեր, տեղի տալով կռիւներու, բարեփոխուեցաւ յունուար 1ին, չնորհիւ տոմսերու վերահասարակութեան:

ԳԵՐՄԱՆԻՆՅԱՆ Փրանսական շրջանին մէջ զինուորական եւ վարչական մեծ բարեփոխումներ պիտի կատարուին: Մասնաւորապէս պիտի կրճատուի զօրքին թիւը որ չափազանց մը համարուի: Պիտի կրճատուին նաեւ քաղաքային պաշտօնակները, զբաւած ծախքերը եւն: Հեղափոխութեան փորձերուն պիտի յանձնուի վարչութիւնը: Գերուի թէ կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի Հոնոսի շրջանին մէջ, որպէսզի երկու ընկերակցականները, մէկ համախառնարէ եւ չորս-հինգ չափաւորները: Արհեստակցական Միութիւններն ալ պիտի արտօնուին:

Ա.

ՅՈՒՆՈՒՐ 1.— Յրանաւ կը ստորագրէ Միացեալ Ազգերու յայտարարութիւնը:

2.— Գերմանները կը յարձակին Սարդիէի եւ Հոնոսի միջեւ, 110 զինուորական տարածութեան մը վրայ: — Զօր. Փաշկերլու կը կազմէ Յունաստանի նոր կառավարութիւնը:

3.— Զբրիւ, զօր. ալ Կոլ եւ զօր. Ալգերհաուերը կը խորհրդակցին զանակից ընդհ. սպառնկոյթի կեդրոնին մէջ, արեւմտ. ճակատին վրայ:

4.— Ս. Միութիւնը կը ճանաչուի Լուալինի կառավարութիւնը (Լեհաստան):

9.— Խաղաղական ամերիկեան զինուորները ցամաք կ'ելլեն Լուալի կղզին:

11.— Գերման հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ իր զօրքին նահանգը Արտիէի մէջ, խոստովանելով պարտութիւնը: Զօր. Մոթկոմմերը (անգլ. լիւալի) եւ զօր. Փէթլըն (ամերիկեան) կը միանան:

12.— Անգլ. զօր. Սթոպի եւ էլաուը զինադադար կը կնքեն Յունաստանի մէջ:

13.— Բուլները կը սկսին իրենց ձեռնարկը յարձակողական արեւելեան Փրոսիոյ մէջ, Վիսթուլայի վրայ, ինչպէս եւ Հունգարիոյ եւ Սլովաքիոյ սահմաններուն մօտ: — Թուրքիա կը բանալ Նեղուցները զանակից մարտանաւերուն առջև:

17.— Վարչաւա եւ Բարալիա կը փրկուին խորհրդային բանակներուն կողմէ:

18.— Լուալինի կառավարութիւնը Վարչաւա կը փոխադրուի:

20.— Զինադադար կը կնքուի Հունգարիոյ եւ Դանիակիցներուն միջեւ: — Կը ճեղքուին Սիկիդիոյ եւ Արեւելեան Փրոսիոյ ամբողջութիւնները: Հիթլեր իր բանակատեղին կը հրաւիրէ զլիաւոր հրամանատարները:

21.— Փարիզի մէջ, նախարարական խորհուրդը կ'որոշէ շարժան մէջ դնել բանուորները:

22.— Նախագահ Բոգալիթ Երոսով կ'ընէ չորրորդ անգամ:

27.— Բուլները զբաւելով Մէձիւնը, կը շարունակեն իրենց կրկնակի յարձակողական զէպի Պերլին եւ Եթէթին: Վերջին զինուորները զէպի արեւմտեւոր կը քալեն, պաշտպանութեան նոր դիրքեր զբաւելով, կը ծանուցանէ զօր. Կիւսէրեան:

29.— Ետկուսիւիոյ Փեթլար թաղաւորը իր իշխանութիւնը կը յանձնէ ինքնակալ խորհուրդի մը: Մաթէլա Փուկովի զբաւաւապատ օսէրը 35 զինուորական հեռու են Յրանքիւրթէն (Օսթրի վրայ): Սկսած է ընդհանուր ճակատամարտ Պերլին համար:

(Շար.)

ԲԱՅՈՒՄԻ ԳՆԱՅԻՒ ՄԷ

ԵՄԱՎԻԼ Հայ Թաղիկներու Միութեան պատիւ ընծադրուած է այս տարի, զի նախորդութիւնը օտանձնել Անձանթի Զինուորին դաժարանի տարեկան սովորական ուխտադնացութեան (Մադկիպսանի գիտելու, բոցի արծաթում):

Այս տարի կը հրուիրենք Փարիզի բոլոր Հայ ռազմիկները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս խիստ պատուաբեր հանդիսութեան որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 6ին, Յաղթական Կամարին տակ, Անձանթի Զինուորին դաժարանին առջև: Ժամադրութիւն՝ Յաղթական Կամարի շղթայաշարքին ներքը, Եան Գէլիզիսի սպորտային դիմաց:

ՄԱՐՍԵՅԸ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Այրի Տիկին Մարիամ Կարապետեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն Պ. ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ զանաւոր ժամանակ առթիւ (զոհ հանրակառքի արկածի մը):

Հանդուցեալը իր ետին կը թողու 3 անշաղկապ օրերը:

Տէր եւ Տիկին Հազար Ահարոնեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ ներկայ ըլլալով, ծաղկեպսակով կամ նամակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօրեղոր՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՆԻՐԵԱՍԵԱՆԻ մահուն առթիւ:

ՍԵՐԷ.— Հանդուցեալը լայն լիցուագէտ էր, շրջանաւարտ Պոլսոյ Կերտնալանէն եւ Լոզանի համալսարանէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵԾ ԶԱՇԱՐԱՆ

Տեղեկութիւն ԳԼԻՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնադարձ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ըմպելի ապակիներ, պարսկական կերակուրներ եւ անոնաւորներ: Ընդարձակ եւ օրաւոր սրահ: Ամէն երկրոյ ժամը 1ին պիտի ղաթապալար Հալի, զանաւոր Պօլսոյ, լայն Ալֆոնս եւ երգի: Քրօնքի կը նուազեն եւ կնքեն Հայկական եւ առեւ երեսն երգեր: Գաղ է Զարեհաթի ծառ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damrémont - 13

ՄԻՒԱԼՈ, (Յառաջ) — Ս. Հայաստանի 25րդ տարեգարձը տօնուեցաւ նաեւ Միւսնոյի մէջ: Զանազան պատմաբաններ, որոնց դժուար է անդրադառնալ ասանց վերադարձու զինադաճութիւններ՝ արգելք եղան որ հիւրընկալ սրահը լեցուէր զազութիւն ամբողջութեամբ եւ յարակից զաղաքներէ: Հայրենակիցներով: Պատերազմի թուրքերէն բռնադատուած եւ Միւսնոյ ապաստանած խորհրդային Հայերէն ոչ մին ներկայ էր հանդէսին:

Հանգստի նախագահը, Պ. Դէորդ Մօստիլեան, իր բացման խօսքէն վերջ բեմ հրաւիրեց Եւստաշ Դի աշխատակից Պ. Արամայիս Արապեանը, որ անդրադարձաւ մեր ետին ձգած պատերազմին, մասնաւորապէս ծանրաւարով Ս. Հայաստանի եւ մեր արդարադրական պայքարներուն վրայ: Յետեւ խօսեցաւ Պ. Թորգոմ Դազարուեան, որ իր երկարաշունչ ամբողջութեամբ ներկայներուն պարզեց Ս. Հայաստանի ճարտարապետական, զինատնտեսական, ուսումնական, շինարարական եւ այլազան մարգերու մէջ կատարած նուաճումները: Վերջին խօսք անողը եղաւ Պ. Դաւուա Միկեան, որ շեշտեց անհրաժեշտութիւնը միութեան, անոր ոյժին եւ բարոյական տարողութեան: Ծանախօսները ջրմօրէն ծափահարուեցան:

Վերջերս տեղի ունեցաւ նաեւ Խոսիկոյ Հայ հասարակութեան վարիչ մարմնի վերընտրութիւնը: Կը ցաւի որ ներկայ չըլլալ ըլլաւ: Անուշահան հրամայական պահանջներէ բռնադատուալ իր նախագահի հրաժարականը կը ներկայացնէր տղթ. Երուսաղ Արդումեան, որ աւելի քան 15 տարի անընդատ վարեց ազգային եւ տեղական գործերը, այնքան խղճմտօրէն եւ ձեռնաստօրէն: Իր լրջութեան եւ գիտակցութեան կը պարտինք, եթէ հանրային այլազան խորհին հարցեր եւ խնդիրներ լուծուեցան միշտ յանդուրժեամբ:

Դեկտեմբերին մէջ տեղի ունեցաւ նաեւ երկրորդ տարիներ ի վեր զբնիւրէ անդործութեան մատնուած Խոսիկոյ Հայ երկսեռ Երիտասարդաց Միութեան համաժողովը: Միութիւնը կազմուած է համայնաբանականութիւն, երկրորդական վարժարան աւարտած կամ ոչ երիտասարդներէ եւ համալսարանականութիւն: Այժմու անդամներուն թիւը կը հասնի շուրջ 40ի: Մեկի կը թուի որ այս թիւը դժուար պիտի չըլլայ կրկնապատկել: Նախորդ վարչութիւնը պարզեց վերջ պատերազմական տարիներու իր գործունէութիւնը, ընդհանուր ժողովը վերականգնեց նոր վարիչ մարմին մը հետեւեալ կերպով. — Նախագահ՝ Արամայիս Մուսալեան, փոխ-նախագահ Պ. Պերճուի Պօղոսեան, քարտուղար՝ Տիգրան Ալեքսանեան, պահ-ձապետ՝ Զաւեն Մանիկեան, խորհրդական՝ Հրանտ Տէօյլեթեան: Ա.

ՆՈՐ ՄԵՐՈՒՆԻՆԻ ՆԵՂՈՅԻՐ

ԿԱՐՏԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նոր Մերուսի վարչական խումբը ընկերային խնդրէ մը սարքած էր ընկեր Ստեփան Դինոսեանի տունը, Կաղանդի ծառով, որուն շուրջը պարզուած էին Հայկական եւ Փրանսական եռադրները, իսկ երկուքն մէջ տեղը՝ Հ. Յ. Դ. զինանշանը, խոսքի Բրիտանիոյ:

Ստեփան Դինոսեան շուրջ տեղ զբաւեց վերջ, երեսն ընկեր Սերոբ Դինոսեան բացման խօսքը քաւ: Յետեւայս երգուեցան Վերջ Հայրենիքն ու Միւսնոյ քանդակը: Ներկայ էին սեղանին շուրջ քանի աւելի ընկերներ: Պարզապատ անցաւ խնդրքը, երգերով, արտասանութիւնով եւ նուազով, իրիկուն ժամը տասնէն մինչեւ ատուան ինը: Ս. Գ.

ՅՈՒՆՈՒՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԻՄԻԻ ԶԱԽԱՐԵԱՆԻ կոմիտէին ընկերաճարձակական խնդրքը Հայկական Միւսնոյի առթիւ, Կիրակի Յունուար 6ին, Ազատ սրահին մէջ, 4 rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, պար, արտասանութիւն:

ԿՈՉ ՀԱՅ ԴԵՐՁԱՅԵՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզի շրջանի բոլոր Հայ զերմանները եւ խանութպանները (ալիէէտօր, գուլիտօր, քլուսթիէ, Ժիլէթիէր, կարուէիներ, Ժոմիթի եւ զոնֆէքիտին վրայ աշխատողներ եւն.) անխորհ կը հրաւիրուին զերեւել հետաքրքրող շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցական ժողովի մը, կիրակի, Յունուար 6ին, ժամը ճիշդ 1.30ին, Ալեքսանի Սթիւտիոյն մէջ, 19 Rue Caumartin:

ՄԱՐՍԵՅԸ.— Պուլպու Օտտոյի Ծր. Կապոյտ խաչի երթմանաճիւղի թէյանգարձը՝ 6 Յունուարին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 230 Chemin de la Madrugue, Bar Internationali մէջ: Ժամը 5ին վերջ Հայկական եւ երրորդական պարեր: Ժոխ պիւֆէ: Մուտքը 30 ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաւա Ապէսեան, կնոջ անունը՝ Անդրէն: Նախապէս Փարիզ կը գտնուէին: Տեղեկացնել.— Mardirosean, 13 Chemin des Vignes, Issy les Moulinaux:

ՀԱՐԱՇ

HARATCH

Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme - PARIS (13e)

Tél.: GOR. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Ամս. 6 ԲԻՆ. — Ցաք. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանկ

Vendredi 4 Janvier 1946

Արթուր 4 Շուկար

ՃԸ - ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4500-Նաք շրջան Բ-ի 229

Խմբագիր՝ Ե. ՄԱՍԻՍԻԱՆ

ԳԻՆ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՈՍԹԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆԸ

Տարեգրության առթիվ, «Բեռնախաղ» անհայտ մեծ նետած եղանակը Արտասահմանի և Հայաստանի կարգ մը բնորոշ երևույթներուն վրայ:

Այդպիսով կրկնապար էր պատկերը, նոյնիսկ ծրագրուած սահմանին մէջ: Բայց և այնպէս, կրնայ որոշ դադարաւ մը առաւ:

Այդ պատկերին հետ, երբ վերելու ենք միջադարձային քաղաքական կացութիւնը, որ կը պարզուի որ օրին, լուրերով և տեղեկութիւններով, առաւ յատկապէս կրնանք բանաձեռն մեր պարտականութիւնները:

Նախ, Հայկ. Դատի մասին: — Մոսկուա և Անգարա կը շարունակեն լրագրական մեկնաբանութիւնները: Մոսկուայի լրագրական մեկնաբանութիւնները խորապէս յարուած են: Սեւակ, Սարգսի, Սարգսի լրագրական մեկնաբանութիւնները մը պիտի պայթի այսօր - վաղը:

Ինչպէս Հաստատուեց Մոսկուայի խորհրդածովին պաշտօնական լրագրական մեկնաբանութիւնները, որոնք կը շարունակեն իրենց լրագրական մեկնաբանութիւնները, որոնք կը շարունակեն իրենց լրագրական մեկնաբանութիւնները, որոնք կը շարունակեն իրենց լրագրական մեկնաբանութիւնները:

Միջադարձային մասովը բուն բանաձեռն մը բունաւոր է, խորհրդածովին արդիւններուն տեղին: Մոսկուա շատ զոհ կ'երեւայ: Անոր հետեւեւորով, ժախտողական հոսանքներն ալ ուրախութեամբ կը շնորհեն թէ Երբ Միջերկրէն դարձականութիւն պիտի շարունակուի:

Միակ միջադարձային պարագան այս է, առաջին: Օրապարտիկ վրայ այնքան փոքր և որդի խնդիրներն արեւոր, գործակցութեան պահպանումը ինքնին բարեք մըն է, մարդկութեան համար:

Ինչպէս հաղորդուեցաւ, ժողովին զլիսաւոր արդիւնները եղած է ճշդիւ հինգ պարտութեան երկրներուն հաշտութեան դաշնակցութեան պարտականութեան եղանակը: Միջեւ ալ, շատ մը խնդիրներ պիտի քննարկուին դաշնակցութեան համարով, ինչպէս սովորութիւն է ըսել:

Մինչ ալ, միջի ալ կը մնայ աշխատիլ անադմուտ, զարմանով թուր դուռները: Եւ մասնաւոր անվար պահել ներքին գործակցութիւնը, որ դժբախտաբար այնքան ալ ամուր չէ:

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ թուր հոսանքներն ալ միեւնոյն բանը կը պահանջեն: — կցում թրքական հողերու: Այլեւ ինչ կը նշանակէ ճակատ քաղաքի ալ այս դեմքին վրայ, և արեւն պղծորի, զանազան ջրեր հաղորդութիւններով:

Կը կարծենք թէ Երեւանը կրնայ փրկարար դեր մը կատարել այս ճամբուն վրայ, միանգամ ընդ միշտ երես դարձնելով անոնց որ կը յամուին Հայկական Արտասահմանի ժողովուրդը բաժնի երկու ճակատներու: — «բարեկամ» և «թշնամ»: Կամ վառահեղի և անվատահեղի:

Գոնէ օրինակ անոնքի սպառնադրուած Ծրանապէս, որ դադարաւորական պայքարները չեն դադար, բայց ազգային շահերը ամեն բանէ վեր կը դադարեն: Զէ՛ որ բոլորէն կրնայ հետ միեւնոյն աստիճան վրայ նստած են ընկերակցական ու կաթոլիկ, իրեն երեսփոխան և նախարար:

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը ժողովուրդը անմասնութեան տրամադրութիւնը:

Օրն է բուն «Թէմէնան» ընկելով չէ որ մարդիկ պիտի պայքարեն իրենց անկեղծ հայրենասիրութիւնը:

Ամէն մէկը իր ճամբով՝ միեւնոյն հիմնական նպատակին համար: Իսկ ամէն բանէ վեր՝ թօթափում քարացած նախապաշարութիւններու և յայտնաբերութիւն:

Տեսէք, ոչ միայն միջադարձային դիմադրութիւնը, այլեւ ժողովը — մասնաւոր անդրադարձն անմասնութեան վրայ: Եւ անհայտ մը չկամութեամբ կ'արձանագործեն Հայկական կամ վրացական պահանջները: Մինչեւ հիմա ընթացիկ որ և է մաքր խօսք, «մեծ մասնակցութիւն» մէջ:

Միւս կողմէ, բուն իրաւատէրը, Մոսկուա, մինչեւ այսօր ալ կը զոհանայ շարժման մէջ դնելով անվար, թերթներ կամ զանազան աղբիւր:

Երբ անկի զօրութիւն և բախտաւոր ժողովուրդներ հաղիւ կը յաղողին արժեքներ իրենց պահանջները, մենք խառնածայն կանչեցով չէ որ պիտի շահինք դատը:

Իրենցին և ժրջան աշխատանք: Ե.

Մանր մեղադրանքներ Յունաստանի Հայերու մասին

(Բ. և վերջին մաս)

Եզրակացնելով կը յայտարարեմ անգամ մը ևս թէ, 1922-ին ի վեր, զրաւման շրջանն ալ մէջն ըլլալով, Հայ Ժողովուրդի ազգային կեցութեանը հանդէպ Հելլադային և Հելլենական շահերուն, եղած է կատարելապէս ուղիղ: Այս ճշմարտութիւնը ձեր սպասարկութեանց ձեռքով հասնելու կը կրնար խաթարել:

Գերմանական լաւատեսութեան հետ, յունական դադարի ազդեցիկ, նոյնիսկ պաշտօնական յարաբերութիւն չէ ունեցած, որոն հետեւեւորով, զերման իշխանութեանց կողմէ՝ պաշտօնէն հրաժարելու պաշտօնակիցին ենթակայ եղած եմ, որոնց պատասխանում եմ թէ՛ բռնութեամբ միայն կարելի է գիտ հրաժարեցնել:

Իրջոյն ուղարկութեան անուշուշու է նաեւ հետեւեւոր պարագան թէ, զոյուրիւն չունի ունէ հարց, հողային թէ տնտեսական, քաղաքական թէ կրօնական, որ, երկու չոր ազգեր իրարմէ անշատէ և Հայերը հարկադրէ հելլէն շահերուն դէմ դաւաճանել:

Ներքին պատերազմին, հայկական Հանրապետութիւնը՝ իր 300 հազարի հասնող կազմակերպեալ բանակով, դաշնակց բանակներու կողքին, ի սէր ազատութեան, Կովկասեան լեռնաշղթաներէն մինչեւ Պերլին, նմանապէս բազմաթիւ Հայ կամաւորական զօւնքեր՝ անդիմաւորական բանակներու շարքերուն, արիւն թափած են և կը թափեն՝ բռնակալութիւնը շարժախելու համար: Պիտի շարունակեն Յունաստան կամ այլուր, Հայ դիմադիր անհատներ և հատուկներ, որ հայ դաշնային դարձակցի նաջիդէ բռնակալներուն հետ, առանց դաւաճանալ ըլլալու բուն իսկ իրենց հայրենիքի շահերուն:

Այս կարեւոր պարագան, Կերեի Ձեր Վսեմութեան ուղարկութիւնի վրայում է: Երբ, Հայ Ժողովուրդը, իմ և ազգային եւ եղբայրական իշխանութիւններուն կողմէ հրահանգուած են և հրապարակուած, օրինապահութեան և դրապոյն զոհողութեանց՝ ի նպատակ իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Յունաստանի, և իւրաքանչիւ հելլէն ժողովուրդին ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալ: Անոնց ազգային քայլած են այս ուղիղ ճամբէն և ոչ միայն Յունաստանի, այլեւ ընդհ. — այսօր հայրենիքին՝ Յունաստանի և հելլէն ժողովուրդի հանդէպ կը տանեն եղբայրական սէր և համակրանք: Այս զգացումը՝ իրենց ժողովուրդը մտացած է դարձու ընդմէջէն: Արտասահմանեան Հայ մասնակցի հելլենական պատերազմի պարտաւորութիւնները անհրաժեշտ իրականութիւններ են և արդիւնը՝ այդ համակարգից զգացումներուն:

Ուրեմն, օրինապահ և հելլէնական ժողովուրդին մաքուր ճակտին բունաւոր լրտեսութեան, ուրազորութեան և դաւաճանութեան վերաբերուածութեան դէմ թողոցելով, պիտի խնդրէ հրապարակել ձեր «հելլէնական» փաստները, և զանոնք ենթարկել հելլէնական խառն քննիչ յանձնախումբի մը անաւատ քննութեան և դատաւորութեան:

Պ. Նախարար, Հայ Ժողովուրդը, ցարդ իր ազատագրական պայքարներու ընթացքին, հելլէն քաղաքի թոր Ժողովուրդին նման, շարքերու, կախաղաններու և հալածանքներու ենթարկուած է, բայց, անարգ շարքարարները չեն կրցած ոչ մէկ ատեն Հայ Ժողովուրդին բարոյական կորովը ընկնել և ազգային արժանապատուութեան զգացումը խախտել, ու անոր մաքուր նկարագիրը մրտել: Դժբախտաբար, Յունաստանի մէջ զտնուցան թերթեր, որ յանդիմանութեան օրհնել մամուլի սիւնակներէն, Կարմիր Մուլլան Համիտի դերերմանը՝ Հայ խաղած ըլլալուն համար, և ուրտեղին՝ անոր հողին հրճուցելը, պակաս մնացածը իրենց լրացնելով:

Տակաւի հետ, Աթէնքի մէջ, մեր պաշին առջեւ, կը թուարարէ բեմադրութիւնը ամէնէն անպատկառ կերպով՝ հայկական ազգ. արժանապատուութիւնը վերաբերող անխմտա ծաղրական թատերախաղներու:

Վերջացնել առաջ, այս առիթով ձեր նկատմամբ կը յանձնեմ հետեւեւոր պարագան եւս: Ամեն Հայոց վեհ. — Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու համար, ընկերակցութեամբ Աղգ. Կեդր. Վարչութեան Առեւտրական և անգամներէն մէկուն մեր Հայաստան աղբիւրներէն արտաբերուած վեհ. — Կաթողիկոսի միջոցաւ խնդրեցնել հայկա-

Պոլսոյ Հայերու քողովը

Եւ Մոնթի մէջ կը կարգան, «Հայկական խնդիր» չկայ խորագրով. — Պոլսոյ հայ հասարակութիւնը զեկեղծ և հրատարակելով որով կը յայտարարէ թէ Հայկական խնդիր չկայ և թէ անոնք որ հ'ազնն այդպիսի խնդիր մը ստեղծել խորհրդային իշխանութեանը դիմելով Ռուսիա երթալու համար, «կը դատաւարարուին իրենց հայրենակիցներուն կողմէ»:

Նոյն ժամանակ թէ այս կերպով այն վեհը որ վերջում էր Հայերու և թուրք ժողովուրդին միջեւ պիտի չձեռնարկուէր, այլ մեղադրուած յառաջ պիտի ընէ:

Հիշեցիք կոսակները

Հիշեցիք կոսակներուն ընդդիմութիւնը հրատարակուեցան անդիմաւորական մամուլին մէջ: Բաղադրական կոսակին մէջ, (29 ապրիլ 1945) Հիշեցիք կը յայտարարէ — «Մահահաւատ կոսակներէն հրատարակեմ նախկին մահաւայտ Հիշեցիքին, եւ անոնքով անոր արտաւորուող իրաւաստութիւնները, և անոր սեղ կը նշանակեմ ծովակալ Տէօնիցը, իրեն նախագահ և դերազոյն հրամանատար: Մահահաւատ կոսակներէն և իր վարած պաշտօններէն կը վտարեմ նախկին Տ. Տ. առաջնորդ և ներքին գործերու նախարար Հայրենի Հիշեցիքը և կը նշանակեմ Բարլ Հանգին: Կիտրիկ և Հիշեցիք իրենց անհատաբարութիւնէն զուտ, անգարմանին ամօք մը ձեռքին երկրին և ամբողջ ժողովուրդին վրայ, թշնամիին հետ բանակցելով դաշնաւորութեան, առանց իմ դիմութեան և հակառակ իմ կամքին, ինչպէս և ապօրինաբար փորձելով ձեռք անցնել պետութեան զեկալարութիւնը»:

Թուել վերջ նոր դահլիճն անգամները, Հիշեցիք կը շարունակէ, — «Եթե Մարթին Պորման, Կիտրիկ ևս, եւ իրենց կիները ինծի եկան իրենց ազատ կամքով, չուզելով որ եւս պարագայի մէջ հետեւալ մայրաքաղաքէն՝ քայքայ, փոխանակ ինծի հետ ինչպէս այստեղ, պիտի խնդրեմ որ հպատակ ինծի եւ ազգին շահերը վեր դրան իրենց զգացումներէն: Անոնք իրենց գործով և հատաւորութեամբ ինծի մօտ պիտի ըլլան իրեն յետ մահու ընկերներ, օրով հետեւ կը յուսած թէ իմ ոչիս անոնց մէջ պիտի մնայ և միշտ պիտի առաջնորդէ զանոնք»:

Ենտոյ կը պատուիր կառավարութեան և ազգին պահել ցեղային օրհնները անողորմաբար դիմադրել թուր ազգերու թունաւորութեան, միջազգային հեղուկութեան:

Կոսակին կցուած յաւելումով մը, Կիտրիկ կը յայտարարէ թէ «առաջին անգամ ըլլալով վճարած է չգաղաղիլ Առաջնորդին հրամաններուն և անոր հետ մեղ միջեւ վերջը: Այս մերժումին մէջ ինծի հետ են կիսն և զաւակներս»:

Անձնական կոսակին մէջ, Հիշեցիք ծանուցանելով իր ամուսնութիւնը Եւ Պորմանի հետ, կ'ըսէ թէ ան ալ իրեն հետ պիտի մեռնի իր ազատ կամքով: Եւ իմ առաջած ընտր. եթէ քան իմ կ'արժեն, կը պատկանին կոսակներուն, կամ, եթէ ան այլեւս դուրսէն չունի, պետութեան: Եթէ պետութեան ալ կործանած է, այլեւս անկողի է որ եւ է նոր հրահանգ իմ կողմէն»:

Անդ. իշխանութիւնները համոզուած են թէ Մարթին Պորման, նաջի կոսակներէն նախագահը որ կը փնտռուէր իրեն պատերազմի ոճրա-

կան կառավարութիւնէն, պարզաբանելով՝ Յունաստանի պատերազմի հետեւեւորով ենթարկուած տնտեսական նեղ կացութիւնը, առանց նկատի առնելու՝ Հայաստանի մէջ կատարեալ հատաւորութեամբ բնակութիւն հաստատած 20 հազար հելլէններու հետ փոխանակութեան պարագան, մօտ մը Հայերու փոխադրութիւնը՝ Յունաստանէն Հայաստան: Հայկական կառավարութիւնը ընդառաջ երթալով մեր այս խնդրին, խոստացաւ մօտապարագային իրազօրեմ ներգաղթը առանց փոխանակութեան: Այս պարագան, մեր Հիշեցիքին հանդէպ անուցած սիրուն մէկ ծծար է, որ չի կրնար չընդհատուիլ: Հաւանաբար ուրեմն մօտ ապագային Յունաստանէն Հայերու ներգաղթը սիրելի, բայց կ'ենթադրեցնէ որ, երկու թոր ժողովուրդներուն ներկայի և ապագայի շահուն համար, Հայերը այս երկրէն մեկնելն ոչ թէ զաւանգած սրտով, այլ հելլէն պետութեան և ժողովուրդին հանդէպ երախտագրական զգացումներով տաղորդուած:

Պ. Նախարար, կը յուսած թէ՛ այս քաղաքաւարներ, Ձեր Վսեմութեան կողմէ կարեւորութեամբ նկատի կ'առնուի և ձեր ազգու միջամտութեամբ, պաշտօնական և անպաշտօն շրջանակներէն: Ժողովուրդը զաղտնի կ'առնէ այս յայտնի հակահայ ընդամոթիւններուն և հայաժանգներուն վերջ կուտան և քաղաքներէն Բոֆօթիին, Ալեքսանդրապոլիսի և Ժիմիթիայի եւայլ վայրերու մէջ, առանց պատական իշխանութեանց ձեռնարկման հրամանաւորութեան, երկու ատենէ ի վեր բաններու մէջ հիւսած մեր Հայրենակիցներուն ազատութիւն կը չնորհուի յանուն արդարութեան:

ԹՈՒՐԳԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԹԶԵՆԻՆ ԱՆՊՏՈՒՂ...

Մանոթ ինքը է:— «Թուրքն եր անցաւ, խոտ
չի բռանիր»:...: Վիկտոր Հիւկո իրաւունք ունէ-
այս բնորոշումը բնկող՝ ոչ միայն յանուն մարդ-
կութեան, այլ՝ անասանիք յանուն մշակոյթի եւ
պատմութեան: Պատուհաս մը՝ թուրք ժողովուր-
դը, ոգ ժն. դարու փառքի իր օրերէն մինչեւ Ժի-
ղարու ճալքայման շրջանը միմիայն աշիւն ու
խռուառուխիւն սեքունեաց:

Ծրանսացիքն առանձին չէ իր անողոք դատաւ-
տանին մէջ, եւ պատմութիւնները պատկերապարզ-
իք թուրք վճիռներուն մէջ, թուրքան կը ներ-
կայանան միշտ իբրեւ երկիր եւ ժողովուրդ, ոչ
ազգ, ո՛չ քաղաքակրթութիւն, ո՛չ ազգ, ո՛չ ալ
մշակուիչ։ Մինչեւ Հայապահտութեան հաստատում
մը՝ թուրքերը մէջ, նախկին կայսրութեան մոխիր-
ներուն վրայ, ոչ ոք լոյսի կամ դաղափարի մը
ողեկան անդրադարձումը փորձած է տեսնել, կամ
հաստատել թուրք ժողովուրդի պատմութեան
մէջը — Ձմռանայք, ... բացի թուրքերէն։ Արդ-
հետեւ, Համաձայն նորագոյն հետազոտութիւննե-
րու եւ պատմական վիճարական արդիւններու —
քաղաքակրթութեան ալ փան ու օմեղան թուրք ժո-
ղովուրդն է, որ «հռոտելով Ասիայէն, լոյսով ու
գիտութեամբ օղողաց բոլոր ինչ ազգերը» — Յո-
րները, Փիւնիկեցիները, Նեպոպոսիները եւ ուրիշ-
ներ... Աթաթիւրքը կը պարտինք, այս առիթով,
գլուխդարացի քրոմֆ. Փիլիստինքու եւ ուրիշ Հա-
մապարսպէն ոչմեքու փայլուն վկայութիւն-
ները թուրք ժողովուրդի բարիքներու մասին։
Բայց, այդ բոլորը այնքան տոկոսն փաստեր են
որ կը չարժեն նոյնինքն բարձր դասախօսներու ծի-
ծարը։ Պատմութեան ականաւոր, ուսուցիչ մը,
Պոլսոյ մէջ, իւրաքանչիւր դասախօսութիւնէ առաջ
հարկ էր տեսնել քննիչ ճշդում մը՝ խոտարաննե-
ւած ժապարակ աշգրիտով։ — «Ձեր քրիքը կ'ըսե-
րէ... Համաձայն մեր գրէին...։ Ձեր պատմու-
թեան գրէին կը տեղեկանամք քէ...»։

« Երևասարդ Թուրքերու պետարիւնը » հաս-
տորիչ 80ւերորդ էջին վրայ, Ա. Մանտիշլիքով,
Արեւելեան հարցի թաղանթագործ զորչներէն մին,
տասնեակեց տարի ապրելէ վերջ Օսմ. հայաբու-
թեան մէջ, դեպի հուտար 1916ին:— «Թուրք ժող-
ովուրդի ղոբերգութիւնը այնտեղ է, որ ան՝ ա-
ռչէն ի վեր որ երեսն ելած է համայնարհային
բեռի վրայ, ոչինչ ըրած է մշակութային իմաս-
տով, աղարացանելու համար իր գալուցիւնը: Ան-
այլ ժողովուրդներու կեանքին մէջ է մտած մի-
միայն արցունքի եւ արեան հեղեղներով եւ սարը-
կութեամբ: Տիրապետելով հին մշակոյթին տէ-
ցեղներուն,— Յուններուն, Արաբներուն, ալա ժողո-
վուրդներուն —, զբաւեւով սրանկի թաղաբ-
նէխանի Մայրաքաղաքը (Պոլս, Ա. Ա.), Թուր-
ք ժողովուրդը ճանաչած է: Հզեաստարորդելի
արարական մտքի փառահեղ հաշտատով, զար-
դարելովով պարտական բանաստեղծութենէ զոչ-
ցուած թանխաղին քարերով, Թուրք ժողովուրդը
չկորցաւ սակայն ծնիւ ոչ մէկ մեծ դպրախար: Աշ-
խարհ նոր ձայն կամ ըզ չոսեց իրմէ, չսեւսաւ
ոչ մէկ նոր զմէք կամ ձեւ: Թուրք ժողովուրդը
յետնորդ սերունդներու չկտակեց ոչ մէկ անսո-
բանաստեղծի, նկարչի, թանդակագործի, երաժ-
իշտագէտի կամ դիտականի, որուն անունը պիտո-
ւէ հիացումով կրկնէր մարդկութիւնը: Ան, եզա-
ղաստարկապէս ժողովուրդի մը եւ իրապատեան ա-
ռաքելութիւնը եղաւ միայն աւերել իսկ աւերելու
համար ոգի չի պահանջուիր: Աղբային կեանք
խաղիքներն ստեղծելու համար ոգի անհրաժեշտ
է. ու ճիշդ այդ է որ չունի Թուրքիան:

Հիշատակ Գապան, որ ամիսէ մը է վեր «Ճարտարապետական» հոգար «Թատրոնի» մէջ, թիւուն իրենս լուծել թուրքի ցամաքային թան պաշտպանները եթէ իրեն ներկայացնենք նաեւ աւելի բարաբաւժեւ թաւոր վերադարձին մը, — 1945ի Ռուպաթրի յիշուր — «Թատրոն» հաւասար է մոլեխանդ, բաւկալ, տգետ, անգործ մարդուք: (Ռուպաթրի բաւարան, 1945, Մ. Նաւանդեան):

Աթաթիւրի երեսում՝ թուրք ժողովուրդի
կեսերին մէջ, ճիշդ է թէ «ի հիմանէ» կը փոխէ
կենսոյր այդ ժողովուրդին: Մտայնութեան, բաշ-
խման, մասնաւոր տնտեսական կենսոյ փոփոխ-
ութիւն, որ կ'ենթադրէր տեսակ մը արթնութիւն—
դարձօն: Բայց, այդ «նախկին» ոչ մէկ ճամա-
մաղկային նկարագիր ունէր, որովհետեւ. խոր-
մը մեծագոյնութիւններէ: Չեի եւ միջոցները:

յեղաշրջում, մեր էր, որուն անդադարձումն ու
սարգիսն էին հաշմանդամներուն համար միայն
արուեստական յեղաշրջումն մը սահմաններուն
ու կարելիութեանց մէջ:

Պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ քաղաքագիտութիւն ուղեցիկ, սակայն, որ 1923էտարի, ... Թուրքիա զարթոնումի արագ շրջան մը ապրի, եւ անցնի ի շարք քաղաքակիրթ ազգերու։ Անգաւա, իր կողմէ հիշ աշխարհց, «բանի եւ դոքոմի» իր կարեւոր լծելու համար օտար մամուլի ներկայացուցիչներ, լիզուարաններ եւ դիտուններ, միտով ու խորով աշխարհահռչակ մարդիկ ալ, — եւ ահա՛ համառոտագ մը, որ չին ու Նոր Աշխարհները մասոնց հիացումի։ Մինչեւ այսօր, — ահա՛ մամուլ, որ շարունակէ դափնի հեւել իրքական քաղաքարկմութեան, — «Թաթիդ» ի թղթակիցը՝ Անգարայի մէջ, Գարիիլի եւ Բերա-Փայաթ յանկուցիչ անկիւններէ, իր շարունակէ խոնկ ծխել «բաղադրական» Թուրքի։ Արտաքին Նախարար Պելկինը չէ՞ր, որ 28 Հոկտեմբերի Թուրք Հանրապետութեան Տօնին, իր շարականէր Լոտտոնի թուրք դեսպանատան մէջ։

— «Թուրքիա՝ օրրանն է ֆաղափալքը ութեան, եւ Անգլիա ակաւ թօղյաւորէ, որ ազգիւ հանդիսանան իր յառաջնիւթեան, Մեքսիկոյ Արեւելի մէջ»։ («Վաթան», 2 Նոյեմբեր 1945)։—

Պատմութիւնը պիտի բռնէ, ուշ կամ կանուխ,
 թէ որքան արդեւն կամ որքան միասնու էին անոնք
 ինչ «բարեկրթութեան» մը կրկնփոխութիւնը։ Եւ
 քան անհնելի թուրք ժողովուրդի կեանքին մէջ ։
 Այսօր, զիշ չէ թուրք, թուրքոյն մէջ՝ այն թուրք
 մասաւորականի իրուն, որոնք անդադարաւաճ են
 ինքնախաբոլթեան աւաւոր թմբիւրին, եւ աւա-
 րանքը կը հնկացնեն դաւաւրիքումը տաճմանափախե-
 րու համար ։

Շեշտել էր՝ թէ ճարտարարուեստական եւ
ղինուորական մարզերու վրայ «մեծ» յառաջիկ
մուծելու արձանագրեց թուրք հանրապետութիւն
ընդ, իւրեք լրագրողներու եւ մատարականութեան
ամենէն աւելի թուրք եւ ազգայնամոլ զլուխը
փշամի Սաֆա, իւր թրէ «Թապիլիքի» 29 Հօկանձ-
երէր թիւնէ մեջ Ը

— « Պաշտօնական պատերազմի եւ Օսմ․ Կայսրութեան քայքայումի օրերուն, մինչեւ Հաճաճ խարհային Ա․ պատերազմը, Թուրք մշակութիւնը համեմատաբար աւելի շարժուն վիճակ կը պարզէր։ Հանրապետութեան հռչակումէն վերջ, տխուր եւ անյուշութեան մը սկսաւ յանկարծ։ Գրական եւ ոչ մէկ ձեռնարկ սպրեցաւ, ոչ մէկ հանդէս կըցաւ։ Նշել։ Փակուեցան, մէկիկ մէկիկ, «Թերթը Օսմանլընները, որոնք ընդ մը թաքումութիւն կը բերէին մեր իմացական կեանքին։ «Հալը» կուսակցութեան միջամտութիւնը՝ զրական մշակութեան մէջ կեանքի ներք, խափանեց անհատական ամէն նախաձեռնութիւն։ 1925—1938, մինչեւ մահը Աթաթիւրքի, իմացական բոլոր շարժումները, Թուրքիոյ մէջ, պաշտօնական (պետական) զոյն տուին իսկ 1938էն առկին, թարգմանական զրականութեան մը «նորութեան» տկանատես եղանք։ Յուսահատական ամառութիւն, ու նոյնքան յուսահատական ամառութիւն։ Թուրքահայրապետութիւնը քանդեց միջնադարեան բարձրեւ, եւ ընկերային նոր կարգեր հաստատեց։ Բաղդաճի բարեփոխող եւ ճարտարաբանական հիմքից, ճամբաներ եւ նաւահանգիստներ շինեց։ Բայց, քաղաքը դարձաւ սառնակալամ միջոցին մէջ, ոչինչ կըցաւ տապ իրքիւ սգնկամ արժէք, ու մշակայն։ Երբ կը խորհիմք այս մասին, Ձեռքս կընկնէ ԵՐԿՈՒ ԶԵՆՔԻՆ ԲՈՒԿՍԵԼ ՄԵՐ ԴԵՄԲԵԼ... »։

Ի՞նչ աւելցնել :

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ԶՆԵՈՍՆՈՎԱՔԻՈՑ Գերմաներուն արտաքստուր յետաճողեցաւ զարնան, նկատելով որ Գերմանիայի զաւնաւթիւնները ձմեռ տան չեն կրնար զբաղիլ զանգուածային տեղափոխութեան երկով: Սկզբնական ծրարութիւն չամսայակ 250.000 Գերմաներ պիտի արտաքսուէին 1941 Դեկտեմբերին, 125.000 հոգի 1946 Յունուարին, եւ ամբողջ տեղափոխութիւնը պիտի վերջանայ մինչեւ Օգոստոս:

ԻՐԱՆԻ ՏԱԳԵԱԳՐ լուծելու համար, Անգլիա-
որդեյ զննութիւն մը կատարելու տեղիէ վրայ : թէ
բանի անդր : դեռաւոր պիտի ջնանայ համոզել իրան
կան կառավարութիւնը որ ընդունի այս զննու-
թիւնը : Լոտտոնի մէջ կը յուսան թէ այն ատեն կա-
րելի պիտի լըլայ համոզել նաեւ Խ. Միտթիւնը
այ Մոսկուայի մէջ ժերթած էր զննութեան այ-
ծրագիրը :

Զարնուրի յայնոսիկներ
Հրեական ջարդերու մասին

Ներքին գործերի դառաժման դեպքին նիս-
տին մէջ, դարհուրել յայտնութիւններ եղան
հրահան ջարդերու եւ ուրիշ ղէպերու մասին:
Կարգաւումս փաստաթուղթերին կերեալս որ,
Տիէփի արշաւանքն կըրել, Հիթլեր հրամայած էր
անինչպիսի զարդել մինչեւ միջկին մարդը», ըլլան
համարդեալով, զինումս կամ ոչ, կուրի մէջ կամ
սէջ: Տարբերութիւն չընել թէ անոնք ցամաք ելած
են նաեւորով կամ օդանաւերով, կամ ինքն
կարգիւնորով: Նոյնքն եթէ անոնք անճանաոր
ըլլան, ոչ մէկ ներսով:

Այս զազաւորն հրամանը, որմէ միայն 12 օրեկան պատարաստուած էր, կը պահանջէր «բռնանալ» զինուորները կամ օղաւունները անմիջապէս յանձնել Հիմէրի ոստիկանութեան (Կէսթափ) : Արգելուած էր զանազան բանտարկել զինուորական հակադրութեամբ կամ արգելափակել գերիներու հակայնեղուն մէջ : Հիմէր անմամբ կը հրամայէր — «Զինուորական օրէնքով պատասխանատու պիտի բռնանք բոլոր այն հրամանատարները եւ պահանքը որ կը թերահաւան այս հրամանին դրամագրութեան մէջ» :

Միևնույն նիստին մէջ, դատարանը կարդաց
չարք մը փառաստուղծներ Կէսթափոյի վարչին
Միսթիլնպուրնէրի ոճերուն մասին: Այս ամ-
բաստանեալը ուղեղալին արեւնահոսութիւն ունե-
ցած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած է:
Պաշտօնապատարանը ինդեր յետագէն դատը,
բայց ատենան մէկ ժամ խորհրդակցելէ վերջ որոշ-
եց լսել բոլոր վկայութիւնները: Ամերիկեան դա-
մախալը յայտարարեց թէ ամբաստանալը, որ
Աւտուրիսն է, ոչ միայն դիտէր արգելաբաններու
մէջ անցած-դարձած, այլեւ ինքն էր որ կը հրա-
մայր զոգհերուն ոչնչացումը: Դեմքանացի մը
վկայեց թէ պատերազմին վերջերը ամբաստանա-
լը այնքան զօրւոր դարձած էր որ, նոյնքան Հիմ-
լէր կը վախճար իրմէ: Ուրիշ Դեմքանացի մը
կը քաշ, անդամ Տ. Տներու կազմակերպութեան
վկայեց թէ ծրագիր մը կար զոսանալով ուրն-
չացնելու Տախուռի արգելաբանը եւ հրէական աշ-
խատանքի կայանները, երբ Դաշնակիցները յառա-
կը խաղալին: Այս վկան պատմեց թէ Հրէաները
կը զնդազնդարեւին խումբ խումբ, իւրքաւնի-
բը քանի մը հարիւր հոգիէ բաղկացած: Նախ կը
հրամայէին հանուիլ, հաղորդանները եւ ճերմակ
դէմքներ ստղէն, հօլիքները անդին դնելով, Տ. Տ.
ներու առջեւ որոշեց խաղաղանքներ ունէին: Յետո-
յում խումբ կը շարունակէր ընտանիքի անդամնե-
րով, ամբողջական մեքէ — այբը, կենդի ծերե-
րներ, մանուկներ, մասնաւոր փոսի մը առջեւ
«Առանց լալու կամ պոռալու, այս կայանախոնքը
ողջաբաւորուելով եւ իրարմէ համաժող տանելով
կը սպասէին Տ. Տներու հրամանին: Վերջապէս կը
սպաննուէին համազարկներով: Յաջորդ հալածները
կուղային անցնելով տակալին առջ զոհակներով
մէջէն եւ նոյն հալածապարտ կենթարկուէին: Դա-
հմեքը շարունակ էին փոսին ափը եւ կը ժխէին
միևնույն ատեն կրակ տեղալով: Չոհերը մինչեւ
վերջը իրարոյ քով կը մնային, խօսելով կամ աղ-
մու երգելով: Ճերմակ մազերով պատու մը երա-
խայ մը գրկալ, զնաց փոսին առջեւ ուր երկու-
սը մեռան: Հայր մը որ իր թիւերուն մէջ գրկա-
լը տասը տարիկան տղայ մը, մասով երկինք
ցօլ տուաւ անոր եւ ինչաւ զնդակներուն տակը

Վկային յայտարարութեան համաձայն, ամէ
օր մօտ 1500 հօգի կը պահանջէին երեք մեծ փոռե
րու տակէն: Ինչ հասած ատեն տակին տակային 5000 հոգ
կը մնային, ենթակայ ճամբարներու: Երկու
Փրանսացի պալաներ ալ պատռեցին թէ չառ մը զե
րէնէր պալաններու եւ կազարձակ սենեակներու
մէջ թխուելով:

✕ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ 53.000 նա-
ցիներ քանտարկուած են, անգլիական շրջանի ու-
արդելւարաններու մէջ եւ 2000 հոգի եւս պիտի փո-
խադրուին:

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ Կատարում
խանութի Մոսկովայի խորհրդատոգովին առթիվ
հաղորդած զեկրոյցին, կարգ մը լուսաբանու-
թիւններ պահանջեց: Մինչև որ ճշգրիտ լուսա-
բանութիւններ չտտանայ, Յրանաւ պիտի զլանա-
ր իր աշակերտները Երեւ Մեծերու ծրագրին: Զօր-
տը Կօլ միշտ կը իշեցնէ թէ Յրանաւ չի կրնա
դուրս ձգուիլ Եւրոպայի վերականգնութեան պիտու-
րներէլ խորհրդակցութիւններէ, իսկ արտաքի-
նեախարարը, Պ. Պիտօ այն տեսակէտն ունի
զէտ տէ չընդունին Մոսկովայի մէջ մշակուած բա-
նածնունդ, որպէսզի ստեղագործին թէ կը խանգարե-
րէր Մեծերուն ներդրումները:

ԻՌՈՒՄԱՆԻՈՑ կառավարութեան կազմը լայն
ցնկելու համար, երեք մեծ պետութեանց ներկայա-
ցուցիչները երկար խորհրդակցութիւն մը ունե-
ցան Միշակ Քաշաւարիւի հետ: Գր յօտանեմ ինչն
մէկ շաբաթ լրացնել իրենց պայտօնը: Թապաւոր
ձայնախոսելու ճառ մը խօսելով Նոր Տարւուման ա-
թիւ, միտութեան յորդու կարգով:
ՊԵՏԻՄՈՒԹԻՒՆ կը հեռագրեն թէ հակահզլի-
կան եւ հակաֆրանսական ցոյցեր տեղի ունեցա-
րազարին եւ Դամասկոսի մէջ: Սուրբի կառավա-
րութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի ֆրան-
սական տղաման չկարենան Սուրիա ինկն:

1943ի գլխաւոր դէպքեր

Գ.

- ԱՊՐԻԼ 4.— Պ. Միւրիսեան կը խզէ իր դաշնեւոր ծափերը հետ։
- 5.— Մառէշալ Թիթօ Մոսկուա կը հասնի։
- 7.— Ռուսերը Վիեննա կը մտնեն։
- 11.— Դաշնակիցները կը դրաւեն Էստոնիա։
- 12.— Մահ նախագահ Բոգոլիբովի Գ. Թրուբնի կը դառնայ Մ. Նահանգներու 33րդ նախագահը։
- 13.— Դաշնակիցները կը դրաւեն Վարսաւը։
- 15.— Զօր. Լարմենայի զինուորները կը դրաւեն Ռուսիային։
- 18.— Ամերիկացի զօր. Փէթըրի բանակը Ձեւիտովսկայի կը մտնէ։
- 19.— Գրաւում Լայպցիգի։
- 20.— Դաշնակիցները կը դրաւեն Նիւրնբերգը։
- 21.— Գրաւում Պոլոնյի (Իտալիա)։ Պ. Միւրիսեան եւ Լեհաստան փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կը ստորագրեն։
- 22.— Յրանական Ա. բանակը անցնելով Դաշնակիցներու կողմէն սահմանադրուի կը հասնի։
- 23.— Մառէշալ Թոմազի զինուորները Պերլին կը խուժեն։ Ուոլֆֆֆերնի մէջ Մուրոմով, Իսթեյն եւ Սթեֆանու (Երեք արտաքին նախարարները կը խորհրդակցին լեհական հարցի մասին)։
- 24.— Հիթլերի վերջին գիրը Մուսկովին։
- 25.— Համախարային սպանութեան խորհրդաժողովը կը բացուի Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ։
- 26.— Ամերիկեան եւ խորհրդային ուժերը կը միանան Թուրքիոյ մէջ, Թուրքիոյ եւ Կոնստանտնուպոլսի մէջ։ Փոցտամբի հիւսիս-արեւմտեան շրջանին մէջ։ Դաշնակիցները կը դրաւեն Մանիթովան, Փարման եւ Վերոնան (Իտալիա)։ Միւրիսեան, Զեյնովա եւ Թորնիկ կ'ապառնին իտալացի հայրենասէրներու կողմէ։ Յրանական Ա. բանակը Գոնսթանի կը մտնէ (Չեխոսլովակիա)։ Փէթէն կը ձերբակալուի Սպանիոյ Ֆրանսական սահմանին վրայ։
- 27.— Անգլիացիները կը դրաւեն Պրէմէնը։
- 28.— Հիթլեր անպայման անձնատուրութիւն կ'առաջարկէ Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն։ Մուսկովին եւ Յարենաչի (կուսակցութեան ընդհ. քաղաքականը) կը գլխակահարուին Միւրիսեանի մէջ։ Անգլիացիները օգնականութիւն ունենալ կը հասցնեն Հոլանտային։
- 29.— Գրաւում Միւրիսի։ Արձակագէտները կ'ապառնեն Վիեննայի։ Դաշնակիցները Միւրիս եւ Թորնիս կը մտնեն։ Մառէշալ Թիթօ Թրիւսթի կը մտնէ։ Բաղադրականական քաղաքականութիւնը Յրանականի մէջ։ Առաջադրուող կառավարութիւն մը կը կազմուի Վիեննայի մէջ։
- ՄԱՅԻՍ 1.— Գերմանական անթիւր ծանուցանելով Հիթլերի մահը, կ'ըսէ թէ անոր յաջորդած է

ԳՆԱԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄԱՅԻՍԻ» տէր եւ տնօրէնը, Կի Պուս - Վարիլա, 48 տարեկան, դատաւարութեան իրրեւ գործակից։ Դատաւարութեան ընթացքին ինք եւ փաստաբանը փորձեցին ամբողջ մեղքը ձգել հօրը վրայ, որ 83 տարեկան էր եւ մեռաւ 1944 Օգոստ. 1ին։ Ամբաստանադիրը կ'ըսէր թէ «Մայիս» 30 միլիոն Փրանք չափած էր դառնական ընթացքին։ Կի Պուս Վարիլա կը ստանար ամսական 150.000 Փրանք, իսկ երբ սկսաւ հրատարակել նաեւ La Semaine շաբաթաթերթը, ամսականը բարձրացաւ մինչեւ մէկ միլիոն Փրանքի։ Հաշուաւոր մը վկայեց թէ ամբաստանաւոր 24 միլիոն Փրանք չափած էր «Լա Սեմէյն» շաբաթականը հրատարակութեանը, փեց միլիոն «Մայիս»էն, եւ 4.000.000 Փրանք ալ ստացած է իրրեւ անձնական ծախք։ Հաշուաւորը պատմեց նաեւ թէ «Մայիս» իր խորհրդական ժամրակի համար սովորութիւն էր ապուրթին դրամ քաշել անուրիքէն, թէ ամբաստանաւորը բարտաւարութեան մէջ 50.000 Փրանք ամսական կ'առնէր եւն։ Ամբաստանադիրը կը յիշէր նաեւ «Մայիս» տարեգրքին առթիւ տրուած ճոխ հազիւ-ըոյթ մը ուր ներկայ եղած էր Լայպց։ Այս հազիւ-ըոյթին առթիւ նշանաւորատու մը տուրած էր 7000 օրինակ։ Ամբաստանաւոր ուղեց ապացուցանել թէ «Մայիս»-ի հրատարակութեան ձեռնարկած էին նախագայտել Վիլիս յանձնարարութեամբ, սակայն այս վերջինը յայտարարեց թէ իրենք եւ կաճ արտօնութիւն խնդրած էին։

ՓԵՏԱՊԵՏԱՅԻՍԻԱՆԵՐԸ իր չին զենքերը կու օրէ է վեր, առաքելով թէ միտա կ'ընեն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ զինուորական ատեաններ կազմուեցան, զապիւր համար ոճիւրները որոնք ահաւոր չափերու հասած են։ Ապահովութեան նախարարութիւնը յայտարարեց թէ 2000 սովորականներ եւ զինուորներ սպաննուած են վերջին փեց առիւտներու ընթացքին, պարտուելով զինուոր հրոսակներու դէմ։ Զինուորական ատեանները պիտի կրնան բանտարկութեան եւ մահուան վճիռներ արձակել, առանց վերաքննութեան եւ անմիջապէս դատաւարութիւն։ Կառավարութիւնը քաղաքականապէս անհրաժեշտ կը դնէ զինուորական ատեանները, փութեցնելու համար դատաւարութիւնները, որ

ծովակալ Տէօնից։ Ամերիկացիները զինուոր կը հանեն Պրոնէօ (Պաղատական)։

2.— Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ թշնամի ուժերը անձնատուր կ'ըլլան։

3.— Մառէշալ Սթալին կը ծանուցանէ Պերլինի անկումը։ Անգլիացիները կը դրաւեն Համպուրը։

4.— Հոլանտայի, Տանիմարայի եւ Հիւսիս-արեւմտեան Գերմանիոյ զերման բանակները անձնատուր կ'ըլլան։ Ամերիկացիները կ'անցնին Պրէմէնը։ Ամերիկացիները եւ Յրանականները կը դրաւեն Պերլինի անկումը։ Պերլինի անկումը կը պահանջեն։

5.— Ապահովութեան փորակայի մէջ։ Պաշտօնապէս կ'իմացուի 16 լեհ երեւելիներու ձերբակալութիւնը Ռուսերու կողմէ։

7.— Գերմանիա անձնատուր կ'ըլլայ առանց պայմանի։ Ռուսերը Պրէմէն կը մտնեն։

8.— Յալիսկայի օր։ Կը ստորագրուի Գերմանիոյ անձնատուրութեան վերջնական պայմանագիրը, Պերլինի մէջ։ Ստոլիցինները Սերբիոյ մէջ։

9.— Կարմիր բանակը Փրակա կը մտնէ, ընկերակցութեամբ Պէնչի կառավարութեան։ Զօր. Վէլան կը ձերբակալուի։

14.— Համեմատական ընտրութիւնները կը հաստատեն ձախակողմեան հռոմեացիներու եւ զիմպուրական Յալիսկայի յաջորդութիւնը Յրանականի քաղաքականութեան ընտրութեանց մէջ։ Աւստրիա անկախութիւն կը հաշուէ։

20.— Բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց պահանջին վրայ մառէշալ Թիթօյի զինուորները կը պարպեն Վիեննայի եւ Փարիսի վրայ մէկ մասը։ Սերբիոյ եւ Լիւքսեմբուրգի կառավարութիւնները կը պահանջեն ետ քաշել դաշնակից զինուորները։

21.— Անգլիոյ աշխատաւորականները կը մերժեն Զըրչիլի առաջարկը՝ խառն կառավարութիւնը պահելու մասին մինչեւ պատերազմին վերջը։

23.— Զըրչիլ կը հրաժարի։

24.— Զօր. տը Կոյ կը ծանուցանէ վարկի, ածուխի եւ էլեկտրականութեան ազգայնացումը։ Հիթլեր, Գերմանիոյ ներքին նախարարը, անձնասպան կ'ըլլայ ձերբակալուած առեւ։

27.— Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ հակասական զենկոյցները կը հրատարակուին Միլիոն Արեւելի կառավարութեան մասին։

29.— Զըրչիլ Երեւոյի ժողովին կը ներկայացնէ իր առաջարկ կառավարութեան։

31.— Զըրչիլ տեսակ մը վերջնադիր կ'ուղղէ Ֆրանսական կառավարութեան, Սերբիոյ առաջնապի մասին։ Լոնտոնի մէջ կը զուստրուի պատերազմի ոճիւրներու միջոցաւ զինուորական ծախքի անուրիքները։ (Շար.)

ըովհետեւ 100.000 հողի բանտարկուած են եւ դատուող կը սպասեն։ Տրուած իրենատուութեանց համաձայն, զինուորական ատեանները կրնան նոյնիսկ մահուան դատաւարութիւն մէջը որ առաջին ուժի առանց արտօնութեան, կամ կը ծաղրէ եւ կը նուաստացնէ պիտական կարգաւորները, կամ կը փառաբանէ ֆաշիականութիւնը։

ՊՈԼՆԱՅԻՍԻԱՆԵՐԸ Երեւոյի ժողովին մէջ, համայնաւոր կուսակցութեան առաջնորդը, Տիմիթրով, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է Անգլ. Մահմանադիր ժողով մը գումարել եւ ջնջել միակշիւթիւնը, «որ միշտ յետադիմութեան ողջ մը եղած է. մահմանադիր որ Գոյադիմութեան արջայական տոնը միշտ ծառայած է գերման աշխարհակալութեան»։ Այլեւս անխուսափելի կը համարուի հանրապետութեան հռչակումը։ Պոլիարիոյ ներկայ սահմանադրութիւնը հռչակուած է 1879ին։

ՅԱՆԱՅԻՍԻԱՆԵՐԸ Վերսիլի մէջ Անգլիոյ մէջ։ Այն վարչիւնը որ արշակափական է ինչ պատերազմի ընթացքին, ժողովներ կը գումարեն, Փաշական բարեւ կուսակ եւ ուրիշ ձեռնարկներ կը կատարեն։ Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը խորհի նոր օրէնքներ ծաղիւ, շարժումը սահմանափակելու համար։ Անցնող օր Փարիսի վարչիւնը հրապարակային ժողովներ սարքեցին Հայոյ Փարքի մէջ (Լոնտոն), ինչեցնելով 1934ի եւ 1939ի ցոյցերը, ուր արիւնքային կոյրեր տեղի ունեցան։ 1944 Դեկտեմբեր 15ին Փաշական առաջնորդը, Մուսիլ եւ իր 800 հետեւողները պարահանդէս մը սարքեցին որ վերանորոգեալ քաղաքական ժողով մը, փոթորիկ յարուցանելով։ Կառավարութիւնը դժուար կը դնէ մշակել օրէնք մը որ խափանէ ֆաշիական շարժումը, միեւնոյն ատեն չըզլանով ձախակողմեան կուսակցութեանց։

Գ. ԶՈՊԱԼԵԱՆԻ ԴԱՍԱՌՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — այսօր, շաբթի 5. Յունիս, Մ. Ծոնքի խըժման տունը ըլլալով, Գ. Զօյանեանի զախան դատաւարութիւնը յետաժողոված է յարող շաբթ օրուն, 12 Յունիս, ժամը 4ին, Բարեգործական շէնքին մէջ, 11 Square Alboni (mètre Passy)։ Ծաշորը դատաւարութիւնները՝ երկու շաբաթ անգամ մը, շաբթ օր նոյն ժամուն։

ՕՐ. ԼԻԻՍԵՐ Կ. ՅԱՊՈՐԵԱՆԵ Եւ ԸՆԿԵՐ ՆԵՐՍԵՍ ՅԱՍԱՆԻՍԻԱՆ

Փարիզ, 1 Յունիս 1946

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՏԻՍԻԱՆ. — Զ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Քեռի» խումբին բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Սահակ Մեարալ դպրոցին մէջ։ Սրահը շատ փոքր էր եւ մեծ թաղմութիւն մը եկած էր քաշակերտու ձեր նոր սերունդը։ Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր։ Ներկայ էր Մէյ Լուի Նոր Սերունդի «Սիւմանթո» նուագախումբը որ ամէն շաբթ թափեց հանդէսը վառ պահելու։

Եղան արտասանութիւններ, մեներգ եւ խրմբեր, Նոր Սերունդի եւ ուրիշներու կողմէ։ Օրուն հանդէսին առթիւ խոսեցաւ Մ. Արաբեան, պարզեցով նոր սերունդի դերը հայկական կեանքին մէջ։ Այս առթիւ ինչեց յեղափոխական շարժումը եւ մեր անհամար զոհերը։ Յետոյ խոսեցաւ ընկ. Գ. Փիլիկեան (Մէյ Լուի) որ դրուատեց Զ. Ե. Դաշնակցութեան դերը եւ քաղաքական երկար յաջաբեր որ ի վերջոյ պատկանեցաւ Հայաստանի անկախութեանը։

Հաւ մը ամուրդի դրուելով դոյնացաւ Կոկիկ դուար մը։ Ծանօցան Մէյ Լուի «Սիւմանթո» Նոր Սերունդի ընկերները։

«Յառաջ» ինչ սիւնակները չեն թողարկուել ծանրանալ հանդէսին վրայ որ խիստ յաջող անցաւ։ Երբ ողբացաւ Մուրաթը մէկ ոսկի կը խոստանար Գերմանիոյ, մէկ Հայ աղապետին համար, յարժեք գնահատական խոսքեր ըսել անոնց որ անձուիրաբար կը լծուին աշխատանքի, փրկելու համար մեր նոր սերունդը պաշտանքաւ վտանգէին։

Այսպէս Բիւրակին (Սիւնու) մէկ զաւիշին՝ Դաշիթ Սրապեանի անխոսք ջանքերուն շնորհիւ եւ պրոֆեսորութեամբ Մ. Ս. ի յաջողեցան «Քեռի» խումբը գնահատականները, որոնք երկէ ծանօթ չէին հայկական կեանքին եւ մշակոյթին, իսկ այժմ սիրով փարած են իրենց աշխատանքին։ Որոշուեցաւ է պարբերաբար դատաւարութիւններ սարքել, հովանաւորութեամբ Զ. Ե. Դ. «Քաթուր» խումբին։ — Դանգաւոր

ՊՈԼՆԵԱՆ Արտաշէս Մերոնեան (Զատըրյաթ Զըժէսի թիւ 25 Կէտիկ Փաշա) կը փնտռէ աղան, Մարտիրոս Մերոնեանը, որուն նախապատերազմեան հասցեն եղած է 40 rue des Moines, Paris (17)։

ԿՈՒՂՈՒԹԻ շԱՅ ՍՊԱՍՈՒՆԻ ՄԸ, որ մնայուն կերպով աշխատի հայ ընտանիքի մը քով։ Դիմել 14 rue Helder, Métro Opéra։

Գ. ԼԵԻՆՆ ԴԱՅԱՆԵԱՆ (Փարիզ) 1000 Փր. կը նուիրէ Նոր Սերունդ Երիտ. Միութեան, ի յիշատակ իր եղբորդու ՎԱՐՈՊԻՍ ԴԱՅԱՆԵԱՆԻ, Աթէնքի մէջ նահատակուած եղբայրսպան զինակցով։

ՅԵՏԱԶԳՈՒՄԸ է Իսի Զ. Ե. Դ. Զաւարեան կողմէին խնջոյքը, ընկեր Ա. Գիւլիսանեանի մահուան առթիւ։

ՇԱՎԻՆԻ ԵՂԵՊ. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայկական Միւսուրի տունին առթիւ շաբթ իրիկուն եւ կիրակի առաւուս հանդիսաւոր Մ. Պատարալ պիտի մատուցուի եւ շրջանէնք արարողութիւն պիտի կատարուի ժամերգութիւն շաբթ ժամը 16ին, կիրակի առաւուս ժամը 8ին։

«ՅԱՍԱՆ» ԿԸ ՆՈՒՐԻՆԵՆ. — Ծափելէն Գ. Սահակ Սաղաթիւնեան ետաժեպ «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Միւսալ Գրեղորեանի, Լիւն։

ՍԵՆ Ծափնէն ընկեր Ա. Գուլուսեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Մարգիւ Աշամեանի, Բան։

Լիւնէն Գ. Գուլաքարեան նոր տարուան առթիւ վեցամսայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր Ժօրդոր Գ. Արմենակ Ոսկանեանի, Տէրիւն։

Ս. Արշակ Միւրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Վառձապուհ Փաշաեանի, Ամերիկա (Մ. Նահանգներ)։

Մարտիլէն Տ. Ներսէս քահ. Ծահիճեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Ե. Ծահիճեանի, Վիթրի։

Ս. Նիկիտէն Գ. Զարեհ Գարիպեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Աւետիս Եղիանեանի, Մարտիլ։

ԱՆՈՐՈՎԻՍ Փիտայան Միութիւնը 2250 Փրանք կը նուիրէ տեղին դպրոցին, փոխան ծաղկեպաղի, ողբացալ Գ. Օսան Բաղդասարեանի մահուան առթիւ։ Կրինդուրի պատկան մարմնէն այս դուարը ստանալ գանձապահ Գ. Հմայեանի Բեօսէանէ, համապատասխան ընկալադրով։

Le Gérant H. AGONYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 14

ԱՐԲԱՆԱԾ ԳԻՒԼԺԱՆԴԱՆԵԱՆ

Մնած էր 13 Օգոստոս 1875ին Վաղարշապատի մէջ: Նախնական կրթութիւնը էր ծննդավայրի նախակրթարանին մէջ առնելէ ետք մտած է էջ՝ լաւանի Գեորգեան Հնամարանը, որուն ջրջանը աւարտած է: Յետոյ, Երասաբանութիւն առած է Եւրոպայի Վամպարանին մէջ եւ վկայուած էրբեւ երասաբանութեան վարդապետ:

1894ին ժամած է Հ. Յ. Դանիակցութեան շար-
քերուն մէջ: 1898ին փոխադրուած է Բազում, ուր
կը եղբայրէր Անդրէաս Բաշաւան իւր երկխոսադրին
արհեստանոց մը Բազում ապրած իշխանին՝ քանի
մը երկտասարդ Դանիակցական ընկերներու հետ
ամբողջովին նուիրուած է նախ ի հայ եւ այլ ազգի
բանտարանեան կազմակերպման աշխատանքին,
ընկերակցական փոքրունքներու վրայ: Ենթոյն
ալը աշխատանքին Բազումէ շրջանի բանտարաները
սկիսած են մեծ առաւելութիւններ:

1903ին Անդրկովկասի Հայոց դպրոցները փակուեցան, զրաւուեցան եկեղեցական կալուածները, որոնց Հատոթթովը պահուէին այդ դպրոցները, խտապաւ. դարձան կուլտուրայի եւ ազգորոյս ցան թաղմաթիւ մտաւորականներ: Ասորը իբրեւ Հետեւանց տեղի ունեցան Հայ-թթաթաթական կուլտուրայի 1905—6ին: Գիւլիսանդանեան Գաննակ կը գտնուէր իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դ. Իբրայիմի եւ մեծ ձեռնաւարտութեամբ վարեց այդ կուլտուրայ, որոնց պատմութիւնը հրատարակեց Փարիզի մէջ աւտմանի Հատոթթով մը 1931ին:

Հ. Յ. Խաչակցության դեմ ջարական բռնակալության կատարած հալածանքներուն առնի շատ մը գործիչներու կարգին՝ ձերբակալուեցաւ նաեւ Արարած Կիւլիսյանսեան 1910 ապրիլին թիֆլիզի մէջ, ու լատարսիւեցաւ Դուրեքբաշիի բանտը, ուսկից՝ փոխադրուեցաւ Փեթրկար 1912ին՝ Խաչակցության դեմ դատին առնէ։ Դատարանը անպարտ տրձակնց զինքը՝ երկու տարի լատարսիւեցաւ մնալէ վերջը, բայց աղօթիւեցաւ րեն փառաշարունութիւն ընել Բազումի մէջ։

1909ին Գլխիկիոյ Ջարդէն վերջ իր տպաստրութիւնները հրատարակեց «Ազատամարտ»ի մէջ՝ Ռ. Սեւեան ատորագրութեամբ, որ դրական անուշքն էր:

1914ի Մեծ Պատերազմին, երբ. Կովկասի մէջ սկսեալ կամավարական շարժումը, Գիւլիստանեան երկուսն անդամ չ'անակոչեցաւ Թիֆլիզի Ազգային Բիւրոյին: 1916ին փորձադրոշակաւ Բազու եւ Շոն մնաց իբրեւ Ազգային Խորհուրդի նախագահ մինչեւ 1918 Մայիսեանքը 15ի կոտորածը ու Ռոստոմի շնոր միասին կազմակերպեց ժողովրդային դաշխը դէպի Պարսկաստան: 1919ի սկիզբը երբ Թուրք զօրքը քաղաքեալ Բազուէն, Գիւլիստանեան եւ Շոն վերադարձաւ եւ անէջ անցաւ Երևան: 1919ի ամբարն խորհրդարանային ընտրութեանց ստեղծ անդամ ընտրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանին եւ նոյն տարուանօգոստոսին մտաւ Ալեքսանդր Խատիսեանի դաշխին մէջ իբրեւ ներքին գործերու նախարար: 1920ի մայիսեան դէպքերէն վերջ, Բիւր - կառավարութեան երմտեան նախարար նշանակուեցաւ: 1920 Դեկտեմբեր 2ին, Հայաստանի խորհրդայնացեալ օրք, Ալեքսանտրուպոլի մէջ իբրեւ Բ. պատուիրակ Ալ. Խատիսեանի շնոր միասին ստորագրեց Ժամաթ դաշնադիրը ու Երևան դառնալով, խորհրդային իշխանութեան արտօնութեամբ ղնաց Թիֆլիզ ուր մնաց մինչեւ 1921 փետրուար 17, երբ Պախմաէն նաւ առաւ եւ անցաւ Պոլիս: Մինչեւ Իսմիրի դէպքը մնաց Պոլիս իբրեւ անդամ Պատասխանատու մարմնին եւ 1922ի մերթը մնաց Պուրթէ:

1929 թ. 11րդ դեկտեմբերին հիերոլյի անդառնալից քննարկումով վերջնապես Հաստատուեցավ Փարիզի ձուռ նուիրուեցեալ ազգային դործունէութեան եւ դրամական աշխատանքներու: Կանոնադրաբար կ'աշխատակցէր Ամերիկայի զոյգ Հայրենիքընդերու դիտարարաբար ամառային, որուն մէջ Հրատարակած է իր յուշերը, մանաւանդ Հայ - Թաթարական կոնկենրու մասին: (Յետոյ գրքի վերածնամբ):

Ծրբերին կ'ըդէր նաեւ Շատուրի մէջ: Ունէ երկու գրքոյնից եւ, «Աղպ - չարմամբի» պատճառները 1910 դարում» եւ «Յեղափոխական Հայունէի ներք, իսկ պատերազմի ընթացին յոյս տեսալի վերջին գիրքը «Կոմիտաս երկիր, ժողովուրդը պատմութիւնը» (1943): Ծարք մը ձեռագիրներ կ'մնան Հայրենիքի մօտ, ուրիշներ կորսուած են ձեռքահատութեան առնէն:

1944 Հոկտեմբեր 20ին՝ տմարդի լեզէոնական
մը ստապատիր մէկ զրպարտագրին վրայ, Աբր
Գիւշտանդանեան իր քառնին հետ միասին մտնու

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄՈՒԼԻՄ

Հիւշե՛ ուռմբին գաղանիք...

Ինչպէս գիտենք, իւրանիօմբ հիմը կը կապմէ
հիւլէ-ոտամբին, որ ներկայիս այնքա՛ն կը զբա-
ղեցնէ գիտական եւ քաղաքական աշխարհները:

Վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին, զանազան երկիրներու գիտնականներ ամենալուրջաշատառելի լծուեղան, Բոսիանյաներ Համար իւրանիւմի պայթուցիկ յատկութեան գաղտնիքներուն 1919ին, Ռիւթերֆորտ ֆորտ տալին անդամ ըլլալով, երևան հանց իւրանիւմի փոխակերպութիւնը (transmutation)։ 1934ին, Տէր Է. Տիկլին Բիւրնիքը ծանուցին իւրանիւմի արտեստական ճառագայթազօրծն յատկութիւնը։

1935ին, Ֆեբրի՝ դանդաղ կամ ջերմական նեֆրոզներով եղանակով, ճշդեց իւրանիօմի փոխակերպութեանց արդիւնքը:

1938ին, Հան եւ Շեքսպիրան դիտահասկաները Պերկրինի քնադիտական նշխարառնոցին մէջլարաւ միտրեմը կատարեցին, որոնք իւրահիմի աւելատու ման մասին երեւան բերին բոլորովին նոր ու անակնկալ երեւոյթի մը, այսինքն՝ նշոթրոնական իրաւախօսութիւն իւրիշները կը վերածէր նոսրաց ծանր տարրերով երկու կորիզներու, ըստ այսում, ծանր կորիզի մը անշատումը երկու անկի ինիւն կորիշներու առաջ պիտի բերէր անուսահանութիւն մը առաջաւ տառնաւոր պայմանին ձեւէ մասնաւորութիւն մը:

Այսուհետև, Միացյալ Նահանգներու մէջ
ամերիկացի եւ անգլիացի գիտնականներ ողջ է
ընին աշխատեցան գործնական վիճակի վերածն-
լու իւրանիօքի անկատարական աստիճաններն եւ ի
վերջոյ շարեւոր ճիշդ ուսման գիւրը:

Ամալի վաշտերու մէջ, 125,000 բանուորներ
խառն դաշտին պայծառներու մէջ, ամենաուր
յախառնաբէ լծուեցան: Առաջին փորձը կատար
ուեցաւ 1944 Յունիս 16ին, Ալամաֆորտայի (նոր
Մէքսիկո) հակա օդակայանի մէջ: Փորձարկող
ներք բաշտեցան բլուրի մը վրայ, որ 16 շրջանը
հեռու էր քաղաքի օդակայանի: Երբ առաջին
հիշէ ուսմբ պայթեցաւ, 10 շրջանի բարձրու
մեամբ ամպ էր բարձրացաւ եւ ամբողջ հողմատ
ցնցուեցաւ: Երկրաբաժնի նմանող այդ ցնցու
գգայի եզրա միջին 300 շրջանէր հեռա այն կէ
տին՝ ուր ուսմբ նետուած էր: Ռումբին ինչպ
ստեղծ, հողին մէջ լայնատարած խառնարան մ
բացուեցաւ: Այդ հակա եւ դժուարին դժուր յա
ջողութեամբ գլուխ հանելու համար երկու միլիա
րատրի ծախս մը եղած էր:

Ինչպե՞ս գերմանիայա, որ օժտուած էր փորձ քիմիագետներով, եւ 1939ին այդ մարզին մէջ զգալի յաջողութիւն մը ձեռք բերաւ, չկրցաւ ժամանակէին իրազորութիւն այդ նոր նորէջքը, որով կը սպառնար Խորհրդայիններուն 1943էն ի վեր:

Բազմաթիվ նշաններ կան թէ 1943-1944 Գերմանները յաջողութեւն վրայ էին իրենց ձեռնարկի մէջ, սակայն երբ արաւառաւ արդեւէ հանդիսացան. ա) Գերման աշխատանոցներու եւ զործարաններու կործանումը՝ իբրեւ հետեւեղծ օգույլ յաւաքախիկ ուժաւորութիւններուն: Բ) Տնչայի օրէնքները, որոնց հետեւանքով հրեայ թէ օտարներու բնագէտներ ջլուհեցան հրապարակէն Գ) Անէր/Է շտիտականի արհեստագործական մեթոտին հետեւողութիւնը, որուն պատճառաւ գերման մանուագէտներ պիտու ուղղութիւնը յաւաքարին իրենց հետաջօտութիւնները:

ինչ կը վերաբերի Հիւլէ ռումբին, որու մասին մեծ դադարնապահութիւն կը տիրէ, մասնաւէտն ըլլաւ կարծիքով ան կը թաղկանայ ընդունաբան մը, երկու ըստմաններով, որուն մէկը կը պարունակէ պայթուցիկը, խմորանման խառնուրդ մը մէջ տակ, թաղկանող ըստի որ քիմ 235 իւրոն

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ

կարելով արգելափակուեցաւ նախ Պուլսնէ-Պյանքուտ, յետոյ Փարիզ, Տրանսն ու վերջապէս Վերսալի թաղաքին բանար, ուր երկու անգամ հիւանդանումով փոխադրուեցաւ տեղւոյն հիւանդանոցը։ Սեպտեմբերի 26ին այդտաւ արձակուեցաւ առանց դատարանի դիմելու՝ հարցաքննիչ քառուորդ հաստատած ըլլալով որ իր մասին եղած աբսուրդանութիւնները բոլորովին անհիմն էին։ Տարմէնէ մտաւտաւ բանտարկին կեններ մեծապէս ցաւալած իր խողովութիւնը։

Իր մահով կ'անհետանայ հայրենասէր դո-
ծիչ թը, որ ամբողջ կեանքը նուիրած էր ծառայ-
յուն իր սրտականա՞ծ ազգին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայկ. Դաւիթի առթիւ
Ամր դիմում երեխ Սեփեռնու

Վերջին պահուն Ազգ. Միության ղեկանքն ստացանք ֆրանսիական պատմօճիչ այլ հետազոյիչ ող Ազգ. Դասի Պատուաւոնական Կեդր. Ծանօնախումբին կողմէ ուղղորդէ ինկլիսիստ Զին, երեք մեծ պնտութեանց արտաքին գործերու նախարարներուն, Մակուպայ խորհրդատուին առթիւ: Ծանօնագողով յիշեցնելով Լոնտոնի խորհրդագողովին ուղղորդած խնդրաքննը՝ Թրքաշախտանի ապստամբութեան մասին, 1918ին տրքեւած հանդիսաւոր խտառամբները, Ուիլյամի սահմանադրեւոր (Վան, Պրիվիա, Կարին եւ Տրապիզոն), հետագայում յոյս չալ պատմէ Թէ Մոսկուայի խորհրդագողովը պիտի վճռէ Ռուսիայի շահանակու շրջանները կցել Թ. Հայաստանի, որպէսզի կարենան հայրենիք վերադառնալ օտար երկիրներու մէջ ցրուած թոյր Հայերը:

Անկարս Լուսնոյն Կ'ապարիկի

1 Աղդիոյ արտաքին նախարարը, Գ. Պէմբե
ունիւնըրդուիտի ընդունելու թրքական դեսպանը,
ձեմաթի Սէրքալին: Առաջին թրքականն էր որ
էնդունելը, Մոսկուայէն վերադառնալէ վերջ
Կատարեալ զաղտնաւայժութիւն կը տրիք իտալիկ
ցուցանելով մասին: Այս պարտական սննդով եւս
վրայապաշտելով թէ բրիտանական հաւաքարարութիւն
ը մօտէն կը շահադադարէ թրքական շարքով:

Թուրքոյի արտաքին նախարար Հասան Սա-
բայի Լնատոն այցելութիւնն ալ մեծ յոյս կը ներ-
շնայէ Անգարայի մէջ: Նախորաճին այցելութեան
պատճառովն նպատակէն ճ նախապահել թրքական
տոյն պատուիրակութեան, որ պիտի մասնակցի
Միացեալ Ազգերու ընկճ. Ժողովուն, բայց իրակա-
նին մէջ Հասան Սաբայ պիտի փորձէ իմանալ Անգ-
լիոյ վերջնական դիրքը Ռ. Միութեան հոգային
պահանջներու մասին: Իրացիները կը հաստատեն
էն թուրք նախարարը ի հարկին պիտի բացառէ
հարցին ստիպողութիւնը եւ պիտի պահանջէ Մի-
ացեալ Ազգերու Ժողովուն ներկայացնել խնդրե-
լոյն աղբիւրներուն համաձայն, Հասան Սաբայ
պիտի խորհրդակցի նաեւ մանրեկաններկայացու-
ցիչներուն հետ, անոնց ուշադրութեան յանձնելով
ոչ միայն Տարտանէլի, այլեւ հայկական եւ ռուս-
հոգեան պահանջները, Կարս - Արտաճանի եւ վերջ-
հոգեբուն մասին: Ինչպէս կը յիշուի, Վրացիները
ինչ նախադէպեր կը պահանջեն Սեւ Փոփոյն արեւ-
ելուն վրայ, Արցունիէն մինչեւ Կիւրտոն - Տրա-
պիզուն: Ինչպէս զօր. Դարապէքեր, Հասան Սաբայ
եւ յայտարարածն է թէ Թուրքիա մէկ թիւ հոգ
անգամ պիտի չյանձնէ, նախընտրելով կուռել մին-
չեւ վերջին Թուրքը:

Գերման քանակներուն դերը
զաւգուածային ջարդներուն տեղ

Ներքնապերիի դասախոսության վերջին նիստին մեջ, 38 տարեկան դերման զորավար մը, Օլեկսանդր Լեզկովսկին ինքի հաղորդման համար իր անունը դրած դասը դադարեցնելու օրոք (Տ. Տ. Տ.) կազմակերպության մասին, որուն մէջ ինքն ալ առաջնահարկ պաշտոն մը կը վարէր։ Վկան ըզպագրելու պիտի չէր մասնակի, իր արջէ տանակը չէր հարմարեցնում օրափառանկները, մասնաւորապէս կէտքին կը որ իր վրայ յարած էր այնքերը։ Բոլորն ալ անանկը որդիքին զրած, ուշի ուշով կը հետեւէին հարգանքով Լեզկովսկին։

Օլէնտորֆ պատասխանելով ամերիկացի դա-
(Պատմ. Մանր. ք. խմբ. հարցում Գ. Եր)

իտեմ, եւ թանճ ջուրէ (այս վերջինք իբր արտա-
դրիչ դանդաղ նեօթրոններ), իսկ միւսը կը պա-
հանէ խաւմ մը բաղիկացած ապակեայ փոքր
ջրուանոյց մը, որուն մէջ դրուած է berylliumի
radonի փոշիացած խառնուրդ մը (այս տարրերը
մասնաւորապէս առաջ եկած ճառագայթաբանի մարդ
միջներն են)։ Անոնք ամփոփուած են 10 սանթիմէ
դրոշոց փարաֆինի կտորէ մը մէջ, այդ ամէն
սլայփթուրիչ զանգուածն էր զինքն էր cadmium
կոչուած մետաղն ձծուն նոսրէ միջնորովով։

Ներմասկան նեօթրոնները միջոցով առաջ եկած իւրանիթով ուղղակիորէն, որ երեւան հանած էր անհատական երեւոյթին պայթեցիկ հանգամանակ, իբրեւ արդիւնք յառաջ թերաւ երկրորդական արագ նեօթրոններ: Փորձերը ցոյց տուին թէ իւրաքանչիւր ներմասկան կամ դանդաղ նեօթրոն համար, զոր իւրանիթը օպտում էր, կը կազմուէին 23 երկրորդական նեօթրոններ: Անկէ հարկեի երաւ հետեւեալ շղթայաներով հանգղանքներէն մտնող հետեւեալ հետեւեալներով:

Իւրաքանչիւ մէջ նմանօրինակ չընթացարում
մը ծաւալումը ի վիճակի է չափազանց կարճ ժա-
մանակի մը մէջ արձակելու հրաշալի ուժ մը
պայանմանով որ նեօթրոններու թիւը, որ կը կորստ-
մակարդէ հակադրոշմ թիւներու հետեւանքով
սիդուքանիտի կազմուած նեօթրոններու թիւով:

2. SEPTEMBER

(Իր ցուցահանդէսին առթիւ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՇԱՆԻ

դին եւ կը պարհն: Նախանձաւ չէ եւ ոքրեւայրի մնալը առաւելութիւն մը չի սեպել Թրանսուէինե- բուն նման:

Գալլաք — Եթէ չեմ սխալիւր — այսպէս առա- մանած է կինը: «Un être qui babille et s'habille»: Հայտնիները առաջին պարագային մէջ կը յաշ- տեն Երթնի, Երկրորդին մէջ՝ Երկուն:

Հայտնիները գրեւորած է հետեւեւոր շարք ձեռք- բերէն — վազել, հանգրիճուել, ձի եւ հեծելանիւ ետտիլ, եւ flirt ընել:

Միւրոյ պայքարին մէջ տկար, եւ յաջող՝ էրիկ կնկան կռիւներուն մէջ:

Եթէ ներքին ըլլար կիները բաղադրուել բայե- ռու հետ, պիտի ընէին:

— Եւրոպացի կնիքը կըստըստին է, մնաց- եալները՝ ներգործեալներ, իսկ խեղճ Հայտնիին՝ չէ զուր:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ — Մանթէկացաց կը յա- ն- գի հետեւեւոր կողմնացումներն: —

Մարդ իբրեւ մայր եւ իբրեւ աղջիկ պէտք է ունենայ Անգլուսին, իբրեւ ըտր՝ Գերմանուսին, իբրեւ տարփուսին՝ Թրանսուէին (կամ Ռոսսու- սին), իբրեւ կին՝ Իտալուսին կամ Սպանուսին:

Կ'աւելցնենք: —

Մարդ իբրեւ զոքանչ պէտք է ունենայ՝ Հա- յուսին:

Այս ճամբարութիւնը իմացած եմ փեսաներէն: Ե. ԱԼՓԻԱՐ

տատարի մը հարցումներուն, խոստովանեցաւ թէ իր ղեկավարութեան տակ ճամբարացեալն 90.000

Հրեաներ Ռուսիոյ մէջ: — այրեր, կիներ եւ մա- նուկներ: Ինչ անձամբ ներկայեցած է շատ մը զանգուածային զննարկագրութեանց եւ մեթո- աներ հնարած, մասնագիտներու գործադրութեան համար: «Եւ տեսակէտս այն էր թէ անոնք որ պի- տի սպանուէին, պէտք չէ բան գիտնան մինչեւ վերջին վայրկեանը: ուստի պարզապէս կ'ըսէինք թէ ուրիշ տեղ պիտի փոխադրուէին: Մինչեւ 1942 այրեր, կիներ եւ մանուկներ միասին կը գնդակա- հարուէին փոսերու մէջ: Սակայն Հիմլերի հրամա- նին վրայ, 1942-ին վերջ կիները եւ մանուկները կը սպանուէին Ռեյխսֆրանկ Բեռլինի շրջանը: Կամ սենեակներու մէջ, միեւնոյն տան 15—20 հոգի: Իմ մարդիկս չէին սիրեր կազարձակ Բեռլինի շր- ճերը, ընելով թէ անհաճոյ են»:

Յետոյ պատմեց թէ զանազան առիթներով զինուորական իշխանութիւնները հրամայեցին փոխադրել մարդադրոճումները, նկատի առնե- լով քանակարանի եւ ուսնատի ազանապը: Ռուսա- կան պատերազմէն քանի մը շարքի մը առաջ շար- ք ժողով խումբը (Սպաք Կրուպն) կազմուած էին քանակարանի մէջ, Հրեաները եւ համայնապար պաշտօնեաները ոչնչացնելու համար: Ինչ ալ եղած է վարիչը այսպիսի խումբի մը, 1941 Յունիսին, հարաւային Ռեյխսֆրանկի մէջ, Օտտենայէն մինչեւ Ռոստով եւ Խրիւ: Հայտնաբերուել հրամանները կը հաղորդուէին Հիմլերի եւ Հայտրիխի կողմէ: Հիմլեր ըսած էր իրեն թէ Հիմլեր ժողովին մը մէջ պարզելով այս ծրագիրը, հրամայած էր «ըստ այնմ շարքի»: Հիմլեր ըսած էր նաեւ թէ հայտնա- յարուցարի մասնակցող վարիչները եւ զինուորները անձնապէս պատասխանատու չեն, թէ պատասխա- նատուութիւնը կ'իյնայ իրեն եւ Առաջնորդին վրայ:

Որոհարդային դատաւոր մը հարցուց թէ ի՞նչե- դան հրեայ մանուկներ: Օլէնտորֆ պատասխանեց թէ հրամայուած էր ամբողջովին մարել: հրեայ քանակութիւնը: — «Մանուկներն ալ: — Այո, մանուկներն ալ: Դատաւորը հարցուց թէ այս ընթացքը դերման կատարութեան քաղաքակա- նութիւններ: Վկան պատասխանեց թէ հրամայնը կուգար Առաջնորդէն: «Եւ այս եթէ հարցնէիք թէ այս քաղաքականութիւնը կը համապատասխանէր նախնականութեան դադարաւորին, պիտի ժլո- տէի»:

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Օլէն- տորֆ ըսաւ թէ Կէլմեփոլին անդամներուն ամ- բողջութիւնը 30.000 էր պատերազմի վերջին տարի- ներուն:

Երկրորդ վկայ մը, S. S. Տիթեր Վիլիսէնի, պատմեց թէ հրեական խնդիրը երեւ շրջանէ ան- ցաւ: Մինչեւ 1940 ծրագրուած էր երկրէն հեռա- ցնել Հրեաները: Մինչեւ 1942 որոշուեցաւ զանազ- ճամբարներ Կէլթօններու մէջ: Այնուհետեւ Հիմ- ֆեր հրամայեց քանջել հրեայ ցեղը: Այս ծրա- գրին գործադրութիւնը դադարեցնելու հրամայնը ե- կաւ 1944 Հոկտեմբերին, զարմալ Հիմլերի կող- մէ: Յետոյ պատմեց թէ ինչպէս հազարաւոր Հրե- աներ Սլովաքիայէն, Յունաստանէն եւ ուրիշ երկիրներէ կը փոխադրուէին Աւստրիոյ ճամբար- ները (Լեհաստան), ուր տեղի կ'ունենար վերջնական լուծումը: — մաճ եւ կիրում: Ինչ անձամբ Սեյանիկ եւ Մակեդոնիա զանազ է, 54 հազար Հրեաներ փոխադրուել եւ Աւստրիոյ մէջ քանջուելու համար: Անոնք դրամները Ալբանիկ դրամատուրը դրուած էին: Իր պետը՝ Ալբանի, զբաղած է 500.000 Հրեաներով որոնք Հունգարիա- յէն փոխադրուած էին 1944 Մայիսին սկսեալ: Փո- խադրուած Հրեաներու միայն 25—30 առ հազարը

1945ի գիտաւոր դեպքեր

Դ.

ՅՈՒՆԻՄ 1.— Անգլիական զինուորները Դա- մասկոս եւ Պէյրութ կը մտնեն:

3.— Պերլինի մէջ կը դաւարուի միջազգայն- ցային վերադարձի Եւրոպական խորհուրդին առաջին ժո- ղովը:

4.— Գահիրէի մէջ տեղի կ'ունենայ արաբա- կան պետութեանց Դաշնակցութեան առաջին դո- մարումը: Թղթապարտները կը փոխանակուին ամբողջ Թրանսուէի մէջ:

5.— Պերլինի մէջ ստորագրուած յայտարարա- բութեամբ մը Դաշնակիցները կը ստանան Գեր- մանիոյ գերագոյն իշխանութիւնը:

10.— Թրանսուէիներ կը պարպեն Սուրիան:

12.— Չեքոսլովակիոյ Բեռլինի մէջ կը յայտա- բարէ թէ որ եւ է համաձայնութիւն չէ կնքուած Անգլիոյ եւ Վիշիի կառավարութեան միջեւ:

15.— Թրանսուէի արտաքին նախարարը կ'ա- ռաջարկէ Սլովակիոյ Ազգերու ընդհ. ժողովին քն- նութեան յանձնել Սուրիոյ խնդիրը:

18.— Թրանսուէի կը տեղի դոր. տը Կօլի Դիմա- դրութեան կոչին տարեկարծը:

20.— Զափոնիները կը դադարեցնեն դիմա- դրութիւնը Օքսիմպայի մէջ:

22.— Համաձայնութիւն մը՝ կը ստորագրուի Մոսկուայի մէջ, Լեհական նոր կառավարութիւն մը հաստատուելու համար:

26.— Կը ստորագրուի Միացեալ Ազգերու դա- շինքը: Որոհարդային կառավարութիւնը ծանու- ցադիր մը կը յանձնէ Թուրքիոյ, Նեղոցներու մասին:

29.— Սուրիոյ Կարպաթեան Ռուսիան կը միաց- ուի Ռեյխսային:

ՅՈՒՆԻՄ 3.— Խ. Միութիւնը կը պահանջէ մա- նակցի թանձրելու վերաբերեալ քանակցութեանց:

5.— Չոր. Մը Արթըր կը յայտարարէ Փիլիպ- պեան կղզիներու ազատումը: Երեսի, ընտրու- թիւները Անգլիոյ մէջ:

6.— Մ. Նահանգները եւ Անգլիա կը ճանչնան Լեհաստանի նոր կառավարութիւնը:

15.— Առաջին ժողովին ուղարկուած ծա- փունի:

17.— Երեւ Մեծերու խորհուրդի ժող- տամի մէջ:

23.— Փէթլէնի դատը կը սկսի:

26.— Աշխատաւորականներու յաղթանակին հետեւանքով Եթիւ կը կազմէ Անգլիոյ նոր կառա- վարութիւնը:

Կրցան ազատիլ, բունի աշխատանքի դատապար- տուելով: Իր կարծիքով, առ նուազն 4միլիոն Հրե- աներ փոխադրուած են, բայց չի կրնար ճշդել թէ ուրեքն կրցած են ողջ մնալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹէՀՐԱՆԿԵՆ կը հեռագրեն թէ խլրաւումներ ծա- ցած են Իրանի կեդրոնական նահանգին՝ Նէզտի մէջ: Ժողովրդական կուսակցութիւնը պահանջած է բարեփոխել ընտրանքի օրէնքը, դիտել տալով թէ պաշտօնեաները կը նշանակուին կաշառքով եւ սպանուիքներով: — Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ չեն Իրանի խնդիրը: (Ժողովը կը բացուի Յունուար 10ին, Լոնտոնի մէջ):

LES NOUVELES DU MATIN) Թերթը խափա- նուցաւ կառավարութեան հրամանով: Ոստիկան- ներ տարան մտնելով կեդրոնի մեղեքները եւ դրակեցին հրապարակ հանուած թերթները: Պա- տասխանատու խմբագիրը, Ժան Մառն, հրամա- րած ըլլալով, Թերթը ինկածէր սեղանաւորական շրջանակներու ազդեցութեան տակ:

ԵՆԱՊԵՆԻ գաղաքը փառեցաւ քանի մը օր ա- ռաջ: Հինգշաբթի օրն ալ երեւ ուսմբեր պայթե- ցան:

ՀԱՍՏԱՍՏԱՐԱՆՆԵՐԻ կը վախճուի Եւրոպայի մէջ, համաձայն Անգլիոյ առողջապահական նա- խարարին յայտարարութեան, որ կը թելադրէ անխնայ չմարուել պարտուած երկիրներու ժողո- վուղներուն հետ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԻԻ 1 ԴԱՄԱՃԱՆԸ, Ռեյնլան ձօյս (Լորտ Հալլ — Հալլ), կախուցեալ Լոնտոնի մէջ: Հակառակ ստատիկ ցուրտին, 300 հոգի ներկայ է- ին: Շատեր կը պոռային — «աւելի բարձր կախե- ցէ՛ք», իսկ երեւ համակիրներ հանցին իրենց զը- խարկները: —

Իրիկէն Երեսի. ժողովին մէջ վարչապետը յայտարարեց թէ «ի հաղթի զինու. զորութեամբ» թալլ պիտի լուսն որ Փրանսական զինուորները ցա- մաք ելլեն: Մուրթի մէջ ալ նոյն որոշումը տը- ւած է:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ տնտեսական վիճակը ստորա- փելի է: 25 տարի է ի վեր հունձը այսքան խեղճ եղած չէր: Մէկ միլիոն 300.000 ուսու զինուորներ կը դառնան երկրին մէջ: Տոյրը, որ 50 փէնիկ կ'արժէր, բարձրացած է 100.000փ:

28. Անգլիոյ նոր վարչապետը Փոքտամ կ'եր- Թայ արտաքին նախարարին հետ, առանց Ձերչի- լի: Զարմանական կառավարութիւնը կը մերժէ անպայման անձնատուութեան վերջնադիրը:

30.— 1500 թուրք բերդեր կը ուժեղացնեն Թուրքիոյ: Լալայ կը ձերբակալուի Ամերիկացի- ներուն կողմէ եւ կը յանձնուի Փրանսական իշխա- նութեանց:

ՓՈՒՍՏՈՒ 1.— Մեքսիկայի մէջ կը կազմուի Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը:

2.— Կը հրատարակուի Փոքտամի խորհրդաժո- ղովին պաշտօնական զեկոյցը:

6.— Առաջին հիւլէական ուսմբը կ'արձակուի Հիթլերի միայն (ձափոն):

8.— Խ. Միութիւնը պատերազմ կը հրատարա- կէ Զափոնի դէմ: Համաձայնութիւն Դաշնակից- ներու միջեւ պատերազմի ոճրագործներու դատա- վարութեան մասին:

9.— Հիւլէական երկրորդ ուսմբը կ'արձակուի Նախագահի վրայ: Թրանսուէի կառավարու- թիւնը նման է մը ուղղելով Դաշնակիցներուն, ցաւ կը յայտնէ որ Փոքտամի որոշումները արուած են առանց իր կարծիքն առնելու:

10.— Զափոնի կը յայտնէ թէ պատրաստ է անձնատուր ըլլալու:

14.— Թրանսուէի կառավարութիւնը կը վա- ւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

15.— Զափոնի կայսրը կը յայտնէ ժողովուր- դին թէ կ'ընդունի Փոքտամի վերջնադիրը: Փէ- թէն մահուան կը դատապարտուի: Մահապատիւը կը վերածուի ցկեանս բերդարգելութեան: — Խ. Միութիւնը եւ Զինատան զինակցութիւն կը կնքեն:

17.— Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան դաշնադիր մը կը ստորագրեն, ճշդելով իրենց սահմանները:

20.— Խ. Միութիւնը կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

21.— Նախագահ Թրումբը կը հրամայէ անմի- ջապէս դադարեցնել փոխ-վարձի գործողութիւն- ները:

22.— Չոր. տը Կօլ Ուոլթիլթըն կ'երթայ, աե- սակցելու համար նախագահ Թրումբին հետ:

24.— Անգլիա կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգե- րու դաշինքը:

25.— Կը յետաձգուին Պուկարիոյ երեսի. ընտրութիւնները, իբրեւ հետեւանք ամերիկեան եւ անգլիական կառավարութեանց թողոքին:

28.— Ամերիկեան զինուորները Զափոն կը մտնեն:

(Շար.)

ԼԻԼԱՅԻ Հայերէնի դասընթացին Կապանի տոնաւար այս կիրակի ժամը 2.30ին, 9 Rue L'Avenir Lulas: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բա- րեկամները:

Փ. Յ. Ը. Միութեան Դեղաբուսական Զանախարանի մը Դ. դատախազութիւնը վաղը, երկուշաբթի, իրիկուսն ժամը 8.30ին Սթիւարտ- Բօմարթէն: Կը դատաւարուին Ալեքսանդր Թա- մանեանի աշակերտ Պ. Սալաւարեան, Կի. Թը- Հայ Կարապետապետութիւնը: Հայաստանի զըլ- խաւոր շէնքերու ցուցադրութիւն մոզական լապտերով: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՌՈՐԵՐՈՒ եւ Ռադիկներու Մի- ութեան Անիէ-Պուա Գալուպ մասնաճիւղին բա- ցառիկ ընդհ. ժողովը՝ վաղը երեսուշաբթի իրե- կուն ժամը 8ին Salle des Clochettes մէջ. 149bis Ave. d'Argenteuil նիստ կարեւոր օրակարգ:

Այլի Տիգրի Գալուպի Զապարեան եւ պա- ւակները կը ծանուցանեն դատապետ մահ՝

Պ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆԸ

որ տեղի ունեցաւ յունուար 3ին:

Զապարեանութիւնը կը կատարուի Յուն- ուար 8ին, ժամը 3.45ին Bagnoletի Sadi - Carnot դերձգանատուրը: Մէկը Կամպէլայ Օթոպիւս թիւ 102:

Մահազ շատացողներէն կը խնդրուի ներ- կայս Երբ այդ նկատուի:

BAL DES MIMOSAS

Նշանակին ամէնէն չեղ պարահանգէսը Փա- րիզի Հայկական Երգչախումբի կողմէ, 12 Յուն- ուար 1940, շաբաթ դըժու Aero - Club de France դերձգի սրահի մէջ: Երկու Կապալալալ, կը նուազէ Արժանիքներու Պաշտօնի խումբը:

Le Gérant: H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH

Fondé 1915

R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tel.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ՔԱՆՈՆԻՅԻՆ. — Տար. 750, Ճամբ. 400, Յամբ. 200 ֆրանկ

Mardi 8 Janvier 1946 թվաթիվը 3 Յանվար

ԺԼ. ՏՄԻԻ — 18e Année N° 4503- Նոր շրջան թիվ 232

Խմբագիր՝ Ե. ՄԻՍԱԿԻԱՆ Գին՝ 3 ֆր

Մեր ԽՍՊԲԸ

ԱՆՀՅՏԱՑՈՂ ՍԵՐՈՒՆԴ ՄԸ

Արքայազան ալ թողեցինք:

Կրած՝ տարիներու ծանրութեան եւ յոգնութեան տակ, ուժաւորուած միմեկը մը ունէր, երբ անպարա արձակուեցաւ թանկէն (1945 Սեպտ. 26), 11 ամիս առաւելէ վերջը:

Անշուշտ իր սրտին վրայ աղղեցին նաեւ արջն եւ ծախէն արձակուած թունաւոր սլաքները, անշուշտ վերադարձնելով, որոնց պատասխանը տալու ժամանակ չունեցաւ:

Ամէն պարագայի մէջ, յիշուեց Կարի անընդհատ հայկական ազատագրութեան եւ ընկերակարութեան դատին նուիրուած փառաւորացի մը, սուրբանական եւ մանաւանդ ցարական բռնակետութեան դէմ ճակատած յղափոխականը, Բապտիստ Կրտսեակարտին ղրկաւոր կազմակերպիչը չէր որ հայրենասիրութեան դատ պիտի առնէր ուրիշներէն:

Արքայազան Գիւլիսանդանկանի կորուստով օղակ մը եւս կը քակուի սերունդէ մը որ տիրական դեր կատարած էր Խոջանկեցութեան մէջ, մասնաւորապէս 1903 — 905էն ի վեր:

Աւաջին անհետացողն եղաւ Սեպտեմբ. 1940ին, Ամերիկայի մէջ:

Արի ռազմիկը իր երիտասարդութիւնն անցուց լիոններու մէջ: Երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը վերահաստատուեցաւ, նորէն մնաց թերահաւատ եւ թախաբան: Յետոյ պատերազմ (1914-18), Հայաստանի հանրապետութիւն, Հրամանատար Բանկին: Ապա նոր կարգուեալը (1920 Դեկտ.) , եւ ինքզինքը նետեց Ամերիկա, դառնալու համար ... նպարտաւոր:

Իր մահէն ընդ վերջը իմացանք ուրիշ դոյժ մը, — Մարթին Եփրեմեան (Տարագիր): Թէեւ տառնաճանցած եւ յուշերով դրդած, կը համարուէր Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն կամ առնչուին ուսանողներէն:

Նոյն տարուան Դեկտեմբեր 27ին կը մեռնէր Արշակ Զաւակեան, Գարեգին մէջ, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջը:

Սկզբնական շրջանին թուող ընկերակարական, հետզհետէ դարձաւ դժբաժնի ուժ մը թաղաքական եւ աղաքային կեանքի մէջ: Իրեն Բիւրոյի անդամ, դեռապա, նախարար կամ ներկայացուցիչ Բ. Միջազգային: Նաեւ իրեն տեսաւ կը հեղինակ:

Մէկ տարի վերջը, 1941 Ապրիլին Պուէշտու Արշակի մէջ հիւանդութեան մը զոհ կ'երթար Արշակ Միքայելեան, բարգաւառար երիտասարդ, որ Հայաստանին վերջ, իր գործունէութեան ամէնէն բեղուն շրջանը անցուցած էր Մ. Նահանգներուն մէջ: Քաջ Կոնստանտին եւ հեղինակ:

Պարաստուած ուժ մըն էր, Յոյնաշէ, Մարգիւ Արքայազան, նախկին նախարար, որ դժբախտաբար սպիթաբեղով, պատժուեցաւ եւ 1943ին մեռաւ Պուէշտու մէջ:

1945ին երեք մահեր միանգամայն — Տոք. Նշան Թաղաքեան (Ամերիկա), Աղեքանդր Խաչատրեան (Փարիզ), Մամաճ (Թաւրիզ):

Մարտինը իր գլխաւոր փաստակը թափած Ամերիկայի մէջ, յաճախ մասնակցած է կուսակցութեան Ընդհ. Ժողովներուն, եւ իր կարգին կը համարուէր կեդրոնական դէմք մը: Կրնար դառնալ նաեւ Բիւրոյի անդամ, եթէ ուղիւ բաժնուի Ամերիկային:

Երկրորդը, Աղեքանդր Խաչատրեան, ծանօթ իր քաղաքական պաշտօններով — վարչապետ, նախարար, փոխ - նախարար Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւս. — աւելի շատ քաղաքական դէմք մըն էր: Հեռու կուսակցական պաշտօններէ, բայց միշտ հաւատարիմ եւ վարժապետ:

Վերջինը, Մամաճ, քաղաքական դէմք մը հին յեղափոխական շրջանին, ուր քաղաքական գնդեր սերունդ կը թրծէին, հեռաւոր Իրանի մէջ, Թրքական սահմանին վրայ: Վարդապետ մը զինարուեստի, բայց նաեւ վարժապետ, բառին ազնուագոյն, յեղափոխական իմաստով:

Տակաւին չենք յիշեր Սեպտեմբեր, որ անդամայն զանդղին զամբոյնէ 1934էն ի վեր, եւ յաճախ կուլայ — ինչպէս տեսանք վերջին անգամ — զիտակից՝ անյայտ ճակատագրի մը ...

Բոլորն ալ նոյն սերունդին չեն պատկանիր, տարիքի տեսակէտով: Բայց ուժաւոր ինկան նոյն ճամբուն վրայ — ինչպէս աւելի երիտասարդներ, որոնք մասին պիտի խօսէին առանձին: Եւ դեռ անյայտ զոհեր:

Պոլսոյ Հայերը

Հայաստանի Կ'երթան

(Մասնաւոր քննադատութիւն ՅԱՄԱՐԻ)

Համաձայն թուրք մամուլի Հրատարակութեան, եւ Պոլսէն արուած տեղեկութիւններէ, 14 Դեկտեմբերէն սկսեալ, Պոլսոյ Խ. Հիւպատոսարանը սկսած է արձակարկել բոլոր այն Հայերը, որ կ'ուզեն հայրենիք վերադառնալ: Ամէն թիւթ բան մը կ'ըսէ, եւ իր ձեռով կ'ըսէ: Բայց, բոլոր Հրատարակութիւնները՝ այս առիթով, թոյն կը հոսին ...

« Թաւրիզ » կը դրէ, 15 Դեկտ. Թուակնով: — « Հետադարձական գործակալութիւններ Հաղորդած էին, թէ Խ. Միւրթիւնը կ'ուզէ հիմնել Հայկ. պետութիւն մը, եւ զոն հաւաքել աշխարհի բոլոր Հայերը: Պոլսաբնակ կարգ մը Հայեր, ընդ առաջ երթալով այս հրաւերին, երէկուսն սկսեալ արձակարկուելու համար կը դիմեն խորհրդային հիւպատոսարան: Երէկ, Հիւպատոսարանին դրան առջեւ պոչ բռնած էին 30ի մօտ Հայեր: Ամէն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ, մինչեւ ժամը 13, արձակագրութիւններ կը շարունակուին: Թէեւ ցարժ 30 հոգի միայն դիմած են, բայց կը թուէ՝ թէ բաւական չո՞ծ թիւ մը պիտի կազմեն այս նոր բանի վրայները: Երբ վերջ դնեն բոլոր դիմումները, արձակագրութիւնը խորհրդային շրջանաւոր մը պիտի մեկնին Ռուսիա: Քաղաքին հայ բնակչութիւնը Լոկի ուզած է ստուգել այս լուրերը եւ որոշ տեղեկութիւններ ունենալ մանրամասնութեան մասին, բայց կարելի չէ եղած վերջնական որ եւ է տեղեկութիւն ձեռք առնել: Այս առթիւ, ուղեցինք իմանալ կարգ մը Հայերու սպասուորութիւնը եւ կարծիքը: Ի՞նչ Հայիկ Նազարէթեան յայտարարեց, — Անոնք որ մեկնելու համար դիմում կը կատարեն, կը խորհրդ մէջ անգործ եւ դատարկապարտ մարդիկ են: Ձեռ կործնող որ բանի դործի տըր հայրենակիցներ ընդ առաջ երթան հրաւերին: Ես մտքս իսկ չեմ անցուցնում մեկնել Ռուսիա, — Գեորգիանտ Բալի պիտի չկարենամ ո'ւնէլ խորհրդածութիւն ընել: »

Պէշտուան Լիւթի անդին Պ. Պէշտուան յայտարարեց: — « Ի՞նչ դործ ունին հայ հայրենակիցները Ռուսիոյ մէջ, երբ հոս կը դառնան ամէն ինչ: Հաւանաբար անգործներ են մեկնողները: »

Նոյն իմաստով կ'արտայայտուին նոյն թուականի «Թաւրիզ» թերթը, եւ կ'աւելցեն: — « Ինչպէս յայտնեցին նախապէս Սովիէթները, մեկնող Հայեր պիտի տեղափոխուին Սեբասթիա մերձակայք: Ծարկ դիմում կատարած են 200—250 հոգի: Կը տեղեկանանք այս առիթով, թէ արձակագրութիւն չէ կատարուած, այլ փորձ մը՝ ստուգելու համար թէ մեկնելու փափաքող մարդիկ կ'ունենան: Որոշ է, թէ դիմել եւ դործի տըր մեր հայ հայրենակիցները պիտի չուզեն մեկնել Ռուսիայէն: »

« Ծածուկութիւն », 15 Դեկտեմբեր, կը խորհրդածէ: — « Հայիկ շրջաններուն մէջ խոր արձագանք դառած է կարգ մը Հայերու դիմումը Խ. Միւրթիւնէն հիւպատոսարանը, ընդ առաջ երթալու Ռուսիոյ հրաւերին, եւ մեկնելու համար Հայաստան: Հիւպատոսարանը այս արձակագրութիւններուն յատկացուցած է իր առաջին յարկի նախապէս: Երէկ, 70ի մօտ Հայեր դիմած են արձակագրութեան համար, — ընդհանրապէս թիւաւոր, կատարակապարտ եւ անգործ մարդիկ: Կարգ մը հայ հայրենակիցներ, որոնք կարծիքը չօգտելու տարիք ունեցան, չեղանքին թէ իրենց բուն հայրենիքը Թուրքիան է, եւ թէ կատարելապէս արձակագրութիւն կը վայելեն այստեղ: Հայ կաթողիկոսներու Պարիսթարանը, օրինակ, յայտնեց մեզի՝ թէ ոչ մէկ հայ — կաթողիկոս հայրենակից նպատակ ունի մեկնելու Ռուսիայէն: Ստուգեցինք, միւս կողմէ, որ ոչ մէկ հայ՝ Թուրք Պետական Մարմիններէ (բայի կ'ուզէ Ռուսիայեան Դ. մասնաճիւղին, Յ.) դիմած է, անցադիր ստանալու համար: Համաձայն օրինական արձակագրութիւններու, աշուճ որ առանց պետութեան լուր տալու կը յեռն թուրքերէն եւ կը փոխադրուին օտար երկիրներ, կը դադրեն Թրքական Հայաստանիկներէ: »

ԽՄԻՄ — Նոր ամսանշանութիւններ յաջորդով:

Խ. Միւրթիւնէն մերժեց վաւերացնել Պրէսթըն Ուսումնական Համաճիւղութիւնը (միջազգային դաւանանք): Կը կարծուի թէ Մուսուլման չուզեր աւելցնել իր ոսկիի պահեստը եւ Թրքադարձներու չըջապարկութիւնը:

Դեմոստրաիւնային ալ ամբաստանութեան ակ

ԱՆՔՆԱՅ ԶԱՐԵՆԻ ԱՆԳԻՄԱՆ

Ներքնակէրի դատաւարութեան յունուար 4ի նիստին մէջ դատաւարները կարգացին Գերմանիոյ ընդհ. սպառակայանի եւ Հիթլերի հրամանները որ կը յանձնարարէին անխնայ ռմբակոծել Անգլիան, պատերազմելու փնկարող վիճակի մը մասին: Համար դայն: Անգլիկան դատաւարը պարզեց ընդհ. սպառակայանի պատմութիւնը մինչեւ այն կէտը ուր արեւմտով գինուորներ, նաւազներ եւ օդանոսներ իսկանութիւն յայտնեցին գործակցել Նացիներուն, յայտարարեց:

— « Զինք ըսեք թէ ո՞նի է զինուոր, նաւալ կամ օդաւոր ըլլալ: Զինարոմտը պատմաւոր ապարդէզ մըն է: Բայց այն մարդը որ ոճիներ կը դործէ, չի կրնար արդարաւա՛յն առաքելով թէ համադրեալով գործեց զանոնք: Այլ մարդիկը համաձայնեցան Հիթլերականութեան հիմնական սկզբունքներուն, — զօրավարներ ուղեցին Գերմանիան ընդարձակել ի վնաս դարձել երկիրներու: Զինալ ուժ որ կամարին պոռաքալէն էր: Պատերազմը քանի յառաջ գնաց, զօրավարները դարձան Հիթլերի գործիքները: »

Ետոյ կարգաւ շարք մը փաստաթուղթեր: Հաղորտած մը մտաւալ Պոլսիցի մէկ յայտարարութիւնէն: — « 1938 - 1939 առաջ գերման զօրավարներ հակառակ չէին Հիթլերի: Պատմաւ չկար ընդգիծանալու Հիթլերի քանի որ ան կը ներկայացնէ իրենց սպասած իրաւունքները: Այս ջրման վերջ քանի մը զօրաքանդակ սկսած զատաւարտել իր մեթոտները եւ յորանցեցին իրենց հաւատարմութիւնը: Բայց եւս այնպէս իրեն խումը յաւոյնեցան որ եւ վերջնական դիրք բռնել անոր դէմ, թէեւ ոմանք փորձեցին եւ իրեն արդեւ տուեցին իրենց կենսաւորով եւ դիրքերով: Երբ եւս պաշտօնական եղաւ ընդհ. հրամանատարութիւնը 1938ին, ընդ վերջը Հիթլեր ինքն ինքն յայտարարեց իր յանձնարարութիւնը: Առաջարկեցին Կէօրինը լալ Հիթլեր արարեց թէ ան օրաւան եւ համբերատար չէ: Սպայ մը չէր որ յաղորդեց իրեն, զի Հիթլեր ինք ստանձնեց իմ պաշտօնի իրեն ընդհ. հրամանատար: Ես Բալթիկը յանձնարարեցի իրեն զիւսանալով: »

Զօր. Պաւլսկով (որ ծրարեց Լեհաստանի դէմ սարժուած շանթաւորութիւնը). — « 1919ին եւ մասնաւորապէս 1924ին սկսեալ երեք Հոգային տաքապալի խնդիրները դրաւ ինչ Գերմանիոյ ուշադրութիւնը, — Լեհական նրբանցքը, Սարի եւ Ռուսիոյ շրջան եւ Մէմել: Ես ինքս, ինչպէս եւ ամբողջ խումը մը բարձրաստիճան սպանորտ կը հաւատարմութիւն թէ այս խնդիրները պիտի կարողանային օր մը, ի հարկին զինու. զօրութեամբ: Գերմանիոյ ժողովուրդները իր 96 տա հարկերը նախ կարծիքն ունէր լեհական հարցի մասին: Նախ (1933-35) Գերմանիոյ դադարեւ եւ յետոյ յայտնի վերադիմումը օղջուտեցաւ իմ կողմէ: Բանակին սպանորտն ալ նոյն դիրքը բռնեցին եւ հետեւաբար պատմաւ շանթին ընդդիմանալու Հիթլերին: »

Ամերիկեան դատաւարը յետոյ բացատրեց թէ շարք մը փաստաթուղթեր կ'ապացուցանեն որ դերման սպարապետութիւնը նախապարձակ պատերազմ մը կը ծրարէր: Ոմէր չէ գինուորական ծրարիւնը պատարասել: Բոլոր սպայակոչներն ալ կը կատարեն այդ դործը: Սակայն ձեռն առնելու համար փաստերը կ'ապացուցանեն թէ այս արհեստով զինուորները եւ նաւազները յանցաւոր են նախապարձակ պատերազմի ոճիներով: Անոնք թաղաքականապէս յաջողուած հրամաններ գործադրած են զինուորական ուժով: Գերմանիոյ զինուորական վարիչները լիովին տեղեկ էին Նացիներու քաղաքական եւ գիւտադիտական մեղքեր նախապէս: »

Ետոյ կարգաւ 1939 հոկտեմբեր 9 Թուակիր յուշակը մը որ ստորագրուած չէ, բայց ամէն նշան կը ցուցնէ թէ դրուած էր Հիթլերի կողմէ: Եւ բաժնուած չորս փոքիկ — Պաուլսկով, Ռուսից: Կէօրին եւ Բալթիկ: Ետեւ թէ արեւմուտքի մէջ պատերազմը պէտք է սկսի անմիջապէս, ոչ թէ չող չափելու, այլ բոլորովին ուղիւ չացնելու համար հակառակորդ բանակները եւ յետոյ մահացու հարուած մը տալու համար Անգլիոյ օդաւորութիւնը: Ետեւ թէ Հիթլերը « Ժամանակը կ'օգտէ մեր թշնամիներուն, ոչ թէ մեզի: Անդիս կ'ըսէ կազմակերպել իր ուժը, եւ կ'աղաղաբարձ որ շատարանաւորութիւնը քրիստոնէական զօրք: Մենք պէտք է թանդենք անգլիկոսականութեան ուժերը եւ ինքման օրաւարողին անդործ գործածութիւնը քրիստոնէական դիմագրութեան սիրտին դէմ կրնալ եւ պէտք է տեղի ունենայ օրոշ ժամուն: Ետեւ թէ պէտք է տեղի ունենայ աւելի պարագայի մէջ, եթէ կարելի է այս անգամ: Ետոյ հրահանգները կ'առաջ կ'առաջ, Հայաստանի եւ Նորմիկիոյ մասին: »

Այս յայտարարութեանց հետեւանցով ամբաստանութեան տակ կ'իջան 114 բարձրաստիճան սպաներ եւ զօրավարներ:

ԱՆԳԱՐԱՅԵՆ կը հետադրեն թէ կատարուած թիւնը արտօնեց ընկերակարական կուսակցութեան մը հաստատումը Թուրքիոյ մէջ:

Ա. Իրիյան անդամներ յուզարդականութիւնը

Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ յաղաքեալ ընկեր Արարած Դիւլիսանցանի յաղաքեալութիւնը: Ինչպիսիք անհատներ մէջ արդարեւ իրենց կատարելագոյնը Արարած Ա. քահանայ Սիմէոնեանցի եւ Պետրոս քահանայի կողմէ: Յետոյ զապաղը, որ ծածկուած էր բարձրաթիւ ծաղիկապստերով, մեծապիտանութեամբ փոխադրուեցաւ Մանթրանի գերեզմանատունը: Բազմաթիւ ընկերներ եւ ամեն դասակարգէ հաշմանակներն էլ հետեւեցին թափօրին:

Թաղման կարգէն վերջը, դամբանակները խօսեցան ընկեր Դ. Բալայան, յանուն Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի, Պ. Ձրեւեհեւի ի դիմաց Վարդանի, ընկեր Հայկ. Զըր-դանի յանուն Փարիզի ընկերներուն, եւ ընկեր Հր. Մամուլէի իրենց ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դ. Մարտէյի Երջ. Կոմիտէին: (Ընկերը խօսեցաւ նաեւ Փրանսիայի, օտար յաղաքեալութիւնը համար): Բարձր ալ, խորամանկ յայտնուած, պարզեցին Ա. Դիւլիսանցանի միտքն ճշմարտութեամբ արդիւնատու դործունեութիւնը, բերեալ յաղաքեալութեան, ընկերակցութեան, ինքնուրուի անդամ, փոխան, ընկերակցութեան: Յետեւի դրոշմներ անոր յեղափոխական դործերն, մասնաւորապէս Բազմալի, Դանիակ եւ ամբողջ Կոլիւնի մէջ: Ս. շեշտեցին թէ ան միշտ էր բնաւարդութիւնն ու մարտնչական տաղանդն ու անհոգեւոր կուսակցութեան եւ Հայ Ժողովուրդին:

Մարդկայական զորածն էին.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, Վերապաշտեցի Կոմիտէն (Փարիզ), այլիք Տիկին Դիւլիսանցանի եւ որդի Ռուբին, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէն, Զաւարեան ընտանիք, Վարդի բարեկամներն էին:

Մատակցական հետադիւրսէր եւ նամակներ ուղղած էին.— Հ. Յ. Դ. Մարտէյի Երջ. Կոմիտէն, Սէնթ Էթիէնի, Կրեմալի, Վալանի, Լիոնի, Մէն Շամունի, Տէնիսի, Վիէնի Կոմիտէները, Կապոյտ Ռաշի Երջ. Վարդանի, Լիոնի մասնաճիւղը, բազմաթիւ բարեկամներ:

Մարտէյի Երջ. Կոմիտէն եւ ուրիշ մարմիններ ծաղիկապստերու զրամբ յատկացուցած էին Հ. Յ. Դ. Վեթիկաններու ֆոնտին:

Ընդարձակ Լեւիսակցական շրջանին մէջ

Փարիզի ամերիկեան շրջանակներուն ինչպէս եւ Զուլիերի մէջ Կրոյն կը ըլլի թէ արիւնքի ընդհարումներ պատահած են ուսում եւ թուրք սահմանապահ զինուորներու միջեւ պաշտօնական սահմանի վրայ կամ Լեւիսակցական շրջանին մէջ (Հաւատարմ), թէ Մոսկուա պատերազմ յայտարարած է, թէ ամերիկեան սպաներու արձակուրդները ջնջուած են եւս: Paris — Matin այս լուրերը տալով, կ'աւելցնէ թէ չկրցաւ հաստատել ոչ թրքական, ոչ խորհրդային, ոչ ալ ամերիկեան զետեւանտուներէն: Ուրեմն կ'արձանագործէ վերապահութեամբ:

Նոր ցոյցեր Թուրքիոյ մէջ

Անգարայի կը հետադիւրսէ թէ քանի մը Հաղար ուսանողներ զորանք պարզած եւ Աթաթուրքի պատերազմը բաժան Դեկտեմբեր 5ին ցոյց մը կատարեցին Ս. Միտիկեան հողային պահպաններուն դէմ: Ցուցարարները, որոնք խառնուած էին Աթաթուրքի յետադիւրսէրին միջեւ, բարձրաձայն յայտարարեցին թէ քանի թուրք երիտասարդութիւնը կը բռնէ երկրին դուրսը, յաղաքի հողէն մէկ թիւ անգար պիտի չարուի օտար պետութեան մը: Ներքին եւ արտաքին նախարարները դէպքին վայրը հանձնելով ցրուեցին ցուցարարները:

Մուսկուա եւ Միջին Ասիայի

Հինգաթի օր Լոնտոնի մէջ կը բացուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. Ժողովը, մասնակցութեամբ 160 պետութիւններու Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ այս առթիւ պիտի յուշեն թրքական եւ իրանեան յեղափոխութիւնը, եթէ ոչ Ժողովին մէջ, գոնէ Անգլիոյ, Ս. Միտիկեան եւ Ս. Կահանանքու արտաքին նախարարներուն միջեւ:

Միջին Ասիայի Կոմիտէն, Պէյրութի խորհրդային ղեկավար ծանուցաւոր մը ուղղած է Լիւրեանի կառավարութեան, օւշադրութեան յանձնելով հետեւեալ խնդրները.— 1. Ս. Միտիկեան անդամ մը եւս կը յայտարարէ թէ կը ծանոթանա Լիւրեանի անկախութեան եւ զերիշխանութեան.— 2. Միջին Ասիայի մասին անգլիկա-ֆրանսական համաձայնութիւնը կը թուած է առանց Ս. Միտիկեան մասնակցութեան.— 3. Եթէ Լիւրեանի կառավարութիւնը որոշէ ընդդիմանալ այդ համաձայնութեան, Մուսկուա պիտի աջակցի:

ՕՆԵԻՆ ՊԵՐՊԵՐԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԱՐ

Պ. Օնեիկ Պէրպերանի նուագահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 30ին Կալոյի սրահում, մեծ յաջողութիւն եղաւ հեղինակին համար եւ ուրախ եւ իրեն շնորհակալութեամբ: Pasdeloupի նուագախումբը ղեկավարութեամբ Francis Cebronի կատարեց Պ. Պէրպերանի վերջին երկը.— Symphonie Arménienne: Այդ երկը բաղկացած է հինգ մասից: Ինչպէս ամեն դասական երկ եւ ներշնչուած Կոմիտաս վարդապետի հինգ եւ նոյնիսկ աւելի Ժողովրդական եղանակներով, որոնք հիւսուած, տարածուած, լայնացած, ազատ կը հոսին նորադիւն ներդաշնակութիւններ միջով, առանց կորսնցնելու իրենց հարազատ ընտելութիւնը, որին համար պիտի մասնաւորապէս շնորհակալութեամբ հեղինակին: Առաջին մասը—Lento— եւրոպականի ձեւով ներշնչուած է Հայ աղջիկ, սարեր ջանք եղանակով, երկրորդը—Allegro— Հայ նախնիք պարերով, երրորդը—Andante— Հայ աղջիկ, չորրորդը—Scherzo— Հարսանական երգերով, վերջին մասը—Rondo— շատ փայլուն— Միտանայ զաւրիք եղանակները կ'օգտագործէ: Մասնաւորապէս օրինակ տալով չորս մասերը, որ հիւսնայի ամբողջութիւնը կը կարգին, մեծ պատիւ կը բերեն հեղինակին եւ զոր նշանաւոր յաջողութեամբ կատարեց նուագախումբը Պ. Սերբոնի ձեռն ղեկավարութեամբ:

Անսարկական այս երկը աչքի ընկնող երաժշտական զործ է, որ արեւելք ունի եւ որ եւրոպական նուագախումբերը պիտի տարածեն աշխարհիս ալ ու ձայն կողմը:

Նոյն նուագահանդէսին Պ. Պէրպերանի օրոնք դաշգիւրին ունեցաւ զանազան սպաներ Ժողովրդական երգերը ի յայտ բերելու: Փրանսական դոր գեղեցիկորէն ներդաշնակած է նշանաւոր Claveciniste Mme. Pauline Aubert կատարեց Տիկին Marcelle Gèrar յայտնի երգչուհին, ինչպէս եւ մի քանի սպանական երգեր: Ռուսական երգերը զգացմունքով երգեց Տիկին Nathalie Wéitchor, իսկ Կոմիտասի հայկական երգերը կատարեց շատ բարձրագոյնութեամբ մի երիտասարդ Հայ երգչուհի Ս. Կարին Ինչպիսիքն ուր շատ օրինակ ձայն ունի, բայց իրեն աչքի է ժամանակ տալ իւրացնելու համար այդ գոհարները:

Բացմունքներ մեծ հիացմունքով վարձատրեց հեղինակին յուզումնալից երկը:

ՄԱՐՏԻՆԻ ՏԱՐԱԾԵԱՆ
ՍՄԻԼ.— Այս նուագահանդէսի մասին ուրիշ տեսութիւն մը՝ յաջորդով:

Ս. Միտիկեան պահանջներ չունի Լիւրեանին, ինչպէս որ եւս անոր մտածողութիւնը արեւ օտար պետութեան մը, բնիք ալ իր բնիքն պիտի պահանջէ:

Արարական Դանիակցութիւնը պիտի պահանջէ ֆրանսական զօրքը քաշել Աթաթուրքին, Մարտէյի եւ Թունուլէի:

Հացի եւ միսի սպահնար

Միտի տաղանդաւոր աստակացած ըլլալով, զոր տը Կոլ առնի օր խորհրդակցութեան հրաւիրեց կարգ մը նախարարներ: Կարելի եղաւ ելլել մը գտնել, առանց բարձրացնելու զինքը: Պարենաւորման վարչութիւնը ստիպուեցաւ զինք թեմաքանակ եղան միս զոր մասնաւորները մերժած էին անոնք եւ որ պիտի բաժնուի Ժողովուրդին, առ առաքելն 100 ֆրանքի: Պատուի մէջ միս կը ծախեն նշանակուած գինէն վեր:

Հացի տաղանդաւոր ալ կը շարունակուի: Շատ մը փառապանքներ կը մերժեն համակերպիչ բաժնեւորի պահանջատուան եւ հաց կը ծախեն իրենց ուզած գինով: Պաշարը կը շարունակուի հացի տուներուն դէմ: Մէն Գանիլին մէջ ամբողջ պարենաւորման վարչութեան շէնքին վրայ յարձակելով պարենատուները զրաւեց եւ փողոցին մէջ վառեց: Պարենաւորման նախարարը, Թանիկի Փոլիսան ծախսաւորուեալ ծառ մը խոսնելով, բացատրեց թէ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ վերահաստատել հացի տուներ եւ կրճատել բաժնեւորներ, որովհետեւ ուրիշ միջոց չկար, ապահովելու համար բոլորին հացի բաժնիք: Յետոյ աղագարեց:

— Եւ որ եւս անկարգաւորութիւն կամ խլրտում պիտի չլինի յայտարարութիւնը նախնադպետները պիտի կորովի միջոցներ ձեռք տան, վերջ տալու համար տուներու ղողովին եւ պահպանելու համար բաժնեւորներ: Փաստայինը պէտք է համակերպիչ տուներու հաւաքման: Մայր աստիճան ծանր պատիժներ պիտի տնօրինուին անմիջապէս անոնք զէմ որ կ'ընդդիմանան բաժնեւորի դործադրութեան »:

Նոյն աղագարութիւններն ուղղուած են նաեւ Ժողովուրդին, որպէսզի համակերպիչ եւ հացի շինարար, այսպիսի անխուսափելի պիտի դառնան աւելի խիստ միջոցներ:

Հաղարաններու դասակարգերը պիտի ջնջուին, հասարակ բնակարար լին: Միայն երկու տեսակ ճաշարաններ պիտի թափեն.— Հիւրան եւ միջին:

ՅՈՒԹՈՒՆ ԶԱԿԱՍԻ ՄԵՐ ՅԵԱՐԱՆՔԻՆԵՐԸ

Այս միջոցին Հ. Մ. Բ. Մ. Ի Փորթ Կոմիտէի, Ալֆորդիլի եւ Իսիի Փոթապոլի խումբերը յաջողութեան մէջ են: 15 օր առաջ Փորթ Կոմիտէի խումբը կը մրցէր Վերապաշտեալ Շանթիի Ա. խումբին դէմ որ կը գտնուի division d'honneur մէջ եւ կը յաղթէր 7—0ով: Նոյն խումբին կրտսերներն ալ կը յաղթէին 5—0ով:

Նոյն օրը Կոմիտէական մրցումին մէջ Ալֆորդիլի Ա. խումբը կը յաղթէր Թանթիի Ա. խումբին 2—0ով:

Միջոցին առթիւ Ալֆորդիլի Ա. խումբը երեք ֆրանսական խումբերու դէմ մրցելով կը շահէր բաժնիք մը:

Վերջին կիրակին դարձեալ Կոմիտէական մրցումը մը մէջ Ալֆորդիլի կը չափուէր Վանիլի հետ եւ թուական անորոշ խաղէ մը վերջ կը շահէր 1—0ով: Նոյն յաջողութիւնը ունեցաւ նաեւ իր Բ. խումբը:

Նոյն պահուն Փորթ Կոմիտէի խումբը իր դաշինք վրայ կը հանդիպէր Բ. Շ. Կ. Ի. խումբին եւ կը յաղթէր Ա. Կիսախաղին 4—0ով, բայց երկրորդ կէտիսաղին, միջինները յոգնած ըլլալով զենեցան 3—3: Իր կրտսեր խումբն ալ կը յաղթէր 4—1ով:

Ալֆորդիլի խումբին կազմակերպութիւնը շատ լաւ է, թէ եւ թէ մը կ'ուսուցանէ: Իսկ Փորթ Կոմիտէի խումբը, հակառակ անոր որ իւր յաղաքողներն ունի, դեռ չէ կրցած վերջնական ձեւ մը ստանալ: Մեր մարզիկներուն զիջանքը թերութիւնը այն է որ զաւարճող կը իրաւագործէ եւ կը յաղթին իրենց մէջ թուելի ուժեղ մրցողներու դէմ, բայց չարաք մը վերջ, աւելի տկար խումբերու առջեւ կը ձայնուին, որովհետեւ զոյգ աղջիկ եւ հարստութեամբ դաշտ կ'էլեն:

Փոթապոլի խումբին մը մէջ յանցանքը որչափ ալ իրաւոր վրայ ձգեց, չեն կրնար բոլորովին արդարացիել յիսուել, բայց անհաստատան պարագայի մը մէջ նոյն արդարացողութեամբ չկայ եւ յանցանքը կը մնայ մարզիկին վրայ: Օրինակ, Կոմիտէական վարչական իր հպարտութեան երեսն ծանր պարտութեան մը մասնաւոր էր, իրեն հետ վերաւորելով նաեւ մեր աղագային արժանապատուութիւնը:

Մարզիկ մը պէտք է միշտ յարգէ իր մրցակիցը, ուժեղ ըլլայ թէ տկար: Կանոն զոր չենք պահել, ըլլանք խումբ, ըլլանք անհատ, ծեր կամ երիտաւոր:

Տարբ. ԳՐԱՆԻ ՄԵՐ ՏՈՂՈՎ

ԷԲԻՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկրոյ մը հրատարակելով, կը յայտարարէ թէ շէնքերուն օտար զօրակալանի մը հաստատումը իր հողին վրայ եւ թէ առանձնապէս զօրք պիտի չտայ ու եւ օտար պետութեան:

ՀԻՄԵՆՈՒՄ ԵՒ ՍԱՐԻ Փրանսական իշխանութիւնները դաշնագին ամբասանները, իրենց առաջին թաղ նախագին կցման Այս շրջաններն ունին 600,000 բնակիչ: Բաղարանի տաղանայր շատ ծանր է. 230,000 տուններէ միայն 125,000 բնակիչ են: Վարչական պաշտօնականներուն 90 տարեկան նացիներ են որոնք հեղհեղեղ կը մարտնչեն: Առժամեայ զերման վարչութիւնը մը հաստատուեցաւ:

ՅԱՐԱՆՔԵՐ

ՄԱՐՏԵՐԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբասթիոն դասախօսութիւնը 9 Յունուար շոբեղաբեր իրիւրն ժամը 7ին Café Noailles: Կը դասախօսէ Ա. Գեօտեան, Երեւթը Հայկական Հարցը:

ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀՐ. ԱՅՈՒՆՏԵԱՆ իրենց խնդակցութիւնը յայտնելով Յաղաքեալ եւ Տակառեան ընտանիքներուն, իրենց զուակներուն: Օր. Լիւիսթի եւ Ներսէսի նշանախօսութեան առթիւ, հաղար Փրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթիկաններու ֆոնտին:

ԶՈՐԵԲԵԼԻ 9 ՅՈՒՆԻՍԻԱՐ իրիւրն ժամը 9ին, Սալ Կալօ, Festival André Messager, Անտրէ Գոտէ եւ Սիլվան Գոտէի կողմէ, Հայ Ժողովրդական երգեր Սիլվան Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Դ. Ալեմաշի: Տոմբերը տալաւ Սիլվան Գոմարիս, 19a rue Caumartin, հետագայն Opéra 5448:

Պ. Զ. Մուսկուա մէկ տարեկան ճատալը կը նուիրէ Պ. Պապիկեանի (երկրաշար) Խաչիս:

ՍՈՒՐԻՆՑ Հայ զինուորներէն Սարգիս Անիսիկեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սարգիս Գալանեան բնիկ Ոսրնի (Կիւրիկոյ շրջան) որ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Պապիկեանի, 8 rue Abdallah, Blida (Algérie):

Le Gerant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPYAN, 17, Rue Dancourt 4. 18

ՄԵՐ ՈՍՏԲԸ

ԱՄՊ ԵՒ ՄՇԱԽԸ

Ի՞նչպէս կը ներկայանայ միջազգային կացութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ կը բացուի Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան առաջին ընդհ. ժողովը, Լոնտոնի մէջ:

Անհրաժեշտ է ընդհանուր տեսութիւն մը: Մանաւանդ որ, այդ կացութեան երեւելիներէն հարուստ ունի նաեւ Հայի: Դատին լուծումը:

Հակառակ երեք Մեծերու երեւութեան լատենտութեան, կը դատուիք սեւ ամպերու ձեւ թանձր մշուշի մը առջեւ: Զուգադիպութիւն է որ ընդհ. ժողովին ալ կը դաժարուի մշուշներու դասական մայրաքաղաքին, Լոնտոնի մէջ...

Երեք Մեծերը լատենտ կ'երեւան ոչ թէ անոր համար որ գտնի են բոլոր ծանրակշիւ, փոփոխ խնդիրներու լուծումը, այլ կը յաւակնուին գտնուի:

Եթէ, Հինգերու ժողովին ձախողումէն վերջը (Լոնտոն, 1944 Հոկտեմբեր 2), բաղդատարար յաջող չեղ չեղի որ յանդեպ Մոսկուայի խորհրդածրոյցովը, պատճառն այն է որ շատ մը փափուկ խնդիրներ մէկը չ'ըրուեցան: Ժողովին զլխավոր աշխատանքն եղաւ յորինել Հինգ պարտութեամբ պետութեանց հաշտութեան դաշնագրի մասին պատրաստութեան եզրակարար (Իտալիա, Ռումինիա, Գրիւ կարիւր, Հունգարիա եւ Ֆինլանդիա): Ուրիշ խոսքով, ձեւակերպութիւններ, որոնց դէմ բողոքել, սակայն, Հինգերէն մէկը, Ֆրանսա, չարք մը լուսարանութիւններ պահանջուեցաւ: (Հինգերորդը, Ֆրանսայի եւս զօգուհ կ'երեւայ):

Թերեւս երեք Մեծերը կարծիքներ փոխանակելիցն, օրինակ, իրանեան եւ թրքական հարցերու մասին: Այդ, խորհրդածրոյցին պաշտօնական դեկորացիոյ որ եւ թաու չէր պարունակէր այդ մասին: Գաղտնի որոշումներ կան: Այդ մասին այլ հերքումներ չ'առատարուեցան:

Մէջ թայն պարզ է: Մտաւոր մեծեցն անշուշտական առաջադրել, քանիչ յանձնարարում մը չ'ըրկել Իրան, ռումինացիներու համար Ատրպատականի խնդիրը: Եւ, ինչպէսից նկարագրէ անշուշտութիւնը մը աշխատակիցը, «Պ. Մոլոթով» այժմ զբաղած է մշակելու իր պարսկական պարտէզը, ուր իր գործակալներուն ցանած հունտերը պտուղ կուտան իր յուսացած ժամանակէն աւելի կանուխ: Եւ հիմա ամէն հասակաւորութիւն կայ թէ ոչ միայն Թաւրիզը, այլեւ թէ Հաւանի պատրաստ է իր զոռն ինչպիսիք:

Միջանկեւայ, սաստկացաւ ալիքներու պատերազմը Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ, զբոսելով թրքական շրջերը: Կատարեալ ջլամարտ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր, փոխադարձ մեղադրանքներով:

Դարձեալ այդ օրերուն էր որ Մոսկուայի Թերթեր եւ անթեր արտասպանելու երկու վրացի սկզբնականներու նստակը, պահանջելու համար ինչ նահանգներ, իբրեւ մասերը պատմական վերադասելու: (Անքի առեւ ունիւնց այդ նստակը, որ տարւած է 1944 Դեկտեմբեր 14ին, Թիֆլիսի «Գոմուսիստ» լրագրին մէջ: Երկու ակադեմիականներուն պատմական փաստերը կը կարծուին լուրջ քննութեան):

Այստեղ չենք ուզեր զբոսել այն հարցը թէ Մոսկուա ինչու որ մը Հայերը շարժում մէջ կը դնէ, ուրիշ որ մը Վրացիները, փոխանակ մէկ անգամէն քանակներու երկուքին արդար պահանջները եւ ներկայացնելու առ որ անկ է:

Տարակոյտ չկայ թէ, այստեղ ալ դիւանդութեան խաղերն են որ կը տիրապետեն: Գաղտնիքներ որոնք մարդարեւական փայլուն տաղանդ չեն պահանջներ:

Կը թուի թէ Մոսկուա այս խնդիրը եւ ուրիշ պահանջներ կատարէ է ներդրեցնու հարցին, որ ի հիմնական մտահոգութիւնը կը կազմէ: Ուրիշ խոսքով, նաեւ ջուրի համաձայնեցը: Սեւ Մովսէս Միշերկիական — յետոյ յետ եւ դաշու:

Յուսանք թէ մշուշը պիտի փարատի Լոնտոնի մէջ, Միացեալ Ազգերու Ընդհ. ժողովին որոշեւ, կամ առանձին թանկագութիւններով:

Թուրքերը իրենց յոյսը դրած են ընդհ. ժողովին վրայ, սպասեման՝ UNO-ի կամ ONU-ի (Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւն) դաշինքի վրայ: Իրենց, ինչպէս եւ Անգլեւսագործներուն կարծիքով, նախադարձկում կատարութեամբ պիտի ըլլայ, եթէ Պ. Մոլոթովը ուզէ բռնի դիմել պահանջներու հոգիներ:

Ո՞վ պիտի ճեղքէ ամպերը: Պիտի փարատի՞ Ե. Միշերկի:

«Բարի՛ երբախ, բայց. ուշադրութիւն, վերադարձ չկայ»

(Մամուլի բարեկարգութիւն ՅԱՍՈՒՂԻ)

Վարկուտ եւ ճնշող խօսքերէ վերջ, Թուրք մամուլը լեզու փոխեց յանկարծ, հանդէպ բոլոր այն Հայերուն, որոնք փութկոտութիւնը ցոյց տուեր էին դիմելու Պոլսոյ խորհրդային հիւպատոսարանը, եւ արձանագրուելու ներգաղթի ցանկերուն մէջ:

20 Դեկտեմբերի «Թաւրիզ», Ա. Էջին վրայ եւ խոշոր խորհրդայիններու տակ, կը կեն կ'անդրադարձան խորհրդային հիւպատոսարանի մէջ Հայերու արձանագրութեան, եւ «Հայեր», «Խաղաղութիւն» ընդհանուր խորհրդային տակ՝ կ'ազդարարէ:

«Հայերը կը շարունակեն իրենց անունները արձանագրել տալ խորհրդային հիւպատոսարանի մէջ: Երբեք պիտի չ'ընկալենք հրաժարի իրենց առաջադրութիւններէ: Ընդհանուրով, մեզի գոհունակութիւն պիտի պատճառէ մենկումը խորհրդային տարրերուն, որոնք այս առթիւ հաստատեցին թէ մեզմէ չեն: Ահապատեալ եւ ականջալուր կ'ըլլանք ողբիմ Հայերու դառնութեան: Երեւի, խաղաղութեան այցելեց Հայք մը, եւ ճշդ դեպք՝ թէ իր զաւակները այս արհաւիրանքներուն կը յօռնին յոռի քարոզութիւններու հետեւանքով: — «Ինչպէս պիտի ընէք երթա՞ք. հրաժարեցէ՞ք, լուր իրենց: — Վերջի ամէն ինչ պիտի տուի աշխուշ, եղաւ իրենց պատասխանը: Մէկ կողմ թողունք որոշաւ այս հայրենակիցը իր վշտին հետ, եւ մենք ըսեմք մեր ըսելիքը: — Արթուր-Խան կը հրաւիրենք կառավարութիւնը: Ուզողը կը մեկնի: Իսկ իրենցմէ ո եւ մէկը, երբ կարենաւ ապրիլ աշնանը, պէտք է վերադարձի իրաւունք ունենալ: Անհրաժեշտ է, որ կառավարութիւնը, բաշտիք այս կէտը երեւակայնեցուն:

Մեկնողները երկու մասի կը բաժնուին. անհրաժեշտ, եւ մեզմէ դժգոհ տարբեր: Բոլորին ալ մեկնումը խնդիր է մեզի համար: Կը կասկածիմ, ապաշխ, իրենց միտքն ալ կ'աղէ, եթէ երբեք խորհրդային հիւպատոսարանի սեմերը մաշեցնել վերջ երկար մնաւ այստեղ: Անկարելի է, որ կարենանք դուրսել: Թէ ինչ կայ այս մարդոց փորին մէջ՝ մեզի եւ այս երկրին հանդէպ: Եթէ չ'ենք ազգը, որ մեր հիմնադրող գաւն մը կ'որդի բռնէ մեր ծաղիկ մէջ, ամենաժեշտ է՝ որ Թուրքիայէն վտարենք մայր մարդիկը: Երբ մարդուն սիրտն ենք գործի, հարկ կը տեսնենք զգուշացումներուն հրաւիրել պատկան մարմինները, եւ թելադրել որ արթնան հայենք:

16 Դեկտեմբերի «Վաղըթ» թերթին մէջ եւս, երեսփոխան խաղաղարարու Աւրմ Ուս. Նոյնիմաս խորհրդածրոյցներուն կարգին կը գրէ, «Թուրքիոյ Հայեր» ընդհանուր խորհրդային տակ:

«Հայի» շուղեցինք հաւատարմ, որ Պ. Մոլոթովը կ'արդէ ձեռնարկած ըլլալ այս կարգի արձանագրութիւններու: Բայց, լուրը անցաւ զորոյցի սահմանը, եւ կը տեղեկանանք թէ 200ի յալի տեսն արձանագրութիւնը, մայաջայեցնու մասին կարգադրութիւնը յետաձգուեց է 15 օր:

Ամէն բանէ առաջ կ'ուզենք մատուցել պարագայ մը, որ մեր ուշադրութիւնը դրանց: Երբ Թուրքիա մերժեց Կարսի, Արտասանի եւ Արդուի-նի վերադարձում պահանջները, Ռուսերը երկար առեւ այդ խնդիրը ներկայացուցին իբրեւ Հայկ. պատմական մը: Ու լուր վերջ, անցաւ կը նախաձեռնեն ներգաղթի արձանագրութեանց: Խնդիր է, թէ Պոլսոյ խորհրդային հիւպատոսարանը Մոսկուայի հրահանգին համաձայն արած է այս ջալը:

Մովսէթները, եթէ իրապէս կ'ուզեն Թրքահայերը եւս փոխադրել Հայաստան, կ'ենան այդ քաղաքական ներկայացնել Անգարա, եւ Պոլսոյ պատմական թէ հանրապետական կառավարութիւնը ո՞չ միայն որ եւ է ընդդիմութիւնը ցոյց չի տաք, այլեւ կ'օժանդակէ անոնց մեկնումին:

Երբ կարծիքով, միջազգային օրէնքներու հակառակ է Ռուսերու այս յեթաջը: Կը պահանջեն, որ պատկան մարմինները լուսարանեն այս խնդիրը, երբ մասնաւոր խորհրդային հիւպատոսարանը կայ կը հաստատու մարդոց հետ, որոնք ինքնութիւնը ծանօթ չէ մեղին:

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը

Վաղը, հինգշաբթի, կը բացուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, Լոնտոնի մէջ: Կը մասնակցին 51 ազգեր 160 պատուիրակներով: Օրակարգին վրայ կան ծանրակշիւ խնդիրներ, — հիւսնական ուժեր, սպանդութիւն, հողային պահանջներ, զաղթականներու խնամակարութիւն եւս: Ինչպէս է որ Պ. Մոլոթեան զլխավոր պատուիրակը պիտի ըլլայ ոչ թէ Պ. Մոլոթովը, այլ փոխարորդը, Վիլիսկի: Հինգ արտաքին նախարարներու ժողովին ձախողումէն վերջը, Մոլոթով տեսակ մը վերապահ դիրք բռնած է, թէ Վիսկուայի մէջ կարելի եղաւ պահել միացեալ ճակատը, չ'որոշիւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու զիջողութեանց:

Կարծողներ կան թէ քրեական եւ իրանական խնդիրներն ալ ընդհ. ժողովին քննութեան պիտի յանձնուին: Ամէն պարագայի մէջ, այդ խնդիրները պիտի դրոշմեն մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները, ժողովին դուրս կամ ներս: Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Հասան Սաքա, որ թրքական պատուիրակութեան նախագահն է, պիտի ջանայ իմանալ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն վերջնական դիրքը Պ. Մոլոթեան հողային պահանջներու եւ ներդրեցներու մասին:

Մեծ յոյնութիւն պիտի պատճառեն նաեւ հետեւեալ խնդիրները: — Ֆրանսայի պահանջները Հունտիս եւ Թուրքիային (անշարունակ եւ միջազգայնացում), Սպանիոյ եւ Զինատանի հարցերը:

Օրակարգին զլխավոր նիւթերն են, հիւսնական ուժերէն վերջը, — 1. Գաղթականներու խնամակարութեան խնդիրը: (Մանաւոր խորհուրդ մը պիտի կազմուի): — 2. Զինուորական յանձնարարութիւնը, որ թելադրութիւններ պիտի ներկայացնէ Ապահովութեան խորհուրդին, իւրաքանչիւր երկրի քաղաքական դիրքերուն ուժի մասին: — 3. Տարադիրներու խնդիրը, մէջը ըլլալով Հրեաներու տեղաւորում եւ Պաղեստինի հարցը եւս:

Մոսկուայի անթիւր դեկորացի մը հաղորդելով Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին բացման առթիւ, նպատակաւոր կը գտնէ միջուորութիւն: «Պայմանները դժուար են, քանի որ տակաւին ուժերն են կը զգալուին մեզ տարուան պատերազմին հետեւանքներ: Բայց նաեւ նպատակներ են, շնորհիւ հիւսնական իրապէս զլխավոր ուժերու դուրսակցութեան որ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ Մոսկուայի խորհրդածրոյցին մէջ: Եստ թան կատարած ունի մեծ պետութեանց համաձայնութեանց, զլուր հանելու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան զլխավոր նպատակը, — արդար, հաստատուեն եւ տեւական խաղաղութիւն մը»:

Մոսկուա եւ Անգարա

Մոսկուայի արձանագրութիւնը կը հերքէ «Թուրք Մաթէն» հրատարակած այն զեռոյցները թէ արեւմտի ընդհարումներ պատճառ են առաւ եւ Թուրք զինուորներու միջեւ Պաղեստինի սահմանին վրայ կամ Լէնինականի շրջանին մէջ. զեռոյցները զոր երեւ արտասպան էինք վերապատուութեամբ:

Թուրք ուսանողները եւս ցայցեր կատարեցին իւ. Միւլթեան դէմ: — Վարչապետ Մարա-նգու վրացական պահանջներուն առթիւ յայտարարեց թէ հազար 67,000 Վրացիներ կը գտնուին Եւրոպական շրջաններու 1,700,000 ընդհանրութեան մէջ եւ համարեւ յորդոր կարողաց Թուրք երթառաքութեան: Հիմա թէ կը գրէ թէ վարչապետը քուտ ճառ մը խօսեցաւ իւ. Միւլթեան դէմ:

Կ'ըսենք թէ Թուրքիա եւ Իրան հաւանած են Միացեալ Ազգերու ժողովին շնորհակայցնել իւ. Միւլթեան հետ եղած վէճերը, հետեւելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու քորհուրդին:

ՔԵՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին ելմտական նախարարը, Ասիւ Օսման փայա, սպանուեցաւ անձնութիւն մը կ'ըլլաւ: «Վաթիդ» զլխավոր խորհրդներէն մէկն էր եւ վերջերս խտտութիւն կը քննադատուէր մամուլին կողմէ, որ դիմելու կուտար թէ Վաթիդ 1942ին իւր խմբակներուն տիրացաւ շնորհիւ անգլիական հրատարակելու եւ սուրեններուն:

ԼՈՐԵՆՏԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ջնջել պահանջեց ալխատուական լուր մը, Սթրասբուրգ, դիմաւ տուով թէ արդար է որ 700—1000 լորտեր շարունակեն Ժառանգարար նստին լորտերու ժողովին մէջ:

ՊԱԼԵՍՏԻՆԵՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, հրեական զաւարտ կոմիտէն, Հակառակ, որչա՞ծ է Հրեաներ փոխադրել 700—900 հողիցն ունեցող, հակառակ հաստատում արդէլքին: Զփաւոր տարրերն անգամ մ'ըսած են կուրի, ներգաղթը սպանուելու համար: Սրտապէս մի մի անհամար կը սպասեն Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին որոշումներուն:

1945ի գլխաւոր դէպքեր

ՍԵՊՏ. 2.— Ճափոնի անձնատուութիւնը կը ստորագրուի թուրքի ծոցին մէջ:
4.— Անգլիացիները ետ կ'առնեն Սինկափոնը: — Ռուսները վարչական Մոսկուա կը հասնին:
7.— Եթովպիա ամերիկեան ընկերութեան մը կը յանձնէ իր քարտէշի հանգրուանահարթը:
8.— Չախալոյ մեան կուսակցութիւնները եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յուշագիր մը կը յանձնեն զօր. տը Կոլմ, յառաջիկայ ընտրութեանց մասին:

9.— Ձիւստատի ճափոնական ուժերը անձնատուի կ'ըլլան:
11.— Հինգ պետութեանց արտաքին նախարարները վերջին ժողովը Լոնտոնի մէջ:
22.— Միտեան կամաւորութիւն մը կը կնքուի Խ. Միտեանի եւ Պուլկարի միջեւ:
26.— Համաձայնութիւն մը կը կնքուի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, քարտէշի միջադատի շուկայի ազատութեան մասին:

ՀՈՅՏԵՄԲԵՐ 2.— Լոնտոնի մէջ Հինգերու Ժողովը կը փակուի ծախողանքով:
4.— Կը սկսի Լաւալի դատը:
8.— Նախագահ Թրումբը կը ծանուցանէ Բէ. Մ. Նահանգները պիտի պահեն հիւլեական սուսը զաղտնիքը:
9.— Լաւալ մահուան կը դատապարտուի: — Համաձայնութիւն մը կը կնքուի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, Հնդկահիւնի առժամեայ դրաման մասին:

15.— Լաւալ կը դնակահարուի:
16.— Անգլիոյ դաշինքը լիազօրութիւն կը ստանայ հինգ տարուան համար: — Կարմիր բաց նակը կը զօրացնէ իր դրաման Լեւոստանի մէջ:
17.— Չօր. տը Կոլմ կը հրաւիրէ Ֆրանսացիները «այս» պատմութեան հանրաքուէի երկու հարցումներուն:

21.— Ընտրութիւն Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովի: Կը յաղթանակ համայնապարհները, ընկեր-վարականները եւ հանրապետական Ժողովրդականները (M.R.P.): — Դաշնակցները կը ճանշան Աւստրիոյ կառավարութիւնը: — Գոլենները կը վերսկսին Ձիւստատի մէջ, համայնապարհները եւ կառավարական զօրքին միջեւ:

23.— Նախագահ Թրումբը կը յանձնարարէ խորհրդարանին դիւտուրական պարտաւորէջ մարդանշ հաստատել:
25.— Միացեալ Ազգիներու կազմակերպութիւնը դործի կը մեկնարկէ: — Նիւրնբերկի մէջ անձնատուի կ'ըլլայ Տոգթ. Լէ. Գիթրանի աշխատանքի առաջնորդը:
27.— Նախագահ Թրումբը 12 կէտերով կը ճշդէ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը:

29.— Չեխոսլովակիոյ Ազգ. Ժողովը կը վերահաստատէ Պ. Պենէշի իրեն նախագահ հանրապետութեան:
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1.— Միացեալ Ազգիներու խորհրդով ղեկավարվող խորհուրդը միջազգային մտաւորական գործակցութեան համար:

ԻՌՈՒՄԱՆԻՆՈՅ կառավարութեան վրայ երկու անգամներ կ'աւելան ընդդիմադիր հասանքները, համաձայն Մոսկուայի խորհրդատուութիւնը որոշման: Երեւոյի ընտրութիւնները պիտի կատարուին կարեւր եղանակի չափ շուտ: Պուլկարի մէջ ալ երկու ընդդիմադիրներ հրաւիրուեցան մասնակցելու դաշինքին:

ՊԵՏՏՈՆԱՆԻ ԵՂԱՒ. UNRRA-ի Եւրոպայի վարչիւր, զօր. Մորկը, որ յայտարարած էր թէ հազարաւոր բարեկեցիկ Հրեաներ ծրարէր մը կ'աւանդէին, հետագային համար Եւրոպային: Այս յայտարարութիւնը մեծ յաջող պատճառեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի Հրեաներուն մէջ: Զօրավարը նախ մերժեց հրաւիրել, յետոյ համակերպեց: Վերջերս արձակուեց 600 պաշտօնեաներ, ամբաստանելով իրեն սեւ չուկացի:

ԻՏԱԼԻՆՈՅ պետական պաշտօնեաները ընդհարողութեամբ մը պիտի սարքեն, բողոքելու հազարաւորներու ուղեւորութեան դէմ: Միւսին մէջ բանդիտները փակել տուին խանութները: Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ չի կրնար 2500-3000 լիւր պարգեւէն աւելի բան մը տալ, առարկելով թէ այս մէկն օր մէկ միլիոն լիւրի բաց մը կ'առնեն:

ՄԱՐՏԻՆՈՅ Թաղապետը, Իսլամ Սուլտան, Եփրատի օր պատարի վաղը: Բաղադրական ջրբանասերութեան մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս անցելութեան: Թաղապետը Թուրք հակառակորդ մը է Սիւնական շարժումին եւ վերջերս յայտարարեց թէ հրեական պարանքներու դէմ հռչակած «պոլիթիկ» պիտի տարածուի նաեւ ամերիկական պարանքներու դէմ, եթէ Մ. Նահանգները չառնակեն ուժ տալ Սիւնականներուն:

ՀՈՒՆԻՍԻՆՈՅ նախորդ խնամակար, Սիւլալ կալ ընդթա, որ արտաքինութեան էր ներքինիքի մէջ, նորէն ձեռնարկուեցաւ, որովհետեւ ներկայիս կառավարութիւնը կը պահանջէ այն իրրեւ պատեղապրի ոճրաբար:

2.— Քանչէրիւր կը կազմէ Յունաստանի նոր դաշինքը: — Խորհրդակցութիւնը եւ հակադէմոս-կան ցոյցեր Եթովպիոյ եւ Պաղեստինի մէջ:
4.— Փոքր կալուածատէրերը կը շահին Հուն-գարիոյ երեսի. ընտրութեանց մէջ:
6.— Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովին առաջին նիստը: — Բուլղարիեան յղարկութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ Պ. Մոլոթով դէմ կ'արտա-յայտուի պետութեանց խմբակցութեան եւ կը ջատագովէ Դաշնակցիներու Միութեան պահպանումը:

10.— Անգլիոյ վարչապետը Ուոլթերիլընէն կը հասնի, խորհրդակցելու համար Նախագահ Թրումբին եւ Քանադայի վարչապետին հետ, հիւլեական ուժերի մասին:
11.— Մատչալ Թիթոյի կուսակցութիւնը կը շահի ղաշնակցային խորհրդարանի եւ ազգութեան խորհուրդի ընտրութեանց մէջ:
13.— Չօր. տը Կոլմ միջադատութեամբ կ'ընտրուի Նախագահ Ֆրանսական կառավարութեան:

16.— Համաձայնութիւններ հետ ծագած անհամաձայնութեան մը հետեւանքով, Չօր. տը Կոլմ կը հրաժարի: — Անշտոյակական շարժում Աւստրա-տականի մէջ (Բրան):
19.— Սահմանադիր Ժողովը կը վերահաստատէ զօր. տը Կոլմ, իրեն նախագահ կառավարութեան:

20.— Կը սկսի պատերազմի ոճրաբարներու դատը Նիւրնբերկի մէջ:
21.— Կը կազմուի Ֆրանսայի ազգ. միութեան դաշինքը:
25.— Ընդհ. ընտրութիւններ Աւստրիոյ մէջ:
29.— Դաշնակցային Ժողովրդական հանրապետութիւնը կը հաստատուի Եւրոպայի մէջ: Արքայական իրաւունքները կը զրկուի Ֆարաբոյի-վիշներու Տունը:

ԴԵՏԵՄԵՐ 2.— Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովը կը ջոշնարէ վարկի ազգայնացումը:
4.— Մ. Նահանգները 550 միլիոն, Քանադա 242 միլիոն տոլարի վարկեր կը բանին Ֆրանսայի:
6.— Կը ստորագրուի անդլեանմերիկեան սեղանադրական համաձայնութիւնը (1000 միլիոն միլիոն), 86 օրուան բանակցութիւններէ վերջ:
12.— Ֆրանսայի պետական պաշտօնեաները երկու ժամ դրժարուց կը յայտարարեն իրեն ազգարարութիւն, թուակի յաւելում պահանջելով:
13.— Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայնութիւն մը կը կնքեն Միջին Արեւելքի մասին (Մուրիա Լիբանան եւն.):

15.— Ֆրանսայի կ'առաջարկէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ խորհրդակցել, դիրք ճշգրտել համար զօր. Ֆրանսայի կառավարութեան հանդէպ:
16.— Երեւոյ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու առաջին ժողովը Մոսկուայի մէջ:
26.— Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովը կը վաւերացնէ Ֆրանսայի արժեւորութեան:
27.— Կը հաստատուի Մոսկուայի խորհրդատուութիւնը վերջին պաշտօնական զեկոյցը, հետեւեալ բովանդակութեամբ: — Ս. Միտիլընը պիտի մասնակցի միջազգային յանձնաժողովի մը Մարի. Արեւելքի մէջ: — Հիւլեական ուժի հակադրութիւնը պիտի յանձնուի Միացեալ Ազգիներուն:

15.— Ֆրանսայի կ'առաջարկէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ խորհրդակցել, դիրք ճշգրտել համար զօր. Ֆրանսայի կառավարութեան հանդէպ:
16.— Երեւոյ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու առաջին ժողովը Մոսկուայի մէջ:
26.— Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովը կը վաւերացնէ Ֆրանսայի արժեւորութեան:
27.— Կը հաստատուի Մոսկուայի խորհրդատուութիւնը վերջին պաշտօնական զեկոյցը, հետեւեալ բովանդակութեամբ: — Ս. Միտիլընը պիտի մասնակցի միջազգային յանձնաժողովի մը Մարի. Արեւելքի մէջ: — Հիւլեական ուժի հակադրութիւնը պիտի յանձնուի Միացեալ Ազգիներուն:

15.— Ֆրանսայի կ'առաջարկէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ խորհրդակցել, դիրք ճշգրտել համար զօր. Ֆրանսայի կառավարութեան հանդէպ:
16.— Երեւոյ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու առաջին ժողովը Մոսկուայի մէջ:
26.— Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովը կը վաւերացնէ Ֆրանսայի արժեւորութեան:
27.— Կը հաստատուի Մոսկուայի խորհրդատուութիւնը վերջին պաշտօնական զեկոյցը, հետեւեալ բովանդակութեամբ: — Ս. Միտիլընը պիտի մասնակցի միջազգային յանձնաժողովի մը Մարի. Արեւելքի մէջ: — Հիւլեական ուժի հակադրութիւնը պիտի յանձնուի Միացեալ Ազգիներուն:

Այրի Տիկին Ա. Բադուսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Բադուսեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք ներկայ եղան հանդուցեալ ՕՍԱՐ ԲԱԿԻՍԵՆԻ յուղարկարարութեան, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 31ին 1945, Ալֆրովիլի մէջ: Ենթահակարթիւն նաեւ Դադուսեան, եւ Պ. Հապէշեանի, որոնք փառաբանեցին հանդուցեալին արժանիքները:

ԻՍԻ ԼԵ ՄԱԼԻՆՈՅԻ «Իրօպա» զրադարանը ընթերցաւ հասարակութեան համար բաց է ամէն էիմպաքի իրիկուն մամր 8.30էն 10:

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շեղ եւ ընտանեկան պարահանգէր, 12 Յունուար Եպարթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻՉԻ ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԵՐԳԱՍԻՆՈՒՄԻՆԻ ԿՈՂՄԵ, Aéro Club de France-ի շեղ սրահներուն մէջ: Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHA-ի արժանիքներն թանկօր խումբը: Գեղարարեալեան մեծ բաժին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խընդրուի ապահովել, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévis, Tél. PRO 05-91

ՆՅՍՈՐ, Զօրեջարքի ժամը 9ին Salle Gaveau Festival եւ հայ Ժողովրդական երգեր, Սիֆան Կոմիտաս եւ իր ժողովրդական կազմ, զեկապարտութեամբ Անգլանտ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ
Կապոյտ Խաչի փարիքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանգէրը իր կազմակերպիչ տիկիններուն անխնայ աշխատանքին շնորհիւ եւ համակերպչու հոծ բազմութեամբ կատարեալ յանդու-թիւն մը եղաւ, (23 Դեկտ., Aéro Club-ի սրահներուն մէջ):

Տիկին Խաչիկեանի բացման խօսքէն վերջ, զեղարարեալեան բաժինը, զուտ հայկական, մեր նոր սերունդին պատիւ կը բերէ իր նոր ուժերով: Այսպէս զեղարար զաշնակահարուհի Օր. Մայա Մարգարեան՝ յարկապէս նուազեց Բադեան եւ Լիւշէն: Օր. ներ Լիւշի եւ Մարի Գորգիկեան եւ Ալ. Մատթէոսեան մեծ եռանդով արտասանեցին, զիմաստիկ Ստանիսլասեանի «Հայրենիք» Օր. Լիւշի Գորգիկեան երգեց Անտոյշէն, իր թաւա-յին ձայնով: Օր. Արմենիա փայլեցաւ: Վարկասի սպանիական վարժ պարերով, Պ. Կոմիտասեանի հետ: Ու յաջող էին նաեւ խումբ մը օրիորդներու հայկական պարերը: Պ. Ռ. Արսլանեանի արտասանութիւնը նոր յայտնութեան մը եղաւ: Դարձեալ երիտասարդներէն Օր. Ա. Աստիեանի երգը եւ Պ. Է. միլիոնեանի արտասանութիւնը ժողովուրդին զեկապարտեցին արժանացան: Յայտարարէն դուրս, Տիկ. Գեւորեան զգայուն երգերով եւ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Յ. Աղադարեան հանդէսին փայլ լաւեցուցին:

Հինգշաբթի 27 Դեկտեմբերին տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչիկեանի տոնածառը Լյոյօ սրահին մէջ, յոյնաց յաջող եւ խանդավառ: Հոն էին աւանդական պապընի ծառը, եւ Կապոյտը պատմէ իր նուէրներով: Կաղանկերովիչ տիկինները ջանք չէին խնայած որչափ ոչ միայն իրենց դպրոցա-կան տղանց, այլեւ ներկայ փոքրերուն ալ հաւա-սարայեւ բաժնիկին անուշահամեղ, պտուղ, խիկ Երջ. վարչութեան կողմէ շնորհ: Դպրոցին ուսուցչուհի Գեւորեանի ջանքերով իր բոլոր աշա-կերտուհիներուն սորվեցուցած էր երգ, պար, ար-տասանութիւն, ճոխանելով մանկական դուարթ յայտարար: Հապէս հայերէն խօսիչ դպրոցը տղոց ներկայացուցեց «Առաքելութեան մրցանակը» (Չ. Մայսեան) անապառ համբերութեան ու կորովի արդիւնք էր թէ պատմութեան հիւսիս զաւակներուն լու կողմէ:

Իր ծնողքն է որ պիտի կամ վարանի իր զաւակը դրկել 56 Fbg. St. Denis-ի հայկական դպրոցը: Լրատու:

ԿԸ ՓԵՏԻՆԻՆԻ Տիգրանակերպիչ փառաբան Դ. Կ. Զ. Ֆիլիպի աղաքը Արաւոյի Միւսիան, որունը 1915ի տարադրութեան միջոցին կը գտնուէին Թայլեյ Տիգրան Անճառ Եւրոպայի մօտ, որիկէ մեկ-նամ են Տիգրանակերպ ու յետոյ փարիք: Տիգրան-ցիկ Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentina):

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ կազմա-կերպած է Հայաստանի 25ամեայ ծաղկանքին նը-բերուած գրական եւ զեղարարական հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ ամօտյս 19ին, շարաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սայ տը Ժէօկրաֆիկ մէջ. Մանրամասնութիւնները յաղորդով:

ՍՏԱՅԱՆՔ
ՀԱՅՐԵՆԻՒՄ ԱՄՍՍԿԻՐ, 23րդ տարի թիւ 6 (251), 1945 Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր, ճոխ եւ աշ-խաղան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեդէն 3 տար: Հասցէ. — 212 Stuart St. Boston, Mass. (U.S.A.):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԻԱ Սերովէ Միլիարեանի՝ «Բէյր», Պոլս վաղապարտական քնաշխարհէն: Գին 60 ֆր.: Հնդկականի «Գաղութեան իտալիկաններու» հետ (գին 100 ֆրանկ) փնտռել հայ դրամաճառներու մօտ: Գրատուներէն եւ արտասահմանէն դիմել V. Asadourian-ին, 23 rue Pixerecourt, Paris (20):

ԿՈՒՂՈՒՆ Դերմակի լաւ գործաւորներ թէ այր եւ թէ կին: Լաւ վարձատրութիւն: Տեղափո-խութիւնը պիտի վճարուի: Դիմել Etablissements Chappas et Charrot, rue Marce, Chabrey (Savoie):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՇ ԶԱՇԱՐԱՆ
Տեղեկութիւն ԳԼԵՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Miroir, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU 86-47

Առաջնապարզ օդի եւ ամէն տեսակ լոպիւլի-նայ, ընտիր առաջնապար, պարտաւոր կերպարները եւ անտուղեկ: Լեղաբանակի եւ օդաւոր սրահ: Ստէն երկրորդ ժամը 7էն անոտայ ջութակահար Հապի, ջութակի Պարս, տոմար Արֆօն: Եւ երգիչ Արիստի կը նուազեն եւ Դերման հայկական եւ ար-միւրեան երգեր: Գոց է Զորեջարքի օդերը:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPYAN, 17, Rue Damesse - 13

ՈՒՐԻՇ ԱՄՊԵՐ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին բաժման առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ այսօր, Լոնտոն թափած են ոչ միայն 51 ազգերու ներկայացուցիչներ, այլ եւ անհամար պատուիրակութիւններ եւ բանբերներ՝ աշխարհի բոլոր մասերէն։ Ամէն մէկը լիցուն թղթածրարով մը, — դանգատ, բողոք, հողային պահանջներ։

Անպէս որ, միջոցառումը շատ աւելի թանձր է քան կ'ենթադրուի։

Անուշտ Երեւ Մեծերը չի վիճակի են իրենց կողմը պարտադրելու, հաւաքարար, կամ զոյտ - զատ։ Իւրաքանչիւրը իր աղիւցութեան կամ զբրաւման շրջանին մէջ։

Բայց, համակերպումը դժուարում է ի նշանակել։ Պատուիրակներ, աղբիւր կան որ ակոյալ պիտի կծրեն, սպասելով լաւագոյն օրերու։ Եւ նորէն Մեծերն են որ առիթէն պիտի օգտուին, հովանաւորելու համար առ ու ան, ի միտա հակառակորդին։ Ի շահ իրենց աշխարհակալութեան։

Այս տեսակէտէն, չափազանց քաղց խնդիր մը կը ներկայացնէ արաբական շարժումը, որով հասարակական շահագրգռուած են Անգլիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Ս. Միութիւնը։

Անգլիա կը ջանայ պահել իր վարկէն դիրքերը արաբական աշխարհին մէջ, յանուն իր կայսրութեան հաղորդակցութեան ապահովութեան։ Ի խնդիր քարկզի են բազմազան շահաստաններու։ Մանաւանդ որ, իր ճամբուն վրայ ցցուած են ուրիշ երկու վիթխարի ուժեր, Մ. Նահանգները եւ Ս. Միութիւնը։

Առաջինը, Ամերիկա, բոլորովին մէկը զբաւած մեկուսացումի աւանդական քաղաքականութիւնը, ղլխիվայր խրամ է ինչպէս Եւրոպային, նոյնպէս Ասիայի եւ Աֆրիկայի խնդիրներուն մէջ։ Ան ալ քաբիւղ եւ հում նիւթ կը փնտռէ։ Եւ, «Բէլ ուխտ եւ թէ առեւտուր» թանկով, արդէն իսկ մենաշնորհներ ապահոված է Սուրբոյ, Լիբանանի, Արաբիոյ, Եթովպիոյ մէջ եւ այլուր։

Երկրորդը, Ս. Միութիւնը, այլեւս մամանակը հասած կը նկատէ ոչ միայն իր թիւերը, այլեւ ուրիշը փոխելու Միջին եւ Մոտաւոր Արեւելի մէջ։ Իհարկաներն եւ հիւսիսային արաբական պատուիրակութիւններն առէն կողմէ։ Նոյնիսկ պատուիրակներն եւ կալիֆոռնիական շարժման մէջ զբրուած մինչեւ Սուրբա - Լիբանան, Երուսաղէմ եւ Եգիպտոս։

Պարապ տեղը չէ որ ոչ միայն բրիտանական կառավարութիւնը, այլեւ մամուլը լարուած ուղարկութեամբ կը հետեւին խորհրդային իշխանութեանց աւելի կամ նուազ խորհրդաւոր շարժումներուն։

Այսպէս, անցեալ օր կը դէին թէ Պէյրութի խորհրդային դեսպանը ծանուցադիր մը ուղղած է Լիբանանի կառավարութեան, ի հարկին աշխցութիւն խոստանալով, կամ հասարակ իրաւունքներ պահանջելով։ Մանուշագորի պարագային Ներքեցին, բայց չկրցան ծխել դեսպանին մամուլը խոսակցութիւնները։

Մոսկուայի յարաճուն զործունէութիւնը Միջին եւ Մոտաւոր Արեւելի մէջ՝ մղեց Անգլիան համաձայնութիւն մը կնքել Ֆրանսայի հետ, Սուրբա-Լիբանանի եւ ամբողջ Մ. Արեւելի համար։

Այս կարգադրութեան իմաստը հասկնալու համար, կը բաւէ աչքի առնել քիւրդ անցեալ ամբողջութիւնը, երբ երկու պետութիւնները մենաշնորհներէն կ'ուղղէին փոխարձակարար, եւ Զբրջի տեսակ մը վերջնագիր կը դրկէր Փարիզ։ Անպէս մը ալ Ֆրանսայի դիրքն ու դերը միջազգային քաղաքականութեան մէջ։

Հինգ Մեծերէն մէկն է մեր հիւրընկալ երկիրը։ Եւ սակայն, քաղաքիւ խնդիրներ կը քննաւեն եւ կը լուծուին Երեւով։ Ինչպէս, վերջին անգամ, Մոսկուայի մէջ, Փարիզը կը մնայ միշտ բողոքարկու։ Վերապահ՝ այն հարցերուն հանդէպ որ կը կարգադրուին առանց իր մասնակցութեան։

Այս լուսաբանութիւններէն չի հեռուիր թէ քիւրդարումները անխուսափելի են։ Ընդհանրական, ժողովուրդները այնքան յուշած, զգուած են որ, կը պահանջեն ամէն բանէ առաջ ապահովել, ամբարանդել խաղաղութիւնը։

Հարկ է բաց աչքով տեսնել ամպերը, առտու մը ամպերէն վար չէխալու համար։

Անլոյծ հարցերը միշտ յարուցին կ'առնեն։ Մեր Հարցը աշխարհներէն մէկն է իր պատմական բազմապիսի ելեւէջներով։

Այսօր, գէպերն ու դերերը շատ են փոխուած։ Ս. Միութիւնը իր վիթխարի ուժով ցցուած է թուրք լարակաղաց պետութեան դիմուած։ Օրէ օր զոհերը կը սեղմուին ամէն ուղղութեամբ։ Թուրք դիւանագիտութեան նըքին խաղերու, սահարկութեան ու վաճառքի, մուրթ ու խաղախ հաշիւներու դատը վերջ է գտած։ Իւրաքանչիւր ճնշուած ժողովուրդ պէտք է տրեւանայ իր պատմական արդար իրաւունքներուն։ Եւրոպական ժողովուրդներու ազտագործութիւնը Միացեալ Ազգերու բանակներուն կողմէ, աննախընթաց երեւոյթ մըն է պատմութեան մէջ։

Մեզի համար ալ նոր կացութիւն մը կը պարզուի։ Ս. Միութեան շահերը կը համապատասխանեն մեր շահերուն։ Ամբողջ մասը անցեալ մը կու գայ մեռնել շոր ու պայծառ իրականութեան մը առջեւ։ Արեւմտ հորդաններու կրօնկները կ'անցնին մեր հայրենիքին, մեր հողերուն վրայէն, բայց մեր անշնչելի իրաւունքները հոն կը մնան, յաւէտ արձանացած, որովհետեւ մեր ժողովուրդը եւ սար է, քար է եւ հող է։ Ան արբազան նուիրում ու պաշտամունք ունի իր տարաբարտ հայրենիքին հանդէպ։

Ան թէ ինչու մենք կը մնանք մշտնջենական պահանջ մը միջազգային դիւանագիտութեան գլխուն։

Ամենայն Հայոց նորենտիւր կաթողիկոսէն մինչեւ մեր գաղթականներու տարածուն մարմինները կ'ուղեն անպայման լսելի դարձնել իրենց արդար ձայնը։ Եւ շատ իրաւամբ։

Միջազգային մամուլին մէջ ալ աղմուկ կը մեծնայ։ Շատեր չէրը կը ճշնել, շատեր վարժ թրքալաշապուստ քաղցրներ, ուժ կուտան իրենց ցամաք երեւակայութեան, շատեր — մանաւանդ ծախսողական բանակին — հիւսիսօրիւնները Կր պատճառեն մեզ իրենց անհիշեք ըմբռնութիւնով։ Ինչ կը պահանջենք մենք։ Քանի մը հասցնեալ քաղաքական աղբ նոյն մամուլի էջերին։

«... Եգիպտոսի Հայի. կողմէն դիմած է Մոսկուայի խորհրդատուի յերեւ Մեծերու արտաքին նախարարներուն պահանջելով Կարսի, Արաքսանի եւ Արդուլի հայկական, դաւաճներու կցումը ներկայ Ս. Հայաստանի։

«... Ամերիկայի Հայի. կողմէն նոյնիմաստ դիմում է կատարած։

«... Աթէնքի Աղբ. մարմինը՝ նմանապէս»։ Եւ այսպէս անվերջ։ Շատ պարզ եւ հասկնալի բոլորին համար։

Սակայն Անգլան նոր դիւտ մըն է բրած։ Կր քաղենք լուրը 29-եկտեմբերի Փրանսական մամուլէն։—Հաւատարմ աղբիւրներու համաձայն Հայ յեղատիկական կազմակերպութիւնները եւ Քիւրտի պատրաստութիւնները կը տեսնեն զործի անցնելու։ Քրտական շարժման ղեկավարներէն Մուսթաֆա Մոսկուա դացած է, բանակցելու համար Ռուս. կառավարութեան հետ...»։

Թուրք ղեկավարներու ջրանք փախած է։ Եւ ի դուր։ Քանի որ Աղբ. Մեծ ժողովին մէջ պահածոյ զօրավար մը, Քիւրտի Գարապէրը բոցաւառ ճառով մը հանդուսառուցած է բոլորը։—«... Եթէ Ռուսները պահանջեն Նեղուցները, Կարսը, Արտահանը եւ Արդուլը, մենք չենք տար եւ կը կրուինք»։

Ուրեմն, պարզ է, որ եթէ Ռուս խօսքին հետեւի դործը, Թուրքները պիտի կուտին... եւ որո՞ւ դէմ։ Կարծիք բանակին դէմ որ Լաիշալից դերման վիթխարի բանակները։

Եթէ պայթի փոթորիկը, հայկական երեք դասներու ուսանակն ուսուցադրին պահանջը կը դառնայ ոչնչութիւն եւ ըսմանդակ Թուրքիոյ հարցն է որ կը դուրս սեղանին վրայ։

Մեր հայրենիքի երկխոսքը լուծելու անգամ մը ալ թաղերեքմ պիտի դառնան վճռական գէպերու, եթէ Թուրքիոյ խնդրը չուրիշները տուն է կանչեն։

Ալմէ Կ. ՀԱՄԱՐԱՐՁՈՒՄԵՆ

ԳԻՐՄԱՆԻՈՅ անդլիական շրջանին մէջ դառն Փրոմեոյ Թաղաւորներուն թաղը եւ 15 ծխատուիներ որ կը պատկանէին Մեծն Տրեւէրքի եւ պահուած էին գիւղի մը մատուռին մէջ։

«ԲՆԱԶՆԱԶԵԼ ՍԼԱԽ ՆԻ ՀՐԵԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ»

Նիւրնպէրիկի դատավարութեան Յունուար Կ Նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը փաստաւորութիւն կարդաց, հաստատելու համար արեւելեան հակառակի վրայ զործուած ոճիւրները։ Ռուսաւան արշաւանքէն առաջ, 1941 Մայիս 15ին Քայլը հրամայած էր անողորմ ըլլալ քաղաքային ժողովուրդին հանդէպ եւ ծալրայից միջոցներու գնելը։ Գերման հրամանատարութեան որոշումով, 3—100 համապարսկները պիտի զնդակահարուէին, եթէ մէկ Գերմանացի սպանուէր։ Յետոյ կարգադրուեցան գերման զօրավարներու դրաւոր վայրութիւնները, որոնք կը հաստատուէին թէ ռուս սրճակալներու (սալոնիկ) դէմ կատարուած ատտական տնօրինութիւնները հրամայուած են լաւելալ Քայլերը կամ Յոտի կողմէ։

Գերման վկայ մը, Տ. Տ. զօր. Էրիկ Յէլմուտի, պատասխանելով ռուս դատաւորի մը հարցումներուն, ըսաւ թէ 1942ին մասնաւոր վայր մը կաղծուած էր ոճրագործներէ եւ մարդասպաններէ, ինչպէս լուծու համար հրեայ եւ սլաւ ժողովուրդներ։ Անցուց թէ բանակին բոլոր զօրավարները եւ նախները մասնակցած են չայրուկներու դէմ կատարուած արշաւանքներուն։ Հիմելը ճառի մը մէջ խորաբարած էր թէ պէտք է 30 միլիոնի իշխանի վայր ժողովուրդը։ «Այս արդիւնքը ձեռք բերուած պիտի ըլլար, եթէ կազմութիւնը փոխուած չըլլար»։ Վկան դուրս ելած առեն, Կէօրիկ, որ աչքերը իր վրայ յառած էր սկիզբէն իսկ, երեսին պոստայ լուր արհամարհանող։

— «Անիծեալ մատնիչ։ Աղտոտ խող»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՐԲԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Եգիպտոսի նախորդ երմբական նախարար Օաման փառայի անարեւելիք, Հիւսէյն Թէլֆիք, որ դաւաճ է նախկին նախարարի մը։ Բնակարանին մէջ խուզարկութեան կատարուելով, երեսն հանուցան բազմաթիւ զէնքեր եւ պայթուցիկներ։ Անարեւելիք մոլորանդ հակառակորդ մըն է Անգլիոյ։ Այս ծերակալութեան շնորհիւ կը յուսան երեսն հանել վերջին կատարուած կարգ մը քաղաքական սպանութիւններ։ Օաման փառայի յուզարկութեան առթիւ հազարաւոր ցուցարարներ կ'աղաղակէին։— «Անգլիկ» Նոքրասի փայլած (վարչապետը) եւ ըմբոստութեան կը հրաւիրէին ժողովուրդը։ Երբ վարչապետը Օաման փառայի բնակարանը կը հասնէր, ցուցարարները նորէն աղաղակեցին։— «Անգլիկ» Նոքրասի, ոճրագործը։

ԱՐԵՎԵԼԻԱՆ ԴՆՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. — քարտուղարը, Ապտէլ Բահման փայլ, յայտարարութիւն մը ուղղելով Le Mondeի թղթակցին, ըսաւ թէ Արաբները «նոյն ուժգնութեամբ պիտի կուտին արեւմտեան պետութեանց թէ Ս. Միութեան աշխարհակալութեան դէմ եւ իրենց աշխարհակալութիւնը պիտի ընծայէն ու եւ աղղի որ կը պայքարի անկախութեան համար, նոյնիսկ եթէ Գերմանիան ըլլայ։ Արաբները վճած են ընդդիմանալ որ եւ է հարստահարութեան, ըլլալ քարկզի թէ ուրիշ տնտեսական շահերու կամ ընկերային տեսակէտներու անտեսով։ Ֆրանսան առաջինն էր որ հաշակեց ազատութեան, հաւատարմութեան եւ եղբայրութեան սկզբունքները, եւ պէտք է պաշտպանէ դանոնը։ Անգլիական դրամակալութիւնը, հակապակ իր խոստումներուն, չի կրնար ծածկել իր շահագործման եւ աշխարհակալութեան տենչը։ Միւս կողմէ, համաշխարհային քաղաքականութեան ազատագրութիւն կը քարոզէ մեզի, բայց կը ծածկէ իր թուն դիւտները Թուրքիոյ եւ Իրանի մասին։ Ընդհ. քարտուղարը այս առթիւ նորէն յիշեցուց թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը պիտի պահանջէ Փրանսական զօրք քաշել Ալժիրիայէն, Թունուզէն եւ Մարոքէն։

ԱՐԵՎԵԼԻԱՆ կը հետաքրքին թէ վարչապետ Սոֆուլի ունիկորութեան ընդունելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատուիրակութիւնը, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը անգործ է եւ չի կրնար միջոցներ ձեռք առնել Յունաստանի վերելքին համար, որովհետեւ բոլոր պետական վարչութիւնները, մասնաւորապէս ոստիկանութիւնը եւ արդարադատութիւնը կը գտնուին միապետական հրոսախուժներու ձեռքը։ «Խուժները որոնց դրամ կը վճարէ Բ. Գրեթէ ամբողջ երկրորդ անոնց տնտեսութեան տակ է։ Այս հրոսախուժները ահա-ուսարասի կը տարածեն։ Գիւղերու մէջ ճշմարիտ փոքր պետութիւններ կազմուած են ղեկավարութեամբ այդ հրոսախուժներու պետներուն։ Մենք բացարձակապէս անկարող ենք դադարան տանելու այս կացութեան, որովհետեւ անոնք են որ կը հողան ոստիկանութեան ծախքերը»։ Յունուար 7ին ընդհ. դործադուլ հռչակուեցաւ Աթէնքի եւ Պիւրէոնի մէջ, տարածուելով մինչեւ դաւաճները։ Հաղորդակցութիւնները խոսուած են։ Դէ երկարաւ կանուլթիւն, ոչ հանրակաղ, ոչ ալ կաղ եւ ջուր։ ՊՈԼԻԼԱՐԻՈՅ կառավարութեան մէջ ընդդիմադիրներ տանելու ձեռնարկը ծախքեցուց։ Վարչապետը Կէօրիկի վրէժն ու զանազան օղակներով ընկերակցութեամբ արտաքին եւ ներքին նախարարներուն։

(Մեղացեալն յաջորդով)

բակարդին զլիսաւոր նիւթը, տաք ու պաղ ջուրեր հոսեցնելով։

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի կէս օրէն վերջը, հանդիսաւոր արարողութեամբ։ Հասանական է որ զոր. ար Գօլ եւս Լոնտոն երթայ, պաշտպանելու համար Ֆրանսայի տեսակէտը, քանակաւորապէս Հոնոնսի, Իտալի եւ հայտնութեան դաշնակցութեան մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ վարչապետը, արտաքին եւ ներքին նախարարները ջերմագին ունինդրութեան արժանացան սպարապետ Սթալինի կողմէ։

Փէթէնի պաշտպան փաստաբանը, Փայէն յանկարծամահ եղաւ միջոցին մէջ, երբ պատահաւորապէս կ'երթար։ Իր բարեկամներէն մէկուն վկայութեան համաձայն, «Փէթէնը պաշտպանած ըլլաւ սպատանախառութիւնը շատ ծանր ազդած էր իր վրայ»։

ՊԱՐԵՆԱՌՈՐՄԱՆ ՏԱԿԱՆՊԸ կը շարունակուի։ Ոչ միայն խնդիրը լուծուած է, ոչ ալ հացի։ Պարենաւորման միջոցն յանձնարումներ իր առաջին ժողովին մէջ մահապատիժ պահանջեց սեւ շուկայիցներուն դէմ։ Թերթերը կը գրեն թէ այս շարժումը պահանջ միայն պիտի բաժնուի փարիզի բնակիչներուն։— Որոշուեցաւ կրճատել բանակին հացի բաժինը, արդիւն խմբողներուն պատաստութիւնը, զարկ տալ ցորենի հաւաքման եւ մինչեւ Փետրուար 1 աւելցնել բանուորներու բաժինը։ Այժմեայ մեծ քանակութեամբ դինի ունի, բայց դժուար է փոխադրել։

ՀԱԶԱՐԻ ՄՕՏ մամերիկացի զինուորներ ցոյց մը կատարեցին մամերիկեան դեսպանատան առջեւ, աղաղակելով, — «Տո՛ւն վերադառնալ կ'ուզենք»։ Ցոյցը անցաւ առանց միջադէպի։ Ազգերը փակցուած էին ծառերու կամ զանազան շէնքերու վերայ, այնպէս որ շատեր լուր չունէին։

ՆԻԻՐԸՊԵՐԻՆ ԴՈՒՍՏԱՆԻ յոտնուար 8-ի նիստին մէջ, ատենադ Սկաւե ճննել անհատական մեղադրանքները։ Այս առթիւ մամերիկեան դատաւար յայտարարեց թէ Կէօրինկ շատ աւելի փոխադարձ է քան Հիթլերը։ Իրերէ փաստ յիշեց անոր զանազան ճառերը ուր սպառնալիքներ կը տեսնուէին։— Երկուստեք 14-ին Փրանսական դատախազը պիտի ներկայացնէ իր մեղադրանքները։

ՀԱԼԷՊԻ Փրանսական պատուիրակը կառողջ դուր ելած ատեն, սուրիացի օստիկաններ կրակ բացին, առանց փասելու։ Սուրիոյ վարչապետը թրիմաճացութեան կը վերադրէ այս դէպքը։ Ծեր բանակային ներկայացուցիչը բողոքեց անդիլկան, իշխանութեանց։

«ՔԱՐԱՄԱՐՁՈՎ ԵՂԱՑՈՐՆԵՐԸ»

Վերջերս բեմադրուած խաղերէն դատելով, կրնանք յուսալ թէ 1946-ը աւելի յաջող տարի մը պիտի ըլլայ Փրանսական թատրոնին համար քան 1945-ը։ Մօտերս պիտի խօսինք մասնաւորաբար Jean Giraudoux-ի «La Folle de Chaillois»-ի մասին, որ անգրիկացի յաջողութիւն մը գտաւ թէ հոս եւ թէ արտասահմանին մէջ, շնորհիւ եղած արդար զնահատութիւններէ։ Jean Cocteau-ի որ թատրոնի վերածած է Տոսթոյեւսկիի ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկը, «Բարաճագոյժ եղբայրները»։ Սակայն սխալ պիտի ըլլար լսել թէ իրավին յաջողած է, որովհետեւ անկարելի է ամենաշատը 4-5 արարք մէջ տալ մէկուն ամբողջ Հոգին, ամէն մէկ հերոսին հոգեբանութիւնը։ Ապերիտա աշխատանք մը իրապէս։ Քանի 100 էջեր պէտք եղած են հեղինակին...

Հիբա արարէ կը բաղկանայ Atelierի թատրոնին տուած (Քարաճագոյժ եղբայրները), արարներ որոնք իրենց կարգին ունին շատ երկար տեսարաններ։ Տեսարանի եւ երկայնութիւնը հասկնալի եւ ներքին պիտի ըլլայ, եթէ ան կարենար շարժուածելով կամ զինմանադրով ներկայացնել եւ պարզել հասարակութեան այն ինչ որ Տոսթոյեւսկի չէ կրցած բացատրել իր հերոսները խոսեցնելով։ Այս է խաղին ամէնէն տկար մասը։ Օրինակ, ան որ չէ կարողացած գիրքը, չի կրնար հասկնալ թէ ինչու Ամերիկայով մարդասպան կը դառնայ։ Ինքնադրութիւնը զուտ էր եւ կարելի եղածին շարժամասշտապեան ռուսական մթնոլորտին։ Հերոսներուն խաղը թէեւ անհաւասար, բայց տանելի էր։ Առաջին տեղը կը գրաւէր անշուշտ Օր. Maria Casares-ը ինչպէս Իպաչենի դերերուն մէջ, անընձան է իր հայրը, Նոյնիսկ ամբարտաւան խաղացուածքով։ Կորսուած երեկոյթ մը չէր «Քարաճագոյժ եղբայրները» ներկայացուցած, եւ տարուած աշխատանքը շատ զնահատելի։ Բայց, աւելորդ է միշտ կրկնել թէ այս իրադրութեաներուն մէջ, հեղինակը անպայման քան մը կը կորսնցնէ։

Արդիւն Միսաֆիան

ՎԱԼԼԵՍ — Ծր. Կապոյտ Խաչի վարանսի խաչուհիները Նոր Տարուան առթիւ այցելեցին վարանսի Hôpital Généralը, դրամ եւ նպարեղէն բաժնեցին հայ հիւանդներուն, որոնք բաւական տեսնէ ի վեր կը դարձանուին աղ. մեկուսացած վայրը։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿԻՐԸՈՅԼ (Յառայ)։— Կապոյտիսայի մասնաճիւղը տունց «Մանուկներու Օր» Exposition-ի ընդարձակ սրահին մէջ, դեկտեմբեր 30-ին։ Խոսքը բազմութիւն մը ժամանակէն առաջ փութացած էր սրահ։ Վերջէն եկողները եւ Կ. Խ-ի անդամուհիները մնացին ոտքի, պոչով թուր անցերը։

Յայտարարեց կը բաղկանար երեք մասերէ։— Ա. Մանուկներու բաժինը, Բ. «Երեւի» վաճառականքը, Գ. Եւրոպական պարեր երիտասարդներու համար։ Նախագահուին Տիկին Արշալոյս Սիսեան բացման խօսքէն եւ բոլորին ՆորՏարին շնորհաւորելի վերջ, ընծ հրաւիրեց մեր անուհիներուն երկրորդ պարախումբը եւ 80-է աւելի 5-է 10 տարեկան մանուկներ, որոնք ամբողջ երկու ժամ երգեցին, պարեցին ու պարտաւանդին յոտակ առնականութեամբ, ուրախացնելով թէ ծնողները եւ թէ նոր սերունդէն յուսահատածները։ Ի պատիւ կաղնոյ Պապային երգեցին «Այսօր կաղնոյ է, Կապոյտ Խաչը պիտի կաղանդէ»։ Մանուկներու այս բաժինը շատ յաջող էր եւ ներկաները մեծապէս զնահատեցին թափուած աշխատանքը, որու համար շանք չէր խնայած Տիկին Սիսեան։

Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին տունաճառի շնորհակցիւնը եւ Կաղանդ պապային նուէրներու բաշխումը։ Մօտ երկու հարիւր երախաներ ստացան մրգեղէններ մէկական ծրար։ Բաժնուեցաւ նաեւ կարկանդակ, զանազան տեսակէ, որոնց մէկը նուիրած էր Տիկին Մարիցա Մանուկեան։ Այլ Տիկին Սիսեան Թուրքիայի նուիրած էր տուի մը շուրջ մանուկներու համար Կապոյտ Խաչի նախին թատրախումբէն Գ. Յ. Արապեանի դեկլարութեամբ ներկայացուեցաւ «Երեւի» վաճառականքը։ Մօտ մէկ ժամ ամբողջ ներկաները զուարճացան։ Կ. Խաչը չերմարէն կը շնորհակցնէր Գ. Պ. Արապեանը, Տէր-Կոմսեանը, Մալեանը եւ Ղ. Թորոսեանը այս շատ յաջող խաղին համար։

Հանդէսը վերջացաւ եւրոպական պարերով։ Հանդէսի ընթացքին ամերիկեան անուրդի դրուեցաւ հնդկական մը որմէ դուրսացաւ 16.400 Փրանք։ Դժբախտաբար ժամանակը կարճ սահմանուած էր։ Ոչեւտուրութիւնը այնքան մեծ էր որ, հայրենակիցները հարկւրեցնեցին եւ հաղարկոցներ իրենց ձեռքին մէջ բռնած մնացին։ Ժամանակը լրանալուն Պ. ձերմարեան հնդկական լաւէնէ վերջ, 500 Փրանք եւս նուիրեց Կապոյտ Խաչի։ Բարեւէր Տիկինները մեր երախաները խորհած ատեն, չէին մոռցած ուշիւներու երախաներն ալ՝ որոնք նոյնպէս մերն են, եւ կը դաւարտին անօթութեան ճիւղակներուն տակ, Երեսուսանի մէջ։ (Հանդէսը կազմակերպուած էր ի նպատակ Երեսուսանի հայ աղէտներուն)։ Ապրին Կապոյտ Պաշտօնէինը որ կը ջանան ամօքել Հայու Թշուառութիւնը, ուր որ ալ ջանուին։

Հնդկանուր մուտքը եղած է 24.692 Փր.։ Սանտիէի պատրաստութեան, հնդկահայի, նուազի, սրահի, Կաղանդի ծառի, խաղալիքներու եւայլ ծախքերու համար կը ունեցած է 12.000 Փրանք։ Եւրոպականութիւնը բոլոր բաժին ռեզոլ Հայրենակիցներուն եւ Տիկիններուն։ Կրնոյալի Հ. Կապոյտ Խաչը, նոր տարուան առթիւ այցելելով միւրթաւում է Կրնոյալի հիւանդանոցներուն մէջ դանուող չքաւոր Հայրենակիցները, եւ բաժնած է ուսուիրելիքն եւ պտուղ։

Մ. Օր. Ահարոնեանի եւ Պ. Աւագեանի նշանախօսութեան առթիւ Կապոյտ Խաչին նուիրեցին Պ. Անտոնեան 500, Պ. Աւագեան 300 Փրանք։

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԴԵՊԻ ԱՆԱՊՏ (Իրցուած էջեր Օրագրէն)։ զրեցի վարձար Տարուան։ Տպ. Կոչնակ Նիւեորք, 1945։ Գին 2 տոլար։

ՄԻԿԻՒԲԸ ԵՒ ԻՐԱՒ ԲԱՆԱՍԵՆԵՐՈՒԹԻՒՆԸ (Վ. Թէշեանի առիթով)։ Գրեց՝ Յ. Օշական։ Եւրոպական, 1945։

ԵՍ ԻՆՏԻ ՀԵՏ (Վերթուածներ)։ Գրեց Ե. Պարսոմեան, Հալէպ, 1944։ Հոսից։— E. Barsoumian, Régie des Tabacs, Lattaquie (Syrie)։

ՀԱՆԴԻՒ - ԽՆՁՈՅՔ։— Փորթ տիթալիի Հ. Մ. Բ. Մ-ի մասնաճիւղին կողմէ, կրեալի 13 յանուար, ժամը 15-ն մինչեւ 22, Գովանդեան սրահին մէջ, 13 rue Pierre Curie, Kremlin Bicêtre։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առատ պիւֆէ մատչիլի դիւներով։ Մուտք 50 Փրանք։

ՎԱԼԼԵՍԻ Հ. Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, մասնաւոր ուսուցիչի մը կողմէ կանոնաւորապէս հայերէնի դասեր պիտի արուին ամէն իրկիւն պատանիներու եւ երիտասարդներու։ Արձանադրուելու համար դիմել Կ. Զորպաճեանի, Հ. Ա. Բ. Մ. եւս դրասենեակը, 19 rue Farrière։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ՔԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս ծանուցուած էր, Դեկտեմբեր 30-ին Ժէօրաֆի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Փրանսական կարեւոր կազմակերպութեան մը կողմէ սարքուած հաւաքովը։ Սրահը լիցուեց քրանսացի երկուսեւ բազմութեամբ մը։ Կային նաեւ հայ ընտանիքներ։

Նախագահը, Պ. Անրի Քարօ, դրոստապետ խօսքեր ուղղելով հայութեան, բեմ հրաւիրեց Պ. Գրիմիթէյը, որ բուն նիւթին անցնելէ առաջ, քանի մը բառ նուիրեց «Հրաշագործ» Աւագի։ Ըսաւ թէ թէեւ միջադպրոցի մամուլը կը զբաղի այդ արտակարգ երեւոյթով, սակայն ինչ կը հիմնուի «Յառաջ» թէ հրահան ստացած մասնաւոր թղթակցութեան վրայ, աւելցնելով թէ սոյն հարցը կրնայ կազմել մասնաւոր բանախօսութեան մը նիւթ։

Այդ խօսեցաւ արեւմտեան եւ արեւելեան կիւնքու եւ անոնց հոգեբանական եւ ֆիզիքական եւրոպացիներուն մասին, ի վեր հանելով քանի մը դիտողութիւններ եւ զուարճալի կէտեր։ Բանախօսը պարզեց Հայուհիներու յատկութիւններն ու իրացանական արարքները, յիշելով Եղեհայի հերոսամարտին 30-ը տարեդարձը, նոյն սրահին մէջ։

Պ. Գրիմիթէյէն ետք խօսեցաւ կազմակերպիչ Պ. Լուտուր Մապի, թարգման եւ հոգեբանական նիւթերու շուրջ։ Բանախօսները արժանացան ծափերու։ — Ունկնդիր

ՄԱՐՍԻՅԻ Սկաւուական խորհուրդէն ստացանք բաց նամակ մը (ուղղուած Ազգ. սկաւուական Գ. Յակոբեանի, Կ. Ուլաղեանի եւ Վ. Անդրէասեանի), փարիզի մէջ դուստրուած պատգմ. ժողովի մասին։ Այդ. նամակով Սկաւուական խորհուրդը կողջայ իր բողոքը եւ խոր վրդովմունքը յայտնել կատարուած այս անկանին եւ ըմբռնած արարքին դէմ ու կը հարցնէ ձեզ իբրեւ հիմնադիր, կամ մօտէն իրադէկ անցնալի գործունէութեան եւ կը խնդրէ լուսարանել մեզ՝ թէ ի՞նչ պայմաններու տակ դուստրուած է սոյն ժողովը, երբ իր մասնաճիւղերը լուր անգամ ունեցած էին։ Մեզ կը թուի թէ Մարսիլիոյ շրջանը կաթողիկոսական ընտրութենէ զրկուելէ վերջ, Հ.Մ.Բ.Մ-ի սկաւուական խորհուրդը մամրին մը ընտրելու անգամ արժանի ինքնուրած չէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ռազմիկ», «Տարուա» եւ «Հրայր» խումբերու բոլոր ընկերները այս կիր. կէս օրէն վերջ ժամը 3-ին, Սարգէլի մէջ, Ժառօթ հաւաքատեղին։

ՎԱԼԼԵՍ — Ծր. Կապոյտ Խաչի վարանսի մասնաճիւղին նախաձեռնեան ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրկիւն ժամը 8.30-ին։ Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուի փափագողները։

ՄԱՐՍԻՅԻ — Հ. Յ. Դ. Բիրտապոր Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3-ին ընկերակցականներուն սրահը, 15 Place Marceau։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻՐԻ զպրոցի Կաղանդ հանդէսը՝ Հայ Արիւնքու կողմէ պատրաստուած առնամուտով, այս կիրակի ժամը 3-ին։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Աւագեան, կնոջ անունը՝ Անդրէնէ։ Նախապէս Փարիզ կը դառնուէին։ Տեղեկացնել Mardrossian, 13 Chmein des Vigne, Issy les Moulinaux։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ — Այս կերակի փարիզի հայոց եկեղեցին, Պ. Սեդրակ Տէր Մամիկանեանի մահուան տարեկիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ իր պարագաներուն։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

BAL DES MIMOSAS

Երանակին ամէնէն շեղ եւ ընտանեկան պարահանգէսը, 12 Յունուար Շարաթ երեկոյ ժամը 21-ն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻՉԻ ՀԱՅԿԱՅԸ ԵՐԳՁԱՆՈՒՄԻՆԻ ԿՈՒՄԵ, Aéro Club de France-ի շեղ սրահներուն մէջ։ Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHA-ի արժանութեան թանկի խումբը։ Գեղարուեստական մեծ բաժին։ Մրանիմ ջերմալիւնը ապահովուած է։

6 rue Gahlée, métro Trocadéro։

Տոմարը եւ եղանակը նախապէս կը խնդրուի պաշտօնէն, դիմելով Պ. Սապանճեանի, 39 rue de Trévis, Tél. PRO 05-91

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅԱՐԱՆՔ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ) 28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47 Արիւնքու եւ Եւրոպական հասնչ կերակուր։ Յեր, ընտիր օգի եւ մեկ տաղանք։ Հինգշաբթի օրերը քոչ է։

ՄԵՐ ԽՕՍԳԸ

ՀԱԶԻՆ ԹԵ՛ ՀԱՅԳԱՐԻԿ՝ ՄԸ...

Պատահարը ձեռք անցած նկարագրություններն մեր Անաստուրի հայրական քեկորներու մասին, եւ՝ օրուան ճատալի մէջ։

«... Ան հասարակ քրքրալիս եմ, սակայն բնականաբար զրոյանկէն ներս կը պահեն իրենց առանձնաբերական ու անօրոյս ինքնութիւնը եւ կը մնան սերտի կապուած իրենց եկեղեցիին։

Ամէն անգամ որ առիթը ներկայացաւ շփում ունենալու այս հայ բնութեամբներու հետ, յուզումով տեսնում էի անոնք իրենց տան ամէնէն յարգի անկիւնը գտնողը եւ տոգոյն եւ պատուած ժամանակները, կամ մայրը ու զապահար Անաստուրի մը, գոր կազմակերպում կարգաւ, առանց հետկանալու։

Պոլսահայ թերթին թղթակիցը, որ վրոյս-բոց մը կ'երեւոյր, աւելի խոստում պատկեր մը եւս կը ներկայացնէ։

«Հայեկացեանք մոյնապէս զեռաստի Գիր-գորները, պատմի Մելիքներու կամ նորապա Ուսանաւորներու, որոնք ի տես իւր-անկողնի կոյ-քայտի մը կամ Լեւոնի մը, երանութեամբ հաւա-րացել իրենց շրջաններէ՝ հազիւ քէ «խալարիկ» մը կը բորովկեն, կարծես ամօրապար։

Պատահե՛ր է որ զինուոր-բանակները հանդի-պին Կեսարիա, Տիրահալիք, Մերաստի, Սար-բերդ, Մալաթիա, Թորատ, Անահա, Տոգիատ, Գոնա, Օրուս, Եփեսոս — ձեռնիւ եւ միարտու-թիւններ ու թաղումներ կատարեն, իրենց դերա-դոյն միջնորդութիւն։

Տեղ — տեղ քանի մը մատուցներ կամ եկեղե-ցիներ մնացած են, իսկ դպրոց։

Բայց այն տան ինչու՞ «առ հասարակ թրքա-լիս են»։ Եւ ինչու՞ «հազիւ թէ ճախարիկ» մը կը թոթովկին...

Ամբողջ հատոր մը դժուար թէ կարենաք պատկերացնել այս համար ողբերգութիւնը։ Անոր բովանդակ խորութիւնը։

Երեսու տարի է անցեր, եւ այս քեկորները իրենց սիրտինը ունեցել են միայն բնականաբար աւանդութիւններ։ Սեռայ ամբողջ ժամանակը մը կամ դալկանք Անաստուրի մը։ Երկուքն ալ զոյգ զիրեքը, քանի որ լեզու չեն գիտեր։ Տեսակ մը խորհրդանշան՝ սերունդի կապը պահելու համար։

Թղթակիցը զինուոր է եղած, իր նամակը տալով թերթն ալ կը հրատարակուի Թուրքիոյ եր-բեմին մայրաքաղաքին մէջ։

Եթէ այդպէս զուրաշէն գացած ըլլար եւ իրա-կանութիւնը դիտել պատկեր անցնող, ո՛րքան ա-ւելի ցայտուն եւ կազմակերպութիւնը պատկերը։ Մասնաւոր եթէ հրատարակուէր Արտասահմանի պաշտ մամուլին մէջ։

Բայց եւ այնպէս, երեւակայութեան հօդը ճիւղ մը չեն պահանջիր արտաստուած նախադասու-թիւնները, լրացնելու համար պատկերը։

Ինչպէս կ'երեւայ, հասարակ տեղադրում անցած օրհնութիւնը մը կը համարուի խաւարակու Անաս-տուրի այս ցիրուցան թեկորներուն համար։

Իսկ տեղադրումը շատ աւելի կենսական գոր-ծերով դրացած եւ Պոլսոյ մէջ, նշանուած, հարս-նիք, մեծել կամ կնիւնը։

Այս ճամբուն վրայ մրցանիքը կոտրած է յոյն ինքն պատու-տեղապահը, տիրահաշակ Սարսան-եան արք. որ կոնակը օրուան իշխանութեան ար-ւած, անխնայ աւարի կուսայ եւ Պատրիարքա-րան եւ ուրիշ ազգ. հաստատութիւններ։ (Ո՛ր օր-ուան համար են երկու կաթողիկոսութիւնները)։

... Հայրենի լեզու, մայրենի բարբառ, ինչ հրաշքներ կրնան գործել մէկ ճախարիկով, որ կը թռչի սիրտերու խորէն, ի տես աւելի բարձրա-տրեմի։

Հայագր տեղութիւն այցովք այնքան սարսուռ պիտի չազդէին, որքան այդ մէկ հատիկ բառը, որ փոխանցուել է բերել բերան, իրենց սերուն-դի կապ։

Իր թուի թէ մէկ միլիոնի ջարդուհիւր ու-կորներն են որ ձայն կուտան այդ մէկ բառով, — «Մենք մեռանք, որպէսզի դուք ապրիք»։

Այդ ճախարիկը միեւնոյն ատեն շատաշուն ապաւնի մը չէ՞ր անոնց որ, հետո՞ւ թրքական մրդ-ձաւանդէն, կը յամառին օտար լեզու, նոյնիսկ Թուրքիոյ խոսի պաշտ ափերու վրայ...

Ապաւնի մը նաեւ անոնց որ ամէն հաւատք եւ խանդավառութիւն հովին տուած, օրն իրիկուն կ'ընեն ամուլ մարգարէներով։

Պերիսեն միւնչու Լոզան

(Բ. Խ. Վերքիմ մաս)

Մեր դրամական միջոցներն ալ սահմանափակ էին։ Պատուիրակութեան շորս անդակները տա-նայ ամսականի պարտոս վարեցին։ Ազգը մեր ծախքերը միայն կը հողար։ Ներսէս, իր մահէն քիչ առաջ, յայտնեց ինձ թէ, իր տոհմամեայ պատրիարքութեանը միջոցին, հայկական խնդրին համար ծախսուած էր 4000 ոսկի միայն, եւ թէ այս գումարին 400 ոսկին վճարած էին բարեխիշա-կի Յովսէփեան եւ Մկրտիչ Կասեան եղբայրնե-րը, եւ մնացածը դանազան աղաւթներ։

Պերիսի հեռայն օրաբողոքներն մին, Տոբթոր Գունո Շեթմէյի, խմբակը «Ծօռիչէ Ծալթունի» լրագրին, 10.000 ֆրանք խնդրեց մենէ, դերման մա-մուլին մէջ հայանայատ յօդուածներ հրատարա-կել տալու համար (29 Յունիս 1878)։ Չունէինք որ տայինք։ Խնդիրը կարեւոր էր սակայն։ Դիմեցի Միւլըում խանին, որ բաւական օգտակար եղաւ մեզ Վեհափոքարի միջոցին։ Բացարձեցի մեր կացու-թիւնը եւ խնդրեցի որ հաճէր պարսկական ջա-նչան մը շնորհել այդ պարտին։ Յարող օրը, Ե-րեն նեկայացուցի պահ։ Միւլըում Խան Տոբթոր Շեթմէյի շնորհակալ եղաւ իր հայասիր զգա-ցումներուն համար, եւ հարցուց թէ շարունակ տուցա՞մ էր երբեք։ «Ո՛յ, Վեհափառ, պատա-սխանեց խմբակը։ Չունէիմ շարունակ։ Ուրեմն, յարեց Միւլըում Խան, Ասիւի եւ Արեւի կայսերա-կան ջրանշանին ասպետութեան աստիճանը կը նը-ւերիմ ձեռք։ Տոբթոր շատ ուրախացաւ, եւ մեր դատին նպատակը յօդուածներ հրատարակել տուաւ, առանց այլեւս դրամի խօսք ընելու։

Ինչեւ հաջողին տարբերութիւն այդ թուականին ի վեր։ Հայկական խնդիրը, որ ափ մը հայրենա-սիրներու մէջ սահմանափակուած էր եւ մեր ազ-գին վրայ դադարաբար իսկ չունեցող Եւրոպայի մը կը ներկայանար, հեռագրեալ լայն ծաւալ դուռ հայտնութեան բոլոր խաւերուն մէջ եւ Արեւմուտքի քաղաքականութեան օրակարգին անցաւ։

Հայ հայրենասէրներ ու օտար հայասէրներ, անթիւ ճառեր խոսելով եւ անհամար յօդուածներ, թերթի ու գիրքեր հրատարակելով, ծանօթացու-ցին Հայաստանին ու հայութիւնը եւ սիրելի ընծա-լեցին զանոնք։ Միւլա կողմէ, հեռագրի արշաւահա-րարող ըրաւ համիտեան, իթթիհատեան ու միլի-ական Կարեբը, որոնք 2 միլիոն հայ զոհերուն գիտնելով կարելի պիտի ըլլար երկխաբեմ բուզ մը կանգնել Լոզանի տոգոյնարանին առջեւ։ Ժողով-վորները լսեցին նաեւ թէ 200.000 հայ մարտիկ-ներ արկայէս կուտեցան ռուսական, ֆրանսական ու անդլիական դրօշներուն տակ, մասնակցելով արդարութեան ու ազատութեան յաղթանակին։

Մեր Դատին համար ուրիշ առաւելութիւն մը եղաւ Փարիզի Հայ Պատուիրակութիւններուն կազ-մութիւնը, իրենց զլարին ունենալով Պօղոս Նու-պարի պէս պատկառելի անձնաւորութիւն մը, Դարբիլ Նորասուրենեանի պէս առաջնակարգ դի-ւանագետ մը, Անարոնեանի պէս խանդավառ հա-րենասէր մը եւ Սատիսեանի պէս հօդը նկարագիր մը, եւ իրենց քաղաքի ունեւորով ակնաւոր զոր-ծիչներու փայլուն սպայակալ մը, տանկահայ եւ ռուսահայ։ Այս Պատուիրակները տարւ տարի աշ-խատեցան եւ դրամական միջոցներէ ալ զուրկ չմնացին բարեխաւարութեան, ինչ որ կը հաստատու թէ ազգին մեծամասնութիւնը իրենց հետ քայեց միւլա։ Անժխանի է նաեւ թէ ուրիշ բառի մա-քանցան հայութեան իրաւունքները պաշտպանե-լու համար։ Փորձով գիտնալով զորքին ահագին դժուարութիւնը, վստահ եմ թէ անոնք շատ ան-բուն դիւրեւորեցին անցուցած եւ ամէն ճիւղ թափած են՝ անկարելին կարելի ընելու համար։ Այդ դը-րծիչները արմանի են ազգային երախտագիտու-թեան։

Ստույգ է թէ Պերիսի Հայ պատուիրակութիւ-նը, իր դէմ ցցուած աննպատակ պայմաններուն հա-կառակ, կրցաւ համոզել լիազորները որ պահպա-նեն իրենց քաղաք Սան Մտեֆանոյի զաշնադրին Լճը յօդուածը եւ աւելի զօրացնեն զայն, Բ. Դրան համարատուի եւ պետութիւններուն հակազդողի դեր տալով, եւ այսպէս յօրինակեցաւ նոր դաշնա-դրին ճիւղ յօդուածը, որ ինքնաշարժութիւն չէր, այլ անոր նախադրուած էր։ Մակայն արդար է խոս-տովանիլ թէ Փարիզի Հայ Պատուիրակութիւնները կրցան աւելին ընել, քանի որ անկախ Հայաստանի մը խոստումը իւրեցին Սէզրի դաշնագրով։ Եթէ այս դաշնագիրը մեծեղածին մնաց, ճիշդ թէ Սան Մտեֆանոյի դաշնագրին պէս, պատմաբար մեր դա-

Մ. Ա. Կ. Ընդհ. Ժողովը

ԱՆԳԼՈՅ ԹԱԳԱՆՈՐԻՆ ԶԱՌԸ

Մենք ալ համառոտագրենք, Միացեալ Ազգե-րու Կազմակերպութիւնը կոչելով ՄԱԿ, ինչպէս Անգլոֆոնները եւ Ամերիկացիները կ'ըսեն UNO, իսկ Ֆրանսացիները՝ ONU։

Ընդհ. Ժողովը բացուեցաւ Հինգշաբթի երեկ-ուան դէմ, Լոնտոն, Սէյնթ ձէյմսի պալատին մէջ, Անգլիոյ վարչապետին ճառով։ Դահլիճին մէջ պարզուած էին 51 ազգերու դրօշները։ Ժողո-վին լայնութիւն առաջ, չորեքշաբթի դէշեր Անգլիոյ Թագաւոր սեղանի մը սարքած էր ի պատիւ հիւրե-րուն։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, չեչոյեց թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ձեռքն է ապահովել կամ խափանել միլիոններու երջանկու-թիւնը։ «Երկուստեան երկար պատմութեան մէջ ասիկէ աւելի կարեւոր ժողով մը դժուարուած չէ։ Ենթերկին Աստուծոյ, մենք յաջողած ենք երկար չըջանի մը համար թէ ցարտաւարութիւն եւ թէ բարե-կարգութիւն վայելել։ Մէկը առանց միւսին չի կրնար պահպանուիլ։ Դուք աշխարհի չորս ծայրե-րէն հոս եկած էք այդ նպատակները ապահովելու բոլոր երկրներու եւ բոլոր ժողովուրդներու հա-մար։ Ձեզի կ'իյնայ հիմը դնել նոր աշխարհի մը ուր երբեք չի կրնաին արյախի ընդհարումներ ինչպէս այն որ վերջերս բնաջնջումի ափը հաս-ցուց մեր աշխարհը։ Միացեալ Ազգերու դաշնու-պակին գործիք մըն է որ կը հաստատուէ մեր հաւատ-քը այլերու ու կրնաին եւ մեծ թէ փոք ազգերու հաւասարութեան միայն։ Միացեալ Ազգերու ան-դամակցութիւնը ծառայութիւն մըն է ազգերու ամբողջութեան համար, եւ ոչ թէ եսասիրական պաշտպանութիւն մը աղաւթին շահերու։

Ենթերկին հաստատուած մեքենային, դուք պի-տի կրնաք։ 1. Մարդկութեան ծառայութեան լծել ուժի աշն նոր աղբիւրները գոր երեւան հա-նած է մարդկային հանձնար։ 2. Դործական մի-ջոցներ ձեռք առնել մեղմացնելու եւ ի վերջոյ բառնալու համար անօրութիւնը եւ Թշուառութիւ-նը գոր պատերազմը յառաջ բերած է միլիոնաւոր բնկերակցներու համար։ 3. Անկային եւ ապա-հովել բոլոր ժողովուրդներու անտեսական եւ բն-կերային բարօրութիւնը։ 4. Ապահովել իրա-ւունքները անոնց որ դեռ չեն կրնար հողալ իրենց դիրքը։ Բայց այս բոլոր դործերը չեն կրնար իրենց հանուել մէկ անդամին։ Ոչ ալ կրնան իրարոր-ծուել, եթէ մենք չունենանք փոխադարձ հասկա-

պին անարդարութիւնը կամ մեր պատուիրակնե-րուն ապիկայութիւնը չէ բնաւ, այլ նա պատուիրակ-նան իրողութիւնը թէ՛ հայ ու յոյն բանակները անկուի նահանջների քնձալական բանակներուն առջեւէն։

Լոզանի դաշնագրին մեզի աննպատակ ելքին հա-կառակ, յուսալու չեմ ապագայէն։ Զմոռնալ թէ, Ապրիլի Համիտի օրով, Տաճկաստան 40 մի-լիոն հպատակ ունեցող կայսրութիւն մըն էր, մինչ այսօր անուանական հանրապետութիւն մըն է, 6 միլիոն բնակիչներով։ Տղտն դիվիզիոններ են ա-ստնը, ափ մը անխիղճ խուժանավարներու գործիք դարձած։ Իրաւաստանի նեցուկը, որոյ վրայ կը կռիւն, առժամայէն է, եւ Արեւմուտքի դէմ իրենց յոխորտանքը դիրքի մատիլ ընելու միայն պիտի ծառայէ։ Իրենց դիւրին յաղթանակներով փա-ցած, եզին հետ մրցել ուղղող զորտին վախճանը պիտի ունենան։

Կացութեան պարտադրած նոր քաղաքականու-թիւնը ողբերգելով, հանգիստ ձգենք Տաճկաս-տանին ու Հայաստանին, որոնց վրայ մեր պատմական իրաւունքները անջնջելի են։ Հայաս-տանի Հանրապետութիւնը ապագայ ունի՝ ոչ-աղ-դայնական Իրաւաստանի մը Հովանիին տակ։ Ա-նոր վրայ կեդրոնացնենք մեր գործիք ու կորովը, մեր հաջը կ'սկսենք անոր հետ, նիւստայէս օգնենք մեր կարօտ դաղթակներունը, որ հոն երթնա հաստատութիւն ու անոր բարգաւաճմանը նպաստեն, տաւաց անոր վրայ բեւ ըլլալու։ Զմհատինք բնաւ, տոկոսը ու տեւենք, յիշելով Հայ քերթողին խա-բը թէ «դարեւուր յաղթող ազգի դաւաճ ենք»։ Մեր մատուցներուն պատմինը Լէւիթիմալի մը ըրջիւնի մանրանկարը, եւ անոնց աւանդներ պատմութեան այն գլաններ, որոնք ջիւղերը պողպատելու կը ծա-ռային։

Մի քանի տարի առաջ, Փարիզի ձիւթաւորա-թան լրագրին մէկ թղթակցի տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաւաբեկեալ Զիլաւայ այն միակ նաւա-դին հետ, որ կրցած էր ողջ մնալ, եւ հրատարա-կեց անոր հետագայ պատմախաբը։

«Շատ վախցայ, երբ շոգնաւը խորտակուե-ցաւ, ըսաւ Կոչնդէ հնոցպանը (այս էր նուազին անունը)։ Զուրս ինկալէ, եւ ալիք մը Կոչնդէ զիս այն կայմին վրայ, որուն պիտուած մնացի ամբողջ տասներկու ժամ։ Սակայն, ամէն բանի հակառակ, յոյսս չկորցի երբեք։ Մէկ մտածում միայն ունե-ցայ։— Տեւել։ Այն մարդը որ կը տեւէ, միշտ կը տանի յաղթանակը։ Խնդիրը կարենալ տեւելն է. մնացածը ոչինչ է։ Ես տեւեցի. առավ միայն կրցայ ազատիլ։»

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

ցողուններին, համբերություն եւ հանդուրժողութիւն »:

Ճողովը չբացուած, վախ կար որ նոր վէճեր ծագին հիւլեական ուժերի մասին, քանի որ Անգլիականները եւ Ռուսները տարբեր կերպով կը մեկնէին Մոսկուայի մէջ տրուած որոշումները: Վերջին պահուն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը հաստատեց թէ հարթութեամբ են վերադառնալիս յանձնարարողութիւն հաստատման մասին ծագած թիւերի մարտերին:

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆՈՅ նոր կառավարութիւնը հաջիւնդականութեամբ, երկու ընդդիմադիր նախարարներէն մէկը, էմիլ Հաջիկանտ (դիւղայական կուսակցութիւնէն) յայտարարեց նախարարական խորհուրդին մէջ. « Ես հոս եկած եմ պարզապէս անոր համար որ դարձապէս Մոսկուայի խորհրդարանով ինչ որոշումները, վերահաստատուած սահմանադրական ազատութեանց: Ես պատասխանատու չեմ անանձներ կառավարութեան միւս գործերուն համար: Ուրեմն ձախող սկզբնականութիւն:

ՎԵՐՋԱՊԵՍ ՍՊԱՆՆՈՒԹԵԱՒ, Փարիզի պորտին վրայ, յարկաբաժինի մը մէջ, անդիլացի արկածախնդիր մը, Հարոլտ Բոլ, 38 տարեկան, որ ամբողջ Նեպոլայի մէջ ծանօթ էր զանազան ծածկաւորներով: Երկու ատենէ ի վեր կը փնտռուէր իրեն լրտես եւ դասայի: Ֆրանսայի անդիլական բանակին փախչելով, իրեն Դիմադրական ներկայացման եւ Գերմանիայի յանձնած էր 150 րմբոսներ որոնց 50ը մեծան չարչարանքն կամ զնդակահարութեան: Միտած էր մեծ դուռներ որոնք յատկացուած էին Դիմադրական ձախարան: Սպաննած էր բարձրատեսիլան զերման սպայ մը: Յաջորդաբար ձերբակալուած էր զերմանական, ֆրանսական, ամերիկեան եւ անգլիական իշխանութեանց կողմէ: Բանալէն փախած էր երեք անգամ, վերջին փարիզի մէջ բանտէն որ կը դուռնուէր անգլիական զօրքոյութեան տակ: Վերջերս ֆրանսական աստիճանութիւնը լուր առած էր թէ Փարիզի կը գտնուէր, մեծահարուստ կնոջ մը տունը: Այնչէն որ տունը պաշարուելով, Բոլ ծուղակն ինկաւ, եւ ատրճանակը քաշեց զաղտնի ոտքի անոններուն վրայ: Այս վերջիններս պատասխանեցին եւ Բոլ զետիկ փոխեցաւ անշուշտ:

ՓՐԱՎԱՅԻՆ կը հաղորդեն թէ բժաւոր ժանտառնեղ (թիֆուս) ծագած է արեւելեան Սլովակիոյ մէջ, ուր 169 դիւրբուր բնակիչները կը մեռնէին անթոթութենէ եւ հիւանդութենէ: Միակ ուռնիլներն են հացի ինքնուր բաժին մը, ալիւր, շաքար եւ քիչ մը զննախնձոր, լաւց շատերը այնքան աղքատ են որ չեն կրնար դնել: Այս թշուառները, մօտ 200000 հոգի, մեծ մասով մեկուրացիներն են:

ԱՌԷՆԲԷՆ կը հետաքրքրէ թէ բողճ. դործագուրը դարձեցաւ Անգլիոյ միջամտութեամբ, սպասելով փոխ-վարչականին Լոնտոնէ վերադարձին:

ՊՐԵՆԱՌՈՐՄԱՆ ԴՅՈՒՄՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ պարզելով, նախարար Թանկի Փոփթան հրաւիրեց արտաքինիները յանձնել իրենց ամբողջ ցորենը: Նախարարը խոստովանեցաւ թէ սխալ ըրած էին, ջնջելով հացի տոմար: Այժմ իր բոլոր ուժով պիտի պայքարի, որպէսզի մատչելի դնենք բաժնուր անհրաժեշտ ուռնեղ. հաց, դրին, միս, կաթ, շաքար, որպէսզի սով եւ հիւանդութիւններ չծագին քաղաքներու մէջ: Ճաշարանները 45-50 ֆրանքի ճաշ պիտի տան փետրուար 1էն սկսեալ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՍՊՈՐՏԻՍՏ ԴՅՈՒՄՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ զատուարտուեցաւ ծանօթ ընդհ. դատախազ մը, Տրմանժօ, որ զանազան թիթիածրարներ յանձնած էր Գերմանիային:

1925 ՅՈՒՆՈՒՄԱՐ 1ին Դեկտեմբեր 31 ծնած երիտասարդները կը հրաւիրուին 1946 փետրուար 28էն առաջ ներկայանալ իրենց թաղին քաղաքապետարանը (պիտոնական դրասենակ), արձանագրուելու համար 1945ի զօրադատի ցանկերուն վրայ:

ՊԵՆՏԻՆՈՅ խորհրդարանը լուծուեցաւ: Նոր ընտրութիւնները՝ փետրուար 7ին:

ՓԱՐԻԶԻ հանրատունները վերջնապէս պիտի փակուին Մարտ 15ին: Միեւնոյն ատեն խափարէն պիտի հետապնդուի զաղտնի պոռնկութիւնը:

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ եւ ընտանեկան պարահանգը, 12 Յունուար Եպրաթի երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԳԱՆՈՒՄԻՆԻ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արտաիշխան թանկի խումբը: Գեղարուեստական մեծ քաղաք: Սրահին շնորհիւնը ապահովուած է:

6 rue Gahée, métro Trocadéro:
Տոմարը եւ սեղանները նախապէս կը խընդրուի ապահովելու, ինչպէս Պ. Մարտիանի, 39 rue de Trévis, Tél. PRO 05-91

ԱՇԽԱՏԱՌՈՐԱԿԱՆ

ՎԻԷՆ (Յառաջ). — Երկարաւիճակեան նուազումին պատճառով, աշխատանքի սովորական պահերը ընդորոշին խաղաղութեան եւ, տեղ տեղ ալ օրերը կրճատելով ժամերը աւելցան, (փորձեալ 8ի, 10ուկէս ժամ): Մեր քաղաքին մէջ ընդհանրապէս, 8 ժամ աշխատանքը երկուստայնով մնաւ: Կ'ընէինք, սակայն, ներկայիս զգալի մաս մը մէկ պահի վերածուած է: Հայ բանուորներու ստուար թիւ մը, որ կ'աշխատի հոլիւդի դործարանը (Փէլէ), շուրջ երկու ամիս շարաթը հինգ օր 8 ժամ աշխատանքը մէկ պահով — կէս օրէն ետքը ժամը մէկէն մինչեւ ինը քառօրէ, անց — ընելէ վերջ, այժմ սկսած է շարաթը 3 օր ու օրական 10ուկէս ժամ աշխատել: Կէս ժամը ճաշի համար, որուն կէսը դործատիրոջ ու կէսն ալ բանուորին ըստին:

Առտուան ժամը 7.30ին դործարան կը մտնենք մինչեւ իրիկուսուն ժամը 6: Ու այսպէս, տասը ժամը մէկ պահով, մեքենային առջեւ ոտքի, քաղաքի շրջանին կողքին, որուն վրայէն գետնի պէս կը հասնի հոլիւդի:

Պէտք է քանի, շարժել արագ մեքենայիդ պէս, զործը քնքիւ առաջ շանցնելու համար...: Ու այսպէս, աշխատանքութեան համար դժուարութիւններ ստեղծուած են: Նախ, սնունդի խնդիր: Ժամերիկ կը շուրջին թէ ի՞նչ տանիք դործարան կէս օրուան համար, այս նեղ օրերուն...: Երկրորդ՝ ժամերու յաւելումն ու աշխատանքը մէկ պահի վերածուելը, որուն անարարար սնունդով դժուար կարելի է տոկալ:

Ետեւորեալ պահան ժամերուն համար կ'ընտրէ թէ պիտուի ինչ պիտի վճարէ 70 աւ հարկի միայն: Մենք ալ անձերն կը սպասենք, երկարաւիճակեան նուազումը շարժանքն ու աշխատանքի բնական պայմաններն ապահովելու համար:

Բանուոր

ՅԱԿՈՐ ՍՈՒԼԱՅԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ (Յառաջ). — Այսօր, Դեկտ. 31ին ստուած երեկոյն տակ սեւ հողին յանձնեցինք, 33 տարեկան, զո՞ թորախին: Թաղումը տեղի ունեցաւ մեծ բաղնիքում: Արարողութիւնը կատարեց Հ. Գ. Պապեան, Եպիսկոպոսինը եւ թաղի ծախիները բերած էին որպէսզի ան աղականները եւ բարեկամները, Մարտի 1, Փարիզին, Լիոնին եւ Սէնթ Էթիէնին, ինչպէս նաեւ Հ. Գ. Վարդապետին կողմէն, Մ. Գ. Լուսաւորիչը զարդը, Կարմիր Սալը: Դառաղը ծածկուած էր քանի մօտ ծաղիկապսակներով:

Ճարարաւ Յակոբը իր նոյն կը ձգէ ծերունի հայր մը եւ մայր մը: Ազգային ու եւ ծանարկի համար միւս առաւանձին էր, բայց ոչ ինքնազու: Տաղանակի օրերուն, իր գործած թաղադործութիւններուն մասին մէկ անգամ ինձի պատմեց, թէ ինչպէս վարձարուած է իր մեծաւորին՝ պատմականութիւն եւ զանազան փաստաթուղթերով: Գաղափար Յակոբը քիչ քիչ հիւծիլ սկսաւ եւ Դեկտեմբերի առաւ մըն ալ փակեց բոլորովին իր սեւ աչքերը: Ս. Ընտրիկեան

ՃԱՌԱՆԳԱԿԱՆ խնդիր մը համար կը վնասուի Պոլսեցի Սիէմեան Պետրոս: Կը կարծուի թէ Լիոնի կողքին կը գտնուի: Գրել անմիջապէս Հրանտ Ակոնայեանի, 32 rue de la Paix, Antony (Seine):

«ՅԱՄԱՆ» Կ'ը ՆՈՒՐԻՆԵՆ. — Պ. Գալատայեան ետամանայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հէքիմեանի, (Փարիզ):

Կ'ը ՓՆՏՈՒՆԻ Սարգիս Ապաւան (անդամապետ) իր ջրով Արմենուհիի կողմէ (Ամերիկա): Սէն Միշլին շրջանը ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել թ. Նալաչեանի, 12bis Ave Henri Barbusse, Arnouville les Gonesse (S. et O.):

Կարօ Դանթարեան, Տէր եւ Տիկին Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Շ. Քիւրքեան (Պոլիս): Տէր եւ Տիկին Ս. Հապեան (Պոլիս) ցատով կը ծանուցանեն մահէ Տիկին ՆՈՒՐԻ ԳԱՆԹԱՐԻՆԻ, իրենց մօր որ տեղի ունեցաւ 9 յունուարին իր բնակարանին մէջ, 6 rue Georges Remond, Gagny (S. et O.): Եւ զարկաւորութիւնը այսօր, շաբաթ՝ ժամը 2.30ին:

Շողեկաւոր Gare de L'Estէն ժամը 12.20ին:

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԻէՅՐ (Պօպ Վասպուրական բնախարհից): Գրեց՝ Սկրովլէ Միլիթրեան: Թանգարարութիւն՝ Միլեոն Բէպարաճեան, Փարիզ 1946: Գին 60 ֆրանք:

ՄԱՀՈՒՆ ՊԵՍ ԶՈՐԱՌՈՐ (Վիպ): Գրեց՝ Լուիսի: Պէլլուէ, 1945: Գին 700 ա. դահլիս:

ԱՅՈՒ, քաղաք պարբերական, Ժ. Էրեք: 1945, Պէլլուէ: Յոյս յայնպեանութեամբ: Գին 3 լիր. ոսկի:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. — 1937է ի վեր ունէինք մանկապարտէզ մը ֆրանսական դպրոցի հովանաւորութեամբ զոր վարեց Պ. Գ. Ռաշերեան, մինչեւ 1939ի պատերազմը:

1941ին վարդապետ մը, Հ. Պապեան հոգիւրով, իր առաջին դործը եղաւ բանալի Ս. Լուսաւորիչի դպրոցը, ուր ամէն հինգշաբթի առաւ հալերէնի դաս կը տրուէր աղջիկներուն, կէս օրէ վերջը մանչերուն: Երբ աշակերտներուն թիւը հասաւ 10ի, վարդապետը օգնական առաւ. Միլիթրեան վարժարանի նախինչ ուսանող Պ. Յ. Աճէմեանը:

Դպրոցը ունեցաւ դանազան հանդէսներ, թէ՛ յաւելաններ եւ արձակուրդներ: Յաջող էր վերջին դիւղայանցութիւնը:

1945ի դպրոցական արձակուրդին, Հ. Գ. Պապեան կը քաշաւ աղջիկներուն համար դաշուի մը դանել 40 օրուան համար: Միայնիւրով Սէն Շամոնի եւ Լիոնի դպրոցի աղջիկները, տարաւ Salin les Bains (Jura), ուր հայկական միջնորդութիւնը մէջ ապրեցան մեր աղջիկները: 1945ի մուտքի շրջանին վարդապետը հաստատուեցաւ Լիոն, շարունակելով իր աշխատանքը:

Սէն Շամոն, նորէն կը շարունակէ իր դպրոցը, 84 աշակերտներով, շնորհիւ Պ. Յ. Աճէմեանի որ կ'աշխատի ձրի եւ սիրածօր: Իրեն կ'օգնեն երկու նորահաս օրիորդներ, որոնցմէ Օր. Հ. Ընտրիկեան կուտայ Հայոց պատմութեան եւ մեր հայրենասիրական երեկուր դասը, իսկ Օր. Մ. Պապեան փոքր աղջիկներուն կը սորվեցնէ ընթերցումը: Աշակերտները կը կարդան «Արարատ» Ա. Բ. Գ. ընթերցարանները: Վերջին ունի 22 աշակերտներ որոնք Փրանսական վարժարան կ'ընթան:

Գոյիլի է Պ. Աճէմեանի եւ երկու օրիորդներուն աշխատանք եւ արժանի ամբողջ զաղութիւնը քաղաքացիական:

Դպրոցաւոր մը

Հ. Մ. Ը. Մ. Ը ՄԱՐՏԻՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏԻՆԻ. — Հ. Մ. Ը. Մ. ի Մարտի 1ին մասնաւոր խումբեր կը շարունակեն իրենց յաղթութիւններու շարքը: Առաջին խումբը հակառակ իր կրած մէկ պարտութեան P. L. M.ի խումբին դէմ, այժմ աւելի զօրացած յաղթութենէ յաղթութիւն կը թռչի: Այսպէս պարտութեան մասինց Istref խումբը 1ի դէմ 6 նշանակեալով:

St. Maurait խումբը 1ի դէմ 3 նշանակեալով: Իսկ Մուրաի խումբը Sporting կազմակերպած Tournoi de Sixteի մրցումներուն մաս առնելով շարաւար պարտութեան մասինց իր կարողին բարձր բոլոր ֆրանսական խումբերը — St. Lourpի խումբը 3—1, Մարտի 1ի ոտակական խումբին 5—1, Chateau Combertի խումբին 5—2, եւ ինչից արժէքաւոր բաժնի, ապրիլեան մատնելով ֆրանսական խումբերը: Այս տարի երկրորդ բաժնի է որ կը շահնէ:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի խումբը խումբը այժմ երկրորդն է իր groupeին, իսկ juniorsները առաջինն են եւ իրենց վրէջին յաղթանակը Coderի խումբին դէմ մեծ անակակալ մը պատմաւորէ: Գալով minimes խումբերուն, անոնք ալ երկրորդն են իրենց groupeներուն:

Մինչեան Tournoi de Sixteի յաղթանակութեան յաղթութեան առթիւ Olypie de Marseilleի առաջին խումբին մարզիչը Mr. Wartel Միլիթրեան զիմեկը, խնդրեց որ Հ. Մ. Ը. Մ. ի առաջին խումբը յաղթանակ յաղաքողներէն Յարաթիւն Օհանէսեան որ մեծ ձրքը ունի եւ ապագայ, իրենց խումբին մաս կազմէր ուր «Բորիֆիլիոն» առաջին խումբին յաղալով պիտի կրնար նախ իր ապագան ապահովել, ապա հայութեան պատիւ բերել: Միլիթրեան նկատի ունենալով Օհանէսեանի փափաքը շուրջը մտքով այս առաջարկը: Ուրեմն նշաւաւոր Olypie de Marseilleի խումբին մէջ Արմենակ Երեւանեան վերջ այժմ երկրորդ Հայ մըն է որ պիտի փայլի: Ու՛մ եւ կամ կը մաղթենք:

Վահան Ծալիւս

CHEZ SASSOUNI

ՀԱՇԱՐԱՆ Է. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈՒՈՐ ՆՐԲԱՆԱՄԱՐՆԵՐԻ ԺԱՄԱՐՈՒՄԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65

Հայկական կեդրոններ, ընտիր օգի եւ ուղանդեր: Հարանիքի, նշանուր, քաղաքի մասնաւոր սրահ: Մէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նաւաղ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիլլիմ Սոկիւմ Գարապաշ: Կիսակի օգի ցոյց է:

ՄԱՐՏԻՆԻ. — Հ. Բ. Գ. Վառնան ենթակումբուն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբեր վարժ կերակի ժամը 4ին սովորական հաւաքանդին: Կարելոյ օրակարգ:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damiette • 13

ԱԶԳԱՄԵՆԵՑՈՒՆ...

Լոնտոնի մեր աշխատակիցը կը պատրաստուի նոր յուշագիր մը ներկայացնելու Միացեալ Ազգե-
րու Թորոնթո - Ժողովին, որ բացուիցաւ Յունիս. 10ին :
Աւելի ճիշդ, պիտի յիշեցնէ այն յուշագիրը
զոր ներկայացուցած էր Հինգ արտաքին նախա-
քարներուն, անցեալ Մեպոսմբերին, յանուն Հ.
Յ. Դաշնակցութեան : (Այդ յուշագրին 3000 օր-
նակ թափուած էր մամուլին, անդիսացի եւ մի-
ջազգային երեւելիներու եւ գահազան հաստա-
տութեանց) :

Կիմանք թէ Թրքահայ Դաշնակցութեան Պաշտպանու-
թեան Փարիզի Յանձնարարման ալ, որ վերջերս
հետադիւր մը ուղղած էր Մոսկովայի խորհրդածո-
ղովին, դիմում պիտի կատարէ նաեւ Միացեալ
Ազգերու Ժողովին, յարմար առիթով մը :
Անշուշտ միւս դադուքներու մէջ կաղմուած
մարտիներն ալ Հաւաքիւններ պիտի տեղացնեն,
ինչպէս ուրիշ անհար ժողովուրդներ, որոնց ներ-
կայացուցիչները համախմբուած են Անգլիոյ մայ-
րաքաղաքին մէջ :

Գերագոյն փորձն է որ կը կատարուի 51 աղ-
քերու Կազմակերպութեան, որ կոչուած է ապա-
հովելու խորհրդութիւնը, նոր հիմնուել վրայ, —
աղապարներ, արդարութիւն, հաստատութիւն :

Եթէ այս բաներ տակաւին կը պահեն իրենց
խմաստը, ՄԱԿը (Միացեալ Ազգերու Կազմ.) պի-
տի դառնայ իրական բարեք մը մարդկային հա-
մար, Արդարեւ Դաշնակցութեան սնանկութենէն
վերջ :

ՄԱԿը պիտի յաջողի՞ դուրս հանել այն ինչ որ
չկրցաւ իրագործել Ազգերու Դաշնակցութեան,
20—25 տարի քաշելէն եւ հանդիսաւոր բանաձե-
ւեր քուլարելէ վերջ :

Փոխանակ աւետարան գուշակութիւններ կա-
տարելու, փորձենք պարզել այն միջոցները որ
տեղի կ'ունենայ այս պատմական համագործակցու-
թեան մէջ :

Ժողովը պիտի տեսէ առ նուազ իրենց ամէն :
Յիսուսըմէ կ'ապկրուէ ներկայացուցիչները ամէն
բանէ առաջ պիտի ջանան ամբողջ հիմնուել վրայ
զինչ որ Կազմակերպութիւնը :

Անցեալ ամառ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ընդ-
հանուր, հիմնական սկզբունքներն էին որ ստու-
րադրուեցան, մասնաւոր դաշինքով մը : Լոնտոնի
ընդհ. Ժողովը պիտի փորձէ զործի վերածել դա-
նոնք, բանեցնել այնքան բարձր եւ բազմաճիւղ մե-
քեան մը :

Արդ, անոնք որ յաւատեն կ'երեւան, իրենց
յոյսը դրած են Մեծերու սերտ զործակցու-
թեան վրայ :

Այդ զործակցութիւնը տեւեց մինչեւ այսօր,
դիմանալով զանազան փորձութեանց : Եւ, վերջին
անգամ, նուիրադրութեամբ Մոսկովայի մէջ :

Պիտի տեսէ՞ այսուհետեւ ալ, յաջողութեամբ
լրացնելով երեք ամառու երկուսը :

Այստեղ է որ կը թափուին կարծիքները :
Երեք Մեծերը, մասնաւորապէս Մեծն Բրի-
տանիան եւ Մ. Նահանգները կը ձգեն օրակար-
գէն դուրս ձգել — զոնէ առ այժմ — այն խնդի-
րներ որ կ'ընեն վէճ յարցանելու :

Այսպէս, եթէ հրատարակուած լուրերը ճիշդ
են, անոնք յաջողած են համոզել իրանք եւ Թուր-
քիան, որ ընդհ. Ժողովին շնորհակալ են իրենց
տրտունները : Խ. Միւրթեան հանդէպ (Առաջա-
տակաւին խնդիր, Կարս - Արտահան, Ներդրեցնել) :

Չարք խափանելու այս փորձը անշուշտ երկար
չի կրնար տեւել :

Եթէ Մոսկովայի խնդրացիւ իւրացուցած է, օրի-
նակ, հայկական եւ վրացական պահանջները,
ընտանաբար ձեւ մը պիտի դանկ դանդաղ արժե-
ցնելու : Թիւրքի միջին ճամբար մը զոնէ, սակաւ-
կելով Ներդրեցնելու հարցին հետ : Այլապէս, իրեւ-
ջոր միջթարանք պիտի ունենանք լրագրական բա-
նալէճը եւ ճայնասփիւռ ջլամարներ :

Այլ ամենեցուն... Մենք ալ չեալակի նա-
շինք, փորձելով բոլոր միջոցները : Այլ թէ իրեւ-
ջոր ծուռ մուրացական, այլ իրեւ. Ժողովուրդ մը
որ դետեղով արիւն թափեց պատերազմի դաշտին
վրայ : Եւ իր ուժէն շատ աւելի :

Այս անգամ անգէն եւ նահատակ ազգ մը չէ որ
կը ներկայանայ միջազգային առեւտրին, այլ ռազ-
միկ Ժողովուրդ մը, որ փայլեցանք բոլոր ռազմա-
դաշտերուն վրայ : 300000 բարեկեցեցող կար-
միր, 20—250000 ամերիկեան եւ ուրիշ հազարնե-
րով ֆրանսական, անգլիական բանակներու մէջ :

(Մանաւոր քրքակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

Թուրք մամուլը կը շարունակէ լրջօրէն դադել
Թրքահայերու արձանագրութեան խնդրով : Թուր-
քերը, ամէն օր պատրուակ մը ու ձեւ մը կը դրո-
նեն՝ Հայերու մասին բան մը մտտերու համար :
Տեղի անձկութիւնը զիս կը տողէ ամփոփել կա-
րելորագոյն հատուածներ միայն, —

Կարսի նախկին երեսփոխան Էթէմ Իղզէթ
Պէշիքէն, որ կը խմբագրէ «Էթէթ ֆաթիա» անուն
թերթիկը, կը գրէ 17 Դեկտեմբեր թուականով.

« Գոհունակութեամբ պէտք է արձանա-
գրենք, որ զործի եւ դիմելու ոչ մէկ Հայ խոր-
հաճ է ընդառնել երթալ Մոսկովաներու հրաւերին :
Մօտ 60 — 70 հազար Հայ հայրենակիցներէ՝ շնչին
թիւ մը միայն դիմած է ռուս. հիւրաստանարան :

Կասկած չկայ, թէ պիտի չկայանք օտերը
այն Հայերուն, որոնք կ'ուզեն մեկնել : Մեզի կը
մնայ ըսել — Եթէ քաղաք, եւ մայրթիւ՝ որ ան-
դամ մըն ալ չիտոնեն այս երկիրը, ուր ապրեցան
պատմութեան, երբանկութեան եւ բարօրութեան
մէջ : Կը կարծենք, սակայն, որ դիմողները կ'ան-
տեսեն այն պարագան՝ թէ իրենք Թրքահայաստա-
նի են, ու երթալով այն պատմականաւորու-
թիւններուն, զորս Թրքական օրէնքները կը պար-
տադրեն : Հայրենակցութեան օրէնքին համաձայն,
Գործադիրներու Խորհուրդի որոշումով՝ Թուրք
Հայրենակցի իրաւունքը կը կորսնցնէ այն Հայրե-
նակիցը, որ օտար պետութեան մը հպատակ կը
դառնայ, եւ կը հետանայ երկրին :

Խ. Միւրթեան կամ Հայաստանի մեկնելու փա-
փաճ սնուցանող մեր Հայ հայրենակիցներուն կըր-
նանք ըսել՝ թէ զոհ մնացած չենք իրենց այս ըն-
թացքին, որովհետեւ՝ Հարցը անհասկանալի հան-
դամեց չունի, եւ ստացած է օտար պետութեան
մը հրաւերին բացէ ի բաց եւ խմբովին ընդ առաջ
Էթէթի թոշիկը : Ասիկա՞նք անպիտանութիւն
անկի բան մըն է, ու չենք դիմել, թէ իշխանա-
թիւնները ինչ պիտի տեսնեն կասկածելիի-
րուն հանդէպ :

« ԲԱՐԵԿԱՄԻ ԽՐԱՍ » խորագրին տակ, « Սօն
Տաքիսի խմբագրապետ Հասան Գումշայը (Ա-
սլմ Ուս, Երեսփոխան), կը գրէ 19 Դեկտեմբեր
— « Անոնք, որ կը կարծէին՝ թէ Թուրքիոյ
համար ոչ մէկ արտաքին փառանք դրոշմին ունի
այլեւ, «ազատութիւն ու Ժողովրդավարութիւն
կ'ուզենք» կը պոպոկեն : Եթէ իրանի ղեպները բա-
ւական չեն այդպիսինքն աչքը բանալու, ժամա-
նակը եկած է որ քիչ մը մտածեն այն պատճառնե-
րու մասին, որոնք հետեւեցող Սուրիոյ մէջ հա-
կաթուրը ցոյցի տեղի կ'ունենան, Թրակիոյ սահ-
մանին վրայ պոպոկարական համախմբումներ կը
կատարուին, կամ խորհրդային հիւպատոսարան
կը դիմեն Թուրքիոյ Հայերը :

« Ժիւմհուրիէթի » զրոյթիկալիւ եւ նախկին Ե-
րեսփոխան Ապետին Տաքիս կը խորհրդածէ .

« Խ. Միւրթեանը, ցարակաւ Ռուսիոյ նման
Հայերու պաշտպան կանգնելով, կ'ուզէ զանոնք
զործածել իրենց քաղաքական ազդեցիկ : Անոնք
թուրք կառավարութեան հետ լուսնակցելու եւ հա-
մաձայնելու, Թուրքիոյ Հայերը Խ. հիւպատոսա-
րանի կողմէ հրաւիրուած եւ արձանագրուած են,
կարծես ռուսական հպատակներ ըլլալին :

Կ'ենթադրուի, թէ Ռուսիա աշխարհի չորս
կողմերը տարտղուած Հայերը կ'ուզէ Հայաստան
հրաւիրել, ոչ ոք տալու համար իր ա'յն պահանջին,
որով կը ձգտի ձեռք ձգել Կարս, Արտահան եւ
Արդուին նահանգները :

« ԵՆՈՒՆԻՍԻՏԻ ԿԸ ՄԱՍԿՈՆ » խորագրին տակ,
20 Դեկտեմբերի Սօն Փոսթիւնը գրէ .

« Օրէ որ կ'ուզենայ թիւր արն Հայերուն,
որոնք կը դիմեն Խ. հիւպատոսարան, ներառյալ
Խ. համար Հայաստան : Կը կարծէինք, թէ այս
չարժումը իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենար,
եւ Հայ Թերթերը տեւական ազդարարութիւններ
պիտի ընէին : Կը խոստովանինք, թէ սխալիւ ենք
մեր այս ենթադրութեան մէջ :

Երկրորդ կարեւոր կէտ մը եւս կայ : Կ'ըսուի,
թէ մասնաւոր շողեւում մը պիտի դաշ, արձանա-
գրուածները փոխադրուել համար : Ինչ պիտի պա-
տահի, սակայն, եթէ ուշանայ՝ այդ շողեւումը :
Արձանագրուող յայտնակիցները, որոնք բաց ի
բաց յայտնուած են թէ զոհ չեն մեղել, պիտի շա-
րունանքն ապրել մեզի հետ : Իսկ ասիկա՞ն անհա-
ղուրդելի է, որովհետեւ անկարելի է, որ անոնց

Գլխաւոր հոգը՝ հիւղե-ռաւոր

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհ.
Ժողովը իր առաջին նիստին մէջ նախադաս ընտրեց
Պէշիքի արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, որ 46
տարեկան է եւ ընկերակցական : Ընտրութիւնը
յաջողեցաւ 23ի դէմ 28 ձայնով : Ռուսերու թեկնա-
ծուն էր Պ. Լի, Նորվեգիոյ արտաքին նախարարը,
որուն թեկնածութեան ուժ կուտային նաեւ Լե-
հաստան եւ սկանդինաւեան երկրները : Սփաքի
թեկնածութիւնը դրած էր Անգլիա, որուն միացաւ
Ծրանիս :

Բանդէանի մասնաւոր նշանակութիւն մը կու-
տան ընտրական այս առաջին փորձին, ուր մեծե-
րու ձայները բաժնուեցան : Առ այժմ նպաստաւոր
կը համարուի միջոցաւ, թէ եւ անակնկալներ
միշտ ալ կրնան պատահիլ :

Ինչպէս գրած էինք, բացման ճառը խոսեցաւ
Անգլիոյ վարչապետը, Պ. Էթլի, որ մասնաւորա-
պէս շեշտեց . —

1. Առաջին մեծ պատերազմէն վերջը, պետե-
թիւնները Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը համա-
րէին իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը
զուրա : Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը
պէտք է դառնայ տիրական ազդակը ամէն արտա-
քին քաղաքականութեան :

2. Վերջին պատերազմը պայթեցաւ անոր հա-
մար որ միջեք բաւական ուղադրութիւն չընծայե-
ցինք նախաքաղաքական առաջին արարքներուն,
մասնաւորապէս ճափոնական արկածախնդրու-
թեան մարջ : Արեւելքի մէջ Խաղաղութիւնը ան-
բաժանելի է :

3. Պատերազմէն խաղաղութիւն անցըր աւելի
բան ստիպողական եւ կենսական խնդիր մըն է :
Հիւլիական ուժին դիմադրելու է եւ վտանգնե-
րով եւ առաւելութիւններով : Ժողովուրդներուն
կ'իյնայ եւ մը դռնի կ'անցնի եւ մահուան միջեւ :

4. Յոռեւտները եւ սկստակները նախ կը
չեւտեն Ազգերու Դաշնակցութեան ճախողումը :
Անցեալի սխալները իրենց դաս պիտի ծառայեն :
Պէտք է հաւատք ունենալ նոր կազմակերպութեան
վրայ :

5. Կարելի չէ խաղաղութիւնը պահպանել ա-
ռանց սպառնալիք մարդուն հիմնական իրա-
ւունքները, — ազատութիւն, ընկերային ապահա-
վութիւն : Ապագայները եւ նախաքաղաքական ի-
րենց զինուորները կը դանկն անժառանգներուն
մէջ որոնք կ'որսնցնելու բան մը չունին : Միացեալ
Ազգերու Կազմակերպութեան Տնտեսական Յանձ-
նաժողովը նորիցեւ ազդու զործի մըն է որքան
Ապահովութեան Խորհուրդը, պահպանելու համար
խաղաղութիւնը :

6. Վերջապէս, անհրաժեշտ է Ժողովրդային
դաւաճաններու մշակութիւնը, որպէսզի իրա-
կան ուժ մը դառնայ նոր կազմակերպութիւնը : Ա-
մէն մէկ երկրի Ժողովուրդի զաւակները, այլեւ
ու կ'իրենք պէտք է հասկանան թէ իրենց ճակատա-
դիրը փառնել տակ է եւ թէ իւրաքանչիւրին հա-
մար ազդու պաշտպանութիւն մը պիտի դառնայ
նոր կազմակերպութիւնը :

ՅԻՄՆԱՒԱՒ ԵՐԵՔ ՄԻՋԱՌԱՌԱՌԱՌ ԳԱՐԵՔ ՄԸ
ԽՈՂԵՐԱԾ Է Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ :

(Երաւագրութիւնը կարգաւ Գ. Ե)

Ներկայութիւնը անորոշութիւն եւ ապահովու-
թիւն ներշնչէ մեզի :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱԶ. ԿՈՍՏԵՆԻՆՈՒՆԸ
27 Դեկտեմբերի Թուրք Թերթերը կը հրատա-
րակեն ամերիկեան զործակալութեան հետեւեալ
հետադիւր՝ Վարչապետին .

« Հայ Ազգ. Կոմիտէն առաջարկած է Մե-
ծերուն Խ. Հայաստանի կցել թուրք այն հողերը,
զոր Թուրքիա ընտադրուած է » :

ՆՈՐ ԵՆՈՒՆԻՍԻՏԻՆԻ ՆԱԽՈՐԵԱԿԻՆ ...

Հաւանական է, որ նոր շարժումներու ու
երկրներու անհատաւոր ըլլանք մօտեւս, եւ Թուրք
Մամուլի Միութեան եւ Ռուսիական Ծեսու-
թեան հրահանգով՝ արձանագրուողներու ղէմ
ընդլուծի երկրներ ունենան ազգ. մարմիններ,
զէմներ, եւ Հայ Թերթերը Զարմանալի չէ, մե-
ղադրելի ալ չէ : Վերջնապէս լուրերու համաձայն,
8—10000 բարձրագոյն է արձանագրուողներու
թիւը : Տարօրինակ պիտի լինի, եթէ Անգարա
փորձէ ամէն զնով հակաիրոփականութիւնը
մեկնողներու թիւը սահմանափակելու համար :

ՄԱՍԿՈՆԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԹՈՒՐԿԻԱՆ ... 27,
28, 29 եւ 30 Դեկտեմբերի բոլոր Թուրք Թերթերը
խմբագրականները նուիրած են Մոսկովայի Ժողո-
վին : Երեսփոխանութեան եւ ընդհ. յուսարարու-
թեան մը շունչը կը ծառայէ այդ խմբագրականնե-
րուն մէջ : « Թաւիթ », « Կաթան », « Թանիք » եւ
« Ժիւմհուրիէթ », իւրաքանչիւն խորագրերնե-
րը... « Եժ մեծ մեծ ընչին », « Թուրքիա շահեցաւ
խաղը », « Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը համա-
կերպին », եւ այլն : Մ.

ՈՏՆԱԶԱՅՆ

... Պատմական այցելությունը ես այնքան լուրջ համարում էի որ՝ անխնայ ցուցամասնա, մեքենայի ակունքներում մեջ թողուցի իր եղունգը, եւ եղաւ իմի պատուէ: Դիւրին չէ՝ ասեմէ՛ք մը ի վեր երկու բառեր դրօշակի վերածուած են եւ կը ծառայեն մեր գլխուն վերեւ, սալաթէօր, փաշտա: Ասոնք երբեմն միացած մէջ դրօշի վրայ կը դրուին, բայց յաճախ առանձին դէմ դիմաց, նայելով հովի հոսանքին: Ու կովի պտուղը՝ այդ աքցանին ազատելու համար կը տանիմ դարձանատուն:

« Օտար» դործաւոր մը մասնաւոր, արհեստ սորվելէ աւելի նախաձեռնար է, որ գիտցած ըլլայ դիւանայական ներուժները, աշխատէ ողջ դուռնի աւետարանին տակ կը մնայ մասնաւորապէս այս միջոցին: Այսպէս երբ շատ արտադրեն, «գորակալը» բանուարներն՝ հանցակէտով «ֆաշիստ» եւ, եթէ նոյնիսկ այդ լատինական խորճին հաւատարմական հատկէն իսկ լուր չունենաւ: Իսկ եթէ չկենայ պահանջուած գործը՝ հասցնել, «սալաթէօն» եւ իշխանութեան աչքին: Եթէ հոգիդ հանես նոյնիսկ, այդ երկու եղջիւրները միշտ տնկուած են միմեկու գործաւորին փորը խրուելու: Նոյնիսկ ցլամարտիկի պէս ճիւղն ըլլալն ապագային է, եթէ չես կենար ճարտարօրէն՝ դործածել ապանիական կարմիր սաւառի այդ մահացու եղջիւրներուն դէմ: Եւ ամէնուն տրուած չէ լարախաղը ըլլալ:

— Ես՝ Մուր. Սուլթան Սուրբ Կարապետ, դուն օգնութեան հասնիս ոտնաւորին: Եւ ես խելոյս ոտնաւոր, ինչ որ ըսին պարտաւոր եմ հնազանդել: Օրտաւն պատգամին էր՝ զգրապետն արտադրութեան, թշնամին դիմաւաւ պարտութեան մատնելու համար:

Թշնամին պարտութեան մղելու համար ինչ որ պահանջուի՝ ես պարտաւոր էի եւ մտտ մը վրայ տարը աննշան գոհողութեան մըն է, որովհետեւ մէկ մտտ պակասով ալ կրնայի աշխատել: Այդ պատճառով ալ փոխանակ բժշկի երթալու անխուսափելի հանդիսով չենթարկուելու համար, պարզապէս դարձանատուն դաջի, գործս շարունակելու մտղով:

Երբ ներս մտայ վկայի հետ, շատ հաճելի միջոցաւոր մտայիմ տուաւ բոլոր կեկծիքը:

Ճերմակ հագուած արուոր կրնիլու հոյ՝ (մը ոտքի կեցած, քոյի տակ պահուած մարմար արձաններու պէս կանգնած ինծի կը սպասէ կարծես: Դուրսը ցուրտ էր եւ մեր մատները կի փակէին սառ երկաթներուն վրայ, իսկ հոս դո՛ւր թէ կրնիլու Ժպիտը, հաճելի թմրութիւն մը ներարկեց երակներուս մէջ:

Թէեւ աղանձներու երամակի մը մէջ կը զտնուէի աղուաւի մը պէս սեւցած, ուրիշ եւ իւրի մէջ, ոչ ոքի ուշադրութիւնը իմ վրայ դարձաւ սակայն, անբան որ համակուած էին խաղաղապետ խոսակցութիւնով մը:

Ես սկսայ յամառօրէն որոնել անոնց կկոցին թիւը, երբ հերոսութիւնըն մին նշըրակը ձեռք ինծի դադանով դուս:

— Այո՛, այնքան, այնքան արտափելի է լեւթաբոսոցիդ խորքին ծանր մոլորութիւնը ոտնաձայնը, կարծես փեղեկու ընդերքը ըլլան անցնողները: Ուղեղը կը ձգուի, կը լուրջը կը տարիկայ, շունչը կը դադրի, արեւը երակներուն մէջ կը սառի, անորակին ճնշումը մը քիչ դուրս կը ելնէ՝ ինչպէս ամբամթաւը (tuna) կը նետուի իր դժոխային փուշերով պատանէն: Այ՛ այդ ծանր մոլորութիւնով համաշխարհ ոտնաձայնը: Ո՛հ, կը լսեմ, անտիք են, կը մտնեն, ով որ լսած է անգամ մը այդ զղբը ողբը, ալ չի դիմանար... Պիտի դիմանա՞մ, պարտն, պարտականութիւնս է հարցնել, սրտի տկուրութիւն ունիս: Ու ջղացաւի նոպայով կը սեղմէ բռնած մատս:

— Բայց տիկին, ես այդ ոտնաձայնը լսելուս համար եմ եկած այս երկիրը, տարիներ ատուջ, երբ դուն ծնած իսկ չէիր:

Բաղմութիւններու հետ երկար պայքարելէ վերջ, աղաւտութեան զիջ չեմբոյ լեցուց աջ աղճուկը, եւ հայ մտքներ ալ մասնակցեցան անոնց շղթայելու: Հայ մշակը վաղեց, աշխարհի շրջաձաղերէն, որպէսզի ամբ մը չող ալ ինք իրաւունք ունենայ անոր անխաղաղ փոսին վրայ: Ես տեսնեմ յաղթութեան պարը լեցուած անդունդին վրայ, ու դուն կը լսե՞ս դեռ ծանր եւ համաշխարհ ոտնաձայնը, դուն որ դեռ ծնած չէիր նոյնիսկ երբ թագեցինք զինքը ու պարեցինք անոր լեցուած փոսին վրայ...

Կրնիլու խումբի մը մէջ միշտ ալ ծագած են դիւ: Ամէն մարդ իր տեղն ունի եւ հոս չէ որ բախաւորս պիտի մտայ: Բոլոր անկիւններէն խնդուր ցնցուղի պէս գլխուս կը մաղուի:

— Մատթ. զաւիճը (գլխատի), դուն դիմանա՞ս թէ ոչ: — Կըսէ զեղազէմ հեղուակ: Օտարներն հետ աղճատուած լեղուով խօսիլը հոս օրէնքի կարգ անցեր է, հոգ չէ թէ դուն տեղեակ ըլլաս բոլոր ներութիւններուն: Դարձեալ խափշիկէ մը տարեք չես ասոնց համար: Ծնորա-

Ո՛հ, ԵՍ ՎԵՐԶԻՆ ՊՈՆՏԸ ԶԵՄ

ՄԻՔԹԷ ՎԵՐԶԻՆ ՊՈՆՏԸ ԶԵՄ
Վ. ՏԵՐԵՆՆ

Ո՛հ, ես վերջին պօտը չեմ. ինձից յետոյ դեռ կը գտն — Գնալովու պայծառ ու ջերմ՝ Մեր ներկան ու Այագամ: — Զի՛ր ընկել մեր ցեղը անմահ: Արշաւներում եղածալար. Եւ չի դառնայ մեր տունն իմա — Արիւն, անք ու անար: Կ'անցնի այս եղանկը՝ Եւ սատկազին, Ու Բար երկրում Նայիրեան կը մնայ մեր անկողնի մէջ, Ի հատուցում մեր արեան: Եւ մեր ցեղին՝ Բայ ու տոկուն՝ Մարդիկ կ'անեն սիրաւոր, — Դու նայ՛իլ ես տիեզերքում Ու կը մնաս առ յաւիտ: ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՈՆՅԱ

ԸՆՏԱՆԻՔԵՆ ՆԵՐՍ (նկար Զ. Մուրաֆեանի)

միտնէ՛ր, եւ դեռ կը դանդաղեմ որ մեր լեզուն կը խօսիլը:

— Ըրէ ինչ որ հարկն է, կը խնդրեմ, զեղուհիս, դործս կ'ունենայ, անքին վկա տեսաւ, որ զիտուծաւոր չըրի այս արկածը...

Հազիւ ժամանակ ունեցայ ըսելու, նոյնիսկ չկրցայ գիտնալ թէ՛ ինչ տպաւորութիւն թողուց, երբ միտնէմ ժայթքող արեան կ'իտուածանկարներ չինեց իր լուսնկայ երեսն ի վար, մինչեւ յետին ծաղերը իր անքին շապիկին, որովհետեւ անպարտքը հնչեց եւ յառաջագունէ մենք պատուէր ստացած էինք հետեւելու մեր կղզեակներու շէֆիկներուն թաքստոցի պեղիկին:

Կը վազեցէ հեւ ի հեւ, քալելէ աւելի, բայց դեռ միտք կը գործէ եւ կը դարձանաւ ընկերոջս ոտնաձայնի վրայ: Ան ենթարկուած է կարծես հիւսնապատկան չմայրելի: Դուն եւ իր քայլերը ետեւէս, կարծես կրակի մէջէն կը քալէ եւ զետիւր կ'արձագանգէ ջանք մոլորելով անհամար քայլերու համաշխարհ աղմուկը: — Մի վազեր, կ'ըսէ ետեւէս, միւս պատեմապիս ալ անվարար մնաց այս դործարարը:

Փայիի տարին երբ իմ քաջ հայրս եկաւ մեզ քարայրներէն տուն տարաւ, մեր մեղուանոցի փեթակները այսպիսի տեսարան մը պարզած էին: Մեղուները խառնուած իրար, նոյնիսկ իրար խայթելով դետին կը թափէին: Ամէն ինչ ցիր ու ցան, ժխոր, աղաղակ ու բառաչ: Ծաւառանք օգնութեան աղաղակներ կը լսուէին: Օգին մէջ փոթորիկ ու անձրեւ, թառ ու մառ հաւեր, պարզապէս վերջին Դատաստան է: Սողկանց խեղճ Մատուր փշուած փեթակներուն մէջ նստած, անտարբեր, մեղրի պսն մը երկու ձեռքով բերանը կը թխէր: Ներս կը մտնեմ մեր բաժանմունքը, եւ ի դուր կը կ'որոնեմ մեր շէֆ տիկինը:

Կին մը յոսահարի պէս կը դունչայ, ոտնաձայնի սարսափէն երկու ամբողջ ականջները կը փակէ պրտով:

— Եկա՛մ, եկա՛մ ու մերթ հաղուստները պատուելու փորձ կ'ընէ, մաղբը կը փետաւ: Բանուոր մը շինծու. քաղութեամբ զայն զոհուելով հանդատացին կը ջանայ: Լքուած են մեքենաները: Զաւաղին աղմուկները բողբոջի պէս խուլ կը լսուին շատ մը անիւներ պարսպը կը զատնան, իմ վայրս (բաւա) թմբը փորին տակ ինկած ձիու պէս կը զայարուի:

Դուրս ելէք, դուրս կը հրամայէ մէկը գործ ու րամբ ձայնով: Սակայն անակնկալ, աւելի ջիւղերու պատերազմը այնքան աւեր գործած է որ ներսն ու դուրսը Բարեկին է: Բոլորս ալ մտաւայն երկաթուղիի կամուրջին տակ կը վազենք, խուճապով: Զուրբանի բանուորը իր երկփունքի ձեռքին, աւելածուն աւելով, մէկը մուրճ մը, միւսը սոցոր առած իրար կը հրեն, աւելի շուտ հասնելու համար փրկարար լստփին:

— Կամուրջը, կամուրջը, կը պոռայ ամէն ոք: Թաքստոցները ջուրով լեցուած են, հոտ է արդէն ողբերգութեան դաղանիքը: Եւ հաղարաւոր դործաւորները ապաստանած ենք կամուրջի մը թիւին տակ, հողմապոծ նաւս մը տարուբերմով:

Վերջն օդանաւերը յստակ կ'երթով վար կը սուրան ու կը փայլին շնորհիւ պէս, սաղի փետուրներու պէս ճերմակ ամպերու մէջէն: Դայիւն եւ շունեղու վոհմանիւր ըլլան կարծես, իրար կը հայածեն: Երկու թշնամի ուժեր կուռի են բռնուելու օդին մէջ:

Մենք խուճանի մը պէս կը փախչինք ալ կողմ, անդիտակից մտանգի տարողութեան, ու կը ծռնըրդակ մի ձայն, երբ միւս կողմէն կ'երեւան օդանաւերը: Ու կը լսենք ոտնաձայնը: Պատկեր, նախիր երբ պաշարուած է վոհմանիւրէ լեռն սարահարթի մը վրայ, ստացւ. հովիւի, կամ երբ կը փախչի անդիտակից փոթորիկի մը առջեւէն... Ու մենք անդունւածօրէն ենթակայ այդ ահ ու սարսափին, լարուած ուղեղով կ'որոնուինք փոթորիկաբեր ոտնաձայններու մէջ:

ՅՈՍՐՈՎ ՎԵՏՈՒՆԻ

ՆԵԱՐԻԶ ԶԱՐԵՀ ԽՈՒԹԱՅԵԱՆ

(ԻՐ ՅՈՒՅԱՆԱՆԵՐԻՆԻ ԱՌԹԻԻ)

Նախորդ յօդուածով կը ներկայացնէի այն վարդապետութիւնը, որ կ'ընդունէ արուեստագետին դերակալութիւնը նիւթին վերաբերմամբ, — արդարեւ մեծ են այն արուեստագետները, որոնք ոչ միայն կը մերժեն գերի դառնալ նիւթին, այլեւ յեղափոխութիւն մը կատարելով առարկաներու զաղափարային պատկերացումին մէջ՝ տարօրինակ երկունք մը կը մատենն ընդթեան ամէնէն հասարակ տարրն անգամ: Յիշելու համար գլխ մէկը՝ Կոստ Համսուն ինչ գեղեկագութիւն դրած է սովորական ճանճի մը պատմութեան մէջ: Եւ սակայն կայ երկրորդ նիւթ մը եւս, — արուեստագետը, պահելով հանդիման իր արարչագործական գերիշխանութիւնը նկարած նիւթին վերջին՝ յարաբերաբար իր ներշնչանք ուժին, ստիպուած է յաղել ուրիշ յարաբերութիւն մը այն նիւթին հետ որով կ'աշխատէ, որով կը գործէ: Երկրորդ նիւթը իր գործընէն է:

Նկարչութեան մէջ այդ գործընէր կը կոչուի «ոյն», ինչպէս բանաստեղծութեան մէջ՝ բառ, երգչապետութեան մէջ՝ ձայն:

Նկարչին գործընէր դո՛ւն է արդարեւ: Ըստ Զիւրոյի՝ «զօղապետութիւնն է որ ձեւ կուտայ էակներուն, եւ դո՛ւն է որ կենսի կուտայ անոնց»: Պոյնտ աստուածային շունչն է որ կենդանութիւն կը պարգեւէ: Ընդհանրապէս իմոյն Այուս, նետուելով գլխներու եւ գոյներու վէճին մէջ, զոր ձախող բացարարութեամբ մը կը իջէ մանրէքսական, բոլորովին կը մերժէ գոյնի գերի եւ coloristները կ'անուանէ teimuriz, — ըստ իր տեսութեան՝ գոյնը պերճանք մըն է, գլխին յարակից տարր մը: Գունապաշտները, սակայն, նոյնքան կատաղի, կը յայտարարեն թէ գլխներու արուեստը կարելի է որովիլ, բայց ոչ գոյներու արուեստը, — coloristը կը ծնի միայն, բնական ձեւը մըն է ճանչալ գոյներու արուեստը: Աւելի բարիքաւոր, Եսրը Պլան, բնորոշելով զօղապետի գերակայութիւնը գոյնին վրայ կը պնդէ թէ գոյնի արուեստը կատարելի է սորվել որոշ օրէնքներով, որոնք ծանօթ էին պարսիկ եւ չինացի արուեստագէտներուն անգամ: Արդարեւ, գոյնիւր ունի «նկարչական փրկականութիւններ», որոնք կ'ուսուցանեն գոյներու բաղադրութեան, յոյսին տակ անոնց թողած սպաւորութեանց դաղանիքը, այնքան որ հարտար տաղաչափներու պէս գոյնութիւն ունին նաեւ ճարտար coloristները:

Վէճին այս ներկայացումը կատարեցի անոր համար, որ ինձի հաճելի է Մուրաֆեանի նկարչութեան մէջ ողջունել ոչ միայն վարպետ colorist մը, այլեւ մասնաւոր տաղանդաւոր dessinateur մը, — վկայ իր դիմանկարները, որոնք (ցուցադրուած չեն այս նկարահանողէին մէջ) կը մատենն երկրաւորապէս խորհուրդին:

Կ'սթմ այս հաստատութիւն վերջ, թողուր Մուրաֆեանի գլխներուն վերաբերմամբ, եւ անոնք իր գոյնները:

Ճանչալ գոյններուն գոյնութիւնը հոգեկան վեճակներ տեղծելու տեսակետով՝ նիւթ մըն է, որ զրաղեցուցած է եղբայրական մեհնարութիւնն մինչեւ քրիստոնէական պատկերապետութիւնը, կախարչութեան պատմութեան մինչեւ բժշկապետ ղրտութիւնը, (աղէկ վկայութիւններ՝ կարմիր կամ մանրէ գոյններու գործածութիւնը եկեղեցական պարտաւորութիւն մէջ, կարմիր կամ կապույտ գոյններու գործածութիւնը կարգ մը հիւանդութեանց բժշկութեան մէջ): Ինչո՞ւ զանազան փողովուրդներ տարօրինակ սէք մը կը մատենն որոշ գոյններու հանդէպ: — Նիւթ մըն է, չափազանց հետաքրքրական, որ կը նպաստէ նկարչութիւնը ուսումնասիրելու հոգեբանական եղանակով: Նկարչական զննադատութիւնը, ուրիշ եղանակով

ԳՈՒՏ Մ ԵՒԵԱՂ

Արևես Միութեան գործունեությունը...

Առերևույթ եկած է կարծեմ, ամուր հիմքերու վրայ զննելու, Միութեան կազմելու արհեստը:

Համարանքը ծանոթ է ինձի թէ՛ որքան Միութեանը ունի ինչ այս միջոցին: Առանց մը, յամառ զորոյց կը շրջէր մեր ազգային շրջանակներու մէջ:

Եւ հարկւր բաւական մը անցած է անոնց թիւը:

Ներկայիս ճիշդ մը կայ, զանոնք մէկ կ'ոթի վըրայ խորհուրդ: Թէեւ անորոք զաղափար՝ սակայն այս միտքը շատ դժուարեալ չեղաւ ինձի համար՝ սոսկ օտար լոկալում: Հանրապետական դաժնուն մէջ: Մասնաւորապէս նկատի ալ տըք է անոնք Հայերու անկախապաշտ նկարագիրը:

Բայց, որպէսզի աղբը ուժեղանայ, պէտք է Միութեաններու բաժնի զայն...

Այլ կէտ օգտակար է, կարգ մը տեսակէտներով մը: Ա՛յ, որքան բազմաթիւ բլանկ կազմակերպութիւններ, այնքան շատ թիւով վարչական անդամի պէտք կը տեսնուի: Ուրեմն, պարզ անդամներու թիւը կը նուազի կամ կ'անշտանայ, նոյնիսկ, ուրիշ Միութեաններէն, վարչական անդամի փոխառութեան պէտքը զգալի կը դառնայ:

Բայց, կ'երկար, ընդհանուր անդամական ժողովի տաղանդէն կ'ազատին Միութեանները:

Բ. Ծրարներ - կանոնադրի եւ գրեթեական պիտոյցի պարզ զգալի դառնալով, հայ տպարաններն ալ անդործ չեն մնար:

Գ. Ամէն հայ անհատ, վարչութեան մը անդամ նշանակուելով, իր ազգային պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլայ, միեւնոյն ատեն, իր վարչական կարողութիւնը ցոյց տալու առիթ գտնելով, թերեւոր մէջ իր անունին յիշատակութիւնով մարդու կարգ կ'անցնի...

Կարելի է թուել, տակաւին շատ մը առաւելութիւններ ի նպաստ Միութեաններու բարձրապատկութեան:

Արդ, դիւրացնելու համար այս ազգօրոյս կատարուած, ձեռնապաշտական տարազներու ցուցադրութիւն է միայն կամ բանաստեղծութիւն:

Բայց կարելի է միթէ ծանր եւ անապատ Նիւթ մը պարզել Նիւթերի մը երկու կարծիքի սինանկներու մէջ: Նշմար մը միայն:

Մուծաֆեանի սերած զոյնն է կանանչը, որ երբեմն կը յարկու, կը զեղու, կը փրկուի, յորձանք կը լինի եւ կանանչ չ'ըղծ մը կը ձեռնարկ (ԲՅԱՆԿԱՐ մը Սարքիւն, քիւ 1), եւ երբեմն կը մսի, կը սարսուռ, կը սրտախա: Շոյն կանանչն է դարձեալ, որ, ուրիշ բնականութիւն մը մէջ, յաշտապարկի պէս կը նետուի ծաղիկներու զեղել, անկողինին մէջ կամ բլուրէն իջնող անապատ մշուշին մէջ պատմութեան պէս բացուած, — զոյններու օրօր մը, կանանչ: սինաֆի:

Ինչէ քաղել կանանչին այս խաղերէն, իբրեւ հողերնախոսական աշխատանք: Բայց կանանչին հողերնախոսական կատարելու համար, պէտք է մտնել զոյններու պատմութեան մէջ, — սիրելի զոյնն է ինչ արտեւանի մէջ, արդարեւ կանանչն կը հազուադէպ զիջարանութեան յաւերժականութեան եւ քրիստոնէութեան հրեշտակները, Յովհաննէս աւետարանիչը եւ Մուծաֆեան, որովհետեւ, ինչպէս Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի աստուածները նկարող արուեստագէտներուն համար, կանանչը կը խորհրդանշէր կենդանութիւն, երկու տարաբնուութիւն, ստեղծագործութիւն, յոյս եւ սէր, (կարծիքը՝ կրակ, արեւն, Զատիկական տօն, ուստի, արարչագործութիւն, քաղութիւն, — ինչ ատեն կարմիր երկրներ ունէին զօրապետները, — այլ մասնաւոր աստականութիւն, princeps male, տակաւնը):

Այս տարբեր կը հաստատուն արդէն թէ Մուծաֆեանի արուեստի փիլիսոփայութիւնը կը թրջթալ արուեստի զոյններով, կանանչ տարիքին երեւակայութեամբ եւ ստեղծագործական անապատ թափով մը: Այդ կէ՛ լուստեան, խաղաղ, զոհուողական թէ Մուծաֆեանի պատրաստուած անապատ մըն է, նկարչական արուեստին մէջ, որ շատ կարեւորութիւն կուտայ զոյններու խաղին եւ թշնամի եւ բարեկամ զոյններու տեսութեան, այնպէս որ կ'աշխատի պատատելի վրայ հաստատել զոյններու համեմատութիւնն ու ներդաշնակութիւն, «Թաշային տեսողութեան» մը համար: Նման մասնաւորութիւններ ունէին հինիս այլ — կը պատմուի թէ Խոփէն Տըլաբըրուս զեղին կերպաս մը կը նկարէր, բայց չէր կրնար դանել իր ուզած զեղիքը: «Ա՛յ, ի՞նչ պէտք ունիս ինչպէս այսքան զեղեցիկ զեղիներ դանել», կ'ըսէր: Ան կ'ուզէ Լուվր երթալ: Կառք մը կ'ուզէ: 1830ի ատեններէն, երբ կառքերը զեղին կը ներկանէին: Երբ կառքը պիտի նստէր, ատեն որ կառքին զեղիներ, չուրէն մէջ, անուշ մանրալիւզոյն մը ցոյց կուտար: Հասկցաւ, կարգէն ի՛նչու, յուզուած եւ ներշնչուած՝ զնայ իր կտավին թով եւ զործագրեց զոյններու օրէնքը, զոր հասկցեր էր:

զործը, եւ ալ իմ աշխատանքի բաժինս կ'ուզեմ բերել անոր, տալով ծրագիր — կանոնադրի բանաձեւ մը, որ կարենայ բոլոր զոյններուն ունեցող կամ կազմուելիք Միութեաններուն հասարակական ծառայել:

Օրինակ՝ Հայ նպարավաճառներու Ընդհ. Միութիւն:

ԾՐԱԳԻՐ - ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Միութեանն նպատակն է, Ա. Հայը անպայման Հայ պանի՛ ինքնով, մարմնով, նկարագրով եւ իր բոլոր յատկութիւններով:

Բ. Ստարեի հայ մշակութիւնը զարգացման:

Գ. Հայաստանը, իր քանդակ աւելի սիրցնելու:

Դ. Աշխատել, համընթացութիւնը գտնել մասնաւոր ներդրելուն ամբողջ մէջ: Ե. Հայը Հայունիներու հետ ամուսնացնելու համար, օրհարգներուն ստրկեցնելու հայ տղամարդուն սիրոցները: Զ. Աշխատել, որ մեր անդամները միայն մեր Միութեան օգտակար ըլլան եւ անոր ուժեղացումին միայն անտարբէն: Է. Նոր սերունդին տարրէն տարր վերցնելու համար, շարքաւորուած գտնել կէտ ժամ հայերէն դաստիարակութիւններ հաստատել:

«Միութեան անկախ է: Անոր կրճատ անդամացի երկու սեռէ բոլոր անկախ Հայերը՝ առանց դատաւանքի, կուսակցական եւ տեսական խորհրդի խեղճ, պայմանաւ որ Հայաստանը անվերապահ օրէն եւ անճնադատ կերպով սիրեն եւ անոր «հաւատարմութիւնը» երես յառնէ:

«Միութեան իրեն յատուկ գեղատիպ թերթը պիտի ունենայ:

Միութեանն, կարեւոր գումարներ մուկողները, որ զաստիարակի եւ զայն ալ պատկանին, «բարեբար — անմահ» անդամներ կը հաշակուին եւ իրենց անդամները, մեր տնտեսքին մէջ, գլխաւոր եւ զանազան տեսակով կ'արձանագրուին...»

Ահապահի ծրարին ընդհանուր բանաձեւը, զոր կրնան օգտագործել անխորտակ ամէն տեսակի Միութեանները, իրենց իրենց Հայոց ազգը՝ երեւելի եւ աներեւոյթ մասնաւորներէ...

Կ. ՊԵՏԱԿ

Անշուշտ, զեղեցիկ է որոնել զոյնը որ կը խօսի հողին, բայց եւ այնպէս զուսնաբացի նկարչութիւնն վեր, զգայաբանները իմա շայն լուսնի մէջ զնոյ զեղարուեստներէն վեր կայ եւ կը մնայ խաղեր արուեստը, մասնաւոր զիջուհին՝ զգայութեանց հիւստի բարակ շարքով:

Երիտասարդ է Մուծաֆեան եւ խոստովանելով լեցուն: Եւ եւ զեւ շատ առիթ կ'ունենամ աւելի ընդարձակ կանգ առնելու իր գործի վրայ:

Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հ. Յ. Գ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԻ» ԶԵՐԵԿԱՅԻՐ

Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջին: Եւ նաեւ Երիտասարդ Հ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բարանեան խօսք աւելելով Նոր Տարուան առթիւ յաջողոյն մտղթանքները: Ներքաւ ներքաւ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մտքիկ ապագային մեր ազատուած Հայերիքին մէջ տօնեցաւ Նոր Տարին: Յետոյ սկսան պարեր: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ զեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին Հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերութիւններու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ տասնակեցի ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Խմբիկեան, Հ. Քեօնէան եւ ընկերուհի Մուրատեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Դոդրիկեան հեծ խաղաղաւորութեան ստեղծելով: Երկրեցի նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Այնպէս Զրուանդեան եւ ընդհանուր փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քենայեանի մէջ ատեն փակուցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ Հոսիս սրահէն դուրս, ու հետ տանելով զաղցը յիշատակ մը:

Մ. Յ. Գ. «Նոր Սերունդ»ի փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի նոր տարուան սեմին առիթի ունենային իրար շնորհակալութիւն ու միասին զուարճանային: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարտի Հայերկեսեւ երիտասարդներու բաղձութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Միտրլոր մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խաղաղաւոր, անկողնուկալիցութիւն երիտասարդներու միջ

Ամենայն դիմակ իրանի մէջ

Իրանի խորհրդարանին մէջ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է մերժել անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ առաջարկուած հռաշարած զինիչ յանձնարարողութիւնը։ Այս յայտարարութիւնը եղաւ, երբ երկու երեսփոխաններ ուժգնօրէն զննողատեցին անգլիական երկնային ծրագիրը, բուն ծափերու մէջ։ Վիճաբանութիւնները տեւեցին երկու օր։ Ուրիշ կառավարութիւնը չուզէր որ արտաքին միջամտութիւններ կատարուին իրանի ներքին գործերուն մէջ։

Մինչ այս մինչ այն, նոր կուրիւնք ծագած են Հիւսէի իրանի մէջ։ Ձորս ընդդիմադիրները սպաննուած եւ իօթի ճողի վերաւարուած են Ձէնիւնի գիւղերուն մէջ։ Գերի բռնուած է ընդդիմադիրներու պետը, Ալի Տաւս եւ մեծամասն զինք ձեռք անցած է։ Դաշուրին մէջ մէկ ճողի սպաննուած են երկու ճողի վերաւարուած են։ Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Մաշանտարանի բնակիչները յարձակած են ձախակողմեան թիւսէն կուսակիցներուն վրայ, կրակի տալով անոնց կեղերները։ Կը հաստատուի թէ իրանի կառավարութիւնը հաւանած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին չնքնակայանի Ատարակայանի համար ծագած վէճը։ Նոյն լուրը կը տրուի նաեւ Ռուսերու մասին, Ու Միւրիթեան պահանջներուն առթիւ։

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթէնքէն կը հետադրեն թէ դահլիճը նոր տաղանայի մը մատնուած է։ Անպաշտօն նախարարներէն Քալանդարի, որ ընկերակալական խմբակցութիւն մը կը ներկայացնէ, հրաժարեցաւ։ Տնտեսական տաղանայը երթալով կը ստանանայ։ Կառավարութիւնը անհամբեր կը սպասէ Լոնտոնի մէջ կատարուած բանակցութեանց արդիւնքին։

Ան-Իւլի պատրաստ է իր հողատարութեան յանձնուած գաղթականներու խնամակալութիւնը յանձնելու Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, ինչպէս կը զբնէ Լոնտոնի թերթերը։ Այս մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ Երեւան. ժողովի մէջ։

ՄԻՄԻ ՏԱԳԵԱՊԸ կը շարունակուի։ Մասկաւաճանները միշտ կը մերժեն միտ զննել։ Նախարարական խորհուրդը նոր միջոցներ կը խորհի, դարձան մը գտնելու։ Պարենաւորման նախարարը կը սպասեայ ձեռքալալի Մասկաւաճաններու Իշանակցութեան նախագահը։ Այս առթիւ խտրութիւն կը ընդհանրուի պարենաւորման նախարար նախարարը, Պ. Փիլոս, որ պատասխանատու կը համարուի թէ միտի եւ թէ հացի տաղանային։ Ընկերակալական կառավարութիւնը ընտելութիւն բացած է, ստուգելու համար թէ ինչ պայմաններու տակ ջնջուեցաւ հացի տոմարը։

ՄԱՐՍԻՅԻՆ մէջ կատարի կուր մը տեղի ունեցաւ 40 Փրանսացի եւ 40 ամերիկացի զինուորներու միջին։ Վերադարձեցան 14 ճողի, տասը ծանաղալէս։ Ի վերջոյ ամերիկեան ոստիկանները յաջողեցան դադարեցնել կուրն որ տեւեց աւելի քան մէկ ժամ։

ՎԻՃԱԿԱՎՐՈՒԹԵԱՆ մը համաձայն, Ֆրանսացիներու 21 առ հարիւր արտասահման գաղթիկ կ'ուզէ։ (Թերթ մը մինչեւ 500.000 կը հաշուէ թիւը)։ Նոյն հարցարանին համաձայն, Ֆրանսուհիներու 50 առ հարիւրը հաւատք չունի աշխարհի նոր կառավարութեան վրայ եւ կը վախճան իր պատերազմէ մը։

ԱՄԵՐԻԿԱՆԸ զինուորները նոր ցոյց մը ստացած են այսօր, Յաղթական Կամարին տակ, «տուն դառնալու համար»։ Ֆրանքֆորթի ամերիկեան բանակին զինուորներն ալ նոյն պահանջը դրած են աղկալի ցոյցերով։

ՆԻՐԻՐԸՊԵՐԻՈՒ զատակարարութեան օ յունուար 10ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը խտրութեան մեղադրանք լեւադատին դերման կուսակալու, Ֆրանք, որը մասեր կարգաւոր մանր մտերիմ օրակցին որ կը բաղկանայ տասը հասարակներէ։ Ամբաստանէ 1933ին 1939 եղած է դիմաւոր նացի իրաւապետ եւ իբր այդ հեղինակը Հրեաներու եւ քաղաքական հակապաշտօններու դէմ հրատարակուած օրէնքներէ։ Բայց ամէնէն աւելի չարիքները դրած է իբրեւ Լեւադատին կուսակալը։ 1940 Սեպտեմբեր 14ին կը գրէ իր օրակցին մէջ. — «Այս երկրին բնակիչները Մեծն Գերմանիոյ ստորկիները պիտի ըլլան։ Դարձեալ 1940ին, համաձայն իր օրակցին, Ֆրանքը ջարդել տուած է 340000 Հրեաներ։ Վեհերը կընեն երջիկի միտ դառնալը. ինքն համար միւնիստին է։ Ամբողջ Լեւադատան Գերմանիոյ աւարն է»։ 1941 Սեպտեմբերին Լեւերու 40 առ հարիւրը վարակուած էր թիֆուսէ, շարքի հազար ճողի կը վարակուէր։ Ֆրանքը իւրաքանչիւր Գերմանի կենտրոն համար կը պահանջէր ջարդել հարիւր Լեւեր։ Յետոյ անգլ. դատախազը կարգաւոր հրեաներ Շեֆիլդի դէմ եղած փաստերը եւ ըսաւ թէ զանոք սարքած ջարդերու համաձայնութիւնը կը դերագանցէ ինչ որ տեւողութիւն մէջ։

ՍԱՆՈՒ ՀԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԵՍԸ

ՎԻՆԷ, (Յաւաթ).— Յաւաթ գանգաւորներ եղած են — բերանացի թէ մամուլէ միջոցաւ — որ մեր նոր սերունդը թէ օր կ'ուժանայ, կ'օտարանայ եւ թէ հայերէն լեզուի հանդէպ ո եւ է հետաքրքրութիւն ցոյց չի տար...

Կապուտ խաչի սանուհիներու հանդէպը Դեկտ. 30ին, Սէրբը կաթոլիկի սրահին մէջ, եկա խաւախուի ապացոյց մը տալու թէ մեր նոր սերունդը ի վիճակի է երգելու, խոսելու եւ արտասանելու հայերէն լեզուով, կընայ խաղաղապետութիւն եւ խաղաղապետի, եթէ աւելի մեթոտիկ աշխատանք մը կատարեն եւ աւելի համբերող եւ յարստեւ հոգիով մը մօտենանք անոր։ Այս բանը յարողած էր ընել Կապուտ խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ինչ որ մեծապէս դնահամարի է։

Հանդէպը սկսաւ ժամը 3ին։ Որոշ լուծութեան մէջ վարագոյրը բացուեցաւ եւ հաւ բեմին վրայ 40է աւելի օրիորդներ, հարուած միմեմ. ճերմակ կապուտ, երգչին ձայ Կապուտ խաչի քայլերը դեկափարութեամբ Տիկին Լուսավար Զինկիլիքեանի։ Վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Մաղաբեան տուաւ համաձայն զինկոյ մը մասնաճիւղի դործուհիներէն շուրջ։ Բացառութիւն թէ ինչ աշխատանք տարուած էր այս վերջին ամիսներու ընթացքին, կազմուել համարժանութիւններու Միութիւնը եւ թէ ինչ համբերատար ճիւղերով պատրաստուած էր այդ հանդէպը Կապուտի ծառով իբրեւ Սանուհիներու քաջան պաշտօնական հանդէս։

Հանդէսէն ետք մենիքներ, արտասանութիւններ, զոյգ - պարեր եւ խմբական փոփոխական պարեր՝ զեղեցիկ տարազներով։ Օր. Մ. Տէրփիլեան (Շաւաթ) երգեց երկու կտոր, իւրիւր ջերմ ծափեր։ Շատ յաջող եւ երկարաշունչ մենախօսութիւն մը ըրա Օր. Մ. Ներպետեան։ Իսկ Օր. Լ. Մաթոսեան անտակ կերտատարդի դերին մէջ կըրգեց ու պարեց։ Զարդարուած Կապուտի ծառին շուրջ, երգչին փոքրիկներ, Թաղէտեան, Դաւիթեան եւ Արզումանեան, ինչպէս նաեւ Կապուտ խաչի փոքրիկ սանուհիները։

Կարճ դարձաւ մը տրուելով, Կապուտ խաչուհիները սկսան բաշխել փողերուն Կապուտ պապի նուէրները։ Յետոյ անուրդի դրուեցաւ Վարդանիս զինքը՝ իւղանիկի, որմէ դաշաղաւ 22 հազար Փրանք եւ հաշորդ եղաւ Պ. Ա. Արզարեան։ Կարճատեւ այդ անուրդին վերջ, Սանուհիները լաւագոյն անողանձութեամբ եւ յաջող խաղաղութեամբ ներկայացուցին ՎՊԻՊԻՊԻՊԻ, հէքեթ մը երեք պատկերներով (Հ. Կ. Տէրմոյեանի), որուն համար մասնաւոր թատերական հագուստներ ձարուած էին իրենցին։

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6ին «Տալուրիկի» երգով՝ երգուած երկու ծառով։ Գիտեմ որ «Յաւաթ»ի սիւնակները շատ սուղ են, այդ պատճառով չուզեցի նամակս խնդրել անուններով եւ դնահատակներով։ Հարկ է արձանագրել թէ այս հանդէսին պատրաստութիւնը, ինչպէս նաեւ յաջող դեկափարութիւնը կը պարտինք Տիկիններ՝ Ա. Մաղաբեանին, Գաբրիէ Մուրատեանի, Վերթոր Բարունկանիին, Անահիտ խաչիկեանի եւ Լուսավար Զինկիլիքեանի անձնուրդ եւ անխնայ ետանդին։ Թղթակցի 1946

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ռադիկո», «Տարբոս» եւ «Հարթ» խմբերու բոլոր ընկերները այս կիր. կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, Սարալի մէջ, ծանօթ հաւաքաւ տեղին։

Հ. Յ. Դ. Պանեօ - Բաշանի «Արժիւ» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. ԱՄԻՐԱ-ՀԱՄ ԳԻՐԻԼԻՍԻԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկեղանի 1000 Փրանք կը նուիրէ Վեթեամբաներու ֆոնտին։

ԳԻՐԱՎԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ Հունգարիոյ նախկին վարչապետը, Տոբթ. Պատոսի, որ մահուան դատապարտուած էր իբրեւ դաւաճան։ Պիտի զննալահարուին նաեւ ուրիշ երեք նախարարներ։

ԻՏԱԼԻՅԱՆ Իտալիական կառավարութեան ալ մերձեցին ձուլուիլ համայնալարներուն հետ։

ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքացիական պատերազմը վերջացաւ, համաձայնութիւն ղոյացած ըլլալով պղպանակահանքուն եւ համայնալարներուն միջին։

ԱՐԱՐԻՌԹ Թաղաւորը, Իպիր Սուրու, Գահիլէ հասաւ չքեղ թափուով մը եւ ընդունուեցաւ Երկարատի Թաղաւորին կողմէ։ Երկուքն ալ ոսկեհամով համադրեցանք հաղած էին։

ՅԱՅՈՐԴՈՎ՝ Յունաստանի Դիմադրական Ճակատի E.A.M. պատուիրակներուն զինուորակը, մեր մասնաւոր թղթակցին տեսակցութեամբ։

ԿԸ ՓՆՏՈՒՐԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Ապլեան, կնիք տուելով Անդինէ։ Նախագէտ Փարիզ կը զտնուէր։ Տեղեկացնել Մարտիոս, 13 Chmein des Vigne, Issy les Moulineaux։

ՅՐԱՆԳԵՒ ՀԱՅԿԱՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԸ

Չորեքշաբթի դիւր ծայրէ ի ծայր լեցուն էր Սալ Կալօն, André Messagerի նուիրուած հանդէսի մը համար ուր կարեւոր բաժին մը ունէր նաեւ Սիւիան Կոմիտայ երգչախումբը։

Պ. Պոտէ սրամիտ եւ համով ուռածնախրութիւն մը կարգաւոր Ֆրանսայի տաղանդաւոր այս երաժիշտի մասին զոր կուցի «Ֆրանսական Օփերէ»-ին հայրը։ Բանախօսութիւնը համեմուած էր Մեսսաթի գանադան օփերէներէն քաղուած երգերով։

Արուեստագէտ Պոտէ զոյգը թէ առանձին առանձին եւ թէ երկուքով երգչին գանոնը արուեստով եւ հաճելի արտայայտութեամբ։

Սրահին մէջ թիչ էր Հայերու թիւը, բայց բոլորն ալ սրտատրով կը սպասէին մեր երգչախումբին երեւման, մասնաւոր ուր Պ. Ա. Պոտէ այնքան զօրկատով եւ արժանաւայելի կերպով ներկայացուց թէ զինկալարը Պ. Ալեմաշ, եւ թէ 80 հոգեկոյց հայկական խումբը իր աղջային համեղ փոխարքով։

Վեց երգ ունէր Սիւիան - Կոմիտայը իբրամ լաւ բնարուած եւ շատ խնամքով պատրաստուած։ Անիւրջ ծափեր ուրախութեամբ եւ հարուստութեամբ լեցուցին մեր սիրտերը։ Կը սպասէինք որ «Պոմար պառկէ» կամ «Վարդ իւրիկ» կըրկապառկէին ծափերը, բայց իսկապէս երաժշտաւոր այդ հասարակութիւնը բացառիկ խաղաղապետութեամբ ողջունեց «ձօ՛ր ըօ՛ր ըօ՛ն»։

Շրջան քաղաքից

Շուտով լոյս կը տեսնէ Զ. Մ. Որբունիի «ՎԱՐՁՈՒՄ-ՍԵՆԵԱՅ» պատմուածքներու հաւաքածոն։ Դիմել՝ վաճառան կեդրոնատեղին, Հ. Կապուտի դրամուրը 43 rue Richer, Paris (9), tél. Pro. 25-46։ Ստուար հատոր մը, կին 150 Փրանք։

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթեմը մը ծախու է այրերու թէ կիններու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործերու իրաւունքով։ Զէք փուսին հաշուրնթաց։ Դիմել «Յաւաթ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակադրութեամբ։

ԻՄԱՐԱԾ ՕՐ

ԳՐԱԽՈՒՄ ՕՐ — Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ Թաղաւորներ զինկալարութեամբ երկարատեղ թատերադրի մը Ա. Հեղինակութիւնը։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԻՏ — Զարեհ Մուսաֆեանի ներկայահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար։ Galerie Allardի մէջ, 20 rue des Capucines, հեռ. Opéra 35-95։ Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԻՏ

Կազմակերպւալքեալ ՊՊՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄԸԱՆԻ

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet։ Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (Չուսիկ), Յովհաննէս (Զէմէն), Պոլոս (Զանն), Բարունակ (ուս), Ալֆոնս (ուս) եւ երգչի Արթուրի։ Անալիզներ, խնամուած յայտադիր, ճոխ պիւքէ։ Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր։ Դիմել Գոփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կիշէն։ Պանեօ Գալանի մէջ տոմսեր կը ծախուին երգչի Արթուրի մօտ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆԱՆ Սերոյի Միթթարեանի՝ «Բէյքը», Պոտէ վասպուրականի բնաշխարհէն։ Գին 60 Փր.։ Հեղինակի «Գաղութեան խաղաղութեան» հետ (գին 100 Փրանք) փոխուի հայ դրամահատներու մօտ։ Գաւառներէն եւ արտասահմանէն դիմել V. Assadourianին, 23 rue Pixerecourt, Paris (20)։

ԿԸ ՓՆՏՈՒՐԻ Տիգրանակերտցի փաստարան Գէորգ Զէքունի տղաքը Աշտու եւ Միհրան, որոնք 1915ի տարադրութեան միջոցին կը դառնան թալլիք զիւրը Աճէտ Շէյխի մօտ, ուրիշ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ։ Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine)։

ՀԱՆԴԵՍ - ՆՆՁՈՅԹ. — Փոքր տիթալի Հ. Մ. Բ. Մ. փ մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 13 յունուար, ժամը 15էն մինչեւ 23, Յովհաննէսեան սրահին մէջ, 13 rue Pierre Curie, Kremlin Bicêtre։

Տ. Սոնա Գարապալ եւ իր Արեւեան նուաղախումբը։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առատ պիւքէ մատչելի գիներով։ Մուտք 50 Փր.։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՃԸ - ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4509 — Նոր շրջան Բ-ի 238 Խմբագիր՝ Ե. ՄԻՍԱԿԻԱՆ Գին՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՈՍՊԸ

ՄԻՇՏ ՁԵՌՔԻ ՎՐՍՅ

Բիշ անդին պիտի կարգաբաշտանա՞նք լուր մը... Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը, պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, գրառարարական հաստատում է թէ բրիտանական կառավարութիւնը 60 միլիոն սփերլին արծէնով ղէջք եւ ուղղմանիւթ ճարձք է թուրքիոյ, պատերազմի ընթացքին։

Գաղտնիք չէ որ Մ. Նահանգներն ալ կ'օգնէին Թուրքիոյ վերադարձին։ Ինչպէս եւ Գերմանիան։ Կարճ խօսքով, երկու կողմերն ալ կը մրցէին իրարու հետ, սիրաշահելու եւ ի հարկին օգտագործելու համար Անգլիան։

Այս վերջինն ալ, իր կարգին, կը ժպտէր երկու կողմերուն, միեւնոյն ատեն շարունակելով իր մասնածը ներկէ։

Գաղտնիք չէ, դարձեալ, որ երկու կողմերն ալ հրապարակ խափար կը ներկայացնէին Թուրքիոյ։ Մենք չորս - հինգ տարի գրկուած էինք արտաքին յարաբերութիւններէ եւ այդտ մամուլէն։

Բայց, ինչ որ կըցանք իմանալ զանազան առիթներով, չափէն աւելի պերճաբոս է։

Այսպէս, իրադէպ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ՛ Եւ Անգլիա եւ Գերմանիա հողեր խոտաւայտ են Մուրիսիէն, Իրաքէն եւ Կովկասէն։

Թուրք ծանօթ հրապարակագիրը, Հիւսէյն Ճահան Նալչըն, կը գրէր թէ Գերմանիան 1941 ընթացքին խոտաւայտ էր Կովկասէն, բայց իրենք մերժեցին։

1943 թ. դեման ծովակալ մը կը ճշդէր պատմական փաստերով՝ պաշտօնացանկ թէ Պաթմաք Թուրքիոյ կը պատկանէր 200 տարիէ ի վեր եւ պէտք է անոր վերադարձուի։ Միեւնոյն ատեն ազատագրէն կը դործէր համաթուրանական կազմակերպութիւնը։

Գաղտնիք չէ որ տարին դեման կ'ուսումնասիրէին Պոլսի փոխարքիւ կուտար շահաւորակ Թալէպի ոսկորները եւ պաշտօնապէս կը մասնակցէր անոր յիշատակարարին բացման, Պոլսոյ մէջ։ Գերմանիան կ'ործանցուէր, սակայն Միտն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները կը շարունակեն հոսիանալով Թուրքիան, բարոյութիւն թէ ներքապէս։ Եւ առիթ չեն փայտնէր, իրենց համակրանքը յայտնելու համար։

Պաշտօնապէս հաստատուեցաւ որ Ամերիկացիները երեք օդակայաններ կը շինէն Թուրքիոյ մէջ, իւրաքանչիւրը 20 միլիոն տոլարի։ Միւս կողմէ, 500 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած են։ Եկազէ թէ ուր Լոզանի լուստոնդէակ թղթակիցը, Տոքթ. Նէրլին Է. Կլայն ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ Թուրք տնտեսական յանձնաժողովը մը կը դործէ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ թէ հազար թուրք ճարտարապետներ, որոնք իրենց վկայականները ստացած էին ամերիկեան համալսարաններու մէջ, Թուրքիա վերադարձած են։

« Պ. Ալքալաբ, Լոնտոնի քաղաքացի մըր ղեկավար, կարեւոր քաղաքականագետը կը վարէ։ Թրեքական քանակի մըր լրացուցիչ կը փրայդիական սպառազինութիւնը, մէջն ըլլալով օդատարիւթը եւ, նաեւ շնորհիւ իր առաջագիտական կացութեան վրայ պարտք իր աշխարհագրական դիրքին, կը կայծառի թէ պիտի կրնայ դիմադրել եգոթ հակառակ կողմի մը։ Թիքթօ եւ Միլիտարիստ ալ մոյմը չըրիմ »։

Այս ճամբուն վրայ, իսկապէս յատկանշական է Անգլիոյ դիրքը։

Լոնտոնի մեր աշխատակիցը «Թայմզ»-ի ուղղութեամբ նամակով մը (1944 Դեկտեմբեր 29) դառնորէն դիմելու հետեւ թէ անգլիական մամուլը ոչ բարեկամական դիրք մը ըունած է հայ ժողովուրդին վերաբերեալ հարցերու մէջ։

« Նայի եւ առաջ կ'ուզէի շնորհիւ սա իրադարձութիւնը թէ՛ 1923-ի վեր, բրիտանական մամուլը Հայերու հանդէպ կը վարուի եթէ ոչ արեւմտաեւրոպական իր քննադատութեամբ, առ ճշտագիտական կատարելապէս։ Այս ժխտական դիրքը շարունակուեցաւ ամբողջ պատերազմի ընթացքին »։

Դեռ կը խօսնէք այս մասին։ Կը բաւէ արձանագրել անողորմ իրականութիւնը։ Հակառակ ամէն բանի, Թուրքիան միշտ կը մնայ ձեռքի վրայ, դիմու վրայ։

Վարպետ ձեռնածու, ան յաջողած է նորէն ջուրին երեսը ելլել, ցնոր անտարբերութիւն։ Մինչեւ անգամ լեզու փնտռելով Պ. Միլիթան հետ, որ կը շարունակէ խորհրդաւոր դիրք մը ըունել, ինչպէս պատմական Միլիթանը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՄ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Հարաւ. Ամերիկայի երեք հանրապետութիւններու մէջ ցրուած հայկական գաղութներէն մէկն ալ Ուրուկուան է, աւելի քան հինգ հազար հայութեամբ։ Ամէնէն կարեւորը Արժանթինէն վերջ։ Պէտք է աւելցնել նաեւ շուրջ հազար նորբը, որոնք այս ատար տարիներու վրայ ծնած ըլլալով թէեւ բնիկներ կը սեպուին, բայց եւ այնպէս մաս մը առ այժմ կարելի եղած է հայ կեանքին շարկապառած պահել։ Եթէ շատերը ընտելեալ չեն մայրենի լեզուն, այսպէս թէ այնպէս կապուած կը մնան իրենց ծնողներուն ու ընտանեկան բարքերուն։ Ոչ միայն Հայերս, որ պէտքական եւ այլ բազմաթիւ ազգային հնարաւորութիւններէ զուրկ են, այլ նոյնիսկ հզօրագոյն իշխանութեանց յաջորդական սերունդները աստիճանաբար կը հեռանան, առօրեայ կեանքի վաղջին հետ զանց ընկնով իրենց ծնողներու հայրենական փառաւոր անցեալին ու պատմական արժէքները։ Օրոտն հեւ ի հեւ ստուայանքին զուգընթաց, ժամանակակից սեւրուները առաւելաբար վայելքի, հեշտ ժամանցներու եւ պարտաւանջներու ժտորի մէջն է որ կը սպառէ իր լաւագոյն ուժը։

Ուրուկուայի հայ գաղութը, հակառակ իր ուրակին, իրապէս դաշնատեղի դործ մը կատարած է։ Գաղթականական առաջին կարաններին հետ սկսած է զօրավիշ հանդիսանալ ամէն այն ձեռնարկներուն, որոնք այս կամ այն ձեւով խթան կըցած են ըլլալ ազգապահպանման։ Ժամանակաւոր եկեղեցիի կողքին հաստատուած են նաեւ ազգային դպրոցներ եւ այսօր հինգ իրթական վարձարաններու սեմէն ներս շուրջ 500 հայ մանուկներ իթէ ոչ լրակատար ազգային դաստիարակութիւն մը կը ստանան, զոնէ մայրենի լեզուն ցործվելու եւ զրկ կարգաւոր վարժութիւնը վրայաջնին։ Իսկ զվարժարաններու մէջ ալ պարտադրաբար կը դաստանդեն նաեւ մէկ մէկ տեղացի ուսուցիչներ, իսկ անկէ հետեւ երկու հայ մանկավարժներ։

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ ուսուցչական կազմը մը մակարդակին շատ վար է, եւ դպրոցական դասընթացներու աստիճանը միջակ։ Կը պակսին նաեւ միատարր դասաւանդութեան ձեւը ու դասագիրքեր։ Նիթական միջոցներն ալ այնքան յուսաւոր չեն, եւ հակառակ գաղութի տնտես. բարեկեցութեան, դժուարութեամբ է որ կը հոգացուին իրթական ծախքերը։ Դպրոցականներու ամսականութեան դատ, հոգաբարձութիւններ կամ կըրթական մարմինները ստիպուած են բոլոր հայրենիցիներուն դիմել եւ ապրկան կրթական տուրքերով հաւաքաբար իրենց կեանքը։

Հակառակ այս ամէն ճիշդերուն, տարուէ տարի նուազելի սկսած է հայ դպրոցներ յանդիմաններու թիւը։ Իր թախտաբար դպրոցականութեան սկզբնական դժուարութիւններէն վերջ, մեր հայրենակիցներու նիթական վերելքը մոռցնել կու տայ շատ մը բաներ, ինչպէս նաեւ նահապետական կենցաղն ու հայկական դպրոցը։

Այսուհանդերձ կայ գործաթիւ դանդաղած մը, որ կը շարունակէ վառ պահել հայերին գաղութարարներու կայծը։ Հայ գաղութը օժտուած է նաեւ խոստման ու աստիճան սերունդով մը։ Նորերէն շատերը արդէն բարձրագոյն մասնագիտական վարժարաններ ու համալսարաններ աւարտած ըլլալով, իրենց բժշկներ, իրաւաբաններ, ճարտարապետներ, երկրաշիններ, ղեկադործներ, ուսումնարարներ, եւայլ մեքենայական դիտութեանց հետեւողներ օր օր իրենց պատուաւոր տեղը կը գրաւեն թէ հայ եւ թէ օտար շրջանակներու մէջ։

Եկեղեցական գործը, որ երբեմն խտրական լինելով պատճառ եղած է այս գաղութին մէջ, այժմ կրկին վերադարձուի ճամբուն մէջ է։ Այլ ուսումնարաններու վրայ չկայ եկեղեցիի շուրջ, եւ Միլիթանի վրայ հայ դպրոցը այժմ մայրաքաղաքի լաւագոյն պոզիտիւններէ մէկուն վրայ ծախու ատած է ընդարձակ հողամաս մը, որ աւելի քան 20.000 տոլար արժողութիւն մը ունենալով նաեւ կրկնապատիւ դոմարներու կը կարծուի։ Ենտարային կարելի պիտի ըլլայ թէ եկեղեցի եւ թէ մասնաւոր սրահ եւ այլ յարակից շինութիւններ կառուցանելով զոհանքով դպրոցի կենսական պահանջները։ Բոլոր այս եկամուտները պիտի գոյանան դպրոցի դաշնաբարութեամբ։ Եթէ երբեմն կ'ըլլան բացառիկ նուէրներ, միացեալ պիտի հոգայ ժողովուրդի ստուար մեծամասնութիւնը։

Անգլիա 60 միլիոն արծիւի գնի սուած է Թուրքիոյ

Անգլիոյ երեսփ. Ժողովին Դեկտեմբեր 19 ի նիստին մէջ, աշխատաւորական երեսփոխան Պ. Ճօն Լիւիս Հարցուց պատերազմական նախարարին թէ ի՞նչ է արժէքը պատերազմի ատեն Թուրքիոյ տրուած ուղղմանիւթներէն եւ ի՞նչ պայմաններով տրուեցան։

Պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց, դրաւոր. — Պատերազմի շրջանին ուղղմանիւթը տրամադրուեցաւ Բրքական կառավարութեան համաձայն 1938 եւ 1939 թ. Սպառազինութեան վարկերուն, համապատասխան 34 միլիոն սփերլին արծիւներով։ Ասկէ զատ, 1943 Ապրիլ 15 թ. մինչեւ Յունիս 15 կարգ մը ուղղմանիւթներ հայրենական շահներուն։ Բրքական կառավարութեան հաղորդուած է թէ 1945 Յունիս 16 թ. սկսեալ ուղղմանիւթ պիտի ճարուի միայն վճարմամբ։

Միացեալ Ազգերու ժողովը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ կարելի չեցաւ ընտրել ընդհ. քարտուղարը, որ պիտի պաշտօնավարէ հինգ տարի, 9000 սփերլին տարեթոշակով։ Պայման է որ թիկնածուն միաձայնութեամբ առաջարկուի հինգ Մեծերուն կողմէ, — Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Ս. Միութիւն, Ֆրանսա եւ Չինաստան։ Այս պետութիւններէն իւրաքանչիւրը իրաւունք ունի իր թիկնածուն (մերժելու)։ Հետեւաբար դժուար է գրտնել ի՞նչ կը որ միաձայն համաձայնութիւն վայելէ։

Այս կացութեան մէջ, անգլ. կառավարութիւնը Մ. Նահանգներուն դիմեց, որպէսզի ինչերեն զօր. Այլընտարներն որ եւ անէն իր հրաժարականը։ Բայց Պ. Պրքուց պատասխանեց թէ զօրավարը միաձայն մեթոմ է եւ պիտի մնայ նախագահ Մ. Նահանգներուն ընդհ. սպալակոյտին։ Երկրորդ թիկնածուն է Պ. Միութիւնը, նախարար արտաքին նախարարը, որ նոյնպէս գժուարութեան մոտունած է, իբրեւ վարկէր պահպանողական կուսակցութեան (Ջորջի օդափոխութեան քաջած է)։ Միւսը կառավարիչ Ուոշինգթոնի ետեւաւոր. դեպքով, Պ. Միութիւնը, որ այնքան ալ ծանօթ չէ միջազգային շրջանակներու մէջ։ Աւելի բարխաւոր թիկնածուն մը կը համարուի Պ. Փիլիպին, Ուոշինգթոնի քանադական դեսպանը, որ մասնակցած է քաղաքական միջազգային ժողովներու եւ վերջերս նախագահէր UNRRA-ի (Ամերիկեան վերաստամատոյց Եւրոպայի Օգնութեան համար)։

Նոյն նիստին մէջ, ընդհ. ժողովը ընտրեց եօթը փոխ-նախագահներ, հետեւեալ երկիրներու պատուիրակութեանց նախագահներէն. — Ֆրանսա, Ս. Միութիւն, Չինաստան, Հարաւ Ամերիկէի Միութիւն, Անգլիա, Մ. Նահանգներ եւ Վենեսուէլա։ Յետոյ միաձայնութեամբ ընտրուեցան վեց կարեւոր յանձնաժողովներու նախագահներ. — 1. Կարգաւորութեան Ապահովութեան Պարտութիւն (մէջն ըլլալով սպառազինութեանց կրճատումը), Մանիլայի, Պարտագային Ուկրաինայի արտաքին զորամարտ. — 2. Տնտեսական Յանձնաժողով՝ Բոնաբէրի, Լեհաստանի եւ Եւրոպայի արտաքին գործեր. — 3. Բնիկային, Պարտագային Միութիւնի Յանձնաժողով՝ Ֆէլլըր, Նոր Զելանդիայի վարչապետ. — 4. Գաղթականութեան ինտակտութեան Յանձնաժողով՝ Տոքթ. Մաք Էքերթ, Ուրուկուայի Լոնտոնի դեսպանը. — 5. Վարչական եւ Եւրոպայի արտաքին գործերի Յանձնաժողով՝ Ֆալէս Մուրի, Մուրիոյ խորհրդարանի նախագահը. — 6. Իրաւագիտական Յանձնաժողով՝ Տոքթ. Եմմիլիոն Գալանտի նախարար արտաքին նախագահը։

ԱՆՍԻՆԿԱՆ ՄԸ

Եստի՞ օր անսինկան մը ծաղկեցաւ, Ապահովութեան խորհուրդի վեց ոչ-անգլեան անդամներուն ընտրութեան ատիկա։ Պարտագային պատուիրակ ատաղձակեց յետաձգել ընտրութիւնը, որպէսզի ժամանակ ունենան աւելի լայն խորհրդակցութիւններ կատարելու։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անմիջապէս ոտքի ելլելով, յայտարարեց թէ ստիպուած է ընդդիմանալ այս անմիջական յանձնարարին։ Եթէ ինչոր մասնաւոր ժողովի մը վրայ ըլլալ, յօժարութեամբ կը համաձայնէի։ Բայց հոս 51 ազգեր են եւ բոլորն ալ կ'ուզեն քաղաքական յանձնարար մեր գործը։ Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ ընդդիմացաւ յետաձգման, վճարակա յայտարարելով թէ «վաղաժամ յայտարարեցաւ մտերմութեամբ պիտի ըլլան։ Այս ճառերուն վրայ ուսական առաջարկը մերժուեցաւ 6 ժողովուրդի կողմէ։

Երջանի ազգային մարմինը կը ներկայացնէ կեղծ. Վարչական խորհուրդը, որ տարուէ տարի կը վերանորոգուի եւ որուն կը մասնակցին 350 դործուն ազգամեք։ Պարտագային արտաքին շուրջ տարա հազար փեսո եկամուտներ ունին, որ նոյնութեամբ ազգային հոգերու կը արամադուի։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդով։

ՄԱՐԿՏ ԹՈՂՈՂԱՆԻ

Յուճասանի ուրբերգութիւնը

Գանի մը ամիս առաջ, Լոնտոնէն վերադարձին խնամակալ Դամասկոս արք. մամուլի ասուլիս մը կուտար Hotel Ritzի սրահներու մէջ, մասնաւորաբար ծանրանալով Յունաստանի վաւուռ վիճակին վրայ։

Հինգշաբթի օր, Միթիւլիթէն սրահներուն մէջ, Յունաստանի Դիմադրական ուժերու վարչիչներն էին որ իրենց կարգին, նոյնպէս Լոնտոնէն վերադարձին, ասուլիսի մը հրահրած էին օտար եւ ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները։ Կը նախազանգիր փարիզեան մամուլի ընկերակցութեան նախագահ՝ Ալքէր Պալիէ որ իր բացման խօսքէն վերջ՝ Յունաստանի համադրական արտայայտութիւններով, ծայր տուաւ Ա. Լուլիսի (A. Loulis), նախկին երեսփոխան, նախկին կառավարիչ Նալիսի, ներկայացուցիչ հանրապետական արձատարական կուսակցութեան, որ պարզեց Յունաստանի վերջին ազատագրական պայքարները, ուսելով 1821-ի թուրքերու դէմ մղուած կռիւններն մինչեւ 1944 Դոկտեմբերի դէպքերը եւ իրենց դժգոհութիւնները Անգլիացիներէն։ Մանրամասն բացատրեց Է. Ա. Մ. Ի (Յունական Ազգային Ազատագրութեան ծակատ) համաձայնութիւնները կառավարութեանց հետ, խոստովանեցողութեամբ եւ։

Տրուած պիկուպիտին համաձայն, Է. Ա. Մ. Ի համաձայնութիւնները, Դիմադրականները պէտք էր յանձնէին 40.000 դէնը, 60 թնդանոթ եւ։ Ասոնց փոխան յանձնուած են 50.000 դէնը, 105 թնդանոթ, ուրեմն իրենց խոստովանէն ալ աւելի։ Այժմ Յունաստանի մէջ 129 աւաքելական խումբեր կը հայրենի, մեծ մասով թուրքական, անիշխանական եւ Կերմաններու զործակող տարրերէ բաղկացած։ Այդ հրոսակները կը հազիւն անդրական համադրականներ։ Երկու հարիւր հազար կը հաշուեն բանտարկուած Դիմադրականները թիւը։ Ծանոթ կը հայտնուի պարզ աչն յանցանքով որ Դիմադրութեան ծակատին միացած են։ Ան ու տարապիսն է որ կը տիրէ։ Այժմ Դիմադրականները կը պահանջեն մաս կազմել կառավարութեան եւ վերջ տալ հայրենականներու։

Ձեկուցումէն վերջ, ուկնդիրները հրաւիրուեցան հարցումներ տալու։ Կամփոփենք հիմնական մասերը. —

Յանձնուած զինքերը բոլորն ալ անգլիական չէին, ալ մեծ մասով զբաղուած էին Դիմադրական-

ցիներէն։ Անգլիացիները տուած էին միայն 5400 զէնք։ Թուրքը պաշտոնապէս դայնակից էր Յոյն-յուն ուստերոմէնէն առաջ, իսկ պատերազմի ընթացքին իր խոստովան չյարգեց։

Երկրին ելմական վիճակն ալ ողբալի է։ Ազատագրութեան առակին օրերուն անգլիական սթրէլիքը կ'արժէր 2000 տրախի, յետոյ բարձրացաւ 4000-ի եւ վերջապէս այժմ կ'արժէ 200.000 տրախի։ Անգլիական բանակը խոստացած է վերադարձնել Յունական ազգային զբաղանքներն առած տար միլիոն սթրէլինգ։

Դիմադրական ծակատին մաս կը կազմեն հինգ կուսակցութիւններ, ընդերկարական, համայնական, ծախականներ, հանրապետական արձատարականներ եւ ազատական հանրապետական (վերնակիցի խմբակցութիւն)։

Համաձայն պաշտոնական ղեկուցարարին, սպանդուած են 18.127 Յոյնք, զանազան երկիրներու յանձնակիր մէջ կըրտուած 23.500, սովամահ 310.000, բնաջնուած Հրեաներ 50.000։

Գաղափար մըն ալ ձեռքարկուած թիւներու մամին. — Պաշտոնապէս 500.000 (էս միլիոն), կը հաշուեն կալանաւորներու թիւը, 80000 ալ հրեան (գրաւանք ըջմին)։ Քանդուած զիւրքեր 1700, տուն 165.162, սպորց 509, եկեղեցի 501։

Պատասխանները կուտային, բացի Պ. Լուլիսէն, Է. Ա. Մ. Ի ընդհանուր քարտուղար եւ նախկին երեսփոխան Յ. Փարցալիսի (D. Partsalidis), Զօր. Հ. Կրիկորիանի (Grigoriadis) իրաւի զօրակար նախկին երեսփոխան եւ ծերակուտական, ծախ արմատականներու ներկայացուցիչ, եւ ընկերակցական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Եօրկալան։

Փարցալիսի վերջ պատգամաւորութիւնը պիտի մննի Ուոլինթըն եւ Մոսկուա, իր առաքելութիւնը շարունակելու։ Պաշտոնական մասի փառքումէն վերջ զինեմուն մը արեւելացու ներկայներուն։ Առիթն օգտուելով, իրեն ճառարէն թղթիկից անձնապէս ծանօթացաւ ինչպէս Յոյնքը եւ Պ. Ա. Լուլիսի, տեղեկանալու համար Յունաստանի Հայոց վիճակի մասին։ Երկուքն ալ պատասխանեցին թէ Հայքը եւս տառապեցան ինչպէս Յոյնքը եւ իրենց մասնակցութիւնը ընդին Յունաստանի ազատագրման պայքարներուն։

ԵՐԱՌՆԻ ԹՂԹԱՅԻՑ
Յ. Գ. — Կարելի չէ՞ր արդեօք նմանօրինակ ասուլիս մը կազմակերպել Հայկական Դատի համար, Փարիզի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՊԱՆԻԱ հանրապետութիւն հռչակեց Յունուար 11ին։ Գարջեկ եղած է Պուլկարիոյ։ Երիտրէնի զատաւարութեան յունուար 11ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը ամբաստանեց Գերմանիոյ նախկին ելմական նախարարը, Տօթթ. Շալիթ։ Ըսաւ թէ չամբաստանուելը դիտել Հիթլերի նպատակները եւ վերադիմեց Գերմանիան, անոր տրամադրելով նախադիմաձեման նիւթական միջոցները։ 1935ին իսկ, Տօթթ. Շալիթ կ'ըսէր թէ Գերմանիա ի հաբիկին բռնի պիտի զբաղէ հարկ մը երկրամասեր, զաղղալիսիներ ունենալու համար եւ 1936ին կը դնահատէր զհենական տարածութեան թաղարկանութիւնը։ Յետոյ յունեցաւ չինի վիլայ մը, Տօթթ. Պալան, որ 1941էն ի վեր թանտարկուած ըլլալով Տախտի արքայազնին մէջ, 7000 դիազմութիւններ կուտարած էր Գերմանիոյ ղեկավարութեան տակ։ Երբեք, որ ներկա եղած է կալանաւորներու վրայ կատարուած բոլոր դիտական փորձարկութեանց, նկարագրեց տանդանին աստատները։ Այս փորձարկուն քանիցս ներկայ եղած է Հիթլեր (անձնապէս), Պորման, Մերքե, Թոզեյնզերկ, Զաուերկ, Բալթիպարները (բոլորն ալ ամբաստանական), ինչպէս եւ իտալացի եւ ճապոնցի սպաններ։ Տարբ. հարցար Գրանտայինքը անցած են այս տանդաններէն։ Ծարաթ եւ երկուքսթի դատական ատենադէմ նիստ զուգարեց զոնիակ։

ԱՊԱՆԻԱ ՎԳՐԱՅԻՆ ղեկերութիւնները մեղադրելով իրեն մեղաւակից սեւ շուլայի առեւտուրին, աղբ. անտեսութեան նախարարը, Պ. Պիլու (համայնավար), ինչեց երկու մեծ ընկերութեանց անունները, «Լիւսպէն Ե Ալէն» եւ «Բոնորոտ», (Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կարգ մը անգլ. ղեկերութիւններ ալ փութանցու են)։ Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, ամբաստանեալ ղեկերութիւնները ապահովագրութիւններ կը կատարէին սեւ շուլայի փտանդներուն դէմ, «ճեւքի տակէ» զործարնութիւններ կը կատարէին մինչեւ 1.500.000 Փրանքի եւն. եւ թէ 1600 կիզց ապահովագրութիւն (փոխ) երեւան հանուած են։ Դատական հետապնդումներ պիտի կատարուին թէ ղեկերութեանց եւ թէ ապահովագրականներուն դէմ։

ՀԱՄԵՐԱՇՈՒԹԻՒՆ տուրքին թուականը կը մնայ անփոփոխ. — Փետրուար 18 եւ պիտի չերկարաձուլուի, հակառակ չրմած դրոյցներու։

ՊԵՐՈՒԹԻՆ կը հեռագրեն թէ նորէն փակուած են Հայէպի եւ Դամասկոսի Փրանսական վարժարանները, որոնք վերադարձուած էին վերջերս։

ԵՐՈՒՍԱՆԻՄԵՆ կը հեռագրեն թէ բրիտանական մարզպանը միջոցներ ձեռքարկուի առեւ, դադարեցնելու համար հրէական ապրանքներու դէմ հաստատուած զայտըթը. — Երկու տարի բանտարկուեալ դատաւարութեան յուն նաւապետ մը, որ օդնած էր 200 Հրեաներ Պարիսին ցամաք հանելու, ապօրինաբար։

ՀԵՌԱՆՈՒՍԻ պաշտոնաւորները ընդհ. զործարդով յայտարարեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, խանդարեղով ամբողջ երկրին կեանքը։ Նախագահ Թրումբն միջամտեց։

ԵԼԵՏՏՐԱՅԻՆ ՀՈՍՈՒՄԻ կը հաստատուեն ձեռագրեալ թէ թէ թէ թէ։ Պաշտոնական ղեկոյցի մը համաձայն, ճարտարագործական հաստատութիւնները այսուհետեւ չարաթը չորս օր հասանք պիտի ունենան, փոխանակ երեք օրուան (զործարդելի՛ Յունուար 21էն սկսեալ)։ Տունները մէջ հոսանքը պիտի կտրուի շաբաթ միայն չորս օր, հինգ ժամ, կամ շաբաթ երկու օր, տարբ. ժամ։ Ընդհատումները պիտի չսկսին ժամը 8.30էն առաջ։ Պանութները, մէջն ըլլալով սարգիչներու պաշտանտները, պիտի կրնան երկարապահուած թիւն զործածել մինչեւ ժամը 19, փոխանակ 17ի։ Արձարանները, ճարտարները եւ զինուորները պիտի կրնան բաց մնալ եւ լոյս զործածել մինչեւ ժամը 22։ Երկարապահութեան զործածումը արդ. գիլուած է զիւրեային հաստատութեանց համար։ ՄՈՍԿՈՒՍԻ կառավարական պաշտոնաթերթը, «Իզվեստի», կը հեռքէ այն լուրը թէ Պ. Միլիթինը գտած է հիւլական ռումբին դադարեղ։

ՍՈՒՐԻՆՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց բոլոր կուսակալներուն հակոգութեան տակ առնել Փրանսական զորանոցները եւ օդակալները եւ օդնել անգլ. պահակներուն, որպէսզի Փրանսացի սպաններ եւ զինուորները դուրս չըլլեն առանց արտոնութեան, հակառակ պարագային պիտի յանձնուին անգլ. իշխանութեանց։

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքաւեղին։

Հ. Յ. Դ. ԵՐԱՌՆԻԱՅԻՆ խումբին ընդհ. ժողովը՝ շորեքաթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքաւեղին։

ՄԱՐՏԵՆԻ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Թ. դասախօսութիւնը Պ. Ա. Բէտէնի կողմէ, որ յանձնուած էր, տեղի կ'ունենայ այսօր, երեքշաբթի, իրիկուն ժամը 7ին, Café Noailles, նիւթը՝ Հայկական Հարցը։

Հ. Յ. Դ. Արած ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերակցականներու սրահը։ 149 Ave. d'Argenteuil։

ԶԱՎԻԼ — Հ. Յ. Դ.

«Արդուութեան» խումբը խորպէս կը պայս սիրելի ընկեր Ս. Գիւլիանի դանտին մահը եւ իր խորին չորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր աչն հայրենակիցներուն, որոնք իրեն հետ միասին, իրենց բարոյական թէ նիւթական աշակերտները ընծայեցին ողբացեալ ընկերոյ, վերապիլ մէջ բանտարկուած ատեն։

ՅԱՌԱՅ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ — Տէր եւ Տիկին Զուլաքեաններ մէկ մէկ տարեկան «Յաւաջ» կը նուիրեն իրենց հօրեղբոր՝ Պողոս Պաղտատարեանի եւ բժիշկ Կարո Գուլումեանի, Ամերիկա։

ԵՐԱՌՆԻ Փաքամբ մը ծախու է այլերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ զործելու իրաւունքով։ Զէջ փուկին հաշուրեթաց։ Դիմել «Յաւաջ» վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակաւորութեամբ։

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՆԱՆԻՍ

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métré Cadet։ Կը մասնակցին Պ. Գ. Հայկ (Ղուկասի), Յովհաննէս (ճէմէնէ), Պողոս (ճառն), Բարսեղ (ուս), Ալֆոնս (ուս) եւ երգչի Արթուր (ուս)։ Կը կանգնեն, խնամուած յայտադրել, ճոխ պիկին։ Տոմար 150, 100 եւ պատուոյ տոմար։ Դիմել Գոփարեանեան Տարաւոր, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կըլին։ Պանեթ Բալանի մէջ տոմարներ կը ծախուեն երգչի Արթուրի մօտ։

ՀԱՅՏՈՒՆ ԺԱՄԱՂԱՎԱՅՐ

ՀԱՅՏՈՒՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐԻԹԻՆ) 28 Rue Ramponeau, Métro Belleville. Tél. Mon. 64-47 Արեւիկեան եւ Երազկան հաւաք կերակուր, ընկեր օդի եւ ճախ ազանդել։ Հինգշաբթի օրը քոց է։

Le Gérant : H. AGONEYAN

ԳԱՐԵՆԵՐ ԵՐԱՌՆԻԱՅԻՆ 17, Rue Dumas 17

(Մամուլի քաղաքացիական ծախսեր)

Մամուլի Տեսչության եւ Ոստիկանության անպատշաճ հրահանգով — «Ինքնապաշտպանության» զորքի շարժումները այս ամսվա հիշվող հարցաքննության թուրքերի մէջ — Պոլսոյ երկու հայ օրաթերթերը, «Ժամանակ» եւ «Մարմարա», հրատարակած են խմբագրականներ, իսկ հիշատակարանի ներդրողները արձանագրութեան առիթով: Ինչպէս պիտի տեսնուի, երկուքն ալ կը խուսափին ներգաղթի իրողութիւնէն, եւ բաւական ճարպիկ դուրս հանուին իրենց «պարտականութեան» մէջ: «Ժամանակ» խմբագրականը (24 Դեկտեմբեր) — «Թրքահայերը ամբողջ զարեւր ապրած են այս հողերուն վրայ, իրենց պատմութեամբ զաւարտուած: Ո՛ր հիշողութիւնը դուրս, ո՛ր ալ օտար երկրներու մէջ հաստատուած կուսակցութիւններու դրդաշարժումները ո եւ է ձեռով չեն աղբարծ թրքահայերու միութեան եւ հաւատարմական զգացումներուն վրայ: Հայաբնակեցեալ պիտի յիշենք, թէ ո եւ է Հայտու անուն չէ յիշուած այն կառավարներուն կամ յանցաւորներուն մէջ, որոնք պատերազմի ընթացքին մեկուսացուեցան թուրք ոստիկանութեան կողմէ: (Յառաջ... Թուրք ոստիկանութիւնը մեկուսացուց բոլորովին ոչ-թուրք տարրը, 20 զասակարգ եմբարկելով զօրակոչի (1940) Իսկ զօրակոչին հինգ ամիս վերջ, մամուլը հակոգողութեան տակ պահեց «Գիտական տարրեր», որոնց կարգին, նաեւ «Գիտական»

նշանակեալ մեղադրուած երեք — չորս երկուստար ժողովուրդները): Թրքահայերը բաժնեցին միշտ թուրք հայրենիքին ցաւերն եւ երջանկութիւնները՝ հաւատարմաբար: Հայտու նկարագրին մէջ վատութիւն ու թիւնք տեղ չունին: Թրքահայերը, իրենց 19 միլիոն թուրք հայրենակիցներու կողքին, պիտի կատարեն հայրենակցական իրենց պարտականութիւնը՝ անհրաժեշտ պարագային: «Մարմարա» չի խմբագրականը, (27 Դեկտեմբեր) — «Թրքահայերը, իրենց անկախ համոզումով եւ բազմաթիւ կը միան թուրքի: Զիչդ չէ թողնուի թրքահայութեան վերաբերել ներդրողներուն փափագ մը, երբ 60—70 հազար հայութեան փոքր թիւ մը միայն զինած է արձանագրութեամբ: Թրքահայութեանը դործիք չի հանդիսանար որ եւ է արտաքին բարոյութեանը: X «Թափաղ» (26 Դեկտեմբեր) — արձանագրելով Աղեքսանդրիոյ հայ դպրոցներու դիմումը՝ Հայկ. Դատի մասին, հետեւեալ անդեկութիւնը կ'աւելցնէ — Պոլսոյ Պատր. Տեղապահին երեք թռուները կը զանուին ներգաղթի համար արձանագրութեանը ցանկին մէջ: Թուրքը յայտնած են՝ թէ կ'ուզեն երաժշտութեան հետեւի Հայաստանի մէջ: (Մեծը՝ Վահագն, բոլորէ եւ վարժ ընթացակար, միջինը՝ Վարուժան, տաղանդաւոր դաշնակահար, իսկ փոքրը՝ Վարդան, արուեստագետ թուրքականացի): Նոյն թերթը սկսած է հրատարակել երկար յօդուածաբար զ՝ «Թուրքի ինչպէ՞ս արագին ձայնը»: Կը սպասենք որ աւարտի, ծանօթացնելու համար:

Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս աւերաթի իրիկուն ժամը Տին, իրիկուն ժողովը մէջ: Կը խօսի ընկեր Հր. Սահակ: Ներքեւ՝ Հայկ. Դատ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ քարոզականներ: Իսկ Լէ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Մերունդի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 2.30ին, իրիկուն ժողովը մէջ: Նոյն Միութեան ընտանեկան խմբակը՝ Յունուար 27 կիրակի ժամը 15ին, Ազատ սրահին մէջ: ՄԱՐԿԻՆԻ — Հայ երեւ. Ընկերակցութեան դասախօսութիւնը այսօր չորեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Նօսիի ներքին սրահին մէջ: Իտալիոյ Տիկին Իրիկուն, Ներք. Բաֆֆի Սալուէլ: Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս օրը իրիկուն ժամը Տին, Ժամօթ հաւաքատեղին: Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵԼԻՍՏՐԵԱՆ խումբին ընդհ. ժողովը՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Հ. Յ. Դ. Արամ Եմբարկմիտի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերակցականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil: Զ. Կ. ԽԱՅԻ ԱՎԹՈՐԻԼԻԻ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Ուրբաթ 18 Յունուար, ժամը 3ին ընկ. Թաղաքանի բնակարանը, rue Paquerette:

ՄԱՐԿԻՆԻՍԵԱՆ Այլի Տիկին Միւսնուր Բարթեմեան եւ դասակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլորանոց եւ բոլոր այն Միութիւններուն որ անձամբ, գրաւոր եւ ծաղիկապսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՆԵՐՍԷՍ ԲԱՐԹԱՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԼԻՈՆ. — Մալբիոյ Կրթ. ընդ. մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 1945 Դեկտեմբեր Տին: Գաղտնի թուականներով ընտրուեցաւ վարչութիւնը հետեւեալ անդամներով — Պ. Պ. Ա. Օպոյեան, Պ. Տէր Պողոսեան, Մ. Աճճեան, Կ. Մարգարեան, Յ. Սօփեան, Տ. Տօնեան, Բ. Կենեան: Հասցէ — A. Aubozian, 22 rue de Dieu, Villeurbanne (Rhône):

ՇՆՈՐՀԱՅԱԼԻՔ — Տէր եւ Տիկին Արամ Արմաղանեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Քէլապահեան, Տէր եւ Տիկին Գարեթէլ Քէլապահեան եւ ամբողջ Քէլապահեան զերդաստանը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոց որ իրենց ներկայութեամբ, նամակով եւ ծաղիկապսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, հօրեղոր եւ աղջկանցին Պ. ՅԱՅԻՔ Քէլապահեանի մահուան առթիւ (մեռած Յունուար 10ին, Ավթորիլի մէջ):

ՓԱՐԻԶԱՆԱԵ ԱՅԻ. ԹԱՍԵՐԱՆՈՒՄԲ 20 Յունուար, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին, Մարսելի Պէնթիլի թատերասրահին մէջ, 28bis rue St. Dominique, metro: Invalides: Կը ներկայացուի Երվանդանի ՆԱՄՈՒՄ (4 արար), բնագրութեան Տիկին Աննա Բուդաղ-Խանի: Հարսանիքի տեսարանի սիրայօժար՝ Կը մասնակցին Տիկ. Պողոսեան, Օր. Պողոսեան եւ Քալուստ Գարեթէլ: Տոմարու գինները 200, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

ՄԱՐԿԻՆԻ — Հ. Յ. Դ. «Ծանօթ» Թատերախումբ, մասնակցութեամբ Զաւարեան Եմբարկմիտի, եւ համապատասխան Հ. Յ. Դ. Մարմարայի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Երվանդանի Տիկ. Պողոսեան, Յունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Պոմոնի, Սինէմա «Զլուր» խմբի սրահին մէջ:

ՆԿԱՐԱՆԱՆԻՅԻ — Զարեհ Մուսաֆեանի ներկայարարութեամբ միջին 19 Յունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue des Capucines, հեռ. Opéra 35-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՆԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանին եւ նախկին Իրաւաբան Պոլսոյ դատական բանակի պատ. ատենակի, շտապէ լուս կ'ընծայէ հրատարակութիւն մը, Թի. Ներքեւ ՀԱՅ ԵՐԱՆԻՍԻՆՈՒՄԻ ՎԱՆԱՆԷ, Փարսիսեան լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հոգային անժխտելի իրաւունքները, վաւերացնելով:

Կը խնդրուի փաստացի տեղեկութիւնները դրուել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damiette - 13

չէ այլ լազարի հանելուկներն են, եւ զորուած են զէպի Իրաւ: Հիւս. Իրանի մէջ առ այժմ հանդարտութիւն կը տրիք:

ԱՆԿՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՐՈՒԹԵԱՆ քննադիրը (Մական Բարթեմեան), որ 700 տարուան հնութիւն ունի եւ որ պահուած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, կատարաւ չըլլանի, վերագործուեցաւ անգլ. կառավարութեան:

ՌՈՒՄԱՆԻՅԱՆ Հայրենասէրներու Միութիւնը, որ համայնաբար կուսակցութեան մէջ ճիշդ է, իր ընդհ. ժողովը դուրսեցրէ Պուրջէ մէջ: Օրա-կարգի ղեկավար ինքնիշխան մէկն է «Միջին դար» կուսակցութիւնը եւ կազմէ իրենց, ընտրութիւններէն առաջ, ասանկանալիական միապետութիւնը պահպանելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՅԱՆ միջազգայնացալիս վերստուգիչ յանձնաժողովը քննելով պիլպատի արտադրութեան ինքնիշխանութիւնը, տարեկան շաբաթը 100 հազար միլիոն թան, այսինքն 1938ի արտադրութեան զրեթէ 34 առ հարիւրը Միլիոնի ատեն 5.800.000 անգլիական անգլիական արտադրութեան տուու-լազոյն շաբաթ, ճշգրիտ թէ այս քանակութիւնը կրնայ կրճատուի ամէն տարին: Այս որոշումը պարտութիւն մը կը համարուի անոց համար որ կ'ուզէին հողագործական երկրի մը վերածել Գերմանիայի:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՅԱՆ զօրավարներէն Յոգէֆ Կրասի եւ ոստիկան զինուորներու հրամանատար Զօլթի մահուան դատապարտուեցան, իրենց պատմութեան տուու 3000 Սերպերու եւ Հրեաներու ջարդին, 1943ի մարտին: Հոգիները քննադատուեցան, Իտա-լիոյ դեպարտմանը չէին ստանու մէջ բացուած ճեղքերէ, այն հողամասին մէջ զոր բնագործուած էին Հունգարիոյ եւ զոր վերագործուեցին Նուրկուսիոյ:

ՄՈՒԿԱՆ ԶԱՐԴԵԼՈՒ արշաւ մը պիտի սկսի Փարիզի մէջ, Յունուար 27ին Փետրուար 2, ոստիկանական վերատեսչութեան հրամանով: Այդ ժամանակաշրջանին. տանտէրները, վարձակալները, զոհապահները եւս. ամէն միջոց ձեռք պիտի առնեն ոչնչացնելու համար մասնաւորապէս առնչու-ները (մեծ մուկեր): Պէտք է մարքին մատակարար, ծածկին աղբամանները եւ զոցին բոլոր ծակերը: Յետոյ պէտք է թափաղները եւ մկնսպան թոյներ ճարին: Ոստիկաններ պիտի այցելին տուներ, ստուգելու համար այս հրամանին զորոգործութիւնը:

ՉԵԽՈՍԼԱՎԱԿԻՅԱՆ մէջ երեւան հանուեցաւ դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր տապալել նախագահ Պենչէի կառավարութիւնը: Թեքեթերը կը զրեն թէ դաւադրութիւնը սարքուած էր Լոն-տոնի մէջ, զինկապարտութեամբ չէին զօր. Փարսիայ-ին: Վերջերս բաղնաթիւն թուրքական իր ցրտէին երկրին մէջ: Ամբաստանեալ զօրավարը հակառակ է Զինկապարտի սերտ զործակցութեան իսկ Մի-ութեան հետ:

4200 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ կը բանին Վէնայի ամերիկեան զինուորական մեծ միջերանոցին մէջ, զինկապարտութեամբ 300 ամերիկացի սպաներու եւ զինուորներու: Այս միջերանոցը կը պարունակէ 25.000 կառքեր, հազարաւոր հրացաններ, մեծա-քանակ զենքի եւ զինարկան նիւթեր, թուրքով հանդերձանք եւս. Ամերիկեան զինուորները հետզհետէ իրենց երկրի կը վերադառնան, այն-պէս որ շատ ցանցած ամբողջ միջերանոցը Գեր-մաններու ձեռքը պիտի մնայ: Նոյն իսկ աստիճա-նաբար գերման սպաներ պիտի մարդուին այս զորքին համար: Շատեր անդրերէն կը տրոյն:

ԱՅՆ ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ որ Անգլիա կը դառնուին, Գերմանիա վերադարձուեցան, իրենց զորքերով զբաղելու համար, միջազգայնացալիս վերստուգիչ յանձնաժողովին արտառութեամբ: Անգլիացիները հետզհետէ ճամբայ կը բանան Գեր-մանիոյ կեդրոնական իշխանութեան համար, հա-կառակ Քրանսական տեսակետին: Տասնըկեց Գերմանիան բաղկացած յանձնախումբ մը պիտի աշակցի անդ. զինուորական իշխանութեան, թե-լադրութիւններ ինքնապայմանով: Յանձնախումբին կեդրոնն է Համպուրկ: Ինչ հազար տարրական զարդոցներ բացուած են անգլ. շրջանին մէջ, 1.800.000 աշակերտներով (պատերազմէն առաջ նոյն շրջանին մէջ կային 13.000 զարդոցներ 2 մի-լիոն աշակերտներով): Վերաբացուած են նաեւ անգլ. շրջանին մէջ համալսարանները, իր 13000 ուսանողներով, ինչպէս եւ 500 արհեստագիտական վարժարաններ:

ԵՐՄԱՆԱՆ 25 միլիոն տղաք մը լարի մը ստացան Մ. Նահանգներէն, կարծիք մը անհրաժեշտ պիտի լինէր համար: Անգլ. տեսնական պատուիրակութիւնը մը պիտի դործէ Աթէնքէ մէջ: ԱՄՆԱՐԻՍ 12ամեայ ծրագրի մը կազմած է, բոլոր երկաթուղիները ելկալարականացնելու հա-մար: Առ նուազ 1000 միլիոն շիփին պիտի ծախ-ուի, երկաթուղիները եւ ընդունած կամուրջները վերաշինելու համար: Նացիներու օրով երկաթու-ղիի պատշտեաններուն թիւ 51.000էն բարձրացած էր 200.000-ը: Դաշնակիցները որոշեց մաքրագոր-ծել պետական պաշտօնէութիւնը: Մօտերս պար-տաւորէ աշխատանք պիտի հաստատուի: Հասա-րակ քանուորներու մեծ պահանջ կը գազուի, որ-դիւհետեւ Վիլնիայի 40.000 անգլիաները կ'ա-մ ծերացած են եւ կամ անկարող են որ եւ է աշ-խատանքի:

ՎԵՃ ԿԱՆԱՆԱՐԻՆԵՐ դատական պալատին Սանթիէ բանտը փոխադրուած ատեն կարգէն վար-ցաւելով անհետացան մուկին մէջ — Դատա-նական կայանէ մը երկու զերման զերմաները երբ կը փորձէին փախչել, սպաննուեցան պահակներու կողմէ:

ՄԻՄԻ ԵՒ ՀԱՅԻ ՏԱՐԵԱՊԸ լուծելու համար, նախաբանական խորհուրդը բացառիկ նիստ դու-սարեց նախագահութեամբ զօր. տը Կոլի եւ որո-շեց — 1. Միւսին քիշու պիտի արժէ տաւաղաբոյն 100 ֆրանք, առաջին տեսակ, — 2. Մատակարարներ պիտի բանան խանութներ: Արձանագրութիւնը պարտաւորէ — 3. Աշխատաւորներու (T.) հացի բաժինը 350 կրամի պիտի բարձրանայ փետրուար 1էն սկսեալ: — 4. Սեւ շուկայներու դէմ ծրա-դրուած մահապատիժի օրինադիմը մերժուեցաւ: — 5. Այս շաբթու 150 կրամ պահածոյ միս եւ 100 կրամ խոզիկի պիտի բաժնուի: — 6. Յունուարի երկրորդ կիսամասին համար շնորհած են հացի այն կտորները որ տուեցրով նշանակուած են: Ա-նոց անոց պիտի դործածուին զանազան ուսելի-քներու կտորները: (Մարմանաւորութիւնները յա-ջորդով):

ԿԸ ՓՆՏՈՒՄԻ Անբանակ Տէր Մաթեոսեան, Իրիկուն (Լիխազմա) rue Kalitea 30: Իմացին կողո-ր. Առաքել Տէր Մաթեոսեան, 6 Avenue Joffre, La Garenne, Colombes (Seine):

ԲՈՒՐՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը արա-մաղարդէ ԼԿԱՎԵՐԻՍ ԽՈՐ ԽՈՐ ՎԱՍ ԽՈՐՈՒՆ Զար-մակարդ եւ իրենց իրենց ապահովել կարեւոր հա-տոյթ մը: Դիմել J. Derderian, 30 rue des Dominicaines, Marseille:

ՆԱԽԱԳԵՐԻ ԼՈՒՏՈՒՆԷ

ՀԱՐԱՐԱՐ Է ԶԵՐ ԴԱՏԱ, ԲԱՅԹ...

(Բ. և Վերջին մաս)

Թղթատեցիք, եթե համբերություն ունեք, առաջին Մեծ Սպանիայի հայտնագտար գրականությունը ու պիտի տեսնեք որ չարք մը պատմաբաններ գրադարաններին ասդին չէին դար, ապացուցանելու համար թէ ոչ աշխարհագրություններ կը ճանաչայ «Թուրքիա» անունով երկիրը մը, ոչ ալ պատմությունը «Թուրք» կոչուած ազգը։

Հիմա, սակայն, այդքան բարակը մանող չկայ։ Հասնողը թրքական պատմությանը կը ստորագրէ ու հեղինակաւոր կարծիք կը յայտնէ օրուան վեճին առիթով՝ անտարակոյտ, ներշնչուած Անդալուսիայի պայլերէն, ու մասնաւոր պայլաններէն։

Պատերազմին սկիզբը երկուստեք այլ տաղանդաւոր երեսփոխան մը — ընկերակցական — հատոր մը հրատարակեց Թուրքիայի մասին։ Կարգացի չնչապաւոր նորութիւն մը գտնելու կամ շփոթաւորութիւն յայտնելու Մէկն էր այն գիրքերէն որոնք կը ծնին, կ'ապրին ու կը միտնին երեք ամսուան ընթացքին։ Ժամանակ մը վերջ ծանօթացայ իրեն, ուրիշ երեսփոխանի մը բարեխոսութեամբ։ Հարցուցի թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէս գրած էր իր գիրքը։ Պատասխանեց ամենայն անկեղծութեամբ։

— Թուրքիան չէի ճանչար քան։ 1939 թ. ամբողջ տարածաշրջանով Անդալուսիայ կը գտնուէին ինքնիշխան ուրբան մը դրանք իրենց միասին։ Նիւթեր տուէին վերադարձիւ, ձերկու շարժութեան մէջ գրեցին. յայտնադատ չեմ, բայց, բան մըն էր եղաւ...

Չեմ հաւատարի թէ թրքաբնիկները բուն բուրն էր քաղաքական համար յայտնուած երեսփոխան, որովհետեւ որիք ազդ սիրելու ընդունակութիւն ունեցող ժողովուրդները ինչ ճամբան կը մտնեն։ Իրականութեան լիզուե ճարձք է որիչ որակում մը — քաղաքական անհրաժեշտութիւն կամ պատշաճութիւն (political expediency) որ կը նշանակէ, աւելի մատչելի բարքառով, սեւին «ճերմակ» է ըսել կամ զանիւր իրեն զոհ ներկայացնել, եթէ այդ արտառուց կեղծիքը համապատասխան է սեփական շահերու։ Ան կամ, ուսնակիս ընել ինքնապաշտպանութեան սովորական ձեւերէն զերկուսը փոքր ժողովուրդի մը դատը՝ եթէ այդ անպարկիշտ քայլը միջոց մըն է իրաւունքները ապահովելու եւ արժեքներու համար։

Անցեալ Սեպտեմբերին, Հինգերու խորհրդաժողովին օրերու տեսակցութիւն կ'ունենային շատ յայտնի Անդալուսիայի մը հետ որ մասին կը ճանչնայ մեզ ժողովուրդն ու մեր դատը։ Բարեկամ է եղած մեզի յիսուն տարիէ ի վեր, թէ եւ թշնամի ալ չէ ըլլանք։ Կր վերջիւնէ մեր դատնութիւններն ու յուսախաբանութիւններն՝ առանց բառերս ծածկեմք։

— Ձեզի չափ ես ալ դիտած անշուշտ թէ ինչ սեւ օրեր տեսնեմ էք, պատասխանեց խոսակցիս։ Արդար է ձեր Դատը, բայց մի՛ արժարձեմ, որովհետեւ մեր ցանկումս Ապաւաւաւը չէ։ Ձեր ակնաւորին օղ ըլլէ՛ք հետեւեալը։ — Դուք կը տապալիք որպէսզի մենք ապրինք...

— Շատ բարձր, սակայն բանի՞ք տարի եւս կ'ուզէք որ մենք ճշգրտեցնենք, սահել վեր — վար հաշիւ մը կ'ընենք ինչ տալ, հարցուցի կէս — կատակ, կէս — լուրջ։

Չպատասխանեց եւ նիւթը փոխելու համար ուղեց իմանալ թէ քանի չաքար կ'ուզէի թէյիս մէջ... Յետոյ խօսեցանք Լոնտոնի օդին, արեւին ու մշուշին մասին։

Ծամբան յիշեցի ուրիշ հանդիպում մը՝ նոյն անմին հետ, պատերազմի վերջին տարին, պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին որուն ներկայ էին օտար կ'ենպալտ մը, Անկիլիքան եկեղեցիին հայրապետը, Դանիակից դեպիւսներ ու դաշնակից ազգերէն «Եւրոպայ» բազմութիւն մը։ Մօտս եկաւ եւ բարձրաձայն — «Շատ ուրախ եմ որ եկիք ես» ըսաւ հաւանաբար ինքնասիրութիւնս փայլալիցու միամտութեամբ։ Հինգ վայրկեան խանգարեց իմ յիշողութիւնը հանդիպումը կատարելու համար։ Ոտքի վրայ էր բազմութիւնը որուն հրովանդէն ջրուկը էի ըսմին ճիշդ առիթը։

— Մտեցէ՛ք, մտեցէ՛ք, սկսաւ բարեկամս, մտեցէ՛ք բարձրապատիւ դեպիւսներ Լեւոնտանի, Չեխոսովալիքի, Յունաստանի, Պելճիքայի, Ապաւաւի վայրկեան մը ու աւելի ողբերգուած ու խանդավառ աւելցուց — Ընդուն, մեր սիրելի դեպիւսներ Թուրքիոյ, տեղ բացէ՛ք, առջեւ

ԶՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

Անցեալ տարի, Դեկտեմբեր 11-ի իրիկուան, երկու դատաւոր Հայեր կը ներկայանան մեր անմոռանիկ ընկերոջ՝ Միւրան Փափազեանի բնակարանը ու զինք կը հրաւիրեն այդը հարցազնուութեան մը համար ԷԱՄԻ ռուսիկանատուը։ Պոլսոսփելու պատճառ մը չունէր ան։ Գերման տիրապետութեան լրջանին Միւրան մեծապէս աշուղտէր ազատագրական շարժման, իրական մահէ ազատած էր բազմաթիւ Հայեր ու Հնչլիներ։ Բոլոր ծանօթ էին այդ իրողութեան։ Սուր իմացականութեամբ օժտուած Միւրանը, որ գիտէր դատաւորներու հոգին կարգալ, այդ պահուն դարձաւ միամիտ աղանի մը։ Իր կողմ եւ զակին ընկերակցութեամբ կ'երթայ ոճիւրին բոյնը, ուրկէ անոնք այլեւս չեն վերադառնար։

Կոհնեմը կը դադրէին Յունուարի մէջ, սարսափահար մարդիկ դուրս կ'էլեն տուներէն, կը պատմեն անյուր ոճիւրներու մանրամասնութիւնները։ Թաղին մէջ կը գտնուէ այն փոքր, ուրիշ խոշտանգուած մարմիններ դուրս կը բերուին մեր չորս ընկերներն էին՝ Միւրան, Արշալոյս Փափազեան, Իրենց գաւաիկ՝ Արշալոյս Օնգալեան և ռուսացի բանաստեղծ Մամուկ Մամուկեան։ Այսպէս անոնք կը վկայեն թէ զինքն մը չորս նահապետները կը դուրս օգնութիւն ազատագրելի էին։ Նահապետներու մարմինները փոսի մը մէջ թաղուով, ոճրագործները ենթացած էին ծանկել իրենց ինքնութիւնը։

Յունաստանի ամբողջ հայութիւնը անխորհր եւ Հնչլի բարեկամներ սղացին մեր չորս նահապետները։ Որովհետեւ կուրուստը բոլորին էր եւ եւ զոհեց թանկարժէք։

Ամենէն կրտսերը՝ Մերգոն ունէր տիպար հայ աղանաղու մը արտաքինը Լեւոնի ճողի մը։ Մուրաւ Ռաֆայելեան վարժարանի աշակերտ, Դանիակցական երիտ. Միւրանին անցած էր կուսակցական շարքերը։ Սերգոն եւ իր ջոքը՝ Ալիսը ապառուած էին Իգդիր եղեռնի եւ մատուց տարիքի մէջ իրենց մօր հետ եկած էին Աթլնը։ Տիկին Արշալոյս Օնգալեան աղէտի ընթացքին կորսնցուցած էր ամուսինը։ 1930-ին ամուսնացաւ մեր Միւրանին հետ։ Կնքահայր եղալ իրենց ու չէի գիտեր թէ անոնք կ'ենանին, ինչպէս նաեւ մատուան մէջ միանալու հարսանիքը կը կատարէին իրենց նոր ընկերակցանին մէջ, ներկայութեամբ մէկ քահանայի եւ Յատալի խմբակի ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի, որ այդ օրերուն Աթլնը կը գտնուէր։

Անցե՛ք, սիրելի բարեկամ, ներկայացուցե՛ք մեր չորս սիրելի թուրքիոյ...

Անցե՛ք մէկ քայլ եւս մէջ նայեցայ։ Տեսա՞ւ արդեօք կրակը որ կը բռնէր անկարկիս մէջ։ Ձեմ կարծեմ, որովհետեւ հանդիսը շատարած, ձեռքս բռնեց ու կեղեցիկ իրեղալուն պէս զոյլ առաջնորդելով, զիս ներկայացուց այս վերջինիս շիրտի դուռը մեր շատ սիրելի հայ ժողովուրդին։

Երբ պատասխանատու դէմքեր ու լրագրողներ անդադար կը յիշեցնեն Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը անվիրար պահելու անհրաժեշտութիւնը, մարդ կը փորձուի հարցնել թէ ո՞ր էր արդարաւին Եւրոպայի իսլը 1915-1920 ջրմանին, կ'ըր ոչ ոտուզ քան հինգ զարդանի կամ յայտնի իրաւագիրներով բաժան — բաժան կ'ընէին Սուրբ թաններու էրգաց հայրենիքը (Պոլսոյ դաշնագիր 18 Մայիս 1915, Լոնտոնի դաշնագիր 26 ապրիլ 1915, Մայիս — Փիլիքի դաշնագիր 16 Մայիս 1916, Մէն Ժան տը Մորիէի դաշնագիր 17 Ապրիլ 1917 եւ ամենէն կարեւորը, Սեփոփ դաշնագիր 10 օգոստոս 1920)։

Եթէ արդար էր այն օրերուն առնուած քայլը, ուրեմն տրամաբարօրէն, անտեղի է այսօրուան վայնաստեղծ։ Եթէ իրաւաստանը Միջերկրականի աւաղանը տեղաւորելու քաղաքականութիւնը վերականգնուէր է այժմ արեւմտեան ազգերակայնաբանական շահերուն տեսակէտէն, վատնաբար էր նաեւ 1915ին։ Եթէ Ռիլսընեան նատանդները հայ ժողովուրդի քաղաքական սեփականութիւնը չէին, ինչո՞ւ ստորագրեցին Սեփոփ անկառունակ դաշնագիրը։

Անդիլացի բարեկամս պատասխան մը ունի այդ հարցումը — 1920-ին հոգեւ ուրիշ բան կը պահանջէր ու մենք ձեռք հետ էինք։ Այսօր կը պահանջէ բոլորովին տարբեր բան մը որուն իրաւագործումը անպատշաճ է մեզի։ Բիշ բռնեմ, շատ հասկցիր...

Աւ հիմա միասին կարդանք Թերթերը։

ԺԻՂԱՅՐ

Միացեալ Ազգերու Ժողով

Մ. ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԵՏԷ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. Ժողովը կը շարունակէ իր նիստերը, հետզհետեւ ողբերգութիւն։ Ընդհ. քարտուղարի խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին։ Լոնտոնի Թերթերը կը դրեն թէ պիտի առաջարկուի Անդալուսիայի վարչապետը, Զորչի, Թեյադորիկայի շարաւ։ Ամերիկայի 20 ազգերու։ Իրազեկներ չեն հաւատար թէ Զորչի պիտի ընդունի, եթէ պաշտօնապէս առաջարկեն։ Միւս կողմէ, պաշտան է որ հինգ մեծերը հաւանութիւն յայտնեն միաձայնութեամբ։ Ով որ ալ ընտրուի, պիտի ընակի Մ. Նահանգները, ուր տեղ կը փնտռեն հաստատելու ՄԱԿի կեդրոնը։ Ընդհ. քարտուղարի տարեթոշակն է 9000 Միլիոն, պաշտօնակառուութեան շրջանը հինգ տարի։

Ընդհ. Ժողովին երկուստեք օրուան նիստին

Կ. Կ. Սալեի նախագահութեան Տիկին Արշալոյսը ընդունեցին նաեւ Դանիակցական շարքերը։ Մեր Ֆիքսի կազմին առաջին ընկերունքն եղաւ։ Համալերիկ եւ կարելի է ըսել զուարթ Արշալոյսի կենսքը տառապալից եղաւ։ Ընտանեկան հոգեւոր բեռնաւորութեամբ, ան տարիներով աշխատեցաւ օգնութեան համար ղեկավարներու եւ կարողանալներու։ Ով մէկ կ'էն այնքան տառապած է իր ամուսինին համար, որքան Արշալոյսը։ Եւ ճակատագիրը ուղեց որ բարութեան եւ աղետութեան մարմնացուած այդ կ'ընդ սպաննուի իր զակին ու ամուսինին հետ։ Ոճրագործները ղոնէ խիղճ ունեցա՞ն սպաննելու ամէնէն առաջ զինքը, որ շտենէր իր զակին յօշոտեցաւ...

Միւրանը՝ հայ դաշնութիւն ամէնէն ժողովուրդական դէմքը, Զաւարանի տիպով տրվիլ մը ու անոր հետեւին քաղով մը եղաւ։ Կրթութեան ու պարագայումի աէր այդ տղան զոռանք ունէր դէպի պերճանքը, չէր ախորժիք հարուստներէն, իր յամարած վայրը միշտ ազդեցականայն էր, իր սեղանակիցները միշտ հասարակ բանութեան էին, անոնց մէջ կը գտնէր ցեղին աշխուշատի կարողութիւնները։ Անուշ բնաւորութեամբ, կատակասէր Միւրանը նոյն ատեն սուր հեղնող ու խայթող էր։ Ան հայածեց՝ խօսքով եւ գրչով՝ աշխատեցաւ հարուստը, աննկարագիր մտաւորականը, դատաւարիս Դանիակցականը։ Ընդունա՞լ ստորագրութեամբ իր երգիծանքները Սեյալիկի Ալիքիին, «Հեղինակներ եւ մանաւոր Աթլնի» «Նոր Օրին» մէջ խորագրուած միւս էին տեղը բարեբեր, «Ուրախ եւ Տիւրք» ընդհանուր խորագրին տակ։ Նաեւ հանձնի խօսող էր Միւրանը, պիտի ունենդիր ներքու հայրենասիրական զգացումներուն հետ հաղորդակցի դատաւար երկար տարիներ Յունաստանի Դանիակցական կազմի դործին էր։ Դան անկիւն անմոռանութեամբ պարծնակց այդ պարտականութիւնը, երբ իր անբաժան մօտ հիւսուածեղէնի արհեստանոցի մը կատակարիչ դարձաւ։

Ձեհե՛ք չորրորդը՝ ուսուցիչ Մամուկ Մամուկեանը, Տիւրքաբնիկի որբերէն։ Պոլսոյ Գուլէի որբատնէն ետք, ուսուցիչ Յունաստանի Լուիթաբի որբատնէն, ապա Ֆիքսի ազգային եւ կարծիքի պարտականներուն մէջ։ Ամբողջ քաղաք դար հայ լեզու ուսուցիչ եւ հայրենասիրութիւն ներշնչեց մառաղ սերունդին։ Տարբեր, հաւատարմ Դանիակցական մը եղաւ Մամուկեան։ Ով մէկ կոմիտէի, Մամուկի մէջ դործուն դեր չունեցաւ ան, բայց դաւանաբար Դանիակցականներ կ'ատէին Մամուկը, որովհետեւ ան կը զոռէր իրենցմէ եւ չէր քաղուէր իր զարքանքը յայտնելու ամէն առիթով։ Միւս կողմէ Մամուկը յարգաւոր եւ սէր ունէր Միւրանի հանդէպ, իբրեւ լուսաւոր ընկերոջ։

Տարիներ առաջ, Ֆիքս, Մախուսէ հիւանդի մը մէջ, նշանախօսութիւն կատարեցինք Մամուկի։ Մեր Հրաշ Փափազեանին վիճակուեցաւ Մամուկի եւ Միւրանի միտադինները անցնել։ Ներկաները հալիս ոտքի կանգնած, հիւանդի տախտակամածը կը կէք ու պահ մը կ'ընդհատուէր նշանախօսութիւնը։ Այսպիսի պարմաններու մէջ ան ընտանիք կազմեց եւ երկու դասակներ ունեցաւ։ Պատերազմի նախօրէին է որ յայտնեցաւ վարձով ճարտէն տան մը մէջ երկու սենեակներ ու արհեստ ուրախ էր, որ շարաթր անգամ մը խմբական ժողովներու համար կ'ընար տրամադրել իր բնակարանը։

Մամուկեան դաշնուած բանաստեղծ մըն էր, աշխատակցեցաւ արտասահմանի դրական բազմաթիւ պարբերականներու։ Առանձին հրատարակեց բանաստեղծութիւններու փոնը։ Ունէր պատմութեան գրական ձեռագիր մը, որուն տպագրութիւնը միշտ երաջեց։ Մամուկը իր հոսի ձեռք անմխիթար յարի մը երկու գաւաղներով։

Մեր չորս զոհերէն Միւրանի հանդէպ է որ դատաւորները մասնաւոր ստեղծութիւն ունեցան։ Ան իր բազմաշնորհ կարողութիւններով եղաւ ուղղափառ, ճարտարապետ ազգային գործիչ։

Զ. Յ. Գ. Կեդր. Կոմիտէի մնայուն անդամ, Փարիզի 11-րդ Ընդհ. Ժողովի պատգամաւոր, խորհրդակց, ազգային Մարմիններու անդամ, սիրուեցաւ իր ժողովուրդէն անխորի։ Իր կուսակցական հակառակորդներն ալ զինք յարգեցին։

Գոնէ իմ համար անբռնելի պիտի մնայ դործուած հրէշային ոճիրը։

Գ. ԼԱՅՆԱՆ

Հայաստանյայց յօդուածաշարք մը

Մարտէջիլի մեծ օրաթերթը, La Marseillaise, Դեկտ. 30, 31 եւ Յունուար 1-էն թիւերուն մէջ հետադարձաբար է հայաստանյայց յօդուածաշարքը, հետեւեալ խորագիրներով, — Persecutés et Spoiliés depuis toujours par la Turquie, les Arméniens luttent pour leur indépendance: Յօդուածագիրն է Henri A. Verneuil, այլ անուամբ Ալտո Մարաքեան, տաղանդաւոր երթաստարգ մը որ երկու տարիէ ի վեր կ'աշխատակցի Փրանսերէն թերթերու եւ խմբագրագրան է Մարտէջիլի Horizons շաբաթաթերթին: (Սօսերն փարիզ պիտի փոխադրուի, աւելի լայն կազմակերպութեամբ հրատարակելու համար նոյն թերթը):

Յօդուածաշարքը մանրամասնօրէն պարզելով հայկական հարցին ելեւէջները, կը յիշէ 'Իսլան-կիցներու հանդիմանող Ալտո Մարաքեան, տաղանդաւորը պատերազմի ընթացքին, Հայաստանի հանրապետութեան հաստատումը, Սեւրի դաշնագիրը եւն. իւր զանգուարիլը կը դանդաղորդէ որ կարգ մը Փրանսական թերթեր, ընկերվարական եւ ժողովրդավար, ճարձագանդ կը հանդիսանան թուրք փաշայականներու, անոնց որ կը խեղաթելուին պատմութիւնը եւ կը ջանան խեղդել արդարութեան կոչը: Կոչ մը որ այնքան պայծառօրէն կը բարձրանայ այդ երկրի խորքերէն — ընդարձակ գերեզմանոց խոնարհ հերոսներու եւ օսմանեան բարբարոսութեան մարտիրոսներուն ք:

Գիտնական թէ Գաղթ. Յանձնաժողովին եւ Գաղթ. Խորհուրդին նախագահները շնորհակալութեան նամակներ ուղղած են « Լա Մարտէջիլ » ի խմբագրութեան, այս յօդուածաշարքին հրատարակութեան առթիւ: Արարեւ, շնորհաւորելի է արդարութեան այս կոչը, ճիշդ այն պահուն երբ Փարիզի մեծ մամուլը քար լուծիլուն կը պահէ եւ կամ չկամութեամբ կ'աշխատաշարուն, զոհերը շփոթելով դահլիճներուն հետ:

մէջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պատմական ճառ մը խօսեցաւ, չեղտելով թէ Ամերիկա մէկը զրամ է մեկնացածան զաղաքակառուութիւնը, կ'ընթերցէ իր պատասխանատուութիւնը ուրիշ աղբերու հանդէպ եւ պիտի գործանցի սերտօրէն: Քանի մը հիմնական հատուածներ այդ ճառին:

« Քսանդինիզ տարի առաւ մենք Մ. Նահանգներուն մէջ լիովին տեղեակ չէինք մեր պատմականատուութեան: Բայց փորձառութեամբ սորվեցանք ուրիշներուն հետ: Այս անգամ թէ Մ. Նահանգներուն կառավարութիւնը եւ թէ ժողովուրդը խորապէս զիտակից են իրենց պատասխանատուութեան: Յանուն անոնց եւ կը խոստանամ կատարեալ եւ արտաքին գործակցութիւն: Հրաշքներ չպատահեն մէկ օրէն միւսը, մեր ստեղծած հաստատութիւնն: Զափազանց ծանր բեռներ չզբնենք Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան հիմնարկովեցի վրայ, մասնաւորապէս անոնց մասնութեան չըջանին: Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չպատանար ո եւ ժողովուրդը: Ան չընդհանրիր իր անդամներէն ո եւ է մէկուն իրական կամ կենսական շահերուն: Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը այլեւս թուղթի վրայ ծրարէր մը չէ, այլ կենդանի իրականութիւն մը: Արդէն ընտրուած են Ապահովութեան Խորհուրդը եւ Լիւրտիւրի եւ Տնտեսական Խորհուրդը: Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան գործունէութիւնը կախում ունի զայն ստեղծող կառավարութեանց եւ ժողովուրդներու աջակցութենէն: Եթէ ան գրկուի ժողովուրդական լայն աջակցութենէ, որ եւ է դաշինք, որքան պի կատարեալ ըլլայ, պիտի չփրկէ զայն: Եւ կը հաւատամ թէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը պիտի ապրի, որովհետեւ կը բխի մեր ապրած դրութեայ պահանջներէն: Ան ծնաւ շատ մը երկիրներու շատ մը ժողովուրդներու անկարգերին տաժարէն եւ տառապանքին: Ան պիտի ապրի, որովհետեւ այս հիւլակոյն դարուն մէջ հասարակաց շահեր որ պիտի միացնեն աղտա ազգերը բարեկամական, խաղաղասէր աշխարհ մը մը պահպանելու համար, շատ աւելի ծանր կը կըշտեն քան շահերու որ եւ է կարելի ընդհարում որ կրնայ բաժնիլ դանդաղ: Եւստ չէ, այլ երկիրը եւ կառավարութիւնն են որ ստուեր մը կը ձգեն խաղաղութեան ճամբուն վրայ: Ինչպէս կ'ըսէր նախագահ Բոլդելլի, « Մենք պիտի աշխատենք չունենիք բաց ի վայրէջք: Մենք պիտի է ջանանք փառաւոր կոչը եւ անտրամբանական երկիւղները: Եւ անոնց ստեղծած աւելորդ դժուարութիւնները: Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը պարզ դաշինք մը չէ իր անդամներուն միջեւ, այլ հաստատութիւն մը կամ հաստատութեանց շարք մը, ընդունակ ապրելու եւ աճելու: Վտանգներ կան որ եւ է մարդկային ձեռնարկի մէջ: Բայց եւ փստահ եմ թէ մեծ պետութիւնները պիտի յարգեն իրենց պարտաւորութիւնները: Մենք ինչպէս փոքր պետութիւնները պիտի է իրենց ուժը նկատեն արագան անանդ մը որ պիտի գործածուի ոչ թէ ետա-սիրական նպատակներու, այլ բոլոր ժողովուրդներու բարիքին համար: Զօրչառանք թունդ խանդավառներէ ինչպէս թունդ անհաւատներէ: »

Այստեղ Գ. Պրենզ յիշեցուց ՄԱԿի դաշինքին տրամադրութիւնները որոնց համաձայն կ'ապագա-

կերպութեան անդամները պարտաւոր են ամէն ջանք փորձել իրենց վէճերը խաղաղօրէն կարգադրելու համար, Միացեալ Ազգերուն միջամտութեան դիմելէ առաջ: Յառաջիկայ ամիսներուն ընթացքին առաջին գործը պիտի ըլլայ անհրաժեշտ զինուորական ուժ արամադրել Ապահովութեան Խորհուրդին, խաղաղութիւնը պահպանելու համար: « Ուրիշ խիստ կարեւոր խնդիր մըն է հիւլէական Ռոժ. Յանձնաժողովին հաստատումը, որ սերտ կապ ունի ապահովութեան հարցին հետ: Պէտք է գտնենք անհրաժեշտ երաշխիքները, որպէս զի այս դեւաւր գործածուի մարդկային բարոյութեան եւ ոչ թէ աւելի մահացու պատերազմի մը համար: Մենք պատասխանատուութիւն կ'իյնայ բոլորին վրայ եւ այդ պատասխանատուութեան զիտակցութենէն կախում ունի զաղաքակերթ մարդկութեան ապագան: »

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌՈՒՆԵԼՈՎ անձնասպան եղաւ Լէոնարտ Ռոնթի, Հիթլերի « խելոյ բռնիչը », որ բանտարկուած էր Գերմանիոյ ամերիկեան չըջանին մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՐԻԿԱՆ զինուորները նոր ցոյց մը կազմակերպելով, « փրկութեան կոմիտէ » մը կազմեցին, բողոքելու համար զօրացրումի յապաղման դէմ: Այս առթիւ քուէարկուած քանուածքը կը պահանջէ ջնջել սպաներուն առանձնաշնորհները, զինուորներուն եւ սպաներուն ճաշը տալ միասին, բոլոր սպաններու ախուրները յատկապէս զինուորներուն առջեւ եւն.:

ԵԱԿԱՐԻ 1945ի հունիսը 400.000 թոն պակաս պիտի դաշ ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՆԱԿԱՐԱՐԱԿԱՆ Խորհուրդը վաւերացուց կազմի եւ երկտրակառութեան աղապանացման օրինադիրը, որ անմիջապէս յանձնուեցաւ Մահմադիր ժողովին:

ՊԵՐՆԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ պիտի վերաբացուի յունուար 20ին (նոսական չըջան): Հայլի համալսարանը՝ փետրուար 1ին:

ՀԱՅԻ խմբակներուն տառերով նշանակուած կտրոններուն տեղ, յունուարի Բ. հիւսիսային պիտի գործածուին հետեւեալ կտրոնները — E. դաս DW, DX եւ DZ, իւրաքանչիւր 350 կրամ. — J1 դաս — DW կտրոն, 350 կրամ, DY եւ DZ կտրոնները՝ իւրաքանչիւր 700 կրամ. — J2 եւ J3 դաս. — DW, DX, DY եւ DZ, իւրաքանչիւր 700 կրամ. — M. C. եւ V. դաս — DW, DY եւ DZ, իւրաքանչիւր 700 կրամ: DX կտրոնը արժէք չունի J1, M. C. եւ V. դասերուն համար: Կ. կառուցական թուանշաններով նշանակուած կտրոնները կը պահեն իրենց արժէքը: ինչպէս միջոցներ եւ ձեռք առնուած են կեղծ տոմսեր գործածողներուն դէմ:

ԵՆԿԻՏՐԻՆԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՈՒՄԱՆԻԹԵՐԸ Հետեւեալ կը վերաբարձար տառերի: Փարիզի Ա. շրջանին մէջ հոսանքը սիտի կտրոնի առուումն 8.30ին 12ու. կէս Հինգշաբթի եւ շաբաթ, ժամը 12.30ին 17.30 չորեքշաբթի եւ ուրբաթ: Բ. շրջանին մէջ՝ ժամը 8.30ին 12.30 երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի, ժամը 12.30ին 17.30 երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի եւն.:

100.000 ԿԱԿԱՄԵՆԻ ԳԵՐՄԱՆԵՐԸ կը դադարէ Միացեալ մէջ, համաձայն արտաքին նախարարին յայտարարութեան: Բանակցութիւններ կը կատարուին զանգեք արտաքինը համար:

ԳԵՆԵՎԻ Ազգային անպատուութեան դատաւարատուեցաւ հռչակաւոր օգուտ մը, Միւլէ Տէթուալայ, իբրեւ գործակից Գերմանիոյ: Միւլենտյն տառի կը կորսնցնէ դոյրերուն կէտը եւ քսան տարի պիտի չկրնայ բնակի կարգ մը նաւահանգիստ, սիսիւրով Սլէյն:

ՆԻՐՆԵՐԿԻՆԻ Գաղափարային փերլին նիստին մէջ, կարգադրեցան զսնագան փաստաթուղթեր որոնց համաձայն 1942 Սեպտ. 17ին ծովակալ Տոնից եւ Հիթլերը հրամայած էին որ եւ է փորձ չկատարել փրկելու համար ընկղմած նաւերու նաւաստիները:

ԳԵՐՄԱՆԻ ամերիկեան շաբաթաթերթը կը գրէ թէ այժմ 13 օրաթերթեր եւ պարբերականներ կը հրատարակուին Դաշնակիցներու հեղոյութեան տակ: Օրաթերթերը միջին հաշուով կը տպուին 300.000 օրինակ, մէկը՝ մինչեւ 600.000:

ՏՆՐՈՒՆԻ — Մարտէլէյն հասած նամակէ մը ցուելով կ'ըմտանք մահը Տիկին Եայճեանի, այրին Պ. Եայճեանի Եայճեանի, որ մեռաւ երկու տարի առաջ: Ինչպէս իր ուսուցիչը, հազուացեալ տիկինն ալ ունեցած է հանրամուտէր գործունէութիւն, իբրեւ ատենապետուհի Կ. ինչի Մէն Ժեոմի մասնաճիւղին, իբրեւ անդամ Ազգատանամի եւն:

ԿՈՐԶԵՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԵՐԸ ՀԱՅ ՊԱՇԵՆ, — Հայերէն հրքեր տիրեցին, անոնց կարգին « ՋՈՅԳ ԻՆ ԷՆԻՔԱՆԻ » (120) եւ ԱՄՄԱԶ ՏԻՊՈՒՆԵՐ (80): Դիմել հեղինակին 38 rue du Mémil, Asnières (Seine) եւ դրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris:

Հ. Ա. ՄԻՆՈՒԹԵԱՆ Մուլինոյի Մ. ճիւղի անդամական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Երիւնան դպրոցի սրահը: Օրակարգ՝ Ա. հաշուետուութիւն վարչութեան, Բ. նոր վարչութեան ընտրութիւն, Գ. քանաքան հարցեր:

ԿՈՓՈՍՄԱՐՏԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հինգշաբթի գիշեր Սալ Վակրամի մէջ ծանր կուսակալի Ռաուլուայի մը քառ տը ֆիկային վարդանեան միմակով կը հանդիպէր Մատիվոյի որ յաղթուած էր Փիւլանիէ: Այս վերջինը էր որ անցեալ անգամ պարտութեան մատնած էր վարդանեանը:

Վարդանեան իր հակառակորդէն 12 քիւս պաշտառ ունենալով հանդերձ, անոր յաղթեց առաջին ռաւալուն: Այս անգամ աւելի զգուշաւոր խաղ մը ունեցաւ: Պատճառը իր վերջին ձախողութիւնն էր, թէ ուսուցիչը փոփոխութիւնը: Բայց միշտ հպարտ:

Իր վերջին ձախողութեան վրայ կը կարծէինք թէ սրահին մէջ Հայկեր քիչ պիտի ըլլան: Ընդհակառակն աւելի շատ թիւով փութացած էին: Առաջին կարգերուն վրայ քանի մը Հայեր իրենց աղջիկներն ալ միասին բերած էին որպէսզի հիւսնան ազգային այս երկուստաբար փառքին վրայ... « աղջային փառք » որ չի գիտեր իսկ իր ազգային լիզուն:

Վառահ ենք որ ինքն իսկ դարձաւոր իր այս արագ յաղթութեան եւ մանաւանդ իր հայրենակիցներուն ցոյցներուն վրայ, որու ընթացքին զինքը կը քրկէին, կը համոզուէին եւ հազարներուն կը նետէին իրեն, իբրեւ թէ պարուհի մը եղած ըլլար: Հայք մը իր աղջկան կ'ըսէր. « Գնա անդամ մը անոր դպրիք, իսկ չընեսան Ալթունեան իր խոր բազուկները բացած կը պոսար: « Եկուր քեզի մէջ մը պազմենք: »

Ինչու աշխարհ իրարանցում այսչափ պարզ քանի մը համար:

Վարդանեան այս Հինգշաբթի գիշեր պիտի մրցի Քուլմուային մէջ յաղթածներէն մէկուն հետ:

ՅՈՒՇԱՍԵՏԵՐ

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս Հինգշաբթի, իրիկունն ժամը 8.30ին, ընկերակցականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil:

Ֆ. Կ. ՅԱՅԻ Ալթուրիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Ուրբաթ 18 Յունուար, ժամը 3ին ընկ. Թաղերանի ընկերարան, rue Paquerette:

ՈՒՍԱՆՈՒՄԱՆ ՅՈՒՇ — Ողբացեալ երկարաչափ Յակոբ Գրիգորեանի յիշատակին եւ իր փափաք իրադրութիւնը համար, ուսանողական ֆոնտ մը հաստատուած է:

Առաջին տարուան համար արամադրուած է 12.000 Քրանք, որմէ կընան օգտուել մէկ կամ երկու համալսարանական կարծառ ուսանողներ, շարունակելու համար իրենց ուսումը: Թեկնածուները կընան դրուարագոյն դիմել « Յառաջ » խմբագրութեան, « Յ. Գրիգորեան ֆոնտ » յանձնախումբ մակարդութեամբ, պարզելով իրենց նիւթական եւ ուսումնական միմակը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԻՆԻՆՈՅ Երջ. կոմիտէին 2000 Քրանք կը նուրէրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին՝ փոխան ծաղիկապակի՝ ընկեր Ա. Գիլիսմի դամեանի մահուան առթիւ:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆՈՒՐՈՒՄԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱՏ ՄԵԿԱՆՈՅԻՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, 19 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթ տը Ժեօկրաֆիի սրահին մէջ (184 Պուլվար Սէն Ժեօնիէ), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գրողներու Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ չափովին նուիրուած: Պիտի նախադիմէ Պ. Ա. Զօպանեան: Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարգարեան, Պ. Ս. Բարեան եւ Պ. Պ. Զարգարեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը եւ մշակութիւնը ընդհանրապէս: Պիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տամբանեան եւ Պ. Հ. Տարօնեան: Պիտի երդեն Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Օր. Լ. Գորգիկեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան: Մուտքը ազատ է: Մարիտու մասնակցութիւն:

ԿՈՉ ՏԱՐՈՅԻՆԵՐՈՒՆ — Ամերիկայէն եկած կարեւոր նամակ մը առիթով, կը խնդրուի Տարօն Տուրուրներին բոլոր մեր հայրենակիցներէն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ու. կէսին, հաւաքուիլ 116 Ave. d'Italie, մէջքը Թաղարան: (Տ. Տ. Ուլպիկի վարչութիւն):

ՄՍԱՅԱՆՔ

SONATE, Գրեց՝ Houri Ipekian, Préface de Lucien - Paul Thomas: Զարդանկարուած խորհրդանշաններով: Տպ. Պետիւր:

ՊԱՍՏՈՒՄՔՆԵՐ, Ա. Ատուրշան, Պէյրուս, 1945: Գրեց 5 շերտ:

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐՈՅՈՅՆԵՐ (արձագանդ Մարտիկի), Բ. տարի: 1946: Գրեց՝ Լեւոն Ճէրահեան: Գրեց 125 Քրանք:

Le Gérant: H AGONEYAN

ԴՐԱՊՈՒՄՔՆԵՐ D.R. AGOPIAN 17. Rue D'Argenteuil

ՄԵՐ ԽՈՍՊԵՐ

ՓՈՐՁ ԵՒ ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

Մանր փորձութիւններ կը սպասեն Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, որ իր աշխատանքները յառաջ կը տանի յունիկ - յունիկ, զգուշանալով զբաղի խնդիրներէ։

Կը թուի թէ Երեւն Մեծերը առ այժմ կը ճշնին նպատակաւ թիւերը մը տեղեկել։ Ամէն բանէ առաջ՝ փարատել միջին եւ փոքր պետութեանց կասկածամտութիւնը։

Այդ նպատակին կը ծառայէր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին պատմական ճառը, որուն ամփոփումը տուինք երէկ։

Նախարարը ամէն բանէ առաջ հանդիսաւորապէս հաստատեց բարենշան իրողութիւն մը, Մ. Նահանգները այլեւս մէկըրդ դարձ են միեկնացման քաղաքականութիւնը, եւ կը ստանձնեն ամէն պատասխանատուութիւն, աշխարհի բարեկարգութեան համար։

Այս պաշտօնական յայտարարութեամբ, պատմութեան կ'անցնի 25 տարի առաջուան քաղաքականութիւնը, որմէ չարաչար տուեցինք մենք ալ։ Ուրեմն, կը բացուի նոր էջ մը։ Ինչպէս պատերազմի ընթացքին, այսուհետեւ ալ Մ. Նահանգները պիտի տրամադրեն իրենց բոլանդակ ուժը, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը։

Այս յանձնարարութիւնը կը նշանակէ՝ թէ անոնք միեւնոյն ատեն պիտի դառնան անոնցան պատմութեան եւ արդարութեան, վճարապէս պաշտպանելով փոքր ժողովուրդներու բնական, տարրական իրաւունքները։

Կը դժուարանանք պատասխանել այս հարցումին, վերլուծելով դէպքերու ընթացքը։ Եւ պատերազմի շրջանին, եւ ըստիւյնից յաղթանակէն վերջը։

Ամէն մարդ իր ցաւը կուլայ։ Մենք ալ, երբ ինքզինքը կը քննենք հայկական աշգոյժ, հորիզոնին վրայ կը տեսնենք թանձր մշուշ մը։ Աւելի թանձր քան 1914—18ի պատերազմին։

Պ. Պրենզլ յայտարարութեան համաձայն, ամէն բանէ առաջ Վաիւր եւ կասկածամտութիւնն են որ ստուեր կը ձգեն խաղաղութեան վրայ։ Արդ, քրտականութիւն է որ այդ երկու չարքները կը տիրապետեն այսօր ալ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի ղեկուն վերեւ։

Փոխադարձ վախ եւ կասկած՝ Երեւն եւ Հինգ Ջոնքուն միջին։ Վաիւր եւ կասկած փոքր ազգերու կողմէ՝ Երեւն Մեծերուն հանդէպ։

Կարելի պիտի ըլլայ՝ փարատել այդ մղձաւորը։ Ոչ թէ ճարտասանական մարզանքներով, այլ իրական գործերով։

Պատասխանը պիտի ստանանք ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, ուշադրութեամբ հետեւելով դէպքերու ընթացքին։

Ահաւասիկ ընտրոյ՝ երեւոյթ մը։ Համաձայն Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ՝ համաձայն Պոլսէն տրուած տեղեկութեանց, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին պատահաբար մեղմացուցիչ ազդեցութիւն մը գործած է Թուրքիոյ հանրային կարծիքին վրայ։

Չարքած են ամենօրեայ կծու արտայայտութիւնները Մոսկուայի դէմ, հայկական եւ վրացական հողային պահանջներուն առթիւ եւ միջոյրը առ աւելի նպատակաւ եւ պաշարին վիճարանութեան համար։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով, պէտք է անջատել հայ - վրացական պահանջները՝ Տարտանէլի մասին եղած առասպառն պահանջներէն։ Թուրքիա սկզբունքով ընդունած է անընդամենը թուրքական կէտը՝ Նեղուցներու մասին, եւ վճարապէս պիտի մերժէ, որ եւ Եւրոպայի իր անկախութեան եւ զերիշխանութեան դէմ։

Գալով Հայաստանի եւ Վրաստանի հողային պահանջներուն, Թրքական պատահաբարութիւնը առիթն է պիտի օգտուի, Թուրքիոյ համար զանոնք, մասնաւոր խոսակցութիւնները սարքելով Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Ռ. Միութեան ղեկավար ներկայացուցիչներուն հետ։

Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիայի խոսակցները այնքան մոլայ չեն տեսնիր կազմութիւնը որքան մէկ շարքի առաջ։

Կը գտունք փորձերու եւ փորձութեանց շարժանք մը առջեւ։

Ընկերային Ապահովութիւն

Բ.

Ազգային Ընդհանուր Ապահովութեան այս ծրագիրը անշուշտ հակադրուի ծախքերու կը կարծուի եւ որոնք ժողովուրդին միջին եկամուտին մօտ մէկ քառորդին պիտի հասնին (170 միլիարդ 1965ին)։ Այս ծախքերուն որոշ համամասնութեամբ կը մասնակցին թէ՛ ապահովագրութիւնը, թէ՛ գործաւորները եւ թէ՛ պետութիւնը։ Ապահովագրութիւնը չափազանց միատեսակ անդամավճար մը կ'ընէ որ կ'արձանագործուի անդամատէրերին մէջ։ Շարժաւոր վճարը համամասնական չէ աշխատավարձին, այլ միեւնոյնն է բոլորին համար եւ հաշուուած է աղբիւրին եկամուտին վրայ, այնպէս որ կարելի ըլլայ բոլորին կենսական նուազագոյնը մը ապահովել։

Աշխատողներուն — վարձուր եւ անկախ, ինչպէս նաեւ գործատէրներուն անդամավճարներուն դուժմարը, ընդհանուր ծախքերուն մօտ 40 առ հարիւրը պիտի գոցէ։ Միացեալ 60 առ հարիւրը պետութեանն է որ պիտի տայ, անշուշտ տուրքերը աւելցնելով մասնաւորաբար ունեւորներուն վրայ։

Անդամավճարներու միատեսակ, կանխորոշ միաձուլութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնց դանձուր եւ վճարում պարզութիւնը թոյլ պիտի տան միացնելու ապահովագրական ոչ միայն պետական այլապէս սնտուրակներ, այլեւ մասնաւոր ընկերութիւններ։ Պիւրջիկի ծրագրին համաձայն, կենսաբան, հիւանդութեան եւ արկածի ապահովագրական ընկերութիւնները կ'ամ պիտի լուծուին ու անհատական, կ'ամ պիտի ենթարկուին ազգային ապահովագրութեան կամ փոխարինութեան (Compensation) Կերտնական Միութեանը, զոր պիտի վարէ Ընկերային Կանխատեսութեան (Prévoyance Sociale) նախարարութիւնը։ Այսուհանդերձ, կը թուի թէ ապահովագրական մասնաւոր ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ, իրերօգտութեան ընկերակցութիւնները պիտի մնան եւ օգտուի Երեւն Մեծերուն անդամատէրերուն, անհատական նախաձեռնութեան ողին չմեղցնելու եւ թոյլ տալու համար որ փափաքողները կարենան կենսաբան նուազագոյնն աւելին ապահովել։ Ընկերային Ապահովութեան անընկալանք ծրագրին հիմնական տրամադրութիւնները, զորս համառօտակէ պարզեցի, արդէն գործադրութեան մէջ են, կարգ մը տարբերութիւններով ընկերակցական - խորհրդային հանրապետութիւններուն մէջ։

1936ին ընդունուած խորհրդային նոր սահմանադրութիւնը թ. Միութեան բոլոր քաղաքացիներուն կ'ընդհանուրէր աշխատանքը, հանդիսաւոր եւ աշխատանքի անկարողութեան պարագային բաւարար ապրուստի իրաւունքը։ Ամբողջ ժողովուրդը ապահովագրուած չէ, ինչպէս եւ նախատեսէ անընկալանք ծրագիրը, թէ եւ գործնականին մէջ բոլորն ալ զանազան մեծերով կրնան օգտուիլ ընկերային այլազան կազմակերպութիւններէն։ Միայն աշխատողներին ու պաշտօնեաները ենթարկուած են Ընկերային Ապահովագրութեան կազմակերպութեան։ Բայց ապահովագրութիւնը, որոնք թիւը 1940ին 33 միլիոնի կը հասնէր, որ եւ վճարում չեն ընէր։ Անոնց զորք տուող հաստատութիւններն են որ կ'ապահովագրեն զանոնք եւ ապահովագրելը կը վճարեն։ Ը. Ա. կազմակերպութիւնը բժշկական տուրքով չի զբաղիր, այլ միայն դրամատուրքով եւ ապահովագրականներու եւ անոնց ընտանիքներուն ապրուստի բաւարար հաստատութիւններ կ'ընէ հիւանդութեան եւ արկածի հետեւանքով աշխատելու անկարողութեան, յղութեան, ծննդաբերութեան, անկարողութեան, ծերութեան եւ թաղուածի պարագային, նաեւ աննեցուկ ընտանիքներու եւ միեւնոյն արհեստին մէջ երկար տարինը տալ խաղաղութեան։

Եթէ Ընկերային Ապահովագրութիւնները վերապահուած են միայն գործաւորներուն եւ պաշտօնեաներուն, թ. Միութեան բոլոր քաղաքացիները առանց բացառութեան իրաւունք ունին ձեռնարար օգտուելու բժշկական - առողջապահական բոլոր հաստատութիւններէն, որոնք անկախ են Ը. Ա. կազմակերպութիւնէն եւ կազմակերպուած են Առողջապահական գործաւորութեան կողմէ եւ բոլորովին ձեռնարար ժողովուրդին արամագրութեան տակ գրուած են։

Մինչեւ 1933, պետութիւնը կը վարէր Ընկերային Ապահովագրութեան կազմակերպութիւնը հարապատեհութեան, շրջաններու, քաղաքներու եւ այլ տեղական ապահովագրական սնտուկներու միջոցով։ Այդ թուականէն ի վեր վարչութիւնը սեփականութեան յանձնուած է, քննարկուի պիտի

Պ. Թաղեգաւէ, Իրանի ղեկավար պատերազմը, երեքշաբթի օր Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ պարզեց իր կառավարութեան ծառահողմէնները, չափաւոր արտայայտութեամբ։ Առաջին դիմումն է այս, փորձելու համար նոր կազմակերպութեան հեղինակութիւնը։

Պատեղիքակը յայտարարեց, միջակ անգլիանով մը, ուշադրութեամբ հետեւելով զբաւոր դեկուցումի մը։

« Պարտականութիւն կը համարեմ. ընդհ. ժողովին ուշադրութեան հրաւերել թէ կը վերապահենք մեր իրաւունքը իրեն ներկայացնելու մեր երկրին կրճաղ զփութութիւնները եւ խնդրելու որ նկատի առնէք զանոնք, եթէ առելի կանուխ լուծուած մը չգտնուի։ Եթէ այս խնդրը ձեռք առնէք, անկախաձե պիտի կազմէ փորձ մը շատ յատկապէս համար, պաշտպանելու իր անդամներուն կենսական իրաւունքները։ Կ'ուզենք այս մեծ ժողովին խնայել իր աշխատանքը սկսած օրէն իսկ այս ներքին խնդրով զբաղելու տաղուովը, թէ եւ հարցը կապուի այն նպատակին հետ որուն, համար տեղեկացուած այս կազմակերպութիւնը։ »

Ընթերցողները ծանոթ են հարցին։ Ատրպատականի անշատուր թէհրանի կառավարութիւնն է ուրիշ ներքին խնդիրները։

Վերջին լուրերու համաձայն, Իրանի վարչապետը պարզելով կազմութիւնը երեւի. ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ պատրաստ է հրաժարելու, զանի որ արդիւն չունենան Թէհրանի եւ Մոսկուայի մէջ կատարուած բանակցութիւնները։ Վարչապետը բացատրեց թէ ուղղակի խոսակցութիւններ տեղի ունեցան Թէհրանի եւ Մոսկուայի միջեւ, ինչորը Միացեալ Ազգերու ժողովին ներկայացնելէ առաջ։ Յետոյ աւելցրեց թէ կառավարութիւնը մերժելով եռանդով զանի յանձնարարողի մը առաջարկը, թելադրած է որ Անգլիոյ, թ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները հսկի Իրանի քաղաքացիական եւ նահանգային ընտրութեանք վրայ։ Արեւ Մեծերը չեն պատասխանած այս առաջարկին։ Մենք ամէն բան ըրինք միացնելու համար մեր ժողովուրդը։ Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը եղած է միշտ մեր զրաջներուն յարգելու առաջ երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը։ »

Այս ամօրեւ վարչապետի մեղադրեց Իրանի կիցները թէ կը վարանին իրենց զորքը քաշել Մարտ 2էն առաջ եւ կը միջամտին Իրանի ներքին գործերուն։ Իր օրհանգստի զր արտաքին ղեկավարները կրնան կառավարութեան եւ խաղաղութեան երեւելիքը շարունակելու հրահրուողովը։ Կառավարութիւնն ալ իր կարգին զադրեցուցած է երկխոսակցներու միեւնոյն թէհրանէն դէպի հիւսիս, որովհետեւ վախ կազ որ զբաւուած կառավարութեան կրնան ծառայել Թէհրանի վրայ քաշելու։ Ապաւանքները դրամած են միջ շողալարձ մեծեցանք եւ 70 միլիոններ 2էհրանի մէջ, Թէհրանէն 120 միլիոն դէպի հիւսիս - արեւմուտը եւ ուսանական չընանք մէջ։

Ամերիկեան դեսպանատունը կը տեղեկացնէ թէ խորհրդային ղեկաւորատան պաշտօնեաները մերժած են անցարդի տալ ամերիկայի թիւղակիցներու, Ատրպատեանի երկրում համար, առաջարկելով թէ Իրանի խորհրդային հրամանատարը լուրջապէս կը նկատէ ժամանակը։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն վերջը, Անգլիոյ ղեկավար ներկայացուցիչն ալ պարզեց իր երկրին տեսակէտը, ՄԱԿի գործունէութեան մասին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Յրակնայի արտաքին հոգեք

Մահմանդի ժողովին վերաբացման առթիւ, 17 հարցապարտման ուղղուեցան կառավարութեան, արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Այս ամօրեւ խօսք առին 28 երեսփոխաններ, բոլոր հասանքներէն։ Վիճարանութիւնները բացաւ Պ. Տանիէլ Մայէր, ընկերակցական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ մեծարանքի խօսքեր ուղղելով հանդերձ Երեւն Մեծերուն, մերժեց ճանաչու անոնց նախապատուութեան, զերաւշատութեան իրաւունքը եւ պահանջեց վերադառնալ միջազգային բարոյականի աւելի բնական սկզբունքներու (համարաւորութիւն, որդարամտութիւն, փոխադարձ յարգանք, իրերօգտութիւն, չափաւորութիւն, ուղղամտութիւն։ Վերջապէս վերաշինելու առաջ հարկ է վերադառնել Եւրոպայի, որ կը ներկայացնէ ազատ ժողովուրդներու ամբողջութիւնը։ Իստուրը եւ Հռոմսը միայն սահմանադրութիւններն են իրենց ղեկավարութիւնը։

Սալա լուսով Յրակնայի մէջ։ Հարիւրէ ամիս գործատու ունեցող իւրաքանչիւր հիմնարկ Ը. Ա. իր մարմինը ունի որ գործատեղիին մէջ իսկ կը կարողաւր ապահովագրական բոլոր խնդիրները։ Այս ձեւով Ը. Ա. կազմական եւ վարչական ձեւակերպութիւններն ու ծախքերը նուազագոյնին վերաճուած են։

Բերիլիան ինչո՞ւ արձակուեցաւ

Ռեբերիլի Բըթակեցը Հաստատելով իւր Միութեան ներքին զործավար Բերիլիի Հրաժարումը, որ, պաշտօնական ղեկավարին համաձայն, հետեւանք է չարապահ յօդուածներ, կրօն թէ այս ոչ առաջին փոփոխութիւնն է, ոչ ալ վերջինը: Կը թուի թէ Բերիլիի Հրաժարումէն առաջ, նորէն անշխատուած են ներքին զործավարութիւնը ու Ապակուծութեան Յանձնաժողովը (Կէփէու կամ Ձեկա), որոնք ձուլուած էին պատերազմի ընթացքին: Կրօնի թէ պետական Ապակուծութեան Յանձնաժողովին նախագահ նշանակուած է նորէն Զօր-Վիգիլուտ Մերիուոլ, որ նախապէս ալ անոր վարչին էր եւ աւելի վերջը՝ Բերիլիի օգնականը, կըրէր կուլ իւրեղնութիւնները ձուլուեցան: Ներքին նոր զործավարը, զօր. Կրուկուլ, յոյնացի Բերիլիի օգնականը եղած էր պատերազմէն առաջ:

Ռեբերիլի կարենոր փոփոխութիւն մը — կարմիր բանակին քաղաքական վարչութեան նախագահ նշանակուած է զօր. Մոզէֆ Շիլին, յաջորդելով զօր. Շերպակովի (մեռած):

Թղթակեցը յետոյ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Բերիլիի անցեալ զործունէութեան մասին, — Բերիլի, որ 46 տարեկան է, կուսակցութեան միացած էր 18 տարեկանին, 1917 թ. լեյպտոնանտ Բերիլիի նախորդակին, եւ կը վաշխէր Սթալինի կատարել վստահութիւնը: Իր զործունէութեան աւելնէն բեղուն շրջանը անցուց Կոլկասի մէջ, ամբարանդիւրով: Խորհրդային կարգաւորը, եւ ընդհ. «ժաղաղութիւն» մը կատարելով 1935—38, յետոյ Մոսկուա հրաւիրուեցաւ կարճ ղեկըցում մը, յաջորդելու Համար Հուշակաւոր Ենգուլի, իբրեւ ներքին զործավար եւ նախագահ Ձեկայի: Պատերազմի շրջանին անգամ էր օգնաւորութեան Գերագոյն խորհուրդին եւ ջընչան ստացաւ իբրեւ հերոս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ վերջացուց փինաւանութիւնները՝ Ծրանայի արտաքին քաղաքականութեան մասին: Հարցադրուողներուն պատասխանեց արտաքին նախարարը, Պ. Պիտո: Վիճաբանութեան ընթացքին խօսք առաւ նաեւ Պ. Էռիս, որ բացատրեց թէ Ծրանայի ապակուծութիւնը կրնայ յաջողիլ միայն «այս առեւ երբ Հուսիսային եւ Ռուսի խնդիրները կարգադրուին համաձայն Փրանսական ծրագրին: Լուի Մառն յիշելով Ծրանայի ապակուծող դատաւանները, պահանջեց Հոսիսային, ալ ասիւ: Գետը պէտք է մնայ միշտ պատերազմի: Ժողովը դադարեցաւ նաեւ սպանիական խնդրով: Շատ մը ատենախօսներ պահանջեցին անմիջապէս փակել Փրանսական հիւպատոսարանները: Անտոէ Մառի (համախալար) առաջարկեց որ Ծրանայ անմիջապէս խզէ յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ: «Զօր. Ծրանք կը մնայ Ծրանայի թշնամին եւ մինչ պէտք է անոր հետ պարուինք իբրեւ թշնամի»:

Նիիթընի Գիլի Դատաւարութեան վերջին նիստին մէջ, վիշաք մը յայտարարեց թէ Հիթլէր ծրագրէր մը, մշակած էր, Գերմանիայի թիւր 250 միլիոնի քաղաքականութեան համար 100 տարուան մէջ: Այս նպատակով հրահանգուած էր 15էն 35 տարեկան սպանուհիներ «ներածել» Ռեկրայիային, եւ Սիւ Մոլիս Կաթիլի, մասնաւորապէս խարտիւհներ եւ կապտաւոճի, որպէսզի Գերմանիան չմտնէ: — Յետոյ լուծեցան Հիթլէրական երիտասարդութեան առաջնորդին Պալուսը Ֆոն Շերպիի դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Ամերիկեան դատախազը կարգաւոր ամբաստանեալին մէջ ճառը որ արտասանուած է Վիլհէլմի մէջ, 1942ին եւ ուր կ'ըսէր. — «Ամէն Հրեայ որ աղկեցուցին մը կը գործէ եւրոպայի մէջ, վտանգ մըն է Եւրոպայի մշակութիւն համար»: — Այդմէ կարելի եկած է Ծրանայի դատախազին ամբաստանութեանց: Գլխաւոր ամբաստանողն է Պ. Մանթոն, դատական նախորդ նախարարը:

ՊրիիՍէլի խորհրդային ղեկավարը բողոքող էր մը ուղղելով Պիլիի կատակարարութեան, կը դանդաղէր թէ չի վերադարձնէր խորհրդային քաղաքացիները, հակառակ իր յանձնառութեանց: Բողոքողները կ'ըսէ թէ այս քաղաքացիները բուն տարագրուած էին Գերմանիայէն կողմէ: Պիլի Կատակարարութեան ճառը: «Այժմ Պիլիի դատական նախարարը կը մերժէ վերադարձնել այս բանակները որոնք կը գործածուին ածխահանքերու մէջ, իբրեւ ոճրագործներ: Ոստիկանութիւնը կը հաւանքէ խորհրդային հպատակները եւ բանտ կատարելով, իբրեւ թէ ոճրագործներ ըլլային»: «ՌիիՍէլիՍէ մէջ աւելի ազատութիւն կը տրիւր քան թուրքերու մէջ», յայտարարեցին վարչապետը եւ արտաքին նախարարը: Այս առթիւ ծանուցին թէ Անգլիայի կատակարարութիւնը զիջահանալով ընդհանրապէս թերթերու խմբագրատուններուն դէմ սարքուած աւարտութեան, որ լուծած է հպատակութեան զրկել իրեն թշնամի հրապարակաւորները: «Ո՞ր Ռուսներ, ոչ ալ Պուլկարիս դիմած են այս Հիթլէրական մեթոտներուն»:

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԿԱՐՏՏԵԱԼԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԷՆՏԻՔԻՆ — Նկատի առնելով Յունաստանի մեր հայրենակիցներուն թշուառութիւնը, Կարտա խաչի սանուհիներու Դեկտեմբեր 15ի արբանձ պարահանդէսէն ամօրհնագէտ վերջ կապուող հաշն ալ իր կարգին կազմակերպած էր ներկայացում մը:

Դեկտեմբեր 29ին, հակառակ տեղող սաստիկ ցուրտին, կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեամբ ներկայացուեցաւ, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Յ. Յովսէփեանի «Տայի Կարտալետ» կամ Ամերիկահայ փեսացուն» խիստ ծիծաղալար զանաւարտ: Դերակատարները առանց բացառութեան յաջող էին: Հանդիսականները մեկնեցան զոհ տալու որութեամբ: — Ծախ:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՆՈՒՐՈՒՄՈՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵՏԻ ՄԵԱԿՈՑԹԻՒՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, 19 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթէ ալ ժեզկրաֆիի արահին մէջ (184 Պուլկառ Սէն ժեզկէն), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գործընտել Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ մշակութիւնի նուիրուած: Պիտի նախադահէ Պ. Ա. Զօպանեան: Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարգարեան, Պ. Ս. Բարեան եւ Պ. Զ. Զարգարեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը եւ մշակութիւնը ընդհանրապէս: Պիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տալալեան եւ Պ. Հ. Տալալեան: Պիտի երգեն Օր. Ի. Պուլկալեան, Օր. Լ. Գորդիկեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան: Մուտքը՝ ազատ է: Մասնակցութեան մասնակցութիւն:

ՅՈՒՆԱՀԱՅՏՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — Հ. Ֆ. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐԱՍԷՈՒ — Գամփաներ Ֆրէզի դպրոցական հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը 2ին Ս. Կարապետ մատարն մէջ: Պիտի քանախօսէ Պատուելի Մարկոս Վէրիլեան: Արտասանութիւն, մեկնող, խմբերգ, հայկական նարեր փոքրիկ դպրոցականներու կողմէ:

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթոնի Մարգարէ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՈՉ ՏԻՐՈՆԻՆԵՐՈՒՆ — Ամերիկայէն եկած կարեւոր նամակներ մը առիթով, կը խնդրուի Տարոն Տուրուբանցիի բոլոր մեր հայրենակիցներին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսին, հաւաքուի 116 Ave. d'Italie, մէջքը Թուրքիա: (Տ. Տ. Գալիլիի վարչութիւն):

ՊՐՈՒՍՏԵՆԻ եւ շրջանի հայրենակիցներու խորհրդակցական ժողովը՝ այս կիրակի, կէս օրէ կիջլ ժամը 3ին Պ. Ք. Զարուհիեանի մօտ, 92, Bd. Sebastopol: Օրակարգ՝ ընթերցում Ամերիկայէն Հայր. Միութեան եկած նամակի մը եւ յանձնախումբի մը ընտրութիւն:

ՄԱՐԱՍԷՈՒՆ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միլտիլեան ուղարկութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց արջկան:

ԽՆՁՈՑԳ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Վարանի Կապուող խաչի ամսանախնդին կողմէ տարւ շաբաթ, 19 Յունուար, իրիկուն ժամը 8ին 11 ave. Gambetta: Զեկից, երգ, պար, արտասանութիւն, անակնկալներ: Սրահին շնորհիւ շնորհակալութիւն: Մուտքը ազատ է:

ԱՐԵՎԵԼԱՆԻ ՄԵՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպութեամբ ՊՈԼՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄԻՆԻՍ Ֆալկա Ֆալկա 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métró Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (Լուիսի), Յովհաննէս (ճէմէնէ), Պօղոս (ճանոն), Բարունակ (ուս), Ալֆոնս (ուս) եւ երգիչ Արթուր: Անակնկալներ, խնամուած յայտաւոր, ճոյս ոյրիք: Տոմար 150, 100 եւ պատուոյ ամսանք: Դիմիլ Գօփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կ'ընէ: Պանթօ Քաշանի մէջ տոմարը կը ծախուի երգիչ Արթուրի մօտ:

«ՆԱՄՈՒՍ» ԵՐ ՄԱՐԱՍԷՈՒՆ ՄԵՋ

ՄԱՐԱՍԷՈՒ — Հ. Յ. Դ. «Շանթ» Քատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան եմբակու միտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարահիլի Շըլ. Կոմիտէի կը ներկայացնէ Շիլլանդալի «ՆԱՄՈՒՍ»-ը, Յունուար 21ին, կրկուարթի իրիկուն ժամը 8.30ին Պոմոն, Սինէմա «Ճարգէտ» արահին մէջ: Երգ, պար, ճաշ, եւ կայիլ հարսանիք:

Դեմիլի փաթեթ մը ծախու է այրերու թէ կ'ընեն Համար չարի լրտ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործեն իրաւունքով: Զէք փոստի հաշուարկ: Դիմել «Յաւանք» վարչութեան, Յ. Բոկորեան մակագրութեամբ:

ՎԱՅՐԱԳ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Լիմոն (Յաւաք) — Բնիկ Հաճընցի Պ. Սարգիս Զօպանիկեան (Զօպանեան) որ կը զրազէր զօրքի պոստաւորով եւ նորագութեամբ, կրկուարթի առաւ սպաննուած դառնուեցաւ իր բնակարանին մէջ: Տեղական թերթերը լայն տեղ կուտան ահիւրին, առանց պարզելու սպանութեան շարժառիթները:

Տարաբախ Սարգիսը ուրբաթ օրուան տոմար մը առած էր Ռուսի համար:

Սպանութիւնը կատարուած է Ռեբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին կամ 4ին: Ռուսիականական ջընդուութիւնէ կ'ընեայ որ պաշարած է հակառակորդներուն դէմ, որովհետեւ հազուադէպ ամբողջութեամբ պատուած էին եւ կարասիները իբրար խառնուած: Հատ զրացիներու վկայութեան սպանութեան պահուն կ'ընէ ծայր մը լուծած է: Սարգիսի հակառակորդները զոհին զուլիսը երկաթով ջախջախել վերջ, զայն զօրքի մը մէջ կը փակեին, ու վիզն ալ խեղդամահ ընելու օրոքուն կը ջաշեն, ժամացոյցը, մատանին, դրամը եւայլն ամբողջութեամբ կ'առնեն, ու պարապ ջախկը կը ձգեն սենեակին մէջ:

Պ. Սարգիս Հաճընի մեծ դերասանին մը դաւան էր: 1915ի արահիւրեքին ինք եւ՝ եղբայրը ուղ մնացեր էին: Մղբայրը կը գտնուի Յունաստան: Այս պատերազմի փոթորիկէն ի վեր լուր չունէր, եւ երբեմն կը մտածէր Յունաստան երթալ, եղբայրը փնտրելու համար: Եղած է նաեւ Հաճըն թրքական զորահին դէմ պաշտպանող ռազմիկներէն մը: Յաճան կը յիշէր այդ օրերը եւ դանաղան դրասաններ կը պատմէր: Թրքահայաստանի խնդրով շատ էր խանդավառուած եւ մօտ ատենէն լուրսը Հայաստան պիտի երթանք, կ'ըսէր: Մ. Տ. Պ.

ՄԵՐ ԺԻՎԻՆԵՐԸ

ՊՈՒՏՈՒ — Դեկտեմբեր 31ին կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին տեղի ունեցաւ մեր «Ժիվինեք» Կաղանդի հանդէսը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ա. Մ. Միլեդեանի, որ հինգ տարի Գերմանիոյ մէջ դերի մնալէ վերջ վերահաստատուած է իր պաշտօնին մէջ:

Հանդէսին բարոյական արդիւնքը շատ տալուորի էր: Մեր «Ժիվինեք» արտասանեցին, երգեցին սահուն եւ յստակ կերպով, մեր մայրենի քաղցր լեզուով: Զարմանքով մտիկ ըրինք անոնց ճշտութեան եւ արտասանութիւնները, որոնք իրենց յուսալքութեան տալացոյցներն էին:

Այդ փոքրիկները երկար ատեն զրկուած էին իրենց մայրենի բարբառէն եւ հիմա վերագտնուել իրենց ուսուցիչը, իբրեւ երախտադրութեան ղեկեցիկ կաղանդէք մը նուիրեցին:

Կանաչ հպարտանալ մեր «Ժիվինեք»-ը, որովհետեւ անոնք յաջող արդիւնքի մը հասած են, կարճ ժամանակէն: Հանդէսին նիւթական հասոյթին ալ զոհացուցիչ էր: — Աստղիկ

ԼԱ ՄԱՌԹԱՅԻՆ նամակ մը, ստորագրուած հինգ հայրենակիցներու կողմէ, ցաւով կը պատմէ թէ Պոլսին Տիկին Արաբեան (ծնած 1879ին), որ անձնուիրաբար հայերէնի դասեր կուտար նոր սերունդին, յանկարծամահ եղած է, իբրեւ հետեւանք իրեն դէմ սարքուած խաղերու: Տիկինը, որ ունէր կազմակերպութեան չէր պատկաներ եւ մերժած էր զործիք դառնալ, դպրոցական հանգէս մը կը սարքէ Յունուար 11ին: Բոլոր տոմարներ ծախուած էին: Աղբ. ձախտի եւ Կարմիր խաչի անդամները յունուար 7ին կը սկսին դպրոցէն քաշել իրենց դաւակնները: Տիկինը խորապէս յուզուած, յանկարծամահ կ'ըլլայ յունուար 9ին: Խումբ մը հայրենակիցները քանի մը հազար ֆրանք հանգանակելով, կը թաղեն դժբախտ ուսուցչուհին որուն դաղաւորի կը հետեւէին բազմաթիւ աղակիցներ եւ դպրոցին աշակերտները:

ՎԱՐԴԱՆԱՅ

Միլիտարիքի շքեղ արահի մէջ Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութեան խորհրդի Փափագեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ բեմական լաւագոյն ուսուորուն եւ Պ. Գ. Զուլեանի (Լիմոն Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի:

ԲԱՆՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՌԻԿՈՆԵԱՆ (Մմարտ Բիւրոյի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմարու համար դիմել Հ. Մամուլէ գրատունը եւ ԺօՓօ Յէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

ՓԱՐԻՉԱՀԱՅ ԱՂԳ. ԹԱՏԵՐԱՆՈՒՄԻ

20 Յունուար, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին, Մարսիլի Պէոլաթի Բանաւարարին մէջ, 28bis rue St. Dominique, métró: Invalides:

Կը ներկայացուի Շիլլանդալի «ՆԱՄՈՒՍ» (4 արար), բեմադրութեան Տիկին Ամմա Բուլդա-Եմին: Հարսանիքի տեսարանին սիրայօթար կը մասնակցին Տիկ. Խոնդկարեան, Օր. Պօղոսեան եւ Բարոս Գարեգին: Տոմարու դիմեք 200, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

ՀԱՐԱՏԻՉ

HARATCH

- Fondé 1925 -

R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesse — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱՃԱՆԳԻՆ. — Sup. 750, Ճամ. 400, Յամ. 200 Գրանց

Dimanche 20 Janvier 1946 Կիրակի 20 Յանվար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4514-Նոր շրջան քի. 243

Խմբագիր՝ Ծ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Գին՝ 3 Ժ.

ՄԻՐ ԽՕՍԳՐ

ՆՈՐ ՏԱՐԱՌԱՆ՝ ԳԻՇԵՐ

ՄԻՇՏ ՄՈՒԹԻՆ ՄԷՉ

Նոր տոնացանգ Աթլինքի «Ազատ Օր»-ին Դեկտ. 16-ի բացառիկ թիվը, որ նուիրուած է եղբարական տարեդարձի մը. — վեց զոհերու յիշատակին:

Անգամ մը եւս թող իմանան այս բախտաւոր դադուքին ընթերցողները. —

1944 Դեկտ. 11-ին, քանի մը հայանուն հրէշներ եւ Յոյներ գիշերանց ոստիկանատուն հրաւիրելով ընկեր Միւրամ Գալապանը, Կինը՝ Տիկին Արշալույս (Օնյաշեան), քանամեայ դուստր՝ Սերգո եւ ուսուցիչ՝ Բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանը չարաշար կը պահանջէին եւ դիակները կը թաղեն փոքի մը մէջ:

Աւելի անդին, Տրամայի մէջ, Պուլկարներու հեռացումէ վերջ, դարձեալ հայանուն թշուառական մը եւ ուրիշներու մատուցած հարգանքները, Կը գնդակահարուի ԹԺ. Յովի. Աշղբեան (Պոյնեհի):

— « Իր քանիները յափշտակած են նաեւ անոր անբաղ ինչքը, կիսամերկ եւ անպաշտակ վիճակի մը մատնելով իր նոյն ձգած անցեցույթ այրին եւ երեք որդիները, որոնք բապիկ հազիւ կ'ապաստանին Սելանիկ, Բուլկից մեր ընկերներու խմամբով կը փոխադրուին Աթլինք: »

1944 Մարտ 30-ին քանակուած տարեկան երկու տասնորդ մը, Կարապի Գալապանեան, Նոյնպէս կ'իջնայ եղբարայրական դեռահիներու տարափին տակ:

— « Երգիչ խմբի փորձէն վերջ, երբ կը հարկադրուի խմբի մը աղջիկներ նեւ իգմիներ, իրենց տուները առաջնորդելու, յանկարծ իրենց կ'ընկերայնայ նաեւ Հայ մը, որ Նուրի մը հետ, միասին բարեկամութեան դիմակին տակ, կը հետամնէր գոթը, որաւ վերադարձի պահուն է որ կը պատահի անխուսափելի... մուրձի մէջ: »

Եւ դեռ ուրիշներ, որոնք մասին լուր չունինք:

Անշուշտ կ'իմանանք, որ մը:

Ձեռք ունէր խտացնել գոյները Դեպքերու չոր ու ցամաք արձանագրութիւնը շատ անկի խօսուն է, քան որ եւս սրտակեղծ նկարագրութիւն:

Գլխաւոր զոհը, անմահ Միհրանը, Ժողովուրդի գաւակ, ամբողջ երիտասարդութիւնը նուիրած ազատագրական շարժումին:

Կինը, Արշալույս Օնյաշեան, ամուսինը կորսնցուցած իգմի ջարդին մէջ, գիրկը երկու երեքայն շուշնք կ'անէ Աթլինք: Եւ անոնց ապագան կը պատրաստէ կար կարելով քանի մը տարածական եւ քուրջներ կազմուած հիւզակի մը մէջ: Տղան, Սերգո, հազիւ ծաղկած:

Միւսը, Մանուկ, բեկոր մը Տիգրանակերտի ջարդին: Տուն - տեղ կազմած՝ ճակտի քրտինքով: Սերունդը կը իրար:

Հիշողորդը, ԹԺ. Աշղբեան, համեստ մտաւորական մը, անմուտք սպասարկու գիտութեան:

Եւ վեցերորդը, դարձեալ երիտասարդ մը Գոյնիայն, «որուն հոգին կը խալտար ամէն անգամ երբ երէն ու բեմը կը կանչէին զինքը»:

Վեցն ալ Դանիակեան: Վեցն ալ կենդանի դործ կամ ծաղկաւետ խոտում:

Որով տաճկած հոգին ցնծաց, ի տես անոնց խոսքերով, թրջալարի սպանութեան:

Ո՞ր հրէշները գինարուց քաղցին եւ պարպաբեցին անոնց յոշոտուած դիակներուն վրայ:

Մանաւանդ անմեղ կնոջ մը եւ հազիւ դարունը ողջունած երկու երիտասարդներու ջարդուիչութիւնը ոսկորներուն առջեւ...:

Եթէ բախտաւոր կոչեցինք մեր զադուքը, ապա չի նշանակեր թէ մենք ալ չունեցանք նոյնքան անմեղ զոհեր, 1944 օգոստոսի փոթորկալ օրերուն:

Ո՞ր ազանեղ զարմեալ Հայկունջ Սարսափներէն փրկուած որ մը, — Լեւոն Գեղումի (Դանիակեան): Ինչո՞ւ է կամ տարեց հարիւրասէր մը, Սարգիս Արմաղանեան (Հնչակեան): Ինչո՞ւ է: Եւ դեռ ուրիշներ:

Ո՞ր են Պուլկարիոյ եւ Ռուսմանիոյ անթիւ կալանաւորները, — մենք մասով մտքի մշակներ: Բոլորն ալ հրաշքով փրկուած թրջական Արհաւիրքէն:

«Պատահմունք»: Պատերազմի անցուղա՞րձ:

Երանի՞ Զոգիով աղքատներուն:

Եթէ հայրենասիրութեան կայծ մը, պոռտ մը խիղճ մնացած ըլլաւ այս եղբարայրասպանութեանց հեղինակներուն եւ մեղաւորներուն վրայ, իրենց արեւը պիտի սառէր, եւ իրենց գաւազիք ձեռքերը պիտի գոսանային: Մանաւանդ յիշելով երէկի Ծ.

Զօրանց՝ երկայնքն ի վեր տուայն օրումն. չձիւնեց՝ գիշերումն քաւ հոգւոյն վրումն... եւ առանցումն սա բազմին տանիքներում, երբեք ի վար չընկաւեցա՞ն շուշաններն փերքեր փըխումն... եւ փետուրներն խոյ մայրումն ֆախիմներում ճգնիմ ֆախիմ, ծարաւն իրենց չըփշրեցին... Ցայգը ցնցեց՝ այնքան անշարժ ու մեղակամ, որ տնայնակին երթնումներէն արտօսարածին՝ երկիւղեցա՞ն աղօթքներում աստղերը սիւն... Յանկարծ ահայն, սարսուռ մ'անցաւ...

Անհատազայր ամտամեքում անտերմ հսկող, ծառերը ծեր անցեալներում, ծառերը մերկ, մո'ր օրերում ծառերն անող, ծառերը ինչ եւ յուշերում ծառերն հանգող, յանձն՝ ցամաք տալիքներում աշունացած՝ կարօտին հո'ւր կատարներում եւ դաշտերում շուրջը քօշնող քալիքներում... յանձն՝ անշուշտ արիւններում ամալացած եւ շափիւղայ լճակներում ցոլէին ծիրաղ նարիկներում... յանձն՝ քաւումն անլուսներում երգը ստացած եւ շաղկերում շուրջէն շիջող փայրակներում, քաւումներում գիրկը քաղումն քմրիքներում... եւ շաղկերում մաղաքարաշաղ ծանակներում՝ ծառերն հսկող, ծառերն անյաղք, կէս գիշերին ուրիշ կայծ՝ երգը հիւսեցին...

Անտամներում մաներն անխախտ, աշխարհիքն շուրջ ուրիշ կայծ՝ երգը հոծեցին... ո'հ, երգ մը հիւն, երգ մը մըմունջ... ո'հ, երգ մը մո'ր՝ աշխարհիքն շուրջ՝ երգ մը քաւում, երգ մը անմարդ...

Մի'րտ իմ, սի'րտ իմ, սի'րտ իմ խելո'ն, գիշերումն մէջմ այս անդադար՝ ուր քաղցաններ կը մըսին յաճ, ինչո'ւ այդպէս՝ դուք տեսանա'ր Բուրի մը պէս ուրիշ կայծ...

Մի'րտ իմ, սի'րտ իմ, սի'րտ իմ խելո'ն, Գիշերումն մէջմ այս ազգարար՝ ուր քաղցաններ կը մըսին յաճ, ինչո'ւ այդպէս՝ աստղայնա՞ր տեսողի մը պէս երկիւղեցա'ր...

Այս նոր տարաւն, ո'չ... չձիւնեց՝ երբեք ի վար չընկաւեցա՞ն շուշաններն փերքեր փըխումն... եւ փետուրներն խոյ մայրումն ֆախիմներում ճգնիմ ֆախիմ, ծարաւն իրենց չըփշրեցին...

ՀՈՒՐԻ ԻԹԷՔԵՆԸ
Պրիւսէլ, 1 Յունուար 1946

ՄԻՍԱԿԻԱՆ ԱՆԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՂԸ

ԱՆԳԼԻՈՑ ՏԵՍԱԿԵՏԻ

Պ. Պէվին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր կարգին ճառ մը խօսելով, պարզեց կառավարութեան տեսակէտը՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մասին: Այժմ կարգը եկած է խորհրդային զինուոր պատուիրակին, Պ. Վիլքինսկիին, որուն յայտարարութիւնը կը պատճառէ Լոնտոնի մէջ: Իր տեղը խօսեցաւ երկրորդ պատուիրակը, Պ. Կրոմբը:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ հաստատ հաստատ յայտնեց նոր կազմակերպութեան մասին, հաստատելով թէ բրիտ. կալուածեցեան զորք պետութիւնները պիտի դորձակցին սերտօրէն: «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ամէնէն կարեւոր դորձերէն մէկը պիտի ըլլայ ապահովութիւնը, որպէսզի ոեւէ նախարարական աշխատանք չկարենայ պատերազմ սարքել: Բայց բաւական չէ միտնալ ապահովութեան կազմակերպութեան: Մենք պէտք է ի վիճակի ըլլանք դորձադիւր իւրաքանչիւր որոշում: Ուրեմն իւրաքանչիւր անգամ պէտք է պատասխանատուութեան ստանձնէ անհրաժեշտ ուժերը, զուտները եւ միջերը տրամադրէ, արագօրէն դորձադիւր համար իր որոշումները նախապարձակման դէմ: Այս է պատճառը որ բրիտանական կառավարութիւնը կ'ողջունէ սպալակոյտի մը կողմութիւնը հոգանաւորութեան Կազմակերպութեան խորհուրդին: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նպատակը չէ նեղ ազգայնական պատերազմ սարքել, այլ պաշտպանել աշխարհի խաղաղութիւնը: Մենք կ'ողջունենք նաեւ Հիւլէական Յանձնաժողովի մը գաղափարը, հակողութեան տակ անհրաժեշտ համար գիտական դիտելով: Գիտունը մարդկութեան մենք բարեկարգ մըն է: Այս բոլոր գիտելիքները մենք հնարաւորութիւններ կը ներկայացնեն մարդկութեան բարիքին եւ կենսի մասին բարձր մակարդակի մը համար: Բայց, դժբախտաբար այդ գիտելիքները քան դժուար կարողութիւն ալ կը ներկայացնեն: Հետեւաբար անհրաժեշտ է հակողութիւնը, Պ. Պէվին յետոյ պարզեց ուրիշ դժուարութիւններ, — տեսնական եւ ընկերային անկարողութիւն, հում նիւթերու անհասարակ բաշխում: «Մինչ Ապահովութեան խորհուրդը պիտի զբաղի պաշտպանութեան կենսական խնդիրներով, ճանտեական եւ Ընկերային խորհուրդը պիտի վարէ մենք պայքարը ազգայնականութեան, թշուառութեան եւ հիւանդութեան դէմ որոնք անէ՞ք մը դարձած են մարդկութեան զլխուն, երկար տանէն ի վեր»: Այստեղ նախարարը թելադրեց լայնօրէն օգտուիլ Աշխարհային միջազգային զբաղեցնական, իրեն զօրաւոր ազգայն մը: Յետոյ յայտարարեց.

— «Մենք ընդունեմք ենք այն տեսակէտը թէ նախապարձակ պատերազմը ոճիք մըն է եւ ան որ կը սկսի զայն պէտք է վճարէ դիմ: Ասոր համար էր որ հաստատուեցաւ Պատերազմի Ոճիքներու Ատենան: Հետեւաբար նախապարձակ աշխատանք կընար փառք եւ իր յիշատակին նուիրուած արմատները սպասել: Այսուհետեւ անոր կը սպասեն կառավարներ եւ դաժնիք խնդրկապը: Անշուշտ չենք կրնար աշխարհը փոխել մէկ վայրկեանէն. բայց ընդհ. ժողովը պիտի պատրաստէ դիտելով: Վերջին 30 տարիներու ընթացքին բրիտանական հասարակապետութեան ժողովուրդները պատերազմի բռնած են իւրաքանչիւր երեք օրէն մէկը: Ինչ նպատակով: Իրենց սեփական լաճո՞ւն համար: Ո՞չ: Իրենց հողերը ընդարձակելու համար: Ո՞չ: Այլ պարզապէս պարտութեան մատենելու համար անոնք որ կ'ուզին կործանել ազատութիւնը եւ մարդուն հոգին լուծել վնասակար դրութեան մը: »

Պ. Պէվին այս առթիւ յայտարարեց թէ բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստ է Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան յանձնելու Ափրիկէի դեմքին դաղդաղութիւնը, — Թանկանիլա, Բանդուլա եւ Թոհո, որոնց հողատարութիւնը Անգլիոյ յանձնուած էր 1919-ին ի վեր: Գալով Պաղեստինի, կը սպասեն անդլիւստիկական քննիչ յանձնաժողովին եղբարայրութեանց. իսկ Անգլոյրդանանը պիտի դառնայ անկախ պետութիւն: Նախարարը խօսեցաւ իրանեան հարցի մասին, թեւեւ սպասելով Պ. Վիլքինսկիի ժամանումին:

ՅՄԱՆԱՅԻ ՊԱՆԱՆՑՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՆ

Մահմադիր Ժողովին մէջ քաջուած վիճաւորութիւնը վերջացաւ արտաքին նախարար Պ. Պիտոյի զեկեցումով, որ զնահատուեցաւ ջերմապէս: Կամփոփեց հիմնական մասերը.

— «Պատճառ չկայ թէ ինչո՞ւ Գերմանիոյ մարմնի վրայ արեւելի մէջ կատարուած անգամատուները իրեն տրիպար պիտի չհառաչեն արեւմտեան համար: Ձեռն հանալար թէ ինչո՞ւ մեր ուս եւ լեզ զայնակներուն դատած լուծումը չի կրնար օգտակար ըլլալ մեզի: Մենք չենք ուզեր միակողմանի դիմել մը բռնել: Կարգ մը միջոցներ պէտք է ձեռք անուսնալ արեւմտեան մէջ: Մենք մասնութիւններ կրնան ճշգրտել միջազգային խօս

ԱՌԵՏԻՄ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(Իր ծննդեան 80ամեակին առթիւ)

Մարտի 11-ի բարձունքը, Պաման արուարձանին դարպարխտ ապարտէզներէն մէկուն խորունկը տան մը մէջ, այս պահուս, ժամանակակից Հայ գրականութեան կայրին՝ Ա. Աւարտեան կ'ապրէ իր կեանքին ու թափանցանքը: (Ծնած է 1866 յունուար 3ին):

Միւս կողմէ, քանի մը շաբաթէն եւ 13 երկար տարիներ պիտի ըլլան, որ այս խօսքի եւ զրջի անբարդատելի վարպետը վերջնապէս լռած՝ մտեր է իր տկարութեան վերջին շրջանը, ու անշարժ, դաժմած անկողինին, անհարկ պարսպին, կամ աւելի ճիշդ նայուածքը կողաշմ ճանձի մը բոլորակներ, երախտի մը մտազարդութեամբ կը դիտէ՝ ու կործէ մեղի Համար, անբացատրելի ծայրեր կ'առնէ: Ձայներ՝ որոնք միայն իրեն Համար իմաստ մը կը ստանան: Ու այդպէս, հոգ, բացարձակ միակողմեան մը մէջ կը խօսի Համար, ինքնիրեն, միայն իր Հոգիին՝ իր ներաշխարհին հետ: Այդ ողորմելի ճանձը իրեն Համար իմակ ապրող կէտն է՝ որ իրեն փոքրուստ մը անհուն դիւրին մէջ զինքը տակաւին կը կապէ այս աշխարհին՝ ուրկէ ներս մտաւ լացով մը՝ եւ ուրկէ դուրս պիտի գայ «փոշմանած» ամէն առք ու վաճառքը):

Ինչքան ահաւոր է եւ անիմաստ կեանքին խաղը: Կը յիշեմ շատ տարիներ առաջ, կիրակի առաւոտ մը եւ Նորդիւնին հետ այցի իրենց խոսքի ժամանակ իր յարկաւորները: Ահարտեանի ոտքի էր, իսկ միւս կողմն ալ հիւանդ ընկողմանած՝ ուրիշ զաղափարական տխրանք մը, Մ. Վարսեղեանը: Ահարտեանի իրեն յատուկ, այո՛, միայն իրեն յատուկ զեղեցկահիւս պատկերներուն ու դարձեալ ընկողմից անհարկելով իր կեանքի աշխուհի, կ'ըսէր թէ պէտք էր անապարէր աւարտելու ինչ որ ծրագրէր կար իր մտքին մէջ, քանի մը Հատորներ եւս ու աղկէ վերջ Հայ դիւանագիտի նման երդիւք ծածկած, իր կեանքին ծնունդ պիտի տարէր...

Երբեմն ինչքան զուր են հոգիներուն այս շատ համեստ, շատ չնչին բաղձանքները: Փոխանակ իր երդիւք կարեւոր ծածկելու ահա միշտ արդահատելի այդ ճանձը որ պտոյտ կուտայ իր նայուածքներուն վերեւ:

Գիտեմ, դուռն է Ահարտեանին տանջալի այս յամեցումը, բայց ո՛վ դիտէ, թերեւս կեանքին տարբեր հեղեղներէն եւ տարբեր իմաստներէն մէկն ալ անփոփոխած է այսօրուան յատուկ իր այս քայքայուած դեղեցկութեան մէջ: Ան չ'ապէս դաղափարական սեղանով մը վերջին միացողներն է, վերջին սեղանացած խորհրդակցիչը: Երբ կործէ կը յամենայ Մարտի 11-ի բարձունքը՝ որդեգրէ քանի խորի մեր ոտքերը դէպի ճախախտուած, այնքան բարձրանալ մեր նայուածքները դէպի մաքուրը, դէպի իտէլականն ու Հայրենասիրտը:

Իր ամէնէն դեղեցկահիւս վէպին «Առուի խնայ»-ին մէջ կը նկարագրէ երկու սենեակներ, մէկուն մէջ նկարէ մըն է որ նստած կը սպասէ՝ որպէսզի վառի ջուր սենեակին լոյսը եւ բախալիկ ծակէն լոյսի նշոյլով իրեն երկարին իր դրացիներէն հասցալիներ ու քաղցրութիւնները: Գիտեմ իրաջ խաղացող լոյսի հետքն է կապը այդ զոյգ եակներուն:

Փոխարեքարար, մենք ալ աղղովին, ճիշդ տասնեակու տարիէ ի վեր է որ պոլտիկ ճեղքէ մը դէպի մեզ Հանսոյ Ահարտեանին կեանքը լոյսին տակնալի՝ հետեցանք իր ամէն մէկ Հայեցողի տասնամիլիոն, Հայք տալով մենք մեղի թէ պիտի խօսի՝ արդեօք մենք չ'երգութեանք, պիտի վերադառնանք՝ իր երբեմնի բացարձակ իմացականութեանը, պիտի ըլլա՞յ այն կախարդիչ հաշտաւորը, որուն նման, այո՛, գուցէ Հայ կեանքը այլեւս անգամ մըն ալ չ'կարենայ արտադրել: Ախո՛ւս, այս արքայութեան տակաւին մինչեւ քանի որ մտար անաշ մեղի յոյս կը ներշնչէին, բայց այսօր երբ Ահարտեան իր ութսունամեակն է թեւակոխեր, երբ հիւանդութիւնը օրէ օր իր դարձուցումը կը թափէ ենթակային վրայ, երբ... Բայց լաւ է ընդհատել այս խորհրդածութեանց կէտը: Այո՛, դժուար թէ այլեւս վերադառնայ մեր պերճապաշտ ոճին ստեղծիչը, թէեւ իր պաշտած Հայոց Աշխարհը այսօր ալ նոյնքան աշխուհիւմ եւ կարօցանք ալբերով իր ճամբուն, իր ճակատագրին եւ նայի:

Ուրեմն 1934 փետրուար 11-ին էր որ Մարտի 11-ի մէջ, երբ բաղձանքը ունկնդիրներու առկե խօսք կ'առնէր, իր ճառի կիսուն կաթմանահար կ'իյնար գետնին: Նախ քան իր Մարտի 11-ին ինչեւ, խառն մեն չէինք որ կը պաշարէինք զինքը, ու կը տեսնէինք թէ Ահարտեան վերստին խորատուգուած էր մեր մատենագիրներու մօտ: Կը կարդար Հասարակ Բնագիտութիւն, Եղիշէն, Մ. Պարսեղեան: Կը փախար վաճառ Մամիկոնեանի վրայ: Կը կրկնէր, կը դարձար անոր մէկ նախադասութիւնը թէ՛ իտէլայն էր եղած փոխանակ փափուկ ժախճի մը՝ ինչպէս գործի ընթացքին, իտէլայն մը ճամբուն վրայ: Անչացած եւ լեցուած այս ողեղէն յափտաւորութեամբ, ինչպէս Մարտի 11: Միացեալք բոլորը դիտէին: Նախ քան դիտին փոփոխը, իր արտասանած վերջին բառերն էին եղած «Հայոց Աշխարհը»...

ԴՆԵՆԱԿԱԳԱՆԻ ՏԵՍԻԼՆԵՐ

ՆՄԲ.— Նշխար մը պղծացեալ Միքիմ Գալաշեանը, որ 1944 Դեկտեմբեր 11ին խօսքով սպաննուեցաւ Արեւիկի մէջ, իր կնոջը՝ ընկերակի Արշալոյսի, գաւկիմ՝ Սերգայի եւ բաժնատնի՝ Սուրբ Մանուկ Մանուկեանի հետ: Տպւում է 1930 Նոյեմբեր 1ին, Արեւիկի Նոր Օրին մէջ, Հ. Գ. Դաշնակցութեան Բաղնիքային առթիւ:—

Երեք երիտասարդ, Գրիտափոր, Ջաւարեան, Ռոստոմ: Առանձին առանձին՝ երեք մէկէն՝ դեր-մարդ:

Մարդկութեան պատմութիւնը օտար աշխարհ սերտած են, մարդկութեան մեծագոյն Հանճարներ ու կրակ են առած: Ամբողջ աշխարհն է իրենց մտքի հորիզոնը: Տիեզերական մեծ վիշտը իւրօր ցուցած են: Երիտասարդական կրակով կ'ուզեն իրենց բաժինը բերել մեծ բողոքին ու մեծ կերտումին: Ո՛րքէն սկիզբ:

Արիւնի ճայնը, դարբնու աւանդութիւնը, բնութիւնը, սիրտը ցոյց կուտան ճամբան:

Մարդկային մեծ ողբերգութեան մէջ չկայ աւելի ահաւոր տեսարան քան Հայկականը, չկայ մեծագոյն տառապանք քան Հայունը: Համաշխարհային մեծ բողոքին մէջ չկայ այնքան արդար ու այնքան աղէկաբար ճիշդ որքան Հայունը:

Ու իրենք Հայ ծնած են...

Գրիտափոր, Ջաւարեան, Ռոստոմ, երբոր դուրսի մարդաշէնքն է:

Յատուկ միտք, անսասան կամք եւ անսահման նուիրերգութիւն:

Մարդկային էն դեղեցկի եւ ամէնէն վսեմ յատկութիւններ իրենցն են:

Ծարժումի մէջ դասաւորութիւն, տխրալիմ:

—

Ահարտեանի գրականութեան եկաւ իր շատ երիտասարդ տարիներ: Դասի տարեկան էր երբ «Մշակ»-ի մէջ 1887ին հրատարակեց Իզդիբի դասաւան իր առաջին թղթակցութիւնը: Յաջորդաբար ստաւ խթանայ դաղթակցներու կեանքին առնուած իր այնքան յուզիչ Պոետիկ կաթ, փշուրիւմ խաղ, փայլով վարդաւի եւային, եւային վերնադերբով արձակ էջերը: Ուրեմն իր աղքատագործութեան նիւթերն ու բառերն էին «Հայոց Աշխարհը»: Այս զոյգ որ բառերով սկսաւ եւ ատենցմով՝ այլ փակեց իր կեանքը ստեղծող խօսքին ծնածանր:

Իր ութսունամեակին նուիրուած միւս յօդուածն էր նախապէս լուրի վերջնութեան երկարակողմ ոչ իր Հարուստ գրականութիւնը, ոչ իր հմայիչ լեզուն եւ ոչ ալ իրեն, միայն իրեն յատուկ նիւթ մը ճոխացնելու արժանիները: Բաժնիական երեւակայութիւն իր պտոյտ կուտայ իր դրծերուն մէջ: Այս բոլոր պարզաբանէ՛ն՝ անշուշտ թէ յօդուածաշարքերու կը կարօտին: Մեր այսօրուան խորհրդածութեանց պոլտիկ շղթայ մըն է միայն:

Չաղէկ Յայրեան, Ա. Ահարտեանին նուիրած իր մէկ յօդուածին մէջ հետեւեալ միտքը կ'արտայայտէ թէ՛ Համբաներ կան որոնք հետեւէն մեն են. բայց երբ դրողին կը մօտենան, այդ Համար կ'իյնէ կէս առ կէս: Իսկ երբ Ահարտեանին կը մօտենան, այդ արժանիքը փոխանակ նուազեւ ընդհակառակն, ալ աւելի կը իտէլականացուի: Ասկաւ ճիշդ է: Ահարտեանին կ'ուտ ինչ որ կախարդական մարդ մը նստած էր ու ան չէր նմաներ մեր ոչ մէկ դրողին: Դաս էր որ անհատ մը մօտենար իրեն. եւ ան իր բառերուն երաժշտականութեամբ, նայուածքին ջերմութեամբ, յուզումին շեշտով, ինքնամոռացութեան հասնող Հայրենասիրութեամբ աշխուհի մը կը թրծէր, կը վարակէր իր իմացիչը, որ երկար ինքզինքը տարբեր, սուփորականէն դուրս էակ մը կը նկատէր: Տեսակ մը օրհնութիւն ինչպէս կը կարծէր իր վրայ, եւ այդ օրը ուրիշ մը հետ խօսելէ իսկ կը խուսափէր:

Ահա այսպէս էր Ահարտեանը: Եթէ պէտք կայ իրեն յատուկ ամական մը ճարել, պիտի ըսեմ թէ Մարդակերտ մըն էր ան: Այս տպագրութիւնը յատուկ չի դար իմ պաշտամբ բնագործութեան. երբեւոյթ ճակատակն էր: Կը յիշեմ Ահարտեանի յորեյանին օրը, ծերակուտական եւ անուանի Հանրային գործիչ Պ. Ժիւսեփէն Գոտարէ իր նախագահի պաշտօնով իր Սորպոնի մէջ յորեյանական հանդէսը բացաւ, կ'ըսէր — Աղղերու Դաշնակցութեան մէջ անհամբեր կը սպասէիք որ Պ. Ահարտեանը ըսէ բարձրանար, որպէսզի մեզ, օտարներն կախարդէր իր խօսքին եւ շարժումներուն հմայքովը:

Օտար ժողովուրդներ հիթէ Ահարտեաններով օժտուած ըլլալին, ասոնց իւրաքանչիւր կեանքի հանդերձանները տօնակատարութիւններով պիտի շաւարէին: Ախո՛ւս որ մեր նորահաս սերունդը չի ճանչնար անհատ Ահարտեանի մը ոչ ալ կրնայ Հայերէն կարդալ, հետեւաբար չի կրնար ըմբռնել իր արտասանութիւնը գործը, այլապէս, նկատել ասոնցով այս շեղութեան ներկայ ֆիզիքական վիճակը, իր կեանքի ութսունամեակի իրեն առիթ՝ կրնար փոխառնելով թնդանքն Հայկական կեանքը:

ՀՐ. ԲԱԼԱՌԵԱՆ

Բարիին ու դեղեցկիին Համար նուիրաբերում՝ ճշտում կատարելութեան:

Ջարին ու բունութեան դէմ անողոք:

Աղին ընկերով Համար անսահման դուրսուրանք: Վատին ու դաւադիրին դէմ վրէժխնդիր:

Պայքար տղիտութեան դէմ:

Մէր ու դուրսուրանք լոյսի շողի մը Համար: Այս է իրենց շաղախը:

Ու իրենք Հայ են, ու Հայը կը տառապի, կը շարժարուի, կը կեղեցուի: Հայը կամէ զուրկ է, կարգապահութիւն չունի, եւ շատոնց է որ լոյսի շողերը Հայ աշխարհէն ներս չեն թափանցեր... Ինչպէս Համարձակեցան ստղութեան, թըշուառութեան ու տղիտութեան ծալքազոյն աստիճանին մէջ դռնուղը այս ժողովուրդի ազատագրումը երազել...

Ինչպէ՛ս երազեցին ու ծրագրեցին:

Պատգամ իտէլայն — ազգային անհատական անկախութիւն եւ ընկերային հասարակութիւն:

Գրիտափոր, Ջաւարեան, Ռոստոմ — մեծ խորհուրդ:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն — մեծ խորհուրդի դեղեցիկ կաղապար, կամքի, կարգապահութեան ու նուիրաբերումի անխորտակելիութեան:

Անմահ սերմնացաններ, որոնք մասնիկ առ մասնիկ, գիշեր ու ցորեկ իրենց ուղեղը ցանկցին Հայաշխարհի խաւարին մէջ: Տարիներ շարունակ, կաթիլ առ կաթիլ, իրենց արինովը ուժանցուցին աղատութեան եւ Հասարակութեան մեծ ցանքը: Անողոք են անխնայ՝ իրենք իրենց Համար, ոտին ամէն ինչ, — ընտանիք, Հարստութիւն եւ փառք: Ոչինչ պահանջին իրենց Համար:

Մէկը առիծի իր վահապան ոտովին մէջ ինկաւ, երկուքը անսահման նուիրաբերումէն սպառեցան:

Աստուածային կրակ ու եթերային հոգի՝ մարմնեղէն անթները չ'ըմբացան իրենց, չ'ըրցան պարիսկել գիրենք:

Եւ եղեւ լոյս:

Մուկապային Կովկաս, Սասունէն Պոլսի, Տրապիզոնէն Պալքան, Ժընեւէն Ամերիկա, կաթիլ առ կաթիլ, երակ երակ պտուտ եկաւ հրեղէն արիւնը անմահներուն...

Դաշնակցութիւն՝ միտքի փարոս դիւթական — «Դրօշակ» (Ժընեւ), «Երազիկ» (Ֆիլիպէ), «Յաւուա» (Թիֆլիս եւ Կարս), «Աշխարհագր» (Պոլս), «Երկրաշունչ» Առաւուտ, «Մարտիկ»:

Դաշնակցութիւն՝ ասպետական հոգի ու բազուկի բոցալաւ թուրը — Կուկուսեան, Մերոյ Արիւն, Պան, Մուրադ, Պէլոս, Դոման, Հրայր, Պետո, Գեորգ Զաւիթ, Կարապետ, Գորգէն, Երիտասարդ, Վազգէն, Մանուէլեան, Անդրանիկ, անհամար շարքեր ցեղին հերոսներուն...

Դաշնակցութիւն՝ անձայրաժիր ճեմարան առաջնորդ — Արամ, Ակնուն, Պաժակ, Ծահրիկեան, Արմէն Գարո, Վառսեան, Թովհան, Իլիան, Հրայր, Ծահրապ:

Դաշնակցութիւն՝ սրբալայր արուեստի քուրճիկ — Սիմանթո, Ջարդարեան, Վարդուհան, Բարսեղեան...

Դաշնակցութիւն՝ արարիչ տիտանեան ոտովին — Կովկաս, Վաստուրուկան, Մասուն, Պանք Օթման, Պանասոր, Երազ...

Դաշնակցութիւն՝ լրտման հասած արարիչ ու աւետարան մեծ արշալոյսին — Մայիս 28 — Միացեալ եւ Սեկալ Հայաստան, Սարաւարապետ, Հարազատիւն...

Մովէ ծով մէ՛կ լեզու — Հայ լեզուն:

Մովէ ծով մէ՛կ աղբ — Հայ աղբ...

Դաշնակցութիւն՝ դառաղեղի մէջ սանձուած առիծ — քաղաքական հակամարտ շահերու տուն, հիւսիսային եւ Հարուսային խորշակ մեր անբախտ երկրին վերեւէն...

Դաշնակցութիւն՝ անպարտելի կամք Հայոց ժողովուրդի, անսասան փոխալ տարիք ուղղող՝ գի — Հայ մտքի դասաւորում, ուժերու խառնուցում, հասնող սերունդի դաստիարակութիւն — մտքի ու մարմնի պահպանում՝ արագան Երազորհին ներքեւ, Հայ Դատի քաղաքական հետապնդում, ազգային ու ընկերային յեղափոխական լիզի զարգացում, յեղափոխական դրօշ, Պարսկաստանէն Սուրբ, Յունաստանէն Պարսկաստանէն Ամերիկա...

Դաշնակցութիւն՝ երէկի անմահական Պանքէն, Հայ մտքի, անհատական ու բազուկի, ազդող լիզը ներկայի, անչէջ ճրագը ցեղին: Վաղորդ յոյսը — Հայրենիքն ազատ ու մարդը հաւասար:

Բարձրագոյն իտէլայն՝ մարդկութեան եւ աղբին մեր հոգիներուն մէջ ու մեր կամքն վե՛ր...

Քառասուն անգամ քառասուն տարիներ, եթէ պէտք ըլլայ, դուռն պիտի մնաս, դուռն պէտք է մնաս, մինչեւ որ կենայ եւ աղբը՝ անկախ եւ մարդը հաւասար:

Դաշնակցութիւն՝ խորհուրդ սքանչելի, ահա օրէ դիւթական:

ՄԻԼՐԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳՈՒՏ Կ Մ ԾԻԾԱՂ

Ազգիկն բարիքին հաւմար...

Դրացի խառնութեան մանչուկէն լսած ըլլալով թէ՛ լրագիրը ազգի մը լուսատու լսողներն է, թէ՛ անոր միջոցով միայն կը յառաջդիմեն ժողովուրդները, կը հասկնան իրար եւ աշխարհքին բաները կ'իմանան, գիշերը մուկներէն ջուրնը փախցնողը թերթ հրատարակելու ծրագիր կ'որոշայ... Աշխարհի չորս ծայրերէն, ամէն օր նոր հայ թերթ մը, իր թանկերը բացած՝ կուգայ կը թափ հայ ժողովուրդի գլխուն վրայ: Երջանիկ ժողովուրդ...

— Որքան ըսելիքներ կան Հայոց ազգին: Ծրագիրներ՝ որ մենք աշխարհ ոչ ոք մտածած է: Ինչո՞ք հայ ժողովուրդը, բարիքին ճգնաժամ՝ կ'իթալանդուի: Պէտք է սթափեցնել զինքը՝ քանի ուշ է: Թերթ մը, այո՛ր թերթ մը պէտք է հրատարակել: Հայուն միակ փրկութիւնը անոր մէջն է: — Հայ դրականութիւնն ու դեղաբուսական շինքն ու վրայ են: Ներկայ դրողները հայերէն չեն գիտեր: Պէտք է բարձրացնել ու յղել այն ոճն ու կողմը: Նոր եւ հիմնական փոփոխութեան ենթարկել զայն: Հայ դրականութիւնը պէտք է մաքրագործել մակաբոյժներէն եւ բանագործներէն: Թերթ մը, քանի ուշ է...

— Ի՞նչ դժբախտութիւն է, անկար թերթի մը պակասը ազգի մը մէջ: Հրատարակի վրայ դրական ունեցողները բոլորն ալ կողմնակցական են: Կարեւոր ըսելիքներ կան, որ չեն կրնար արտայայտել այդ թերթերուն մէջ: Ազգը թերթերն ալ անջնղ մարդոց կը նմանին, չեն ուզեր ոչ մէկը վշտացնել...

«Ուրիշն թերթ մը, անկար եւ ուղղակի ճակտէն դարձող»:

Հայ ժողովուրդին ամէնէն տաղանալի շրջանն է ներկայիս: Թերթերը սին ու կրքոտ մէծերով կը դրադիցեն ժողովուրդին միտքը:

Գ Ա Յ Լ Ը

Գիւղին ծայրը, ցած տան մը մէջ, կ'ապրէին այր ու կին:

Պարզիկ մարդ մըն էր Քեռի - Բատուրը, կարճ հասակով, բարակ վզով ու գլխուն՝ թրքական կարմիր ֆէս մը: Ունէր տուն մը, երկու կտոր հող, եւ լողի նման կ'ուր կէն մը:

«Քեռի» կը կոչէին, որովհետեւ ամէն անգամ որ տունն կը առնէին անցնելու ըլլար, կ'ըսէր. — Գաւաթ մը զինի չկա՞յ Քեռիին համար, կամ՝ «Քեռիին մուկ մը տուէ՛ք»... Գիւղացիները վարժ էին անոր հոգեբանութեան, իրենց մօտենալու ձեւին, եւ գիտէին թէ՛ ինչ պիտի ուզէր Քեռի Բատուրը: Սր մը, գիւղացիները հասարակած էին իր տան առջեւ, հետեւքերի բազմութիւնը կը դնէին էջ մը՝ Քեռի Բատուրը դրան առջեւ: Բատուրը ուրախ էր, կը դառնար իր էջին շուրջ, կը նայէր անոր վրայ հպարտօրէն ու երբեմն, ձեռքը կը տանէր ինքզնիքին կոնակին, կը շոյէր, կը շփէր, եւ ծիծաղով մը կ'ըսէր հաւաքուած բազմութեան, — Երիտասարդ է այս էջը, քուսակ է, ճուտակ է: Իր խօսքը, կը խնայէր, եւ հպարտ՝ որովհետեւ ինքն ալ, վերջապէս, էջ մը ունէր, եւ անոր վրայ նստած պիտի երթար քաղաք, մարդիկ զինքը պիտի տեսնէին ու բարեւէին: Այլ առաջուան աղքատ Բատուրը չէր:

— Կնիկ, որ Ռէս Ռուրէնը իր ճերմակ ձին ինձի տայ՝ ես այս էջս չեմ տար իրեն, տես, ահա նոյնը ինչպէս անկած է, ակռաները ըսե՛՛՛ «մերձան» քի կը նմանի, մալ է, կնիկ, մալ...

Բատուրը կը գովէր իր էջը, գիւղացիները կը դիտէին զայն իր մանուկի ցնծութեան մէջ:

— Աղէկ է, շատ աղէկ, Քեռի Բատուր, Աստուած թող «ճուրղ» մը տուած է: Եւ Բատուրը կ'ոգտուներէր, կ'ուզէր, պիտի երկորէր ու կը նայէր, կը նայէր իր պղտիկ, իր նոր զնած էջին վրայ:

Բատուրը այնքան կը սիրէր իր էջը՝ որ սկսաւ դարդարել զայն, վզին կապեց կարմիր «խալթան», շարք յաղաւթներ ու աչք չդպող քարեր, ճակատին վրայ նստող կապեր գետնիցն ու կտր գանդակ մըն ալ անցուց վզէն:

— Որ քաղաք երթամ, պիտի տեսնեն որ Քեռի Բատուրը ոտքով քալողներէն է: Եւ ալ մարդ եմ, ես ինչով պակաս եմ Ռէս Ռուրէնէն, կամ Մահտեալ Փողոսէն: — Կը կընէր ինքնիքին, ձեռքը տանելով բերնի վրայ ծուռ պիտին: Ու իր չար բարեկամ, Քեռի Բատուրը, այդ տարի թաղական խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ, իր անունով կնիք մը չէինք ու դրաւ դրամագ, վաղեք հոս ու հոն, մտաւ տուններէն ներս, իմացուց իր նոր պաշտօնը, ուրախացաւ, ունեցաւ, նոյնիմի իր կնիքը գրեց ու

«Ամէն նիւթ մէկ կողմ, ուժ պէտք է տալ ազգին կենսական պահանջներուն», Հայաստանասիրական գործիքներուն միայն: Դիմապաշտը ընելու է ձենեղամիտ թշնամիներն», ու Հայաստանի մակին տակ ջուր պղտորողները»:

«Ամսօր լինելու քանի մը փարս հաւաքել եւ սկսիլ գործը...»

— Ամօր չէ՞ որ մենք մեր թերթը լուսնանք: Այսքան տարուան Միութիւն ենք եւ տակաւին մուրացիկի պէս կը թափառեցնէր առ ու տն թերթի դռներուն առջեւ: Անշուստագիւր է մեզի յատուկ հրատարակութիւն մը ունենալը...

Կան բարեմիտներ ալ, որ իրարայն կը հաւատան թէ՛ լրագիրը ազգի մը, դարման տարած կ'ըլլան ազգին բոլոր ցանկերուն եւ ազգն ալ երախտապարտ կը մնայ իրենց:

Կարելի է, Մեծ Պահգի չափ երկարել այս «անշուստագիւր» եւ «աղբաղբ» նկատումներու շարքը:

Այս բոլոր ազգին ցաւով շտապեցողներէն ամէն մէկը իր ըսելիքը ունի, հայ ժողովուրդի չարուն ի նպաստ եւ ամէնքն ունին, զիրենք «աղտուղտ» եւ «անշուստագիւր» կերպով քաշակերտներու խումբը:

Սա մէկը, որ փորձ ցաւ ունի այսինքն թերթին դէմ, իր չհրատարակուած տառապանքին կամ խմբագրին մկրտած անցած մէկ գործիքները համար: Միւրեւ, իր թղթակցութեան՝ խմբագրական կողմը ինչ կամ հանդիս մը նկարագրութեան մէջ իր անուան բացակայութեան պատճառով: Ուրիշ մը կ'ուզէ, թերթի «պատասխանատու» (գեղան) տիպոգրով փառաբանելու եւ «անմահանալ» այս կերպով...

Արդ, հայ ժողովուրդը կրնայ հանդիստ սրբտով միացնել իր սկիւրը, քանի որ այսքան թուրք եւ մեկնա պաշտողներ կան, իր երանութիւնը ապահովելու համար:

Միայն, ինքն ալ պարտաւոր է, գոնէ առ ի երախտագործութեան, կարգալ, սպասել, նիւթապէս քաշակել, իր բարիքին ու երջանկութեանը համար թեւ առնող այս բոլոր թերթերը, որպէսզի ճակտին փակեցնեն, «անթերթեցանք», «անդրագէտ» եւ «յետամնաց» պիտակները...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Համբուրեց՝ անոր ցոյց տալով այն կնիքը, որուն վրայ գրուած էր «Քեռի Բատուր»:

— Կեցի՛ր, կնիկ, քիչ մը եւս, եւ կը տեսնես որ լուս մարդը դեռ ինչիս պիտի ընէ, ինչպէս պիտի բարձրանայ, ճերմակ ձիով, Աստուած վկայ, ճերմակ ձիով քաղաք պիտի երթամ:

Կնիք կ'ուրախանար, կը ժպտէր, տեսակ մը հպարտութիւն ու գոռոզութիւն կ'ունենար տեսնելով իր մարդուն վիճակը, անոր մանկուսակ ուրախութիւնը:

— Կնիկ, — Մարդ: — Գալարթու քաղաք պիտի երթամ, նոր հաղուստներս պատրաստէ: — Ի՞նչ գործ ունի քաղաքը: — Գործ ինչն է կնիկ, պիտի երթամ, վրցաւ: — Մարդ, առանց գործի մարդ քաղաք չկրնար: — Ես կ'երթամ: — Ինչո՞ւ... — Որ տեսնեն Քեռի Բատուրը իր էջով, կնիկ, հասկցա՛ւ:

— Ամա՛ն մարդ, ինչի՛ր կըխաբհիս:

— Ի՞նչ չես գիտեր, կնիկ, հիմա ես ալ «մեծ» մարդ եմ, մարդիկ բարեւ կուտան, երբ խօսքի մտիկ կ'ընեն: Կնիք ունի, կնիք, կնիք, թո՛ւղթ կը ստորագրեմ:

— Զրե՛ս որ «գլուխ» պիտի դառնաս օր մը... — Ինչո՞ւ չէ:

— Տեսնե՛ք: Քեռի Բատուրը դուրս բացաւ ու դնաց դուրս: Կ'ուզէր երեւնալ գիւղացիներուն, խօսիլ անոնց հետ, կատակել, իմանալ թէ իր մասին որքան բան գիտեն եւ ինչ կը խօսին:

Շատրի դէմքը կը շնորհակալէին իր նոր պաշտօնին համար, ուրիշին իր զնած էջը կը գովէին, եւ Բատուրը, ներքին ուրախութեամբ, մսիկ կ'ընէր այդ բոլորը, կը ծխէր ու քալած ատենը մասնաւոր կը հարար՝ որպէսզի յայտնի ընել տայ իր ներկայութիւնը: Ոտքերը չափած ատեն կարծես կը համրէր եւ շատ դանդաղ կերպով կը քալէր, ծանր մարդու հպարտութեամբ: Կը քալէր դէպի վերի թաղերը, կ'ուզէր իր գիւղացիները բոլորն ալ տեսնել զինքը: — Նոր թաղականը: Կ'անցնէր նեղիկ փողոցէ մը, երբ իր դէմ եկաւ Գարբի Կարոն:

— Բարե՛ւ, Բատուր, ո՛ւր այսպէս:

— Բարեւ Կարո, բարեւ, քիչ մը վեր կ'ըլլեմ:

— Ինչի՛ր քուսակ մը առած ես, հա՛:

— Հա, Կարո, ի՞նչ ընե՛ք, պէտք է, ալ տը...

— Միտակ քուսակը չէ, լսեցի որ...

— Ես ի՞նչ ընեմ, Կարո, ժողովուրդը ուզեց:

— Շատ ուրախ եմ, Բատուր, կամաց-կամաց իմ բարեկամներս մեծ մարդ կը դառնան:

— Ի՛, Կարո, աշխարհը ըսելու այսպէս էն, օր մը աղքատ, օր մը հարուստ, օր մը մեծ...

Բատուրը, իր խօսքերը ըսաւ հանդարտ ու սկսաւ քալել, մեծ մարդու հովիւր անողի մը նման: Գարբի Կարոն նայեցաւ անոր ետեւէն, մտածեց որ այդ պղտիկ մարդը ինչու մէկէն ի մէկ

դրոզ դարձաւ, ու կը հպարտանայ: — Ի՛, որ աստիկ երթա՛յ այս գիւղին «հալը» դէ՛ պիտի ըլլայ, — կը մըթմըթար կարծես:

Ձմեռ առտու մը, Քեռի Բատուր, իր նոր գնած էջը դուրս հանեց, համեար քարկաւ անոր կոնակին, խողանակով բարձրուն մազերը մաքրեց ու շոյեց, քանի որ անգամ հազաք որ դրացիներու ուշադրութիւնը դուրսէ, եւ, ցատկից էջին կոնակը ու քիչք գիւղէն դուրս: Անցաւ գիւղի փողոցներէն, քանի մը անգամ «ջօ» — շօս պօտաց իշուռ, որպէսզի մարդիկ իմանան թէ Բատուր կ'ըլլայ քաղաք, իր պնտուած քուսակով: Գիւղը մնաց իր ետին շուներու կազկանձինով:

— Ձօ՛, ապա՛ն, շօ, — կը կրկնէր Բատուր: Խեղճ էջը կը քալէր հեւալով ու տքալով, իսկ Բատուրը, կարմիր ֆէսը գլխին՝ կ'իջէր հրճուանքով: Ձիւն - ձմեռ էր ամէն տեղ, շուրեքը ստառած, ծառերը՝ ճերմկած ու թանձր մշուշ մը տարածուած դաշտերուն ու լեռներուն վրայ:

— Ձօ՛, ապա՛ն, շօ, — կը մըթմըթար Բատուր - Քեռիին, ու էջի վզին կախուած գանգալը կը շնչարար ներդաշնակելով իր տիրոջ մտքերուն հետ: Բատուրը երբ մտաւ լեռներու մէջ, իր էջը սկսաւ դալձ: Անշուր սիրեմ, քուսակս, զոս՛ հա՛, զոս՛: Էջը կը դուրս ու կը քալէր, եւ Բատուրը, իր քեթին ինչող խիւղք կը մաքրէր, խնկելով ձիւնի վրայ:

Յանկարծ, էջը կանգ առաւ, ականջները սրած եւ աչքերը դէպի բոլոր ուղղած: — Ձօ՛, շօ՛, ապա՛ն, — կը ձայնէր Բատուր: Էջը չէր շարժեր: Ականջները տնկած կը դուրս: Բատուրը վար ինչու էջին, ուղեց փայտով էջը քնել, սակայն, էջը առաջ չէր ուղեր երթալ, ալ իր դուրս ու կը նայէր դէմի բոլոր: Բատուրը, քարմացած, ինքն ալ նայեցաւ էջին նայած կողմը, եւ որտէն վախ մը փրթաւ: Հսկայ դալձ մը, մոխրագոյն մարթով, հանդարտ ու համաշափ քալողով իրենց կը մօտենար: Ուղեց պտալ, բայց կարծես իր ձայնը խեղդուեցաւ սրբտին մէջ: Բատուրը իր էջով միմիկ էր լեռներուն մէջ, դէմ - դիմաց կատարած դալձի մը հետ:

Քանի դալձը կը մօտենար, Բատուրին էջը կը դարձն ու ականջները տնկած կը նայէր անոր: Բատուրը իր ձեռքի փայլած օղին էր խոցնել ուղեց, սակայն, անօթի դալձը իր երախը քաջաւ ու տարասփիլի ակունքները իրար դարկեց: Բատուրը կարծեց թէ անոր բերնին մէջէն կայծակ թռաւ, եւ, վախնալով անցաւ իշուռ ետեւ: Անխելք առաւ նալը երբ դալձին մօտենալով տեսաւ՝ փնջ՝ ալ, ականջները սրած՝ մօտեցաւ դալձին: Բատուրը ուղեց էջը ետ կեցնել, սակայն, ուշ էր արդէն, եւ ձմրան օրերու այդ հսկայ դալձը խոյացաւ: Էջին վրայ, քանի մը անգամ անշուրջ փորձեր վերջ՝ ակունքները նստեց էջին փորին ու տապալեց գետնը: Բատուրը տուն կը փախէր:

Յալոյր օրը, գիւղացիք իմացան Բատուրի եւ իր էջին պատմութիւնը: Անիկ ի վեր, գիւղին մէջ, Բատուրը սուսէն դուրս շատ չէր կ'ըլլէր: Դիւղացի չար մարդիկ կը փախային իրարու: — Ի՞նչ ո՞՞ք էջով քաղաք դաշտը ու՛:

Քեռի Բատուր, ամօթէն, իր գլխուն կարմիր ֆէսն անգամ նստեց եւ թաղիքէ գլխարկ մը դրաւ: Լեռներու դալձը զայն դարձաւ աղքատացուց:

Թ. ՀԵՐԱՅԵԱՆ

Հայերը Միջագետքի եւ Միտիսի մէջ

Նախ քան պատերազմը, Միտիսիի հայութեան թիւը կը հասնէր մինչեւ 60—65 ընտանիք: Ունէլ ինչախաղութեան մը, Բարեգործականի նովանաւորութեան տակ, բաւական աշակերտներով եւ լաւ ուսուցիչական կազմով: Կը պահէին Հողերու հովիւ մը: Իր ատենին, յոյս Աստիւրդը բարեացակամութեան ունեցած է յատկացնել իրենց եկեղեցիներէն մէկ, ուր, կերակի եւ տօնական օրեր կը կատարուէին Պատարագ եւ այլ եկեղեցական պաշտամունքներ: Երիտասարդ - երիտասարդուհիներ չէին խնայել իրենց աշխատանքը: Ունէլն անու աղու մը, իր ճոխ զորացարանով:

Պատերազմի փողոցիկը սակայն ինչպէս ա՛մէն կողմ, հոն եւս մարաշ է մեր խեղճ ժողովուրդին պալապոց կանխեղը: Ներկայիս հազիւ 25—30 ընտանիք համառող Միտիսիի հայութիւնը, կորսնցուցած իր եկեղեցին ու դպրոցը, դրկուած է նաեւ ազգային կանաչէ: Դպրոցի ու եկեղեցւոյ չգոյութեան պատճառաւ, երբեմնիք դուռ աղգային ջնրմ միջոցառող գոյութիւն չունի այլեւս:

Համայնքէն զբնիք ոչ մէկ ընտանիք նիւթական եւ ֆիլիքական կորուստ չէ ունեցած վերջին պատերազմի հետեւանքով: Նոյնպէս եւ դրաման չըրանին, չէ գոտուած Հայ մը, որ ուղղակի կամ անուղղակի գործակցած իրաջ թշնամիին հետ:

Հայերը մեծ մասով պատուաւոր արհեստաւորներ են: Փոքր թիւ մը միայն բարձր գիւրբերու տիրացած է, իսկ մնացեալները թէ՛ն ոչ բարեկեցիկ, սակայն ներկայ պայմաններով ինքնաբաւ են տնտեսապէս: Հոռ, տեղին է յիշել Տոքթ. Նաւասարդ Տէյրմէնէնեանը (Ատաղապարագի) որ ոչ միայն Հայերուն, այլեւ Միտիսիի եւ շրջակայ գիւղերու բոլոր բնակիչներուն համախորհրդին ու

ԺԸ. ՏԵՐԻ — 18e Année N° 4515-Նոր շրջանի թիվ 244

ՄԵՐ ԽՅՈՒՔԸ

«ՏԱԳՆԱԳԱԼԻ ԵՐԶԱՆ ՄԸ»

♦ Այս խորագիրը կը գործածէ տեղական թերթ մը, Le Combat, Դիմադրական Ճակատին ամէնէն լուրջ օրկաններէն մէկը:

Թերթը, որուն ճակատը միշտ կ'երևայ պեր-
ճաբոս նշանաբան մը, «Իմագրութենէն Յեղափո-
խութիւն», խոշոր խորագիրներով կ'արձանագրէ
զանազան գրոյցներ, Փարիզից եւ Լոստոնէն: Եւ
կը լայտարարէ, առանց կ'երազարտուի թեան:

— « Մարդիկ կը նցնին չմտածել, չխօսիլ այդ մտաքնն, կը մերժեն հաստատել, քայց ամենքն ալ կը գգան թէ ժողովրդայնօրէն, ճշմարիտ դեռ չկան զվերահաստատած, արդէն իսկ հոգեւորաբար մեզ է »:

Եւ, շարունակելով խորհրդածութիւնները, կը խոստովանի թէ «իսկապէս Զորանաւան խորհապէս կազմւալ չե՞ծած է, մատնուած՝ տնտիշարքի ղառակտումներով» :

Յետոյ կը բացատրէ. — Յայտնի է թէ համայնավար պետութիւն մը կանխաւ կը վստահ որ եւ ընդդէմութիւն. եւ որովհետեւ համայնավարական լուրջ պայտանայիք մը անմիջեւ զորացնէ Ֆաշական ճշտումները, կարելի է վստահ ըլլալ թէ Ֆաշական շարժում մը կը կադմակերպուի պարտնապէս ։

Այս խոսքերը հրատարակված են կիրակի օրը։ Դանի մը օր առաջ, յունուար 18ին, ընկերվարական պաշտոնաթերթը, Le Populaire, կը հրատարակէր Լէօն Պլանի մէկ խմբագրականը, հետեւեալ խորհրդով,-- «Պոպիտ եւ հրամայական աղբարտօնի մը»։

Հայտնի է վարչապետը, որ Զուիցերիա կը
դառնուէր քանի մը շարաթէ ի վեր, վերադարձին
կը տեսնէ մտալլ պատուիր մը. — «Յոռուստետե-
թիան, դժգոհութիան եւ մտահոգութեան ալիք
մը» մաքող իրական մէջ»

— « Ժողովուրդը զագրգռում Է արվիհետև կը տառապի: Իրական պատմախնայեր կը կոչուին հաց, միս, գետնախնձոր, ածուխ, իշխկապախանութիւն, հագուստ, ջօշիկ, գինեւր, յարանուն յաւելում... Հարեւրաքիւնը, քարոյական եւ փիզիական հանդուրժողութիւնը կը մաշին ժամանակին եւ ի դէրեւ ելած յայտարարմ հետ... Երկրայ տագնապը ագգարարութիւն մըն է կոչուիտ եւ հրամայական: Եթէ ագգարարութիւնը հասկնամ, բերեւտ տարածաւոր փոխադրու տնիկ ուտուի: »

Անդին, աջակողմեան մասունքն ալ ահա կոչ կը
հնչեցնէ, իր կարգին :

Հազիւ լսած ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց գործակցութեան ամրապնդումը, L'Époque կ'ադդարարէ, առաջին էջէն, երեք սկիւնակէ մտքս :

— « Կառավարութիւնը վտանգի մէջ է: Յամարձակեալ մարմնեցաւ ընկելով արտահաներու եւ նախաճնալարներու միջեւ: Անխառնապիլի կը բռնէ Սահմանադրական ոնդիտարւմը »:

Մինչ Համաշխարհային Humanitén արտաբ-
 թհամբ կ'աւելոյ որ «ճեղք մը փակուեցաւ», շնոր-
 հիւ երկու ձախակողման կուսակցութեանց նոր
 Համաձայնութեան: «Ռ» Հանրապետականն է որ
 մտաճգութեան պիտի մամոնուի, տագնապներ եւ
 փոթորիկներ նախապես պիտի:

Տակաւին կան թալմախի պերճախօս արտա-
յայտութիւններ, բոլոր թերթիքներուն մէջ: Կր թալ-
ալաքանը, զաղախար մը կաղծելու համար տաղ-
նապի մասին, որ ամէն բանէ առաջ հետեւանք
պետերազմի փոխորդակներուն: Ուրիշ յօտաբոմ
ընկերութիւն կը տնտեսական ինտերմումս:

Երբ ամբողջ Եւրոպական աննախընթաց ավերի-
ծութիւնն մը մատուցած է, Երանանն չէր որ ան-
շարժ պիտի մնար: Մահաւանդ 1940 Յունիսի ահա-
ւոր փոխզուտէն մերթը:

Հեռաւոր Ամերիկան անգամ, որ աղաւթ մնալ
պատերազմի սարապններէն, այս միջոցին կը
տապկուէ՝ ինկերայէն յեղափոխութեան մը կրա-
կին մէջ: Գործադուլները իրարաւ կը յաջորդեն
ճատնելով երկրին տնտեսական կենսոտ:

Այս երկրին բոլոր բարեկամները պիտի ուղևորվեն որ խաղաղորեն առջնորդեմ ապառի շրջանը կամ փոխադրվի առաջնապար։

Շատ կամ կախում ունի նոր աշխարհագրությունը մշակութային եւ յատկապես ընտրություններին, որոնք նորմալ կ'աղաղեն այս ծանր կացությունում, միջոցառում տոնածրեւի մը։

Պէշխոֆեր իրաւունք ունէր: Ո՛ւ մէկ քաղ.
աւտոմեզա մարտնչող Հայութեան օգնութիւն
հասցնելու համար: Ու Հայաստանը Քուրդի
զարմաւ զաւոյժ երկիրը եթէ կարմիր բանակը ի
վիճակի չըլլար օգնելու ինքն՝ 1920ի նոյեմբերին
ի՞ժբախտաբար, տակաւ, ի՞նչ Միութիւնը բաւակա-
նապաշտ ուժով չէր այդ ջրմանին, Հայաստանի ար-
շար իրաւունքները պարտադրելու համար: Հե-
տեանակը եղաւ այն որ թուրքիա զբաւեց Կարսն ու
Արտասահմանը:

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍՈՒՆԸ ԹՈՒՐԻՔԻՆԸ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ —

Մարաճոլու, Թուրքիոյ վարչապետը, Յուճուպ ճին ձայնասիրտով կը յայտարարէր թէ վեճի առարկայ եղող հանգանդները 1920—21 թիւերէն վերադարձուած էին Խ. Միւլիթեան ազատ կամովն, թէ Թուրքիան իր դրացիէն ունէր տկար իր այդ օրերուն եւ այս վերջինին տկարութիւնն օգտւած քաղաքս ըլլալու առարկութիւնը շտապել է եւ թէ ընտելութիւնը ինքը միայնակ յայտնած էր, հանրաքուէի միջոցով, մաս կազմել Թուրքիոյ:

Այլ բնակավայրին թուրքիա արդէն իսկ դառաւ իբր ձորի նոսրացումը: Իր զորքը կը քարաւ հետացուելով ըսնի ուսով իմային: Դաշնակիցները պաշարուծ էին ՈՒ Միտութիւնը: Ֆինկայիցներն, լեւհ, ուսմանական եւ ճափոնական բանակները տակաւին ՈՒ Միտութեան հողերու վրայ էին: Միտութիւնը չէր կրնար պատրուած հաստատակել թուրքիոյ ղէմ: Այս վերջինը, թէեւ տակաւին թշնամի պետութիւն, հաւանաբար օժանդակութիւն պիտի ստանար Դաշնակիցներէն, ընդդէմ ՈՒ Միտութեան: Մտանքն չէր կրնար ժողովուրդը նախորդ տարին, նոյնիսկ զիսման զինուորները իրեն ղէմ հանուած էի Պալատիկան երկիրներուն մէջ:

Ինչ կը վերաբերի կայծնցեալ Հանրաքուէին, պարզապէս զուշտ մըն էր:

Տեղին Հայ բնակչութիւնէն մաս-մը բնակչի նշանակէր, մաս մը չէր: Միտե՞լիս առժաման ներս քառած էր, իսկ մնացեալը ցրտած էր Թուրքիոյ զանազան գաւառները:

Երբ Անգլիական խորհրդարանական յանձնա-
խումբին անդամները (անուանողը զանց կ'առնենը
— Յ.) 1925ին կ'այցելեին Ամերիկեան Նպաստա-
մատուցին խնամքին յանձնուած Թ. Հայաստանի
որդանորները, Ամերիկայի ղեկուոր ներկայա-
ցուցիչը մատուցի ցուցնելով հայ իւրթուրը սահմա-
նադուլովը, դիմել կուտար ի Թուրքիոյը ընդմիջե-
լըւած էին տարէջ ընակչութիւնը, առեւանգած էին
հայ երիտասարդ կիները եւ իրենց հարեմները ա-
ռապնոյտած էին գնանքէ։ Յետոյ կ'աւելցնէր —
& Փրկուած էրախաններ խորհրդային հայրենիքը
իդոխաղութեան ուր, ինչպիսի կը տեսնէք, հիմա ա-
նոնք առողջ ասամաններու մէջ եւ մեծնանալ։

Ասորիկա 1925ին էր: Ամերիկացիները բաւական աշխատանք թափե՛ր էին մինչև այդ թուականը: Պէխհոֆէրը որուն գիրքէն հատուածներ մէջ բերինք վերը, դատարանականները նկարագրելով, կ'ըսէր.

— « Յաջորդ բանի մը օրերուն պատեցայ երեւանի գաղթականները: Հարիւր հազարաւոր գաղթականներ Վանէն ու լիւնայէն շրջաններէն, ցրուեցան նաեւ կուլայիի քաղաքին շրջակայքը եւ իրենցմէ մաս մըն ալ քաղաքէն ներքո: Ծառներ, այգի, կէն ու երակայ սոմամաճ հնձակի մէջ սնե-

ԴՆԵՔՆԻ ՄԵՆ ԵՐԱՅԻՄԱՅԻՆ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐ ԳՐԱԳԻՏ ԿՆՆՆԱՅԻՆ
 ՈՒՐԱԾ ԷՐԻՆ: Այնպես չի՛հա՛րժ էին անոնը դժվարությամբ
 ԵՐԻՐ ԴՈՒՄՏՈՒՆ ԴՆԱՅԵՐԻ, ՀԱՂԻՆ ԵՒՋ ԿՐԻՄԱՅԻՐ ՉԱՆՈՒ-
 ԳԱՆՆԻ ԼԱՈՒ ՏՐ ԴՈՒՄԱՂԻԹԻՐԵՐ, ՔՈՎՐԵՆՈՒՆ ԱՅԻՆԻ ԿՆՆՆԱ-
 ՅԻՐ ԿՈՒՄ ԳՐ ՕՒՆԵՆԻՐԸ ՀԱՄԱՐ ԴՆԻՐԵՆԵՐ: ՄԱՍՆԱԿԻՆ
 ՈՐՈՐԱՔԱՐ, ԵՐԱՅԻՄԱՆԵՐԸՈՒՆ ՍԽԱՐՋ ՉԱՐԳՈՒՆԻՔԻՆ ԷՐ
 ԶՈՐԱ ՀՆԴՈՒ ՄԱՐԵԿԵԿՆ ԵՐԱՅԻՄԻՆ ՎԱՐՈՒՄԱՅԻՆ ՎՈՐՈՒՆ
 ՏՐ ԷՐ ՆԱՄԱՆԵՐ: ՕՒ ՍԱԿԱՅԻՆ, ԳԱՂՅԱՆԿՐԱՅԻՄԱՆԵՐԸՈՒՆ
 ՄԱՐԿԻՄԱՆ ՄԱՍԵՐԵՐԸՈՒՆ ՄԵՂ ԿՐ ՕՒՆԵՆԻՔԻՐ ՎԱԽԱՍՏԱ-
 ԿԱՆՆԻՐԻ ՈՐՈՐՋ ԶԱՐԲՔԻՆԵՐ ԱՌԱՎՈՂ ՆՈՒՂԱՄ ԴԵՂՋ ՎԻՐ-
 ՏԱԿԻՐ ՄԵՂ ԵՊԱԾ ԷՐԻՆ, ԲԱՅՋ ՀԻՄՈՒ ՀՆԱՂՈՒՆԵՐԻՆ ԿՐ
 ՎԵՐԱԳԱՐՈՒՆԵՐ ԻՐ ԻՐԵՆՋ ԱՌԱՂՈՒՄՔԻՐԻՆ: ՄԵՐ ԻՐԱՆ-
 ՄԱՍԻՆԵՐԵՅՑ շԱՌԻՐԸ ԿՈՒՄՋ ԿՈՒՄՋ ՆՈՒՄ ԶԱՄԱՆԻՐ
 ԱՐԹԱՆԱԳԱՆ ՄԵՍԱՐ ԳԱՂՈՂՋ ԷՐ ՕՒՆԵՆԻՐ ՏՈՔՅԵՐ: ԸՆԴ-
 ԲԸ, ՄԵՐ ԲԻԴԻԿԸ, ԵՐՐ ԱՆ ԿՈՅԵԿՐԱՅԻՄԱՆ ԿՐԱՊԱՐ
 ՀԻՄՈՒՄԱՆՆԵՐԸ: ԱՅԻՆ ԿՈՂԵՂ ԻՐ ԱՍՈՒՆԵՐ ԿՐ
 ԿԱՆՆՆԻՆ, ԿՆՆԻՐԸ ԱՌՈՐ ՃՈՒՆԵՐԸ ԿՐ ՀԱՄԱՐՈՒՐԵԿԻՆ
 ԵՐԱՅԻՄԱՆԵՐ ՈՐԱՅԻՈՒՄԻՆ ԿԱՆՆԵՐ ԿՐԱՐՃԱՆԻՆ
 (ԷՐ 287/8):

Թուրքերու կողմէ հայկական հողերուն վրայ
կատարուած աներաժութեան մասին խօսելով
Պէթհոֆրը կը գրէր.

10. Միութեան օրհանգիստ
Միացեալ Ոգգորու մասին

Ինչպէս հաղորդած էինք, Միացեալ Ազգերու
ընդհ. Ժողովին յունուար 18ի նիստին մէջ Խ. Մի-
ութեան տեսակէտը պարզեց Պ. Կրմախչ, Ա.
Կարապետեան, Պ. Չիլիմակի Լոնտոնէ հասած չը-
կայի: Ահա նախկին հիմնական մտադրոք:

— « Ընդհ. փողովին առաջին նիստը կարեւոր շրջան մըն է ապստամբ փողովաբաններու պայքարին համար՝ եր խնդիր խաղաղութիանն եւ պայմանութեանն։ Ան տրամաբանականորոշացումն է չորս պետութեանց յայտարարութեամբ պատշաճ-տուած դադարախաւքին, արտաքին դործերու նախարարներու խորհրդածոյցին մէջ եւ դռնաբանեցում 1943 Հոկտեմբերին եւ որ անհրաժեշտ դատաւտեղծել միջազգային կազմակերպութիւն մը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը եւ պայմանութիւնը։ Ինչպէս յայտնի է, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնն նախաձեռնութիւն կը պատկանի մեր ժամանակներու երեւ մեն մարդոյ, Սթալինի, հանգուցեալ նախագահ Բոզէլէի եւ Ջորջիի Հակատակ Սան Ֆրանչիսկոյ մէջ ծաղած դռնաբանութեանց, խորհրդածոյցի Իւլինք մը տեղդելով, պատմական մեն դործ մը կատարեց։ Բոլոր ազգերը, մեն թէ փոքր, չանապարտուած մն պայմանովելու տեսական խաղաղութիւն մը եւ խափանելու նոր նախալարձակման կրկնութիւնը։ Կարելի է համարեանքով դիտել փոքր աղբորը մեն ազգերուն դէմ հանելու որ եւ է փորձ։ Այս Կազմակերպութիւնը մարմն մըն է որ պիտի պաշտպանի բոլոր խաղաղասէր պետութիւնները, մեն թէ փոքր։ Այժմ հաստատուած է արդէն օր-կան մը որուն վրայ կ'իյնայ խաղաղութիւնը պահպանելու ամենակարեւոր դործը, — Ապահովութեան ինքնուրոյր որ պիտի կրնայ խափանել որ եւ է փորձ նախալարձակներու կողմէ»։

«Պորժրալին պատուիրակը մասնաւորապէս շեշտեց հետեւեւոր կէտին վրայ։

— « Զայնուր կը լուռին թէ անցեալ զարնան Սան Յրանիսկոյի մէջ մշակուած Դաշինքը արդէն իսկ հնչեալ, անդորոտօնէն զարնած է եւ վերադարձուեալն կը կարտին։ Այս կարգի արտապատուութիւնները վտանգաւոր են եւ կարգ մը պատրաստութիւններու մէջ կրնան ծանր հետեւանքներ ունենալ»։

Այս ակնարկը ուղղուած էր կարգ մը փոքր պաշտօնէր, որոնք մերկրեալ էր զանազանէն թէ՛ Դաւինթը շատ մեծ հեղինակութիւն կուտայ մեծ պետութեանը։ Ուղղուած է նաեւ Անգլիոյ դէմ, որուն պատմական ընթացքները կը պատճառեին սալման Գլովիանի Սենթուն, մեթոյի իրաւունքը եւ Միացեալ Ազգերու Գաղափարակարգութեան դարձնել տեսակ մը շարմախարակէն ինքզինդարան։

Ազգային արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ դիմելու առաւ էր թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնն այնքան ալ ճախող հաստատութիւն չէր չէր: Պոր-տրալիյի պատուիրակը այս առթիւ ալ նշանակալից խօսքեր արտասանեց — Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը պէտք է տարբերի Ազգերու Դաշնակցութենէն ոչ միայն իր արդիւնատուրութեամբ, այլեւ սւշադրութիւն ընելով որ չլիբրալիզանանա ժընեփ մեթոտները, որոնք միայն վրաս կընան պատճառել: Պէտք է ստողը միշտուորտ մը տրիէ, հաւաքական աշխատանքի նոր մեթոտներով »:

Իսրայէլացիներու խնամակալութեան մասին
արտասանուած խօսքերը կապ ունէին Անդրիոյ եւ
Ծրանայի հետ, որոնք տարբեր տեսակէտներ ու-
նին: Պ. կրթմբո շեշտեց. — « Իշայէլցիւն ամբող-
ջական դործադրութիւնը պարտաւորել է եւ հիմ-
նական»:

Որոհարարային պատուիրակը ծանրաբաւ նաեւ
Փայականութեան վրայ` «Միացեալ Ազգերու»
կարծակերպութիւնը ծնաւ Փայականութեան դէմ
սղուած արևմտիկ պայքարին։ Այժմ խորտակուե-
լեն դիմման Փայականութիւնը եւ ճափոնական դի-
մանապատուիւնը։ Սակայն սխալ պիտի ըլլար կար-
ծել թէ Փայականութեան դէմ շահուած գիտնա-
բական յարկանակը այլեւս աւելորդը։ Կը դարձնե-
լարունակել մեր ջանքերը արմատախիլ ողնշացնե-
լու համար, Փայականութեան մնացեալ բոլոր
մնազանութեան վերջին մնացորդները ջնջելու։

ցան Երեւանին: Ճակատսին առթողը երկայնքին եւ
բրջկայա գիւղերուն մէջ ո'չ մէկ տուն եւ զանազան
մասշտաբ եր բաց ի մէկ զանի ստուծին չեն եղբէ-
րիւղերը քարուքանդ եղած էին ու ամառութիւն կը
տիւրէր ամէն կողմ, ու թշուառութիւն, բաց ի այն
կէտերէն ուր, աւերակներով լրջապատուած, նոր
շահկէտերին մը ապաստան կը գտնէր իրենց
կրակ միմակի մէջ փրնայի՞՞ք դռնել աւելի պերճա-
խօս խորհրդանշէ՞ր մը Հայաստանի ճնշաժամը ներ-
կայացողող, զան ալոյ մռռողը դէպի էր մայրաքա-
ղաքը 3:

Ու այս բոլորէն յետոյ Թուրքերը կ'ըսեն թէ
Հանրապետէ կառարարք են : Դաժան կասաակ ժը
րրուն տակ ծածկուած է վրէժխնդրութիւնը :
Թաւաշիկը ապա կը խօսէ վրացիներուն պա-
հանջին մասին :

Փոքիմուր ի քերական քուրջ մամուլը կը սպասուցայ (Մասնաւոր ք-քայլացութիւն ՅԱՌԱՋԱՐ)

Շարունակեցե՛ք հետեւել թուրք մամուլի սպասուցային շարունակին: Օրէ՛ք օր կը շեշտուի մոլեգնութեան թափը մեր դահլիճներուն, որոնք, համաձայն Մամուլի Տեսչութեան եւ Ոստիկ. հրահանգի՝ չարցր հիւղեցին ճիւղաւորել, հինգ խառնելով նորին, եւ ստեղծելով տեսակ մը հակահայ - հակախորհրդային պայքար: Ինչպէ՛ս կը նախառնենք, հայ մատուցականութիւն, հայ մամուլ եւ աղջ. մարմիններ եւս, — որոնք անուղղ միայն գոյութիւն ունին, հրապարակած են «պարտականութեան», զգուշացելու համար հայ տարրը՝ «արեւմտահայերէան եւ թշնամական» երկրներէ: Կարտազրեմ, առանց մեկնութեան: Իրենք, այդ տողերը, պերճաբոս են արդէն:

«ԱՍԵՆԱՎԱՐ ԵՒ ՄՈՒՆԻՍԻՊԱԼԻՆԵՐԻ ՈՐԳԱՆ»...

21 Դեկտեմբերի «Թանիք» մէջ, երեսփոխան Հիւսէյն Ճահիտ Եւալըն, կանգնողաւորայ Պուլ-տոյ «Նոր Լուր» մէկ յօդուածին: Խնդրոյ տարրկայ յօդուածով, հայ խմբակիր դիւան կուտար թէ հայ հայրենակիցներ կը գիմեն հիւպատոսարան՝ Հայաստան մեկնելու համար, եւ թէ անքանկան պիտի ըլլար տարբեր քայլի սպասել, երբ փոքրամասնութիւնները միայն չունեցան զործելու եւ չահելու արտաստիկներ թուրքերէ մէջ: Եւալըն, բիրտ որ կըու արտայայտութիւններու կարգին՝ կը բղաւ:

— «Թուսերը պահանջեցին մեր կարգ մը նահանգները, եւ, շատ բնական կերպով, մերժողական պատասխան տուան: Ասոր դիմ, խորհրդային ձայնաւորներ եւ մամուլը հայկական ինքիքը մը հրապարակ նետեցին, եւ, ամենուրեք, սկսաւ կազմակերպուիլ հայկ. շարժում մը: Հոգեւոր պետեր առաջ քուցեցան, շարժման մէջ մասն զանազան հայկ. կազմակերպութիւններ, եւ այնպէս մը ցոյց տուցանաւ թէ մեզմէ պահանջուած հոգեւոր Խորհրդային Հայաստանի պիտի տրուին՝ իրեն հայկ. հողաւորներ: Մեզ չի հետաքրքրեր այն պարագան, թէ ո՞ր գոյ կը խաբէ, եւ թէ ո՞ր պիտի խաբուի ի վերջոյ: Մենք ոչ մէկ զինդոսթիան պիտի կատարենք մեր հողերէն, եթէ նոյնիսկ ծանօթ պահանջները ներկայացուին Թուսերու գերութեան առկա պարզ ծրագրին բողոքիկներուն կողմէ: Կիւղեցինք, միայն, անդրադարձաւ այն զրգուրթիւններուն, զորս կը կատարէ սովիէն հիւպատոսարանը, եւ որոնց զոհ կը դառնան հայ հայրենակիցները:

«Հայ թերթ մը (կ'անհրաժէ «Նոր Լուր»-ի, Թ.) իրաւացի նկատեր է այս ընթացքը, դրեւով թէ

Հայերը Խորհրդ. Միութիւն պիտի չերթային, եթէ իրական թուրք հայրենակցի վերաբերում տեսած ըլլային: Ձեռք դիւար, թէ Խորհրդային Միութիւնը զարդ Հայերը, Թուրքիոյ բաղդատմամբ ինչ կարգի աւելի իրաւունքներու եւ բարիքներու պիտի արժանանան: Խնդիր է, թէ արդեօք ո՞ր նկուղին մէջ ծածրակէն տարձանակի հարուած մը կը ստանար խմբագիր մը, — եթէ մեր հայ պաշտօնակցին նման յօդուած մը հրատարակած ըլլար Թուսիոյ մէջ:

Երբ դժգոհ Հայ մը օտար հայտակութեան կը վազէ, եւ երբ հայ լրագրող մը զայն կը ծափահարէ, այդ պարագային՝ անոնք բացէ ի բաց ցոյց տուած կ'ըլլան թէ որ աստիճան օտար են թուրք հայրենիքին: Արդի պայմաններուն մէջ, բուլեւիկներու երկրին Թուրքիայէն նախամեծար համարումը ուրիշ բան չապացուցաներ, բայց եթէ դոսթիւնները մոլեգնող եւ առկալաւ ուղիք մը, որ ոչ մէկ կերպով կ'ուզէ իւրացնել այս հայրենիքը: Մեր հայ ընկերը հիմա հասկաւ, թէ ինչու տարբեր վերաբերում կը տեսնեն հոս:

Անոնք որ այս դասակարգին կը պատկանին, Թուրքիոյ մէջ երազայական իրական կապերու հաստատումին արդիւք միայն կ'ընան ըլլալ: Ահա թէ ինչու, առարկութիւն չունինք իրենց, երբ կ'ուզեն օտար երկրներու մէջ փնտել իրենց երջանկութիւնը: Բարձր երթանք:

«ԳՆԱՆՏԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԻՏԻ ԼՈՒԹԻՆ» ...

«Հայեր, գզգճ» խորագրին տակ, 21 դեկ. ի «Թանիք» կ'աղաղարարէ:

«Ոչ ոքի կեցիր պիտի լսենք: Ոչ ոք պէտք է մոռնայ, սակայն, թէ աշխարհի ներկայ խառնակ կացութեան մէջ՝ մենք ալ մեր պաշտպանութեան տեսակէտով պարտաւոր ենք մեր կողմէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել եւ կասկածանքով նայիլ անոնք, որ այս երկրից ապրելով հանդերձ՝ զգալով միայն եւ հոգեւոր չեն զգար թէ մեզմէ են: Անոնք որ հիւպատոսարան կը դիմեն, դիմեն թէ դորձի հնարաւորութիւնը Թուրքիայէն աւելի չէ Թուսիոյ մէջ: Դիւանը նաեւ, թէ Թուրքիոյ՝ աղատութիւնէն աւելի աղատութեան պիտի չտիրանան հոս: Հիտեւարար, բարեացակամութեամբ չենք դիմել երկուսի մէջ: Հաւանական կը նկատենք նաեւ, որ արձանագրուողներէն ոչ մէկը մեկնի, եւ, մեր երկրին մէջ, դադարի պարտականութիւններ տրուին անոնց: Այս պատճառով ալ, կառավարութեան կը պահանջենք, որ 8—10 օրուան ընթացքին եթէ արձանագրուողները չմեկնին, մէկմէկ անցարդ որոյն եւ զանազան դուր հանել երկրէն: Փափուկ չըլլան մը կ'ապրինք, եւ կ'ուղիք բազորայայտ պիտնալ՝ թէ ո՞ր մեղի հետ է, եւ ո՞ր մեղի դէմք:»

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Կուտարցութիւնները, որոնք փոխադարձ մեղադրանքներ կ'ուղղեն վերջերս, անցաւ օր ժողով գումարեւելի որոշեցին զաղրեցնել լրագրական բանավէճը եւ համախորհուրդ դործել, մասնաւորաբար սահմանադրութեան շնորհիւ մէջ: Նուեւ միասին պիտի տեսնեն 1934 Փետրուար 12ի տարեդարձը (ցոյց ֆաշականութեան դէմ):

ՄԱՀԱՊԱՏԻՎ պիտի պահանջուի զբաւման շրջանի շնի հրապարակապիւններէն ժան Լիւշեյի համար, որուն սկսեալ երէկ: Պատերազմէն առաջ կ'աշխատակցէր զանազան թերթերու, 1927-ին ամառադր մը հրատարակեց, Notre Temps, որ յետոյ վերանուցաւ շարաւրթներով, շնորհաբար պատկան նախարարութեանէն կապուած նպաստի մը (25.000 Ֆրանք): Գրաւման շրջանին 150.000 Ֆրանք ստանալով կ'ալայէ, դարձաւ խմբագրապետ «Մաթէն»-ի, յետոյ իր սեփական օրաթերթը ունեցաւ, Les Nouveaux Temps, որ շարունակուեցաւ մինչեւ 1940 շուրջ: 18 Միլիոնոյն տոնէն նախադահն էր Մամուլի ընկերութեան: Թերթերը կը գրեն թէ 100.000 Ֆրանք ամսական կը ստանան, դուստը մը որ կը կրկնապատուէր ծանուցումներու եւ զանազան ձեռնարկներու եկամուտներով եւ զաղանի վարկերով:

Քիւլի մէջ կատուի կիսան 15 դերման ամբաստանեալներ, որոնց երեքը զօրայայտներ են, — Պուրխարը, Ցամէր եւ Հայնց (S. S.): Ամբաստանագիր կ'ըսէ թէ զբաւման տոնէն Գերմանիայի Ուկրայնայի մէջ սպաննած են աւելի քան չորս միլիոն քաղաքացիներ եւ աքսորած՝ երկու միլիոն որոնց մեծ մասը կորուսած են քանտերումէջ: Նիւթական վնասը կը հաշուեն 258 միլիոն րուբլի: Տասը խորհրդային փաստաբաններ յատկացուած են ամբաստանեալներուն պաշտպանութեան համար:

ՊԱՆԵՕ ՔԱՆԻՆ Հայկական դպրոցի տարեկան հանդէս՝ այս կ'ընրակ, Յունիստ 27, Ժամը 23.0ին, Պանեօնի ֆրանսական դպրոցի ծանօթ օրահին մէջ: 88 աշակերտներ պիտի արտասանեն եւ երգեն հայերէն: Հայկ. մշակույթի սիրող բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին:

ՍՏԱՅՍԻՐ

LA CAUSE NATIONALE ARMENIENNE. Documents concernant le problème de la libération de l'Arménie Turque. Paris, 1945: Հրատ. Փրահանհայ Աղջ. Միութեան Թրքահայ Դատի Պաշտպանութեան Յանձնախումբի: (Կը պարունակէ նաեւ քարտէս մը՝ Ուկրայնայի սահմաններով):

La Nation Arménienne et son oeuvre culturelle, par A. Tchobanian, Paris, 1945: Հրատ. նոյն յանձնախումբի:

ԲՈՂՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լեւոն Կիւրի Խոր Խոր ազա խառն շարժանկարը որ կրկնայ իրենց ապահովել կարեւոր հաստիք մը: Դերմի 30 rue des Dominicaines, Marseille:

այս պայքարը անբաժան մասը կը կապէ մեր կազմակերպութեան յայտատարին:

Պ. Կրոմիք, որ մինչեւ հիմա անդիւրէն կը խօսէր, այս անգամ խօսեցաւ ուսերէն: Իրմէ առաջ խօսք առած էր Յուդիստիոյ պատուիրակը, որ նոյնպէս իր մայրենի լեզուով արտայայտուեցաւ եւ ի մէջ այլոց Թրեքսթի խնդիրը յուզեց:

Կառավարական ռազմապ?

Le Combat կը գրէ թէ Լոստոնի մէջ չըլած զրոյցներու համաձայն, զօր. տը Կոյ կը խորհէ հրաժարիլ: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, նոր դահլիճը պիտի կազմէ Պ. Էնթո: Կարձանագրենք վերապահութեամբ:

Կ'ըսուի թէ երեւոյ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին յառաջիկայ մայիսին, համաձայն նոր սահմանադրութեան որ լրացած պիտի ըլլայ մինչեւ այս ատեն:

20Բ. ՏԸ ԿՈՒ ՀՐԱՍԻՐԵՅԱԻ, ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱՆԴԱՐԱՆԱԻ:

Իրանի դիւանը Մ. Ազգերուն

Երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ, Իրանի զլխաւոր պատուիրակը, Թաղիդատէ, նստած մը յանձնեց Սպարտ Ազգերու Կազմակերպութեան անձամբ քարտուղարին, խնդրելով Ապահովութեան Խորհուրդին քննութեան յանձնել Պ. Միութեան հետ ծագած վէճը, համաձայն դաշինքի 35րդ յօդուածին: Խնդրագիրը կը մեղադրէ թէ Պ. Միութիւնը միջամտած է Իրանի ներքին գործերուն:

Այս դիմումով, ծանր փորձի մը կ'ենթարկուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, ճիշդ այն պահու երբ նոր պիտի կազմակերպուի ամբողջ զորքը:

Քնդհ. ժողովի շարաթ օրուան նիստին մէջ խօսեցաւ Պրահանայի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտո: Մանրամասնութիւններ յաջորդով:

ՄԱՀՈՒՆ ԴԱՍԱՊԱՐՏՈՒԵԾԱՆ ինչ հոգի Հիոնի մասնաւոր ատենին կողմէ, իրեն Կէսթափոյի գործակալներ, մէկ հոգի՝ զինքն խառնարկութեան, կին մըն ալ՝ 15 տարեկան քաղաքացուութեան:

10 ռուս գերիներ անձնաւարդան

Ամերիկեան դորձակալութիւն մը, «Եռնայթըր Փրէս», կը հեռագրէ թէ տասը խորհրդային զարազացիներ անձնաւարդան եղան յունուար 19ին, Ճախտուի տարածաշրջակ արգելաբանին մէջ, երբ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն պիտի յանձնուէին Պ. Միութեան: Ուրիշ 21 հոգի հիւանդանոց փոխադրուեցան, որովհետեւ իրենք զիրենք վերաւորած էին կամ վերաւորուած, երբ ամերիկեան իշխանութիւնները բուն կատարումը կը փոխադրէին, Թուսիոյ զոլուսեւ համար: Ամերիկացիները արտաստաբեր կազմ դորձանքին խափանելու համար ցոյց տը որուն կը մասնակցէին 271 Թուսեր: Անձնաւարդանութիւնները տեղի ունեցան ցոյցի միջոցին: Ոմանք իրենց կողորդները կտրեցին ածելիներով, ուրիշներ կ'ախտուեցան, թէ եւ նախապէս վերէն վար խուզարկուած էին, զէնք փնտնելու համար: Ամերիկացիները հարկադրուեցան ռուսներ նստել բազմութեան մէջ, երբ արտաստաբեր կազմ արդիւք չունեցաւ: Շատ մը Թուսեր հանցեցին նետներին իրենց հազուատները սաստիկ ցուրտին մէջ, իրեն վերջին փորձ կատարումը չնստելու:

Չօր. Մը Դանի, Եւրոպայի ամերիկեան բանակին հրամանատարը, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ մայիսին համաձայնութեամբ ամերիկեան շրջանի բոլոր խորհրդային զարազացիները որ ամբաստանուած են զատկութեամբ, զաւանանութեամբ կամ պատերազմի օժնիրներով, պէտք է վերադառնան իրենց հայրենիքը: Չօրագրը կ'ըսէ թէ անոնք որ բուն եւս կը դիւրին, կամ զաւանաններ են, որ դերմանական բանակին միացուած են կամ ծառայած են Գերմանիոյ կողմէ կազմուած ռուսական Տ.Տ. խումբերուն մէջ: Ուրիշներ ալ աքսորականներ են, վիճակի հանգամանքով:

ԱՐՏԱՍԱՀԱՐԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ 4ի տեղ 10 Ֆրանքով պիտի դրուին փետրուար 1էն սկսեալ, յանձնարարեալ նամակով՝ 20 Ֆրանքով, «Եւրոպայի խորհրդային» 6 Ֆրանքով, ապաքեւս նիւթերը՝ 2 Ֆրանքով (50 կրոն) եւս:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԺԱՆԱՐԱՆ
ՏՅՈՒՐԱՆԻ ԳԼԽԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԵՆԵՆ
6 rue Mauberge, Paris (9), M. Cochet, Notre Dame de Lorete: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդներ, պողպատեւ կեանքաւորներ եւ անուշիկներ: Լեւոն Կիւրի եւ Կիւրիան հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոյց է Զօրեքարթի օրերը:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

ԾԵՐ ԽՈՍՔԸ

ՏԱԳՆԱԳԻ ՄԸ ԵՎԼԻՔԵՐԸ

Զօր. տը Կօլի Հրաժարականը անակնկալ մը չեղաւ անոնց համար որ ծոռէն կը հետեւին Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան երեւելիներուն: Անակնկալը հրաժարականին ձեւն էր, — արտակարգ նախարարական խորհուրդ, նամակ մը եւ ճամբար բարձր, թիկնապահի մը հետ:

Երէկ պարզեց էինք տաղանային ազդանշանները: Փորձները բանալ անոր թանի մը ծալքերը, վերլուծելով վերջին անցուղաւորը:

Հրաժարականէն երկու օր առաջ, ընկերվարական եւ համայնավար օրկանները ուրախութեամբ կ'աւանդէին երկու կուսակցութեանց զօր-ծակցութեան ամրապնդումը, որ մասնաւորապէս դեր պիտի կատարէ նոր Մասնաւարտութեան մշակումին մէջ:

Կիրակի օր համայնավար պաշտօնաթերթը, l'Humanité, կը հարտարարէր Կեդր. Կոմիտէի բացառիկ նիստին արտահայտութիւնը, որ անմիջական կապ ունէր օրուան տաղանային հետ: Այս ժողովին մէջ, ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւրքօ, մանրամասն տեղեկացրով մը կը պարզէր կուսակցութեան քաղաքականութիւնը՝ ըսելով հակասանքներու վրայ: Այս առթիւ կը պատմէր կառավարութեան կազմութեան պարագաները: — Զօր. տը Կօլի առաջին հրաժարականը վերջը (1944 Նոյեմբեր), համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ իրեն յանձնել նոր դաշինքին կազմութիւնը: Բայց M. R. P. կը պնդէ զօր. տը Կօլի վրայ: Ընկերվարականներն ալ կը մերժեն մասնակցել համայնավարի մը նախադաշնութեամբ կազմուած կառավարութեան մը, առանց նախապէս համաձայնելու M. R. P. հետ:

Ասոր վրայ, համայնավար կուսակցութիւնը կ'առաջարկէ վարչապետութիւնը յանձնել Գ. Կլեմէնտ Կուէնի (Նախագահ Մասնաւարտութիւնը, ընկերվարական): Բայց Նոյեմբեր 19ին ընկերվարական եւ հանրապետական - ժողովրդական (M. R. P.) կուսակցութիւնները կը համաձայնին վերահաստատելու զօր. տը Կօլի:

Եզրակացութեան մէջ, Գ. Տիւրքօ «վտանգութեամբ» համարելով ժողովրդապետութիւնը, հրաւեր կ'ուղղէր որ ընկերվարականները, համայնավարները եւ աշխարհապետական - ժողովրդական (M. R. P.) համար յետագիւնական Մասնաւարտութեան մէջ: Միանալ, որպէսզի նոր Մասնաւարտութիւնը «որ եւ է պատմութիւնը չզգէ անձնական իշխանութեան որ եւ է հաւանական փորձը»:

Անկասկած այնքան թափանցիկ է որ, չի կարողոր բացատրութեան:

Զօր. տը Կօլի նամակը չի լուսարաններ խնդրէր: Տեղական թերթերը արդէն կը պարզեն շատ մը ծալքեր, առանց մեծ դադարներ մը յայտնելու:

Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ զօրավարը հարկաւորուեցաւ հրաժարելու տեսնելով որ անկարելի է պահել երեք հասանելիներու վրայ հաստատուած կառավարութիւնը մը: Մասնաւոր ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց մերժեցումէն ի վեր, որ կրնայ յանդիմ տարածմբօրէն ձախարկողութեան դրոշմի մը կազմութեան:

Կան աշխատեցնող ծանրակշիւ պատճառներ: Առաջինը՝ տնտեսական-կուսակցական: Պարենաւորման մասին ձեռք առնուած միջոցները արդէն չունենցան: Կ'ըսուի թէ զիւղացիները կը մերժեն յանձնել իրենց արջաւոր եւ ցորենը, անբաւական գտնելով նշանակուած գինը: Մասնաւոր որ զբաւն ալ օրէ օր կ'իյնայ:

Երկրորդ՝ Սահմանադրական: Մասնաւոր Յանձնաժողովին մշակած նախագիծը չարազանց զրոտաւոր իրաւասութիւններ կը վերադառնէ հանրապետութեան նախագահին: Մինչդեռ, իրազեկներու կարծեւով, զօր. տը Կօլ կ'ուզէ որ աւելի լայն իրաւունքներ արժանի, ինչպէս Մ. Նազանդներուն մէջ: Յետոյ, ձախերը կը պնդեն մէկ ժողովի սեղանադիրք վրայ, կատարեալ դերիշխանութեան:

Այս հարեւանցի սկիզբին ալ կը բաւէ, դաւաճար կազմելու համար տաղանային խորութեան եւ ծանրութեան վրայ:

ՆՈՐ ԴԻՄՈՒՄ Մ. ԱԶԳԵՐՈՒՆ ՀԱՅԿ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնի մեր քաղաքիցը կը հեռագրէ. — Սյուր, 21 Յունուար, ժամը 11ին Գ. Ժիրայր Միսաքեան յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան յուշադիր մը ներկայացուց Միսաքեան Աղբերու ընդհ. ժողովի նախագահութեան, պատճեններն ալ՝ հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն, որոնք արդէն տապաւն էին առաջին յուշադիրները՝ անցեալ Սեպտեմբերին: Միեւնոյն ատեն կը տպագրուին բազմաթիւ օրինակներ, ցրուելու համար ժամուկին, զանազան հաստատութեանց, Միացեալ Աղբերու պատուիրակութեանց եւն:

Փոփոխ ի թեւակ թուրք մամուլը կը սպառնայ (Մասնաւոր քաղաքական ՅԱՌԱՋԻ)

«ՄԵԶԻ ԴԻՄ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԴԱՒԸ ԿԸ ԾԱՆԿԵՆ»

21 Դեկտեմբերի «Թաւրիք»ի մէջ՝ ջրոնիկադիր Փէյամի Մաֆա կը պոռագայ, «Ծուղակ մը» խորագրին տակ:

— «Հայերէն թերթ մը, (Կ'անկարելի է նոր Լուրքի), կ'ուզէ մեզի ընդունել ալ՝ հետեւեալ ցափոտուրը: — «Ռուսներու կողմէ Հայերուն ուղղուած հրաւերին մէջ, քաղաքական ոչ մէկ նպատակ կայ: Այս խնդրին մէջ, Սովիթներու դերը անդորոշներու զործ ճարդ կամ մարդկային վեճի նպատակներու ծառայող հաստատութեան մը դերէն արարելութիւն չունի: Այս հայրդիները իրենց տեղէն իսկ պիտի չարժէին, եթէ կարենային դործ մը գտնել թուրքի մէջ: Յանցանք ոչ ա՛նոնքն է՝ ոչ Մաֆայիներուն: Յանցանքը ձեռն է»:

Հայ. թերթը կը պիտի, եթաւրելով թէ մենք ցնդած շառաւիղն ենք սերունդի մը, որ մոռցած է Սոմ. կայսրութեան վերջին շրջանի դրոշմները: Այդ թերթը եթէ կը ջանայ մեր երկրին դէմ պատրաստուած դաւը ծածկել, ի դուր թող չլսուին: Մենք ամէն բան գիտենք, բայց անկա չի գրաւոր մեր գիտցածը: — Թուրքիոյ մէջ անդոր-ծութիւն չկայ: Ընդհակառակն՝ զործաւոր գտնելու դժուարութիւն կայ: Ատաղձագործ մը կարելիութեան չի տար 15 ոսկի օրաւարձին, իսկ բո-նակիրները կան՝ որոնք օրական 50 ոսկի կը շահին: Թուրքիոյ հայ համայնքը հարուստ է: Այդ հարուստութիւնը չափած է թուրքիոյ մէջ, եւ ոչ թէ ուս-սական հողերու վրայ: Հայերու մէջ զրեթէ մու-րացիի չկայ: Ահա թէ ինչու, իրաւանութիւնը ծածկելու նիստակ մը կը տեսնենք խնդրոյ առարկայ հաստարակութեան մէջ: Կ'ըսենք ամէն ինչ, եւ կը քաղաքակրթ մեր յիշողութեան մէջ:

ՏԻԳՐԱՆ ԿԸ ԹԻԳՐԱՆՍ...

21 Դեկտեմբերի «Հէր Սէ» կը գրէ թէ 157ի (?) հասած է արձանագրուած Հայերու թիւը, եւ կ'աւելցնէ:

— «Կը տեղեկանանք թէ այս ընթացքէն աղ-ղուած են իսթանպուլ ծնած եւ մեծցած Հայերը: Թահթաբայի մէջ կալվաճիքի դործաւորատէր Տիւրքին, երէկ պատահեալ իշխանութեանց դիմելով յայտնած է՝ թէ Լընդունի իսթանպուլին, եւ թէ ոչ մէկ ատեն պիտի բաժնուի Թուրք Հայերեակ-ցութեան»:

«ԵՐԵՎԱՆԻ ԴԱՄԱՐ»

«Թաւրիք»ի ջրոնիկադիր Սերվէր Պետի (Փէյամի Մաֆայի կեղծանունը, Մ.), այս խորագրին տակ երկուր կը գաւառէ 23 Դեկտ. թիւին մէջ: — «Կարողա՞նք չիմանանք մասեցը»:

— «Հայկի Հայերը հաւաքաբար մերժեց են Սովիթներու հրաւերը: (Յաւա՛րդ — Հայկի մեր թղթակիրը կը ճշդէ այս առիթով) թէ ոչ եւ Հայ, ոչ եւ Եւրոպայի, ոչ եւ Եւրոպայի մերժեց զէ օր եւ է հրաւերը՝ հայրենիք մեկնելու: Ընդհակառակն, սկիզբէն հրաւերի կը սպասէ, ներգաղթի համար: Մերժումը այս լուրը հրատարակած էր Հայկի արարական թերթերէն «Եւ թաւառութեամբ, Դեկտեմբերի սկիզբը: Այդ իշխանութիւնները անհրա-մեշտ հերքում կատարելով ժամանակին: Մինչդեռ, իսթանպուլի Հայերը, — աղբար, մայրիկ, աղջիկ, պզտիկ —, դուրսգալու ուս հրապարտ-արարեալ վազելով, ուզէին Հայաստանի դախարը երթալ: Համաձայն այս աղբարներուն, մայրիկ-նորուն եւ պզտիկներուն, Թաւրիքը դժուար է,

20Բ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՀՐԱԺԱՐՄԱՆ ՀԵՏԵՐԱՆՔՆԵՐԸ

Ծանր սազնապ ամբողջ երկրի մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, զօր. տը Կօլ Հրաժարեցաւ կառավարութեան նախագահութեանէն, անդառնալի կերպով, ինչպէս յայտարարեց իր դիւանապետը:

Արձանագրեց զէպերու ընթացքը. — Կիրա-կի առաւ ժամը 12ին նախարարները ժողովի հրա-ւիրուեցան ստիպարար: Ժամը 12.20ին զօր. տը Կօլ արհ. ժանելով, հաղորդեց իր որոշումը եւ անմիջապէս մեկնեցաւ, ընկերակցութեամբ իր թիկնապահին: Ժամը 13.10ին նախարարներն ալ մեկնեցան: Ժամը 14ին անպաշտօն նախարար Վէն-սան Օտիւլ: Եւ որոշեցին նախարար Գ. Պիտո Լոն-տոնին վերադարձա՞յ ըլլալով, այցելեցին զօր. տը Կօլի: Ժամը 18ին ընկերվարական եւ համայնավար պատուիրակները ժողով դաժմարեցին: Հանրապե-տական - ժողովրդական (M. R. P.) կուսակցու-թիւնն ալ խորհրդակցութիւն մը կատարեց ժամը 22ին զօր. տը Կօլի դիւանապետը՝ Գ. Փալէվսի: Մասնաւոր ժողովի նախագահին յանձնեց հրա-ժարագիրը:

Երկուշաբթի օր անվերջ խորհրդակցութիւն-ներ կատարուեցան զանազան հասանելիութեան միջեւ: Մասնաւոր ժողովին նախագահը, Գ. Ֆէլքս Կուէն, խմբակցութեանց եւ յանձնաժողովներու նախագահներուն յանձնեց զօրավարի հրաժար-գիրը: Երեքշաբթի օր բացառիկ նիստ մը գումա-րեց Մասնաւոր ժողովին ընկերվարական խոր-հակցութիւնը: Կէսօրէն վերջ նիստի հրաւիրուե-ցաւ Մասնաւոր ժողովը, ընտրելու համար կա-ռավարութեան նոր նախագահը:

Զօրավարի դիւանապետը յայտարարեց մա-մուլին, — «Զօր. տը Կօլ չի հրաժարի, այլ կը ձգէ իր պաշտօնը, անդամային կերպով: Զօրա-վարը վերջնապէս կը հրաժարի քաղաքական կեան-քէն: Թերթ մը կը գրէ թէ զօրավարը յայտարարած է նախարարական խորհուրդի ընթացքին: — «Որ-պէսզի որ եւ է խլրտա՞մ տեղի շունենայ իմ անձին շուրջը, կը խորհի՞մ շուրջը հեռանալ Փարիզէն»:

«ՀԱՅ ԵՒ ԱՇՈՒՆ» աղագլեկով, ցոյց մը կատարեցին Լիւի Նախկին գերիները: Այս առթիւ աղբեր փակցուեցած էին, դիտել տալով թէ գերի-ներուն յատկացուած է միայն 5000 ֆրանք, իսկ Երեսփոխանները կը ստանան 350.000 ֆրանք:

Երեւանի դրախտ. հոս աղայէններ կը վխտան, հոն՝ հրեշտակներ: «Հոս» ոչ մէկ Հայ կըցած է դրամ չափի, ապաքսմանի, խամի: Կապուկի, սոսնի կամ հանդիմ մը տէր դառնալ, բայց հոն ամէն հայ միլիոնատէր դարձած է: Հոս հաց չկայ, հոն՝ երեք Եւրո մը կ'ուզէ հաղկերթի կուտան ժողովուրդին:

Երախտին ճամբան ո՞վ ցոյց տուաւ անոնց, որ իսթանպուլէն Երեւան կը վազէ: Արդեօք Հա-յոյ Պատրիարքարար՝ ցոյց տուաւ: Առաջին, չինը ուղեր հաւատար: Բացայտ է, ստիպան, թէ Պատրիարքին (Տեղապահին՝ բաժնի կ'ուզէ, Մ.) սիրած չէ ուղած փոքրիկ խառտ օր ալ անոնց: Այդ ոչ յարգոյ կ'ընտարուր, եւ ոչ ալ Աղբ. Մեծ ժողովի անդամ երեսփոխանը՝ յարգոյ Պերճիւր-էր (Թէրթիթեան) չին յայտնած թէ Հայտ աշ-քով չեն նայի այս անհեթեթութեանց, որոնք Ա-մերիկայի մէջ սկսան, եւ իսթանպուլի մէջ կը շա-րուակուին: Սովիթներու դիմող Հայերը այնքան մոռցած են ճամբորդութեան օրէնքները, որ ներ-քին Կործանութեան թիւերը ստիպուեցաւ անոնց յի-շենել թրքական օրէնքները: Երէ կը կարծեն, թէ պիտի կարենան այս երկրէն դուրս ելլել առանց թուրք օստիկանութեան տեսնուելու, կը խալին: Եթէ իրենց զիրենք աշը փորելու համար ստեղ-ծուած ազգանքի նկատման իսկ, չեն կրնար թուր-քական կանոնները կտացարելով թուրք-երթալ:

«ՀԱՅԵՐԸ ԱՅՆՈՒՆ ԿՐԱՆ ԸՆԵԼ»...

Եպիսկոպոս Վելիտ, Թեո. խոմանավար, կը րէ՛

«Թաւրիք»ի 23 Դեկտեմբերի թիւին մէջ:

— «Սովիթները չկրնան որալ թուրք խոր-հակիրներն թ. երիտասարդութիւնը: Եւ որովհե-տեւ բացի Հայերէն ոչ մէկ տարր կը խաբուի ա-նոնց խաղէն, կ'աշխատեն Հայերու միջոցաւ բա-նեն օր ընել: Յայտնի է թէ այս ձեռնարկն ալ ար-դիւնք պիտի չտայ եւ մասնաւորութիւն պիտի պատճառէ միմիայն Հայերուն: Փղբամանու-թիւնները այլեւս ոչ մէկ անգամ կը կարծեն թուր-քիոյ համար, որովհետեւ շատոնց հայուեյարդարի նիսթարեւած են: Սեղի չափ, Թուրք եւս գիւն-ստիպի: Բայց, անոնց նպատակն է մեզի դէմ դար-ձնել ամերիկեան հանրային կարծիքը, որ հինէն ի վեր, անդաւոր, մեզի աննպատակ կղած է, իսկ Հայերուն՝ նպատաւոր: Կատարելով իմ չին-երթալ, թէ ամե-րիկացի մեր բարեկամները պիտի չխաբուին ուս-սական այս խաղերէն»:

(Մեղացեալը յարգաւորով)

Մ.

ինչ և ի՞նչ ալ ունենայ այս առաջին փորձը, մե
ծապէս պիտի ազդէ Միացեալ Ազդերու Կազմակեր
պութեան արժէքին, եթէ ոչ ապառաջին վրայ:
Կատարեալ երկունք:

Ի՞նչ կ'ըսեն քերթերը

Le Populaire, ընկերվարական պաշտոնաթերթը, որ զօր. առ Կօլի հրատարակումը հաղորդած էր բացառիկ ապագրություններ, միեւնոյն ատեն կը հրատարակէր Պ. Էնոն Պլուսի խմբագրականը: Նախկին վարչապետը ցարձանը յայտնելով այս անակնկալ հրատարակում համար, կը յորդորէր որ Սահմանադիր ժողովը օրինակ հանդիսանայ «պաշարներու յանդէպ, կարգապահութեան եւ վճռակաշնութեան»: Յետոյ շեշտելով կառութեան ծանրութիւնը, միակ դարձանք կը գտնէ «անձնութեան, քաղութեան եւ ներդաշնակութեան մէջ»: Եւ կը յայտարարէ թէ «բուն իսկ ժողովրդապետութիւնն է որ վտանգէ մէջ է»:

L'Humanité, համայնաւար պաշտոնաթերթը, քանի որ ուղեւոր սահեցնելէ վերջ, կը պահանջէ անմիջապէս լուծել տագնապը, կատարութեան մը կազմելով նախագահութեամբ Պ. Մորիս Խորհրդի:

Ետա մը թերթեր կը յուսան թէ, հակառակ էր անդառնալի որոշման, զօր. առ Կօլ պիտի վերադառնայ իշխանութեան ղեկին: Ընկերվարական թերթ մը. Cité — Soir, բացատրելով տագնապին պատճառները, կը յիշէ լիւնուորական վարկերու խնդրէրը: Իբրեւ թէ 10 միլիարդ եւս աւելցուցած են քուէարկումը 125 միլիարդ ֆրանքին վրայ: Կը յիշէ նաեւ համայնաւար երեսփոխաններ Տիւբրոյի եւ Ֆրայոնի վերջին ճառերը, որ կը թելադրէին ընկերվարական — համայնաւար կառավարութիւն մը կազմել: Իրականին մէջ, տագնապը սկսած էր յուճուար 15ն ի վեր:

Le Monde, կիսապաշտոնական օրկազմը, տագնապին ծանրութիւնը կը բացատրէ թէ խմբագրականով եւ թէ մասնաւոր յօդուածով մը: Այս վերջին դրուիւթեամբ, յօդուածագիրը դիտել կուտայ:

— Եւ կառավարութիւնը մինչեւ հիմա զերեթէ միտման ցուէնքն ստացած էր: Եւ սակայն կեղծ էր այս միտմանութիւնը: Ձայն պահելու համար անհրաժեշտ էր իրաւաբանին տեսական ներկայութիւնը, անոր անբաղդատելի հմայքը: Զօրավարը հազիւ քանի մը օր հանգիստ առած, կուսակցութեանց պայքարը կը վերսկսէր, չլուծուած խնդիրները նորէն մէջտեղ կը դրուէին աւելի ասիպոզութեամբ եւ սրութեամբ, պատասխանատուութիւնները մէկ նախարարէն միւսին վրայ կը նետէին, մէկ նախակէն միւսին վրայ: Արդարեւ, պէտք է ըսել, երբ զօր. առ Կօլ բացակայ կ'ըլլար, այլեւս կառավարութիւնը չկարք:

Օտար թերթերն ալ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին ֆրանսական տագնապին: Տէյլի Թէյլս-կրաֆթի կարծիքով, ընկերվարական — համայնաւար

խնդիրները իրենց վրայ հրաւիրած են Հայերու նողկանքն ու ատելութիւնը:

Պե՛ճձ ԹԻԻԻԻԻԻ Ա՛՛՛ ԿԸ ՆՁՈՎԷ...

«Ժամանակ» եւ «Մարմար» թերթերէն վերջ, Աֆիոնի երեսփոխան Պերձ Թիւրքէր, հետեւեալ նամակը ուղղած է մամուլին:

— «Կ'ուզեմ կարծիքս քննարկ այն փորձաթիւ Հայերու մասին, որոնք կը փափաքեն Ս. Հայաստան կամ Ռուսիա երթալ: Կ'ուզեմ յայտնել, նաեւ, թէ զիս երեսփոխան ընտրած են Աֆիոնի սիրելի հայրենակիցներս, ինչ որ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծի: Իմ իրաւասութեան սահմանէնդուրս կը մնայ զբաղիլ հայ համայնքի զործերով, ջնձ գիտել, թէ ինչ պատճառով հայ հայրենակիցներու մէջ մտած սովիթի ճիւղապատասխան կը դիմէ, Ս. Հայաստան երթալու համար: Ձեռքիտեմ, թէ դրողւմ դոյուքիւն ունի թէ ոչ: Ամէն մարդ պատասխանատու է իր արարքին: Միայն թէ, բոլորս ալ կը փափաքենք՝ որ մեկնին անոնք, որ մեղ կամ մեր հայրենիքը չեն սիրեր»:

ՅԱՄԱՐ. — «Թաւիթի» ըրոնիթիւնի ֆ. Սաֆա, «անբաւարար» կը նկատէ այս եւ հայ թերթերու հրատարակութիւնները, եւ «խուսափողական» կ'որակէ զանոնք:

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՆ Ա՛՛՛ ԿԸ ՈՍՈՒ...

Ընդառաջ երթալով թուրք թերթերու հրաւերին, «Արաբ» Մարմին» հանդամանքով, «Պոլսոյ Կրօն» ժողովը հետեւեալ նամակը հրատարակել տուած է 30 Դեկտեմբերի թուրք թերթերուն մէջ:

— «Բրազայի, Հայկական Հարց մը դոյուքիւն չունի Ռուսերէն մէջ: Ոչ ոք իրաւունք ունի խօսելու Թրքահայրու անունով: Ոստի կը դատապարտենք քանի մը անգիտակից Հայերու կողմէ անուանու ջայլերը: Հայօրինական է այս արարքը, եւ իւրաքանչիւր մարդ պիտի կրէ իր պատիժը, օրէնքի սահմանին մէջ: Հայեր, ձեր անհատական ո եւ է սխալ մէկ ջայլը: Կ'անդառնալով բոլորակալ համայնքին վրայ: Ձեռք ունի պատասխանատուութիւն ստանձնել: Ոստի կը բողոքենք այս ջայլերուն դէմ»:

«Թաւիթի» դարձեալ կը ըզլաւ: — «Վերջապէս, ամէն մը վերջ դործի անցան հայ ազգ. մարմինները: Այս ատիւ հղեմը, թէ հիւպատոսարան պիմողները քանի մը դատարկապարտներ չեն միայն: Հարուստներ ալ կան անոնց մէջ: Մեզ արկնարք տեղի թող չընեն»:

վար դործակցութիւնը մեծ դեր կատարած է այս տագնապին մէջ: «Ընկերվարական կուսակցութեան ծայրայեղները յաղթեցին չափաւորներուն, մինչդեռ կուսակցութիւնը մինչեւ հիմա դիմել ամբողջական անկացութիւն մը կ'ընծայէր զօրավարին»:

«Թաւիթ» ալ վերլուծելով տագնապը, կը կարծէ թէ՛ ինչ լուծում ալ գտնուի, նոր կառավարութիւնը դժուար թէ զիմանայ, «նոյնիսկ Սահմանադիր ժողովը տեւողութեան ընթացքին: Կորսնցնելով զօր. առ Կօլը, M.R. P. կը կորսնցնէ իր բեւեռային աստղը: Կառած չկայ թէ Սահմանադիր ժողովին ընթացքը անկարելի դարձուցած է երբեք հոսանքներուն զործակցութիւնը: Կուսակցութիւնները իրենց զիրենց բացորոշապէս կապուած են նկատման միայն իրենց ներկայացուցիչներուն տուած որոշումներով, եւ այդ ալ ոչ միշտ»: Միւս թերթերն ալ ցաւ կը յայտնեն զօր. առ Կօլի հրատարակումը: Միայն Լոնտոնի համայնաւար օրկազմը խառօրէն կը քննադատէ զօր. առ Կօլը եւ կը յայտարարէ թէ՛ այլեւս նախաձեռնութիւնը կը պատկանի համայնաւարներուն:

Նոր վարչապետ

Դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Ֆէլիք Կուէնի, ընկերվարական, նախագահ երեսփ. ժողովի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ.

ԱՅԻՆԻՔԻՆ կը հնուադրեն թէ պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ Պիոյիթիսի երկու նահանգներուն, Լափոնիայի եւ Մեկոնիայի մէջ: Զինուորական օդանայնի Թուրքիկներով ծանուցին այս կարգադրութիւնը, որ հետեւեց է Գալմաթիայի մէջ ծագած դէպքերու, — ընդհանրում զինեալ հրոսակաւորներու եւ ոստիկան — զօրքին միջեւ: Երկու օր առաջ սրճարանի մը մէջ սպանուեցան «Էլյապ»ի անդամներէն երեք հոգի, որոնք վերջերս ներում ստացած էին: Կը կարծուի թէ անգրեկիցները միապետականներն են: Կիրակի օր բաղնիքի մեծ սանդուխտները հրապարակուեցին իրենց յարձակեցան Գալմաթիայի պահականոցին վրայ, ազատութիւն ընտանրակները: Յետոյ լեռն փախան: Այժմ ինչ մարդարանին մէջ ձախկողմեան հոսանքները ժողով մը դուժմարելով, ազգայնեցին: «Անկոցի» Անդկիացիները, թող լիլլեն երթան: Զօր. Օթիւնիոս յայտարարեց. — «Եւրոպիոս Թաղաւորին վերադարձը պիտի յանգի զիկաւատարայի որուն պիտի յաջորդէ յոյն ժողովուրդին յեղափոխութիւնը»:

ՄԻԱՅԵԱՆ ԱԶԳԻՐՈՒ րնդհ. ժողովին մէջ, Ս. Միւսթաֆա եւ Ուլիյանյանի ներկայացուցիչները մասնաւոր նամակներով պահանջեցին որ Ապահովութեան Որոշուրը վերջ տայ անդլ. զօրքին դործունէութեան Յունաստանի եւ Հրպետական Հնդկաստանի մէջ: Այս ձեռնարկը պատասխան մը կը համարեն Ասորպարականի հարցին առթիւ Իրանի պատուիրակութեան կատարած դիմումին, այն կապածով թէ թելադրուած է Անգլիոյ կողմէ:

Ա. ԳԻՒԼԻԱՆԻՄԱՆԻՆԻ ՅԻՇԱՍԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով ընկեր Ա. Գիւլիանյանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկապսակի 2600 Փր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Տօնոյին:

Նոյն առիթով փոխան ծաղիկապսակի 2000 Փր. կը նուիրեն Սէնթ Էթիէնի «Անուր» կոմիտէին, եւ 2600 Փրանք՝ Կորնուլի ընկերները:

Նոյնպէս 1000 Փրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. «Եւր Սերունդի» կկըր. վարչութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Ներդաշնակի կոմիտէն ժողով կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չարաթ, 2680 ունուրով, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքաժողովին:

ԼԻՈՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ. — Ռոն նահանգի ընկերվարական կուսակցութեան դործադիր մարմինը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, օտար ընկերվարականներու համար բանախօսութիւն մը սարքած է, ուր պիտի խօսի, Lyon-Libreի իրաւաբանը ընկեր Ferrat: Կը հրաւիրենք մեր ընկերները համախումբ ներկայ ըլլալ, 14 Cours Lafayetteի կեդրոնականով: Վարանդեան կամիտէ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻՆ Նոր Սերունդի ինքնուրար այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ:

ՅՐ. Կ. ՈՍՈՒ Իսի լէ Մուլիոյի մասնաճիւղի ժողովը այս չարաթ, ժամը 2.30ին, իրիման սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ. վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամադուրի փափաքողները:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Daumesnil - 13

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Ամսակը

ՈՒՐԱ. — Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը եկեղեցիով նամակը ուղղած է Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան, 1945 Դեկտեմբեր 29 թուականով:

«Նոր տարւոյ եւ Ս. Մննդեան առթիւ ընդունեցէ՛ք արտապին շնորհաւորութիւնները Ամենայն Հայոց ծերունի Կաթողիկոսին, եւ յայտնեցէ՛ք զանոնք իր արարքեալ սիրելի հօտին: Հայոց կաթողիկոսը ջերմապէս կը փափաքէ որ իր արտասահմանի մէջ ցրուած ժողովուրդը ընդարձակուած Մայր Հայաստանի մէջ հաւաքուի եւ միասնաբար համար կ'աղօթէ եւ պիտի աղօթէ միշտ եւ յաւիտեան:

Այս տօնական օրերուն մէջ ծննդադէր պիտի աղօթեմ, այն խորանին առջեւ՝ ուր իշաւ Միւսթաֆա Ռաքի, եւ պիտի աղաչեմ որ Ս. Փրկիչը պահէ պահպանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, Կիրիլիոյ կաթողիկոսութիւնը, Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնները, բոլոր հայ եկեղեցիները՝ ամպէս ինչպէս որ եղած են եւ պիտի ըլլան, պիտի աղօթեմ նաեւ կրթական հաստատութիւններու եւ տարադրեալ Հայերուն վիճակին բարելաւման համար:

Տէր անխախտ պահէ պահպանէ Սովիէթ Հայաստանի հանրապետութիւնը եւ հայ պետութիւնը, օճախը՝ Հայոց ֆիզիքական գոյութեան, պատանդաւոր մշակութային բարեւաման եւ յառաջդիմութեան:

Ո՞վ փրկի խաղաղութեան եւ սիրոյ, խաղաղութիւն շնորհէ՛ ամբողջ աշխարհի, լուսաւորէ՛ մարդոց միտքերը զու պայծառութեամբ, վառէ՛ մարդոց սիրտերը, որպէսզի ամբողջ մարդկութիւնը կարենայ սպիլ խաղաղութեան եւ բարեաւանումի մէջ, աշխարհի եւ յառաջդիմէ՛: — Գեղար Զ.

ՀՈՐԵՀԱՆԻՍ. — Տէր եւ Տիկին Բ. Տամբան եւ ծանուցանին թէ իրենց հորը՝ հանդուցեալ ՍՏԵՓԱՆ ՔԻՐԱՊՈՍԵԱՆԻ եւ անոր զակին վաղամեծիկ ՆՐԱՅԻՐ յիշատակին հոգեհանդիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին հանդուցեաններուն յիշատակը յարգողները:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Ուսի տարեկան պարահանդէսը, կերակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Or քահան Գէլ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտրեալ, ճոխ եւ մատչելի պլ.Ֆէ, բաղմունք անսկիւններ:

ՅՐ. ԿԱՊՈՅՏ ՈՍՈՒ ՊԱՆԵՆՅՈ Քահանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս քէլեր, 3 Villa d'Oréans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 Փրանք:

ՅՐ. ԿԱՊՈՅՏ ՈՍՈՒ Մարտիլի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ ընկ. ԱՆՆԱ ՇԱԼՅԱՆԻ մահուան առթիւ, իր պարագաներուն: Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկապսակի Տիկին Գործունեանէ 500 Փրանք:

ՍՏԱՅԱՆԻ

ՄԻՆՈՒՐՏ (բանաստեղծութիւններ): Գրեց՝ Միսա Թէօֆոյեան: Շքեղ թուրք եւ ընտիր տպագրութիւն: Տպ. Սուրիա, 1945: Գին 70 Փրանք: Հասցէ. — M. Teuleulian, B. P. 225, Alep (Syrie):

ՎԱՐԴԱՆԱՅ

Միեթիպիթի շքեղ սրահին մէջ

Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն խորին փախաղեանք, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լուսաւոր ուժերուն եւ Պ. Գ. Ջուլեանի (Լիոնի Տրամբիլէն), կը ներկայացուի:

ԲԱՆ. ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(Մարտի Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաղորդութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սահման զրատուր եւ Զօթ Թէօֆոյեան (23 Bld. Bonne Nouvelle):

Կ'ՈՒՂՈՒՆ Հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուէ մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կըրնան ըլլալ: Դիմել Պ. Դուրիթեանի, 45 rue de l'Ecliquier, Paris:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱՐԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅԱՐԱՆ ՇԷՐ ԱՐԹՈՒՐ (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)

28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւիկեան եւ երազական համար կերակուրներ, ընտիր օգի եւ ճաշ պահուի: Հիմնադրութիւնը քննէ:

HARATCH

Fondé 1925 -

R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme - PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 - C. C. P. Paris 1678-63

ՔԱՅՆԵՔԻՆ. — Տար. 760, Ճամբ. 400, Յամբ. 200 ֆրանց

Samedi 26 Janvier 1946 Շաբաթ 26 Յուլուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4519-Նոր շրջան թիւ 248

Խմբագիր՝ Ծ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

Մեր եօթրե

ՉԱՄԻՆԵՐ ԳԱՆՈՒՄԵՆ

Շատուց է որ չի դործածուել ճշմարտի աշխատանքը։ Պարզապէս քանի մը տող եւս խնայելու խոստար...

Բայց, եթէ խորագիրը չկայ, բովանդակութիւնը կը տեղայ կարկուտի պէս։ Դիզերով թղթակցութիւններ՝ ամէն օր։ Մէկ մասը հինգ - տասը օր առաջ շարուած, ուրիշներ սրբազրուած։ Բոլորն ալ կարգի կը սպասեն։ Քիբերթը լեցուած է, ո՛րք պիտի տեղաւորենք։

Սրբապետ, չես գիտեր թէ ո՛ր շարուած կտորը կարելի պիտի ըլլայ տեղաւորել, զիստը նիւթներէն վերջը։

Եւ մեր թղթակցիցները, տրանսլատի հանդերձ, համբերութեամբ կը սպասեն, ինչպէս եթէ փուռի մը առջեւ կեցած ըլլային։

«Պոչմորու շրջանի մը մէջ կ'ապրինք, եւ այս ակամայ սպառումներն ալ դարձած են սովորական երեւոյթ։

Սէն պարագայի մէջ, բոլոր պիտանի նիւթերն ալ պիտի երեւան, ուշ-կանուխ։ Հրատարակուած ըլլան թէ հրատարակելի, մենք խանդավառ տանքով կը հետեւինք անոնց բովանդակութեան։

Ինչ որ աչքի կը դարձնէ ամէնէն առաջ, զուտառօքի գանապան միութեանց աշխատանքուն է։ Դրեթէ ամէն տեղ ծաղկոց։ Ամէն տեղ հանդէս։ Երեւոյթ, ցերեկոյթ, ժողով։ Ոչ միայն բարոյական շարժում, ողբերգութիւն, այլեւ նիւթական առատածնունդներ։

Մեր ժողովուրդին ձեռքը միշտ բաց եղած է, ամէն անգամ որ հանրապետութիւն մը կը տեսնէ։ Այս անգամ շատ աւելի լայն բացուած են ձեռքերը, ամէն ճակատի դրաց։

Փանի Ժողովուրդները, պոստալային շրջանները, մէջ ճիւղերէն շրջաններէն, յոր ափ մը հայրեր կը թնկան, ամէն հայրենակից յանձն առած է ամսական մը վճարել ծաղկոցին, զուտակ ունենալի ոչ։

Կըքնալիք մէջ, Կապույտ Ուսուցիչ հանդէս մը կը սարքէ ի նպատակ Յունաստանի կարօտ հայրենակիցներուն եւ կը դոյնային 26.104 Փրանք, Ժառանգորդ զեղեղնով՝ 16.540։ Նոյն նպատակին համար ՍԵՆՏ Երթեկի Կապույտ Ուսուցիչ սանուհիները կը դոյնային 10.000 Փրանք (զուտ հասոյթ)։ Նոյն կարգ մակերպութեան յիշելի սանուհիները ծանուցին երկու հասոյթներ ձեռնարկներ ի նպատակ դպրոցին։

Մարտի 1-ին ամէնէն ժողովուրդական արտաբերան, Փալկար Օստալի մէջ Կապույտ Ուսուցիչի մասնաճիւղը կ'աւելնայ աւելի քան 20.000 Փրանք հասոյթ, Նոր Տարուան առթիւ սարքուած թէյսահեղանակ մը։

Դարձեալ Մարտի 1-ին մէջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պատմի մասնաճիւղը կ'աւելնէ 40.000 Փրանք, ճաշատեղիները մը։

Օրինակ մը ալ Փարիզէն, — Կապույտ Ուսուցիչ տեղական մասնաճիւղի վերջին պարտականութիւնը դոյնած է հարիւր հարաւ Փր.՝ զուտ հասոյթ։ Տակաւին կարելի էր խօսիլ ուրիշ Միութեանց եւ կազմակերպութեանց աւելի կամ պակաս արդիւնաւոր ձեռնարկներու մասին։

Անուշա այս նիւթական լուծման արդիւնք է արժանի ժողովուրդի առատածնունդի, նոյնքան կազմակերպչական բարոյական վարկին եւ կորովին, յարատեւութեան։

Մասնաւորապէս կըրթական զետեղ վրայ կատարուած աշխատանքը ամէնէն կարգուրէջ երեւոյթն է։ Ժիւղը այն պահուն երբ կը խօսինք հայրենիքի ընդարձակման, ներգաղթի եւ ուրիշ հեռանկարներու մասին։

Եթէ կը հաւատանք թէ ինչուն է ամէնէն — մօլը ազգային՝ «ազգայնականութեան», ապա ուրեմն ինչ որ կը կատարուի աղ ուղղութեամբ, իրական վստահութիւն է ինքնին։

Ինչ պիտի արժէր նոր սերունդը մը առանց մարշալի լեզուի։ Կամ ընդարձակուած հայրենիք մը առանց նոր սերունդի։

Ինչ որ «Ջանիւր դաւաճան» կը կոչենք, տեղակ մը աւելիս է։

Անոնք խօսքը գործի վերածելով, ամէն բանէ առաջ իրական հայրենասիրութեան, — եղբայրակցութեան փաստեր է որ կուտան։ Տեղաւոր եւ արտադրելու կամքն է որ կը շնչեն։

Աւելի ետեւք եւ յարատեւութիւն, բոլորին։ Ամէնէն առաջ՝ երիտասարդութեան։

ԹԱՏՐՈՆԸ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թատրոնը արուեստներու մէջ բացառիկ տեղ մը կը զբաւէ, որովհետեւ համադրութիւն մըն է բաղադրիկ արուեստներու։ Թէեւ Թատրոնը իրեն մը բնադիր կը կազմէ կարեւոր մասը Թատրոնական արուեստին, սակայն զանազան ազգային մեծ գեր կը կատարեն շինելու համար իսկաւ կլիմայ մը։

Այսպէս, բնամարդարութիւնը, տէֆօրները, դերասաններու խաղարկութիւնը, հանդիսականներու հոգեբանութիւնը կը ստեղծեն նպաստաւոր կամ աննպաստ մթնոլորտ։

Ուրեմն Ս. Հայաստանի Թատրոնի մասին ճշգրիտ զարգացում մը ունենալու համար մեզի կը պակասէն էական տուեալներ։ Մանօթ ենք կարգ մը Թատրոնի վերականգնումը, բայց զանոնք ամբողջացնող միացեալ ազգայինը հեռու են մեզմէ։

Որքան բաղձալի պիտի ըլլար որ Ս. Հայաստանի Թատրոնական խումբը մը կարեւոր զաւ արտասահման եւ իր իսկ ինքնաւարտ բնամարդութեամբ եւ խաղարկութեամբ ներկայացնէր զանոնք։

Այս դրութիւնը համեստ եղբայրացութեան մը կը ձգտէ, — ամփոփել կարգ մը ուսումնասիրութիւններ եւ տեղեկութիւններ Ս. Հայաստանի Թատրոնի մասին։

Ընդհանրապէս ամէն երկրի մէջ մարդիկ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ կը յաճախեն Թատրոն, իսկ Սորբոնային Հայաստանի մէջ հայ ժողովուրդը ծայրայեղ խանդավառութեամբ կը հետեւի Թատրոնական ներկայացումներուն։ Օրեր առաջ Թատրոնները դրուուած են Ս. Հայաստանի մէջ։ Արուեստները կը պատմեն թէ Թատրոնի կիշին մօտ իրարոր ձեռքէ կը խլուին տոմսակները եւ Թատրոնարանին մէջ ունենցիկները երկու զաւտութեամբ կը հետեւին ներկայացումներուն եւ կ'երթն իսկ քառանկ։

Այս թէ ինչու Ս. Հայաստանի մէջ անօրեալ կենցաղի անհրաժեշտագոյն մասը զարմած է Թատրոնը, որմէ հասարակութիւնը իր հոգեկան եւ բարոյական անունը կը ստանայ։

Նորահաս սերունդը կը դիմէ Թատրոն որոյ պատրաստութեամբ եւ ցանկութիւններով։ Թատրոնը մասաւոր զարգացի դեր կը խաղարկէ Ս. Հայաստանի մէջ եւ զատուած համար ալ եկեղեցիին պակասը կը լրացնէ։

Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութեան հաստատուելէն անմիջապէս վերջ, 1921-ին վերակազմուեցաւ հայ Թատրոնը։

Հայ ժողովուրդը առաջին անգամ ունեցաւ պետական միասին Թատրոն, ազատագրուած պատահականութիւններէ եւ այս Թատրոնը ապրեցաւ հայրենի հողի արտին՝ Երեւանի մէջ, շրջապատուած արտաքին դուրդուրեղով եւ շատ ինքնուրուագութեամբ եւ ունեցաւ զարգացման փայլուն հեռանկարներ։

Երեւանի առաջին պետական Դրամատիկական Թատրոնը նուիրուեցաւ մեր ամէնէն ինքնաւարտ եւ տաղանդաւոր Թատրոնագիր Գ. Սունդուկեանի անունին։

Սունդուկեան Թատրոնի մէջ, որ Հայաստանի «Քոմիտէի» Դրամատիկը կը համարուի, արժէքաւոր հին ու նոր դերասաններու խումբ մը կը խաղայ, հայ դասական թէ նորագոյն խաղեր, ինչպէս նաեւ միջնադարի համալսարան հեղինակներու դրածներ։

Ս. Հայաստանի երկրորդ կարեւոր Թատրոնը կը գտնուի Լեւոնիականի մէջ։

Այսօր կարելի է բոլոր չէպէս նահանգային կերպով մը որ իր շրջանային Թատրոնը չունենայ։ Այդ Թատրոնները ունին իրենց առանձին զեղեցիկ շէնքեր եւ Թատրոնական ուրոյն խումբ, առանձին խաղացանկով։

Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ կան նաեւ բացի Օֆերայէն — Կոմիտայի Թատրոնը, Պատանի Հանդիսական Թատրոնը, նուիրուած Ս. Միկիլայանի անունին որ 10-16 տարեկան զարգացականներու համար մասնաւոր Թատրոնական դեր կը խաղայ ճոխ բեմադրութեամբ, իրեն բեմադրի ունենալով յայտնի դերասաններ Մարգիս Գոյարեան եւ Աստղիկ Աղաւանդ, իսկ զեղարուեստական մասը կը ղեկավարէ Տիգրան Եսմիր-խանեան։ Այս Թատրոնի մէջ մեծ տեղ կը տրուի հէքաթային բեմադրութիւններու։ Տիկիլայի Թատրոնը նուիրուած Յովհ. Թումանյանի անունին 9-10 տարեկան երախտներու համար հաստատուած է եւ կը համապատասխանէ ծանօթ լիմիտին։ Օֆերայէնի Թատրոնը որուն ղեկարուեստական ղեկավարն է Արեւիկ Այվազեան, ինչ բեմադրութիւններ

Նոր վարչապետը գործի սկսաւ

Առաջին կառավարութեան նոր վարչապետը, Պ. Ֆելիքս Կուէն, ընտրուեցաւ 497 ձայնով, 555 ընդդիմութեամբ վրայ, եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց։

Զորեկարքի օրուան Մանամանդիւր ժողովը բացուած էր ժամը 3-ին, նախագահութեամբ Պ. Միկիլայի (համայնաւար)։ Նիստը հաղորդուեց, հանրապետական - ժողովրդական խմբակցութեան (M. R. P.) ներկայացուցիչը առաջարկեց յետաձգել մինչեւ ժամը 6։ Առաջարկը ընդհանրապէս, հաւանական զանազան բողոքներու։ Նիստը վերահասեց ժամը 6.15-ին, եւ վարչապետին ընտրութիւնը կատարուելով, նորին ընդհատուեցաւ, ընդհատար կատարելու համար։ Ժամը 8.15-ին էր որ յայտնուեցաւ արդիւնքը։ Իրեն տեսակ մը խոսքը եւ համակարգի արտադրութիւն, 35 երեսփոխաններ քուէ տուած էին Բիշմանսոյի դակին, Պ. Միկիլայի Բիշմանսոյի, երեք հողի ալ՝ զոր. ար. Կոյի։ Ամբողջ նիստը տեւած էր շուկէս ժամ, որուն ժամը դադար։ Միկիլայի վերջը դժուարութիւններ ծագած էին, իրեն հետեւեցաւ M. R. P. կողմէ դրուած պայմաններուն։ Կուսակցութեան ծոցին մէջ ալ անհամաձայնութիւններ կը տիրէին։ Շատ մը անդամներ հակառակ էին ետաթիւ կառավարութեան, վարչապետը որ եթէ զործակցին, ծայրագոյն ձայններ կը շահին յատկապէս ընտրութեանց մէջ։ Բայց կուսակցութեան վարչիներէն Պ. Պիսո (արտաքին նախարար), անհրաժեշտ գտաւ մասնակցութիւնը, թէ ներքին եւ թէ արտաքին պատճառներով։

Թէեւ տակաւին վերջնական համաձայնութիւն չգտացած չէ ընդհանուր զարգացականութեան մասին, բայց կը թուի թէ նոր զաւթիւր մեծ տարբերութիւն պիտի չունենայ նախորդին։ Նախարարութեանց թիւը պիտի ըլլայ 19, փոխանակ 22-ի։ Իւրաքանչիւր հոսանք պիտի ունենայ վեց նախարար, մէկ ալ պիտի առնուի դուռնի, իրեն հետեւեցաւ։ Ահաւանիկ հաւանական ցանկը։

Վարչապետութեան խորհրդական — Գ. Կասթոն Տէֆէն (Մարսէյի նախորդ զարգացալուր, ընկերակցական)։ Փոխ - վարչապետ — Գ. Մորիս Թորէզ (համայնաւար)։ Արտաքին նախարար — Գ. Պիսո (հինը), Աղգ. պաշտպանութեան՝ ընկերակցական մը (Օրիլ կամ Լը Թրոքեր), արտադրութեանց՝ Ե. Թիլեյոն (համայնաւար), ազգ. տնտեսութեան՝ Պիլեյոն (հինը, համայնաւար), երեսփոխան՝ Ժիւլ Մօր (ընկերակցական, փոխան Փիլիպին), ներքին՝ Լը Թրոքեր կամ Վէնանս Օրիլ (ընկերակցական, ինչպէս նախորդը), դատաւար — Պ. Թիլեյոն (նախկին, M. R. P.), կրթական՝ Գ. Թիլեյոն (համայնաւար)։ Գաւառականութեան մը, զարգացալուր՝ Մուլէ (ընկերակցական), Աշխատանքի՝ Բորաւար (համայնաւար), հողագործական՝ Թանկի - Փոլիան (ընկերակցական, հինը) եւ։

Նոր վարչապետը, Պ. Ֆելիքս Կուէն, որուն մասին կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդած էինք երկէ, բարեմոյն եւ լեզուանի մարդ մըն է եւ ընդհանուր համակրութիւն կը վայելէ։ Մովորութիւնը ըրած է առտուն ժամը 5-ին ելլել եւ իր ձեռքով պատրաստել սուրճը։ 1941-ին

ըր Թալէի Մարեան եւ Էնրամեան։ Կայ նաեւ շրջիկ Թատրոններ մը ղեկավարութեամբ Յարօ Խարաբեանի որ Հայաստանի ամէնէն հեռուոր դիւղերի ու անանիներ կ'երթայ խաղալու։

Հայաստանի մէջ այսօր գոյութիւն ունին 28 Թատրոններ, որոնց 24-ը հայկական, 2-ը ռուսական, մէկը Արարչեյանեան եւ մէկը՝ միակը աշխարհի մէջ՝ Բրաւան Թատրոնը։

Ընդհ. պատերազմի ընթացքին Ս. Հայաստանի բոլոր Թատրոնները հակառակահոգի կատարեցին հայրենասիրական Թատրոններին բեմ հանելով, տնտեսապէս աշխատանք թափեցին թիւ կուցը զորացնելու եւ ռազմաճակատի օրհասական պայքարի մասնակցող մարտիկներուն բարոյական ըր վառ պահելու համար։

Հայ Թատրոնագիրները ստեղծեցին յայտնի դրածներ որոնք կը կենսակրթացնեն հայ ռազմիկներու բացառիկ զոհաբերումը, իսկ հայ դերասանը մարմնաւորեց հայ զաւթ մարտիկներու պանծալի զեմքերը, խորհրդային թիկունքի անձնուէր մարդոց տիպաները եւ ընդդիմադիր հերոսները։

Նոյնիսկ պատմական Թատրոնագրութեան մէջ, հայ Թատրոնագիրը վերաբացուեցաւ է այնպիսի պատմական դրուագներ որոնք հրահրած են հայ դիւրապանութեան եւ ինչպիսի պայքարներու բացառիկ շրջանները եւ ստեղծած էին փառքերու եւ հին հերոսական կուիներու բարեբար կլիման, ոգեկոչելով ազգային եւ աշխրհայեալական զեղեցիկ զեմքեր եւ կենդանացող պատմաւարներ։ Անտառակցի ռուսական Թատրոնը խոր հետքեր ձգած է հայ Թատրոնագիրներու։ Խանդավառութեանց միայն։ Այս ռազմական համար մեծ աշխատանք տարած են հայ բեմադրիչները օգտուելով ռուս վարպետներէ որոնք Թատրոնական աշխարհի մէջ հեղինակութիւններ եղած են, ինչպէս Շչեպկին, Լէնսկին, Մասնաւորապէս Նէմիլովը — Տանչէլեւ, եւ մասնաւոր Մոսկուայի Գեղարուեստական Թատրոնը, որոնք բոլոր խորապէս աղղած են հայ Թատրոնի վրայ։

(Մեղացալը յաջորդով) ՀՐԱՆՑ ՍՈՐԳԻՍԵԱՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԻՄԸ

ՀԱՄԻՒՆ.— «Ի՞նչ մարմիններ զարգացրել են... Զատ անգամներ լսած եմ մեր այս սքանչելի երգը, նոյնիսկ Պոլսոյ Փրկիչ Եանի խառնուրդին մէջ, Մեծ Վարդապետին երգչախումբին երգածը, սակայն ոչ մէկ մարմանակ ստանալ խոր ազդեցութիւն թողած է իմ վրայ, որքան անցեալ կիրակի Եամիկի դարոցի հանդէսին, երբ տաղերն անգամ մարտադրոյր բացուելուն, 45-ն 12 տարեկան 45—50 Հայտեղաւորներ, իրենց վարժութիւններուն ղեկավարութեամբ երգեցին, «Ո՛վ մեծառաջան զու լեզուն»:

Մինչեւ դուռը լիցուած էր մեր Մատուռ-ըզարոցը: Եկած էին բոլոր ծնողները: Այդ օրը բոլորը բացառաբար թողած էին նաւորի եւ ԿՍԻԻ սեղանները, իրենց փոքրիկներուն բերնէն լսելու համար իրենց զմայլուն լեզուն», լսելու անոնց երգերն ու արտասանութիւնները իրենց թոթով լեզուով եւ ուրախանալու անոնց հետ:

Մեր դպրոցը նոյն իսկ պատերազմի տարիներուն շատ զիջ բացառութեամբ միշտ բաց մնաց: Առաջ կը կառավարուէր «Համապաշտօնի» մասնաճիւղին կողմէ, «Ժամանակակից» իր կեդրոնին եւ Ծր. Կապույտ ընդհանրական դպրոցի հետ միասին: Այս վերջին շրջանին Եկեղեցական Ընկերակցութիւնը ինք ստանձնեց դպրոցին հոգածութիւնը եւ իր կողմէ կազմուած հոգաբարձութիւն մը Ժրայան դործունէութեամբ կը կառավարէ:

Լէոն Պուրմը պաշտպանեց իրբեւ փաստաբան, Ռիոմի դատաւարութեան ստան: Դրաման շրջանին ինքն էր որ վերակազմեց ընկերակցական կուսակցութիւնը: Ընթերցողները անշուշտ կը յիշեն իր համակրական նամակը՝ Դանակցութեան Օրաւան առթիւ (Մարտի 1914):

ՊՆՈՏ ԽԱՆԴԻՐՆԵՐ

Միացեալ Ազգերու անցիւն

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը անկի մատուած է, Իրանի, Յունաստանի եւ Զափայի խնդիրներուն եւ ուրիշ փշուռ հարցերու առթիւ: Հակառակ անհասկանալի եւ հաւանական խռակցութեան, — 1. Տակաւին համաձայնութիւն դրոյցած չէ ընդհ. հարաուարելու մասին, որ պիտի ստանայ 50,000 տոյր տարեկան: Եւ ձրի բնակարան: — 2. Միջոցաւ պիտի ընդհ. ժողովին ընտրութեան յանձնեց իր տեղեկագիրը: Գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ Մ. Կառնալիսը վճարած են պահել իրենց դադարները: Կայ, տակաւին, դադարաւորներու խնամակալութեան խնդիրը, որու մասին տարբեր տեսակէտներ ունին չորս մեծերը:

Այսպէսով իրենց խնդիրը, որ կը բաղկանայ 11 անդամներէ, առիթ օր պաշտօնի ժողով մը դաժմարեց լման երկու ժամ, առանց եղբայրացութեան յանգելու, սպասելով խորհրդային պատուիրակութեան ստանալիս հրահանգներուն:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՅՈՂՈՎ

ԱՅԻՆԻՔԻՆ կը հետաքրքրէ թէ Բալամաթայի (Գեղարտիս) 2000 միապետական ապստամբները զինադուր խնդրեցին, երբ կառավարական զորքը ռմբակոծեց իրենց լեռնային դիրքերը, աւելի քան մէկ ժամ: Դարկը դարբեցան, երբ ապստամբները բանագնաց մը զրկեցին, որ լեռը վերադարձաւ անգլիացի սպայի մը հետ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին: Ապստամբները 150 պատանդներ տարձեց էին, որոնք մեծ մասով ազատ արձակուեցան: Կան պայանագիրք ալ, իսկ 21 հոգի ապստամբներուն ձեռքն են տակաւին:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ԼՐԱԳՈՐԴԸ, ժան Լիւշէն, յափազանք ընկճուած էր երբ լսեց ձկնոր: Ընդհ. դատաւարը պիտի երևան — «Դաւանան», ծախուած մարդ, իր միակ Լատուածը դարձն էր, դրամի համար էր որ մասնեց իր հայրենիքը: Այս մարդը կը զրէր անգամ մը — «Ես գործակից եմ եւ պատրաստ կեանքս տալու դործակցութեան համար: Ահաւասիկ պահելի առիթ էր այդ զոհողութիւնը կատարելու: Թող վճարէ դաւանանութեան զինք»: Դառնալով մարաստանային — «Վճարէ՛ հիմա, ողջներուն ձայնը եւ մեծածնեւուն հառաչանքները: Այսպէս մարտած պիտի ըլլաւ արատ մը Ժրոնայի ձախտէն»: Դառնալով յայտարարեց թէ Լիւշէն Լալային ալ ցամ է: Եւսոյ կարգաց ուրիշ գրութիւն մը ուր ամբաստանեալը կը ըսէր — «Զօր. այդ Կոլ պէտք է, պիտի կարծիքս անորմանապիտիկ իրաւէ վերջ»: Յիշեցուց

զայն, իսկ մեր ժողովուրդը չի զանար իր բարոյական թէ ներթախան օմանդակութիւնը իր սիրած դպրոցին եւ դռնէն տնոյր վիճակին, կուտայ լիարուս, երբ դիմում կատարեն:

Անշուշտ որ կան անտարբերներ, «եղան տակը հորթ» փնտռող յաւիտեական դժգոհները եւ նոր «Մրանսպիւնները, որոնք օտարի աքցանէն բռնուած» կը վախնան որ իրենց զուակերտն ահամար կը փոխուի, եթէ չարաթը դռնէ քանի մը ժամ իրենց մարմնի լեզուով կարգան: Ասոնք ա՛մէնը կան, երբ եւ ո՛րք չէ գտնուել մէշտ: Բայց կարաւանը կը թալէ:

Հոգաբարձութեան անդամներէն Պ.Մ. Սարգիսեանի կարգացած տեղեկագրին յայտնի եղաւ, որ, Կապույտ-Սարգիսեանի մասնաճիւղը իր վերջին թէյսանդանի հառաքիլին կէսէն աւելին, 7000 Փր. ձգած է դպրոցին: Այդ. Միութեան մասնաճիւղին Կանանց բաժինն ալ խոստացած է օժանդակել:

Հանգիւր յաջող էր եւ տարուած աշխատանքը գոհացուցիչ: Այս առթիւ շնորհակալեցին եւ երկու վարժութիւնները, Տիկին Արարիկ Փէնտիկեան եւ Տիկին Լիւսի Սարգիսեան: «Վարձքներին կատար» պիտի ըսէին մեր զիշարդները: Հայ արիւնքն ալ թէ հանդէսին մասնակցութեամբ եւ թէ իրենց ձեռակերտ սիրուն խաղալիքներով աշխատանքի մեծ բաժինը ունեցան այս ձեռնարկին մէջ: Եստ ապրին ամէնըն ալ: Պ. Պ. Փափաղեանէ եւ Եմաւոն-հանէնրած նուէրները բաժնուցան փոքրիկներուն եւ վեհակահանութեան դրուեցան: — Թրքակից

նաեւ որ եթէ քանի մը հայրենասէրներ փրկած է, հարիւրաւորները դռնած է իր դրութիւններով եւ ոտակաւական կազմակերպութիւններով: «Իր միակ հայրենիքը դպրոցի վարիւն էին»: Պաշտպան փաստաբանը երեք ժամ խօսեցաւ, ամբաստանաւը ներկայացնելով իրբեւ դոհը դերման դեպքան Ապէշի, բայց անօգուտ: Երդուեալները 15 վայրկեանէն արձակեցին մահաճիւղը:

ԹԱՌԻՔԻՆ հառած լուրերու համաձայն, նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Ատրպատականի մէջ, առանց ազգի կամ եւոթի խտրութեան: Բաղադրին մէջ տեղի ունեցած է կիններու առաջին համագումարը — նոյն յուրերուն համաձայն, ծանր կուրծեր կը մղուէին Զէնճանի մէջ, Թէհրանի հիւսիսակողմը, իսկ հարաւային Իրանի մէջ զինեալ հրապարակները աւարի կուտան Իրաքի սահմանները շրջանները:

ՌՈՒՄԱՆԻՆՆ Նախկին դիկտատորը, Անտոնէսը, որ Ռուսիոյ մէջ արդեւափակուած էր 1944 Օկտոբեր 27-է ի վեր, Պուրէշի քաղաքէն փոխադրուեցաւ, դատաւելու համար: Ներքին նախարար Երկուսը (համաձայն) յայտարարեց թէ ամբաստանաւը պիտի դատուի ուրիշ 15—30 գործակիցներու հետ, ժողովրդային տեսանի մը առջեւ:

ԱՆԳՈՐԻՆ աշխատաւորական կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն մեծեղ համապարկներու մէջ յիշատակողով յանձն կ'առնէին միանալ իրենց: ԵԼԵՏՐԱԿԱՆ հասանքին զինք պիտի հաշուեն 4,984 իտալական 5,337, 1946 Յունական 145 սկսեալ:

ՅԼԱՆՏԵՆ, Նախկին վարչապետը, որ բանտարկուած էր գործակցութեան ամբաստանութեամբ, ազատ արձակուեցաւ առանց դատաւելու:

ՅԻ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՍԻ ՊԱՆԵՏՈ Քաղաքի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3-էն մինչեւ կէս յիշեր, 3 Villa d'Orleans, (metro Alésia): Մրահին յերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

Կը նուազէ Թառիս ԿԱՐԵԳԻՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, նուազ (նազ) եւ ճոխ պիլիքէ:

ՅՈՒՇԱՍԵՏՐ

Հ. Ե. Դ. ՓԱՌԻՔԻՆ Եղիպտոսի կոմիտէն ժողով կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 266-ումուար, ժամը 8,30-ին, Ժանիթ հաւաքանդին: ԻՍԻ ԼԵ ՄՈՒԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնդրը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ: Կը նախադասէ ընկերը Հրայի Մամուլ: Գեղարուեստական բաժնիին կը մասնակցին Թառիս Արդար, Բենո եւ Վրացի Կինտոն: Կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները:

ՅԻ. Կ. ԽԱՍԻ Իսի ԼԵ Մուլիմոյի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 2,30-ին, իրիմեան սրահ, 2 rue de la Defense: Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամութիւնները ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամադուրէլ փափաղողները:

ՀՈՒՅԻՆԻՆԻՆ Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան իր ծանուցանիքն թէ իր երկու հոգեհատարներուն ԹԱՌԻՔԻՆԻՆ Եւ ԵԼԱՌԻՆԻՆ իշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին հանդուցեալներուն իշատակին յարգողները:

Le Gérant: H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պարսամեան մէկ տարեկան «Յաւալ» կը նուիրեն իրենց զեռայրին՝ Պ. Ստեփան Կըստանի, Քալիֆորնիա:

Վարդանէն Տիկին Յ. Երամեան մէկ տարեկան «Յաւալ» կը նուիրէ Ամերիկա իր եղբոր, Պ. Սողոմոն Բարեկնի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Վարսանդեան» մարզական խումբը հրաւիրեց Մարտի 1-ի «Ստախեան» մարզական զինակի խումբը, Կիրակի առաւօտ ժամը 1,30-ին «Լէն Ռոք» մարզադաշտին վրայ: Դաշտին վրայ փայտեղան Խառնական խումբը տղաք Պ. Միքայէլեան եւ Ա. Մալեան, նաեւ Վարսանդեան խումբը տղաք եւ յաղթեցին «Ստախեան» խումբին: Կարտան շահեցաւ 4 — 1 ուլ: — Ստեփան

ՀՈՒՅԻՆԻՆԻՆ Մօտ տարի մը առաջ Ալեքսանդր մէջ մեզմէ առ յաւէտ բաժնուցեալ Լէզնոնակ մեծ անդամահատ ընկերներէն ՉԱԼԻ (ԿԱՐԱՊԵՏ) ՍԱՐԱՀԱՄԵԱՆԸ որու ազգային այրին հոգեհանգիստեան պաշտօն կատարել պիտի տայ այս կիրակի առաւօտ, Մարտի 1, Փրատոյի Ս. Թարգմանաշար Մայր եկեղեցին մէջ:

Յրանաական Բառակի Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ Մարտի 1-ի եւ շրջանի բոլոր ընկերները որ դան իրենց յարգանքը բաժնի տալու ողորացեալ ընկերով անմոռանալի յիշատակին:

ՓԱՌԻՔԻՆ Հայոց Աղապապեան Ընկերութիւնը թէյսանդան մը պիտի տայ Մարտ 31-ի կիրակի, Սոսոյան ընդունելութեան սրահ, ի նպատակ աղջատներուն: Նկատի ունենալ արագ թուականը:

Այրի Տիկին Քէհեանեան եւ դուակները կը ծանուցանեն թէ՛ այս կիրակի 27 Յունուարին, Հայոց եկեղեցին մէջ հոգեհանգիստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՄԻՐԱՆ Քէհեանեանի մահուան տարեկիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԼԻՈՒՆ Ծրանահայ Կապույտ ընդհ. հարաւարելու պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2-էն մինչեւ իրիկուն ժամը 10-ը Côte d'Or սրահին մէջ, Place du Pont (76 Cours Gambetta): Ընտրի ճաշ, ճոխ եւ մատչելի պիլիքէ, բազմաթիւ տնայինակներ:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՆԻ Պ. Կարապետ Գուրգուսեան Տարսնոցի, իր զօր կողմէ (Ամերիկա): Պատեւաղմէն առաջ կը ընտրէր Փարիզ, Տեղեկացեալ Պ. Յակոբ Փափաղեանի, 150 rue Lafayette, Vienne, (Isère):

ԿԱՐՏԱՆԻ Կապույտ ընդհ. եւ ծանոթանալիք ընդհ. ժողովը՝ 28 Յունուար կէսօրէ վերջ, ժամը 3-ին, ընկերակրականներու սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՒՆ Բաղմը Հայցի Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողով կը հրաւիրէ հայրենակիցները այսօր, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8,30-ին, 33 rue Dunoir: Օրակարգ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՍԱՏԱՅԵՐ

ՅՈՒՍԱՔԵՐ, դրական, գեղարուեստական եւ զետական բաժին, Բ. տարի, 1945 Դեկտ. 7, ճոխ բովանդակութեամբ: Հասցէ — B. P. 868, Le Caire (Egypte):

ՊԱՆԵՏՈ ՔԱՍԻՆԻ Հայկական դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի, Յունուար 27, ժամը 2,30-ին, Պանեճոյի Փրանսական դպրոցի ծածօթ սրահին մէջ: 88 աշակերտներ պիտի արտասանեն եւ երգեն հայերէն: Հայկ. մշակոյթի սիրող բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին:

ՃԱՄԱՐԻՆ Լ. ԱՄԱՐԻՆԻ ՔԱՒՈՒՆ ԵՐԻՄԱՅԱՆՍԻՆԻՆԻ ՓԱՍՏԻՊԱՎԱՅՐԸ . 31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur Tel. GUT. 92-65

Հայկական կերպարներ, ընտրի օղի եւ տղապար: Հարսիք, նշանադր, կնամք մոտ - նուազ օրաւ: Եւսին երեւել, ժամը 7-ին ուղեւոր տրեւելու նաւալ մատուցութեամբ երգչուհի Տիկին Սոֆիա Կարապապ: Կերակի օղիք զոյգ է:

ԿՈՒՂՈՒԻ Հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու. կրակային մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կըրնան ըլլալ: Դիմել Պ. Դաւիթեանի, 45 rue de l'Écluse, Paris:

Հ. Յ. ԴԱՇԵԱՎԱՅՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էիս, Հ. Յ. Դաշեաւ-
ցուքեան Գերագոյն Մարմինը յուշագիր մը յանձ-
նած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. Ժողովին նախագ-
հութեան, ժիւղալը Միապետին միջոցաւ, «պա-
տեմալ խաղաղութիւնը հիմն ձեռն պետութեանց արտա-
քին ճակարակներուն: Ստորեւ» քարգումարու-
թիւնը:—

Վսեմապատիւ Տէր, — Հ. Յ. Դաշեաւցոյ
— Հայ Ընկերակցութեան Կուսակցութեան — Գոր-
ծադիր Մարմնին հրահանգով, պատիւ ունիմ
ինդընդու Զեր Վսեմութեանն որ Միացեալ Ազգե-
րու Կազմակերպութեան առաջին ընդհանուր Ժո-
ղովին յայտնէ Դաշեաւցոյութեան արտաքին ող-
ջոյնները, ինչպէս նաեւ իր անկեղծ ազգայնական
ներկայ խորհրդակցութեան կատարեալ յաջողու-
թեան համար: Կուսակցութեանն արտաքին ող-
ջի բովանդակ հայտնութեան, ջերմօրէն կը յուսան
թէ այս առաջին Ժողովը նոր դարաշրջան մը պի-
տի բանայ մարդկութեան պատմութեան համար,
եւ 51 ներկայացուցիչ պետութեանց իմաստութիւ-
նը եւ բարի կամեցողութիւնը պիտի առաջնորդեն
մարդկութեանը ղեպի խաղաղ ու աւելի երջանիկ
ապագայ մը: Ներկայ Արիւսպագոսը կոչուած է ի
կատարածել բարեւ ու ծանրակշիռ աշխատանք-
ներ, բայց կարելի է վստահօրէն անկեղծ թէ
աշխարհի Ժողովուրդները որոնք այնքան դանձո-
րէն տառապեցան երկրորդ պատերազմի պատու-
հասէն, լաւագոյն պիտի նկատեն որդեգրել զա-
րգահանութիւն մը որ համապատասխան է Միաց-
եալ Ազգերու Ուխտին մէջ յայտարարուած այն ի-
տեպներուն որոնք արդարութեան եւ անկողմնա-
կալ բանայ մարդկութեան կը խոստանան բոլոր ազգերուն
կամ անհատներուն:

Անշուշտ, հանդիսանալ յայտարարութիւններ
եւ յանձնարարութիւններ ինքնին բաւական չեն երաշ-
խաւորելու համար խաղաղութիւնն ու բարի կա-
մեցողութիւնը՝ ազգերու միջեւ: Ապագայի մասին
տիրող մտահոգութիւնը կրնայ փարատել միայն
այն ատեն երբ աշխարհի Ժողովուրդները խղճ-
մտօրէն յարգեն՝ արդարութեանը բոլորին հանդէպ
ի դարձ զեկուսակցութեան:

Անհայտ իտեպներն ու հակամարտ շահեր՝ հա-
մաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդա-
յին, պատճառ եղան որ յաջորդական պետութիւն-
ները ողբալի կերպով ծախողին կարգադրելու հա-
մար բազմաթիւ ինդիքները որոնց շարքին Հայկա-
կան Հարցը որ միջազգային հանգամանք ունի, ա-
մէնէն կարեւորներէն մէկն է:

Այս ծանրակշիռ պահուստ երբ ազգերը Ժողովի
նստած են Միացեալ Ազգերու Ուխտին կիբարկու-
մին մօտին խորհրդակցելու համար, հայ Ժողո-
վուրդը կը յուսայ թէ իր պատմական հայրենիքը
Թ. Հայաստանին վերադարձնելու իր արդար պա-
հանջը լռելի պիտի դառնայ յարմարագոյն ընդհին
եւ ինչ պիտի արտայայտուի անոր մասին՝ Միաց-
եալ Ազգերու Կազմակերպութեան միջոցով:

Օգտուելով ներկայ պատմութենէն, Զեր Վսե-
մութեան կը յղեմ, ի դիմաց Հայ Ընկերակցական
Կուսակցութեան Գործադիր Մարմնին եւ անոր ա-
նունով, Հայկական Դատին գլխաւոր երեսօնները
ինչպէս նաեւ հայ Ժողովուրդին բազմաթիւներն ու
պահանջներն:

1. — Ի յարա այն բոլոր պիտի ազգերուն ո-
րոնց հաստատութիւնը Ազատութեան եւ Արդար-
ութեան Դատին մէջ միայն պաշտոնական չէր,
հայ Ժողովուրդը կը դրաւ պատու տեղ մը, ու
արդար հպարտութեամբ մըն է որ իրեն կը վերա-
պահէ երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին
Դաշեաւցոյներու կողմէն կանգնած ըլլալու պա-
տիւնը՝ կոտորելու համար բռնակալութեան վատթար
ուժերուն դէմ: Թէ ինչ է եղած իր վարձատրու-
թեան անցանկը մէջ, զաղաքակիրթ մարդկու-
թեան կը մնայ դատել:

Երբ պատերազմը պայթեցաւ 1914ին, պատ-
մական Հայաստանը տակաւին բաժնուած կը մնար
ռուսական եւ օսմանական կայսրութեանց միջեւ:
Զրկուած զաղաքական ինքնուրոյն կարգուսարքէ
եւ հետեւեալ ինքնապաշտպանութեան ամէնէն
էական միջոցներէն, Հայերը ենթարկուած էին —
Թաղերի մէջ — ծրարեալ հալածանքի եւ պար-
բարկան կոտորածներու որոնք կը կազմակեր-
պուէին յաջորդական Թուրք կառավարութեան
գործակալներէն եւ հաւանութեան: Գաղութիւնը

յայտնէր ազգացուցած է որ կանխորոշ ծրարք մը
մշակուած էր Հայերուն դէմ, որուն նպատակն էր
նախ սպառել անոնց համբերութիւնը ու յետոյ
հարգել:

Նախընթաց չորս տասնեակ տարիներուն, Ա-
րեւմտեան պետութիւնները բազմաթիւ ձեռնարկ-
ներ կատարած էին վարչական բարենորոգումներ
հաստատելու համար Թրքահայաստանի մէջ՝
կանգնել, պատուի եւ դոյզի ապահովութիւնը ե-
րաշխարհելու նպատակով: Եւ սակայն այս բոլոր
ձեռնարկները վիժուի դատապարտուած էին,
բանի որ, աւելորդ է յիշել, հայ Ժողովուրդին հա-
կատարով ամէնէն աւելի յահագնորոշող պետու-
թիւնները համապատասխան միջոցներ ձեռք չէին
առած դրական պաշտպանութիւն ընծայելու հա-
մար այս հիւսուելու Ժողովուրդին՝ ընդդէմ ապա-
կանած կառավարութեան մը բռնակալութեան:

2. — Երբ 1908 Յուլիսին, յաջող յեղաշրջումէ
մը վերջ, կը հռչակուէր Օսմ. Սահմանա-
դրութիւնը որուն կը յաջորդէր հին վարչաձեւին
տառապանք, կայսրութեան փոքրամասնութիւն-
ներէն մասնաւորաբար Հայերը, կ'ողջունէին
զեւթ. յորեւ աշխարհը փայլուն ապագայի մը: Եւ
սակայն երիտասարդ Թուրքերու բռնակալ դերը
զեւթ. պիտի փարատէր այդ պատրանքը: Կարելի
չէր զանազանել նոր վարչութիւնը իր նախորդին,
բացի թերեւս այն պարագային որ սահմանադրա-
կան կառավարութիւնը աւելի դիտականօրէն վա-
րձադ ար բարձրացէր, ինչպէս պիտի հաստատէին
յետագայ տարիներու դէպքերը: 1909ի Կիլիկիոյ
30.000 անմեղ Հայերու զարկուակի ջարդին յաջո-
րդէն 1915ի բնակչութիւնը որուն ընթացքին կոտոր-
ուցան ոչ նուազ քան մէկ միլիոն հայ աշխարհ,
կ'իյնէր ու նախաինքն: Գաղութեանը եղանակը պահե-
հուրէր իրենց վայր Թուրքներուն լուծելու համար
Հայկական Խնդիրը այնպէս ձեռք մը որ բոլորու-
մին ինքնատուրպ է իրենց — որէ անցնել ու մէջ-
աւելի վերցնել այն փոքրամասնութիւնները, ո-
րոնք իրենց վերջին կը յայտնեն: Հաստատար
Թուրքերը զիտէին թէ իրենց դիւային ոճիւրները
պիտի մոռցնէին ժամանակի ընթացքին: Եւ կըս-
կածին փորձառութիւնը հաստատել, անկէ ի վեր,
թէ յափառանքուած էին իրենց լաւատես հաշու-
ները:

Հայ Ժողովուրդին կրած ողբերգութիւնը,
վերջին եօթնամասուն տարիներուն, մեծ յուզում
պատճառեց զաղաքակիրթ մարդկութեան: Հայ
ազգիքը երախտաբարութեան պարտք ունի հանդէպ
այն մեծ ու փոքր պետութեանց որոնք վեհանձնա-
բար օգնութեան ձեռք կարկառեցին իրեն՝ յափոյ
մը ամոքելու համար իր դաւերը: Միւս - կողմէ,
սակայն, հայ Ժողովուրդը չի կրնար մոռալու-
թեան տալ այն պարագան որ եթէ պետութիւնները
ջակին աւելի հասաւը ընծայած իրենց իրաւա-
կան երկրորդ յանձնարարութեանց, Հայերու վեհա-
կը բարեփոխուէր մասին, հարկը հազարաւոր Հա-
յի կոտորածներուն մէջ զորս Թուրք Ժողովուր-
դին ներդաւար հնարամտութիւնը կազմակերպած
էր: Վերջիններուն ուղղակի մեղաւորութեամբ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. Ժողովը միաձայ-
նութեամբ ընդունեցաւ այն տեղեկագիրը որով
մասնաւոր յանձնաժողով մը կը կազմուէր հիւլէ-
ական ուժի մասին: Այս առթիւ Մ. — Նահանգներու
արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով յայտարար-
եց թէ «պետութիւնը մէկ ազգի մեղաւորութիւնն է:
Խնդիրը կը վերաբերի նոր ուժի մը որ եթէ ազգու-
հակողութեան տակ չառնուի, կրնայ ընդհանուր
կործանումի առաջնորդել մարդկութիւնը»: Պ.
Միտիւսեան Ա. պատուիրակը, Վիլհելմի եւս ճառ
մը խօսելով, զոհանակութիւն յայտնեց ստաց-
ուած արդիւնքին համար: Միացեալ Ազգերու ա-
ռաջին կործնի է այս, ապահովելու համար աշ-
խարհի խաղաղութիւնը: Նոյն զոհանակութեամբ
խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ.
Փոլ Գոնրուս: — Ապահովութեան խորհուրդը սկը-
սաւ ընել իրանի, Յունաստանի եւ ձափայի
խնդիրները, որոնց մասին դաշտառադիրներ յանձ-
նուած էին: Յունաստան չուղկի որ անդ. զօրքը
հետանա:

ՓԱՐՏԵՆ ԴԼ ԳԻՄՈՒՄ ԹՐԲԱՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ճրանալի Թրքահայ Դատի Գաղապան Յանձ-
նախարար, որ ամէն շաբաթաբար կանոնաւորա-
բար նիստ կը գումարէ, իր վերջին Ժողովին մէջ
որոշած էր հետագիւր մը ուղղել Լոնտոն Միացեալ
Ազգերու Կազմակերպութեան նախագահ Պ. Սփա-
քի, պատճենը՝ Հինգ Մեծերու պատուիրակու-
թեանց: Այդ հետագիւրը, որ զրկուեցաւ հինգաբ-
արի օր, անգամ մը եւս կը յիշեցնէ հայկական ի-
րաւունքները Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն
վրայ եւ կը պահանջէ Ռեյսիւնեան սահմաններու
կցումը ներկայ Հայաստանին:

Ամերիկայի մեր թղթակիցն ալ կը գրէ թէ
«Հայ Դատի Յանձնախարարը մանկատու եւ անընդ-
հատ առաջ կը տանի իր գործը: ՄԱԿի ընդհ. Ժո-
ղովին գումարման առթիւ հետագիւր գրեցած է, ող-
ջունելով Ժողովին գումարումը եւ յոյս յայտնելով
որ Հայաստանեւս եւս յառաջ անգամ պիտի դառնայ
Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, ամփոփ-
ուած Ռեյսիւնեան սահմաններու մէջ»:

Քուպայի եւ Հարաւ. Ամերիկայի միւս երկր-
ներուն մէջ եւս կոմիտէներ կը կազմէ: Քուպայի
կոմիտէին պատուիրակ նախագահութիւնը ընդու-
նած է Հանրապետական նախագահը: Ամերիկա-
յի հանրային կարծիքը այժմ աւելի նպաստաւոր
է Հայկական Դատին համար, շնորհիւ տարուած
աշխատանքներուն: Վերջերս ամերիկեան ժամու-
ր աւելի յանախ կը յիշէ Հայաստանի եւ Հայ Դա-
տի անունը:

Ամերիկեան Թերթերը յունուար 18ին հրատա-
րակած են հետագիւր մը, որ կ'ըսէ թէ Հայաստանի
կառավարութիւնը պաշտօնապէս դիմած է Լոն-
տոն՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ան-
դամ ընդունելու համար: Զարմանալի է որ
Ֆրանսական ժամուր արձադանք չառաւ այս կա-
րուար լուրին:

Երեկ Մեծերու

Խոստանալ Խաբար

Խնդիրը կը վերաբերի ոչ թէ երեք մեծ պե-
տութեանց, այլ Ֆրանսայի երեք մեծ կուսակցու-
թեանց, որոնք ստանձնած են կառավարութեան
պատասխանատուութիւնը:

Երկրորդ եւ արեւմտեան բանակցութիւններէ վերջ,
ընկերակցական, համայնապար եւ հանրապետա-
կան - Ժողովուրդական (M. R. P.) կուսակցութիւն-
ները վերջնական համաձայնեցան, հետեւեալ կէ-
տերուն վրայ:

1. Ինքանց թէ դառուր հակամարտութեանց
մէջ շրջադաշտ որ եւ է վերաւորական կամ նախա-
նախնայ թանալէն Մասնաւոր դժուարութիւն-
ները պիտի կարգաւորուին ուղղակի շփոթմաներով
կուսակցութեանց վարչութեան միջեւ, որպէս
զի կարելի աշխատելու ընծայուի կառավարու-
թեան, միապատ աշխատելու համար ի խնդիր
երկրին վերանորոգութեան: Երեք կուսակցութիւննե-
րը պիտի ջանան բոլոր միջոցներով պահպանել եւ
զարգացնել կառավարութեան, Սահմանադիր
Ժողովին, մամուլին եւ երկրին մէջ, ուղղափառ
համեմատականութեան ողջ մը, պաշտպանելու համար
կառավարութեան մէջ հաւաքաբար արուած որո-
շումները:

2. Երեք կուսակցութիւնները անհրաժեշտ կը
դառնան. — 1. Կառավարութեան ծրարքին մէջ ներ-
մուծել իրենց սեփական ծրարքներուն մէջ նա-
խատեսուած միջոցները որոնց մասին համաձայ-
նած էին նախորդ կառավարութեան կազմութեան
ատեն. — 2. Հաստատել եւ հրատարակել ճշգրիտ
ցուցակ մեր ներկայ աղբիւրներուն եւ պահանջ-
ներուն. — 3. Անգործին իրականացնել այն միջոց-
ները որ արդէն թուականուած են Սահմանադիր
Ժողովի կողմէ: Երեք կուսակցութեանց պատուի-
րակները ճշգրտեց եւս այդ ծրարքին էական կէտերը
եւ անոնց զործարարութեան ստիպողութեան կար-
գը: Ասկէ դատ, անոնք առաջին կարգին լրաց
սխլով պարենաւորման շնորհիւ, ստիպողական կը
դառնան անոր յուժմէ: Միեւնոյն ատեն անհրա-
ժեշտ կը դառնան վարչական խոր բարենորոգում
մը, ջնջելով անօրոշմ եւ մակարդի պաշտօնները,
աղաքայնացումը եւս. — Կը հաստատեն արհեստագ-
րական աշխատութիւնը: Կը պահանջեն ջնջել դեւա-
նադրական յարաբերութիւնները Սպանիոյ ներ-
կայ կառավարութեան հետ: Գալով դպրոցական
օրէնքին, պիտի պահպանուի 1939ի կարգուսարքը
ներկայ կառավարութեան միջոցին:

Դիւանի է որ կըրուած համաձայնութեան
մէջ որ եւ արմատաւորութիւն չկայ սպառնալ սահ-
մանաւորութեան մասին: Համայնապարները եւ
ընկերակցականները թէեւ համաձայն չեն շատ մը
կէտերու մասին, բայց կուսակցի են մէկ Ազգ.
Ժողովի, միջոցաւ M. R. P. անհրաժեշտ կը դառն
երկու Ժողովները եւ զօրաւոր իշխանութիւն մը:

Նոր դաշինքին կազմութիւնը լրացած պի-
տի ըլլար երեկ: Ամէնէն աւելի դժուարութիւնը
պատճառած է ելմտական նախարարին ընտրու-
թիւնը: Վարչապետ Պ. Ճէլէքս Կուլէն առիթ օր այ-
ցելեց զօր. առ Գոլի, որ կը գտնուի մօտաւոր դիւ-
մը, Մաւրի եւ դժուարութեամբ այցելու կ'ընդու-
նի: Անդ. մամուլը յոռետես է նոր դաշինքին տե-
ւականութեան մասին:

(ፆ. ከ ሂደቱ ላይ ሆኖ)

Մեր մէջ «ժողովրդական Համալսարան» քա-
ղաքաբնակէր տառլին տնակը գործածու է Գ.
Կ. Բառնալլեան իր «Յամատէր» ամսաթիւթով (Է-
տարի, Ա. թիւ, 1905), երբ կը ծրարէր Համալ-
սարանի մանկ Ժամօթութիւններ տալ քաժտորնե-
րուն, իր պարբերաթիւթը ուղղելով դարձեալ զըս-
բոց մը եւ յօգտակարներ դասախօսութիւնն շար-
քը Բայք փող. Համալսարանի ծրագրեր իր ամ-
նէն գործնական ձեւը դասու 1928ին, — «Յարը-
գող» Երկրտապը Գրողներու Միութիւնը կանո-
նաւոր դասախօսութիւններ կը կազմակերպէր Փա-
րիզի մէջ ամէն Հինգշաբթի երեկով, մեծ Հետա-
քըրքըրութիւն արթնցնելով ամէն կողմ, մինչեւ ար-
տաւանման, այնքան որ մեղմէ ծրագրը - կանոնա-
գիր կ'ուղէր՝ մտնանալուք ստեղծելու համար
արտաւանմանի մէջ: Մինչ եւս, չափազանց քան-
չափաւոր, չէինք կշտնար մէկ Հինգշաբթիով, շա-
բաթական մէկ հաւաքոյթով, — կը փափաքէինք
կրկնել դասախօսութիւնները արտաւանմանը եւ
մայրաքաղաքին հետաւոր չափաւոր թաղամասե-
րուն մէջ: Այդ շրջանին՝ հետաքըրքութեամբ կ'
հետեւէին Հայաստանի մէջ կատարուած կարգ մը
լիարժեքու, եւ քառասունական համալսարաններու»
Ծրագիրը շատ կը խօսէր ինծի: Փարիզի եւ ամե-
րիկեան մեծ քաղաքներու մէջ, գիւտի թէ կը գոր-
ծէին «գէղարարիկ համալսարաններ», անխառ-
տըրներուն տալու համար բարձրագոյն կրթութիւն:
Իրեն նախագահ «Յարըգող», ուղեին մեր
ստեղծարարութեանն ներկայացման (presentation)
յատկացուած Հինգշաբթիներուն տալ երկրտապը
գործներու լալարաքաւարի ձեւ միայն, իսկ պատ-
մական, գիտական ու բեղունական հարցերու մասին
կազմակերպել դասախօսութիւնն նոր շարք մը —
տեսակ մը փող. Համալսարան: Այդ շրջանին, ինու-
սները եւս կը զբաղէին «ժողովրդական Համալսա-
րանի» մը իր կազմակերպութեամբ: Հրապարակ
զրինք մեր ծրագիրը, որուն շուրջ խորհրդակցու-
թեան հրաւերեցինք Փարիզի չայրնակցական, ե-
րկրտապրական եւ մշակութային բոլոր Միու-
թիւնները: Կազմուեցաւ Յանձնախումբ մը, որ
յարբերութեան մէջ մտաւ, Փարիզի մէջ ծանօթ
Հայ հեղինակաւոր պատմաբաններուն հետ:

1928 Յունուար 8ին կատարեցինք ժող. Համա-
լսարանին բացումը, եւ դասախոսութիւնները շա-
բաթակապեալ, այնուհետեւ, Երեւանքթի, Հինը-
շաբթի, Ուրբաթ եւ Կիրակի օրերը: Երեւանքթի
եւ Ուրբաթ երեկոները երկու դաս, ժամը 9—10 եւ
10—11, Հինըշաբթի՝ կէս օրէ ետքը ժամը 2—4,
Կիրակի առաւուս, ժամը 10—12:

Դասախոսութեանց ներթերն էին, առաջին, փոքրէ, Հայոց պատմութիւն եւ՝ մասնաւորութիւն (Փրոֆ. Ն. Աղանց), Հայոց նորագոյն պատմութիւն (Մ. Էդեսեան), քաղաքական տնտեսութիւն եւ պետական իրաւունց (Ս. Նազդեղեան), Տոմարախաղութիւն եւ էյմտապահ հարցեր (Մ. Տէրլէզ-տէրեան), Առողջապահութիւն (Տոքթ. Լ. Իրիզորեան), Ֆրանսերէն լեզու (Դաւիթ Բէկ), Հայերէն լեզու (Մ. Նաթանեան), Հոգեբանութիւն (Փրոֆ. Աղայանեան), ընդհ. ազդերու պատմութիւն (Մ. Նաթանեան), Հայաստանի աշխարհադրութիւն, Հայոց նորագոյն զբաղանութեան պատմութիւն, եւ այլն:

Կ'աշխատէինք ճոխացնել զառաքողացիւր նոր
 նիւթերով, հետզհետէ նոր եւ արժէքաւոր զէմքեր
 հրաւիրելով զառաքիտութեան (քանակը թիւան
 ժէջ էինք օրինակ՝ Ա. Զօպանեանի հետ) :

Դասախոսներուն կը վճարուէր դասաժամը 25 ֆրանք, արձանադրութեան ունկնդիրներէն կը զանաւորուէր տարեկան 10 ֆրանք, իսկ պատանաւիան ունկնդիրներէն՝ ժամէ մէկ դասի համար մէկ ֆր.։ Հնաժողովրդաբանութիւնը ա՛յնքան մեծ էր, որ գաւառներէն եւ արտասահմանէն մեղէ կը դիմէին՝ խնդրելով սղադրիչ եւ բարձրագոյն դասախոսութիւններէ, տեսարաններով ցրուել ամէն կողմ, որպէսզի ուղղորդ կարենար հետեւել փող. Համալսարանի այս դասախոսութեանը, եւ մասնաւոր սղադրիչ՝ ալ պալատին կողեցիքը։

«Յարդգողոյն» համար ծանր բեռ մըն էր սահայն Ժող. Համալսարանի,— երկտասարդներն էինք եւ կը հետաքրքրուէինք զբաղակ մեղեքնով միայն: Հայր. Միռնիկեանց կողմէ եմ. Յարու Քիւնեան կ'աշխատէր մեծ նուիրումով, մինչ «Յարդգող» կը փորձէր բեռը նետել իր ուսերին: Սանասարեան Սանեբը. Միռնիկեան, որ այդ օրերուն, յաջող պարտանշողէն մը տուած էր եւ կարեւոր գումար մը (10 հազար ֆրանկ) ձեռք ձգած, մեզէ բերաւ հետեւեալ առաջարկը.— Ժող. Համալսարանը անտունել Վանասարեան Ժող. Համալսարանն, փոխարէն կը ստանձնէր Ժող. Համալսարանին բոլոր ծախքերը: Համաժողովուրդը, — ժամանակ մը մերը, իբրեւ ներքին բօրիչ, մեկնեցաւ պաշտօնավարելու Ամիէն հրահրանոցին մէջ: Տարի մը վերջ, Փարիզ վերադարձիւ, Թադեր էին Համալսարանը, իսկ «Յարդգող»ն ալ կը պլուսար: Մարմնուր մօտ:

Պատմական Հաստատությունն իր կրնար գառնալ ժող. Համալսարանը՝ եթէ ապրէր: Ինչո՞ւ չդիմադաւ: Բազմաթիւ են պատճառները:

Մկիզմները, առաւօտուն՝ աւաանդ, կէս օրէ
հոգը՝ խմբագիր, իրիկունը՝ դատ տալու կ'երթա

10. Հայաստանի օկուպացիան շրջանին, ռուսական թատրոնի բեմադիրներին հայազգի վալիսյան կոմի և բանաստեղծ վահան Տերեան Մոսկովայի մէջ հիմնեցին թատերական սթուտիան։ Անոնք վաղաժամ մահէն վերջ, Սթուտիան անցաւ նոյն պէտ յայտին ևս արժէքաւոր արուեստագէտներէն Սիմոնովի ղեկավարութեան տակ որ մեծապէս օգնեց հայկական թատրոնի դարգացման։ Անկէ վերջ 10. Հայաստանի կառավարութիւնը Երեսնանի մէջ թատերական վարժարան մը բացաւ զոր վերջերս ընդարձակելոյ ևս զօրացնելով անուանեց թատրոնական ինստիտուտ, այսինքն թատերական բարձրագոյն դպրոց, որուն տնօրէնն է վ. Վարդանեան։ Հոս կը նստնէ օրինակաւ զպարոց աւարտողները։ Այս դպրոցը ունի երեք բաժանում, — Դերասանական, բեմավարական եւ թատերագիտական։ Վերջին բաժանումին մէջ կը տրուի թատերական դրականութեան լայն ուսում, սկսեալ յունական եւ հռոմէական թատրոնէն մինչեւ Վերածնունդի եւ արդի եւրոպական եւ ռուսական թատրոնները։

Թատրոնը Խ. Հայաստանի մէջ պետական
գեղարվեստական եւ օժանդակութեան առարկայ ե-
ղած է, որովհետեւ կառավարական շրջանակները,
մոզովներդէ լայն խաւերը կրկնէլու եւ դարձեցնե-
լու լաւագոյն միջոցներէն մին կը նկատուին դայն :

Հայ թոռերը թիւններու նիւթերը ընդհան-
րապէս միայնդմանի ընդթ կը կրեն, դրուած
պարտադիր ուղիւն եւ ձգտումներով եւ յաճախ դե-
ղարուհետախան միծ արժէք չեն ներկայացներ։
Կան սակաւի յաջող դոժները ալ որոնք պատիւ կը
բերեն իսկ թատերական արուեստին։

Անշուշտ որ եւ է գեղարուեստական արտա-
 ւերտիվան պէտք է ունենալ ընկերային վարդա-
 պետութիւն մը, փոխադրական աշխատհաս-
 անք մը, հանրային խնդիր մը եւ կամ հետաքրք-
 րանքան պարզազանքի փորձածող ղէպերը ողորն
 անմիջական կապ ունենալ ընկերութիւնն հետ:
 Եականը՝ Նիւթին մօտենալու ձեւն է, եւ տալան-
 դով ու արուրեանով միայն կարելի է տալ մնացուն
 եւ վաւերական գործեր:

Ուրեմէ՛ն՝ Հայաստանի մէջ թաւորներ թաւա-
րացած է եւ վերանորոգւած՝ ժողովուրդը ողե-
ւորող խնդիրներու վերաբնութեանով: Ընկալալի՛ն
հարցերը՝ կ'արժեքաւորին իշխաւորեալապա՛հն ճամ-
բով տանելու համար ժողովուրդը իշխել որոշ ջը-
պաստակակէտ, ընդարձակելով տնտ. միտքի հո-

Ամեն դատաւարին մէջ, թաւառագիւնները, իրենց դրօշմներով տարած են ազգերը կայան տր հւ Հասցեացած որոշ բարձրութեան: Ծագելով ստղային զգացումները, հարսելով տեսիլ մը ըստ դրօշմներէ կատարած է: Միջին դարու սրբազան գաղտնաբանութիւնները կրօնական պրոպագանտի ծառայած են: Շէյքսպիրի թաւառագիւնները պայացումէն վերջ յաճախ ամբողջ ցոյցեր կատարած է, ազդեցելով անոր նպատակաւոր ողբերգութիւններէն:

Պարտադիր թատերաստղերը դուրսնանալու համար չեն զբոսած ու խաղաղությունած և՛ հրկիւրնե րու մէջ, այլ հաղորդելու մարտիւր ըստին մըսաւ Ժարտին առած արուեստի տխրաբնիւրուն հետ։ Փո- ղովորը տեսնէ ինչպիսի. դառած է իր իսկական հաղիւն եւ իր վերադարձիւումին ստուգութիւնը, ինչպէս նաեւ. իր ճակատադրին տիրանալու հա- մարը։

յի Անփորմիլ, կամ վարելու «Յարդղող»ի գրական
 հասարակությանը, կամ Զոմունեաց Ժողովները —
 40 կաողը եղած էի: Ուստի «Յարդղող»ի ուսերէն
 նետեալ «Համալսարանը»: Յետոյ մեկնեցայ Փա-
 րիզէն, եւ երբ վերադարձայ, «Յարդղող» բզիկ -
 րզիկ եղած էր թեթեւ Հրատարակելու մարտնչէն,
 ի կրեցի զայն լոյսեղցած, սկսեալ էի վերակազ-
 մել «Յարդղողը» սկզբնական խաղաղասու-
 թեամբ, թայց յանկարծ բախուծ մը Զոմունեաց եւ
 «Յարդղողի» միջեւ: Ժամանակ չունեցայ այլեւս
 «Ժող-Համալսարանով» զբաղելու: Եւ ամէն բան
 քայքայուեցաւ: Առնուց պատմութիւնը, մտերա-
 մասն, աւերի առթիւ:

Այսօր, կարելի է՝ զերաշատառակ ժող. Հա-
մալարանսը:

Երկրաշարժական զանազան Միւլթիններ
կաղմուած են Փարիզի մէջ եւ այլուր: Բոլորն ալ,
իբրեւ զօրոյնէն Միւլթին, դասաբոսող թիւներն կը
սարքեն շարժեալ մէջ որոյ երկիւնքն:

Մանուկ այդ զաստիճութեանց պատրաստութեան եւ ձեւին, արդարօրէն եւ խտրել քննողական առաջ Մերտասարգեանց այդ Միտութեանց ղեկավարութիւնը, նախ պիտի պարզեմ նոր ծրագիր մը, ներշնչուած՝ Ժող. Համալսարանի պատմութեանն, յետոյ պիտի ներկայացնեմ երիտասարդական շարժումներու պատմութիւնը եւ ղեւը, թէ ինչ կը հասկնանք երիտասարդութիւն բացատրութեամբ, ի՞նչ կը սպասենք երիտասարդութեան :

Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Արուեստի ընադաւանին մէջ Յառորոնը հօրա-
զոյն գործինն է մասնաւորեալ մտաւոր եւ բարո-
յական կրթութեան նմամբ : Ամբողջն լաւազոյն
զեկանքը ընադնն է, այն անկախաւ տարրը որ
լաւի եւ վատի ընաճուման ճշգրտ չտալունինն է :
Այն է պատճառն որ Խ . երկիրներու մէջ Յառորոնը
լաւատի է եւ կենսական , պայքարի եւ գիտակ-
ցութեան ոգիով կը զեկավարուի :

10. Հայաստանի մէջ յաճախակի մրցանակներ եւ թատերական դրականութեան սատարող ընկերութիւններ կազմուած են եւ խոշոր գումարներ տրամադրուած այս ուղղութեամբ :

Մշակույթի ներքին կոնսերվացիայի և արտաքին լուսնակների հրապարակախոսական քաղաքականության իրականացումը և վեհաբանական ժողովների թափառական երկերի ու դրամաների բարձրացումը և նվազացումը համար և հասարակութիւնը և կը հետևի մեծ հետաքրքրութեամբ և

Հայաստանի խորհրդային հանրապետության տարերքաձին առիթով պետական Որոշումով Արտետոտի դործերու ընդհանուր Տնայութիւնը բացած է թատերական մրցում, ժիւղին շնամ է 35 թատերգութիւններ, առաջին մրցանակ տրուած է՝ Բ. մրցանակը շահած են Նայովի Չարեանի «Արա Գեղեցիկ» են Վաղարշ Վաղարշեանի «Վանքաձոր», Գ. մրցանակը Վահան Շողերեանի «Անվանիք» են Լեւոն Սաղաթէլեանի «Կարմիր Մանկեր» թատերգութիւնները: Յանձնարարուած են բեմադրուելու Արա Արաքսեանի «Մեքարդ Մաշտոց», Վահան Ուիւտալէրեանի «Փիլիպպոս Անանյայի» են Լեւոն Դաշալեցի «Բենէ Տիգրան»:

Մոնղոլների և Երվանդադէի փառքերէն
ի վեր շատ քան փրփուած է ն. Հայաստանի թա-
ւառանի արուստան մէջ: Զանազն Եւթանաճէն
մինչեւ Ա. Քաջմարանի «Ռուանը», «Գէորդ
Մարգարեանին», Լ. Միքայելեանի «Վարազդա-
տը» և «Գործը», Արա Արաբաբեանի «Մառառնիկը
շարժուած են», Հրաբերի վրայն և «Մառառնաւի
մարդիկը», Արմէն Գուպկեանի «Արշալոյսին»
և «Յառաճը», Մեծ բարեկամութիւնը, Աստու-
Յարբի «Մեւ լիբան արու», Դ. Դեմիճեանի
«Երկիր Հայրենին», «Ծածֆորայի շողը», «Կա-
պուտանը», «Գաղի Բ.», Նայիրի Զարեանի և
Տիգրան Հախումեանի գործերը:

Վերջին տարւոյն յաղոտութիւններէն կը հա-
մարուի Վաղարշեանի «Յղակում»ը, դրամա քա-
ղաքային կոնկրետ շրջանին եւ «Վանքաձոր»-ը որ
կը ներկայացնէ կոլտնտեսական գիղը պատերազ-
մի օրերուն :

Ուշագրություններն առարկայ եղած է հրդիման-
քը: Գարուննան շատ էր խաղաղուհի: Վերջերս յառա-
գիշնական կատակահրդուխիմներ քան էլ իսկ խոս-
տմանյից զրոյնեքուն կորսէ, որոնցմէ կ'արսէ յի-
շէի Արարատ Բարսեղեանը եւ Բաբայանն եղբայր-
ները 1

10. Հայաստանի բնական արուեստէն դուրս եւ սնկէ անկախ, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն իտալական դրօշմերը. տարածման, իբրեւ քննիչըրայնութեան զիջրբեր: Այս նպատակով բազմաթիւ թատերգութիւններ ղրկուած են ճապարտ, մարտիկները. ստեղծւեւ մ իտիթարութիւն, մանաւանդ բազաոիկ խանդավառութիւն բաշխելու համար:

15. Հայաստանի բնական արուեստը շատ յա-
 ռաղիմա՞ծ է։ Ռուսական դպրոցներու հետեւողու-
 ինամբ բնայայտութեամբ, սեփոքներ-
 լուսաւորումը, պարբերութիւնը, յարակից մասնը
 ըրած են նուաճումներ, իսկ դիւրասաններու խա-
 յարկութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ կը կա-
 տարէ։

Նոյնպէս Թատերական քննադատները դիտա-
կէջ են եւ լուրջ: Կարծէ յիշել Հետեւեալ պարա-
գաքն՝ Մօսկուի Թատերապէս տանը տարի առաջ ճի- թու-
աստառն մէկնեցոնք Փրանսացի Թատերադիւններ
եւ զբաղէտներ, անոնցմէ մէկը երկար յօդուածա-
ծաղարք մը տուաւ, Les Nouvelles Littéraires մէջ է-
ր միջի այլոյ զրաժ մը Թէ Մոսկուայէն եւ ինչի-
կրատէն զերջ Նիւսանի մէջ է որ ամենակատարեալ
խաղարկութիւնամբ Թատրոնի ներկայացման Հան-
դիպած էր:

Հայրենական պատերազմին շատ առաջ, Մոսկովայի մէջ կազմակերպուեցաւ Հայկական արուեստի տասնորեակ, իսկ 1941 Յունիսին Մոսկովայի մէջ կրկին կազմակերպուեցաւ Հայկական թատերական արուեստին 15օրեակը։ Արուեստի այս երկու ցոյցերը արժանացան ի՛նչ հանդիսակա-ներու և ի՛նչ մասօրէի խանդավառ ընդունելու-թեան։ «Փոքր ժողովուրդ և մեծ մշակոյթ» ։ Կա-նաւ Մոսկովայի թերթերու գնահատանքներու խառնուրդ։

Սիւրբաբի հայրութիւնը հրճուանք կը զգայ տեւեկեթով որ Խ. Հայաստանի թատրոնը հասած է նշանակալից բարձրութեան, անոր բազմադասութիւնը հարուստ է, արուեստը բարձր, իսկ հնարաւորութիւններով ընդարձակ։ Կապիվ ձկայ որ ապագային շատ տարի լայն նուաճումներ կ'ունենան մեր սիրելի հայրենիքին թատրոնը եւ կը հասնի քաղաքակրթիք ուրիշ ազգերու թատրուկան արուեստի բարձրութեան։ Որովհետեւ պետական յանձն եւ աջակցութիւն կը վայելէ ան, ինչպէս նաեւ մտաւորականներու պորտուրանք եւ պիտանի ցութիւն, մասնաւորապէս Նուրիում եւ լուրջ փնտաւորներն ու մանաւանդ Ժողովրդական լայն

Հայրախնայի Թուրք...

Փառն Թանըմ: Թուրք սօթթա խմբագիրները վերջապես յիշեցին թէ՛ հայ ժողովարար Բ. Գյուլ-բեկն ունի իրենց երկրին մէջ: Թէ ամէն շաբաթու-թիւն կը վայելէ: ամ:

Այսօր, երբ Պալատ Հայերը, ափ առած են Հա-յաստանի դրամ Բախտը, բռնկեցին արքայազնի մը պէս, «Երբեք կ'այլ» կը պատմ խմբագիրն:

Շաբաթն ու պատմագիրը իրար կը հրաշտակեն Թուրք մատուլի էջերուն մէջ:

— Ո՛ր կերթա՞, արքայազններ, մենք ձեզի ի՞նչ ըրինք, որ կ'ուզէք հետանալ Թուրքիոյ պէս և աղաւթ — անխախտ Երկրի մը: Ի՞նչ կայ Հայաս-տանի մէջ: Գերի պիտի ըլլա՞: Պիտի գոյա՞: Ո՛ր դրամ չունի ոչ ալ Հայաստանին դիզել կայ հոն: Գոնէ Եւրոպա գացէ՞ք, ձեր միւս աղջակիներուն մօտ, որոնք շատ երջանիկ եւ հարուստ դիրք ունին այն տեղը:

Որպէսզի չլինարդաւանք եւ տխրիկ ընէ՞ք հոն, «վերադարձը արգիւտած» մակագրութիւնով ան-ցապիկ այ կուտանք ձեզի:

— Ահա՛, աղջակներ եւ գործունեայ պաշտ-պիւղ մըն ալ տունը ձեզի: Անքան աղաւթ ձեզնե-կէք զինք, որ ուզածնի պէս ձի կը խաղցնէ Պատրիարքարանին մէջ: Պէտք եղած պարագային ի՞նչ, ձեռքի տակէ ի՞նչունք իրեն: Ի՞նչ թոռներն իսկ ապերախութեամբ այս մարդուն դէմ: Զինք լքած Հայաստան կ'երթան...

— Ի զուր մի՛ յոգնեք, «մենք ամէն բան դե-տենք»: Գիտենք թէ՛ որ Հայր ինչ կայրուած կամ Հայաստանին ունի հոն: Գիտենք ժամանակը թէ՛ կ'եր պէտք է իսկ զանոնք իր ձեռքին եւ զօրինա-կանն ի՞նչ ձեռքով: Մեր օրէնքները այնքան զար-դարձ եւ կատարելագործուած են՝ կողոպուտի մասին...

— «Հայերու մէջ մուրացիկ չկայ»: Շատ աշ-խատեցանք որ, ձեզի սորվեցնենք մեր այլ աղա-յին արհեստը, բայց դուք հաստ զլուխ էք: Տե-սանք որ չէք սերիք այլ ասպարիզ, աղնուօրէն կտրեցիք մեր Հիւանդանոցին ձրի հացն ու միւսը, որպէսզի ձեր արժանապատուութիւնը չլիքաւոր-ւենք: Բայց դուք ապրեալստ էք...

— Ապրի՛ թա՛թաղայէնի կալվածիգնի Տիգ-րան պէյը: Մարդը երախտագրութիւն ունի իր Հայրենիքին հանդէպ: Սիրտը խաղած ինչպիսիւ դարձաւ իր աղջակիներուն անխելք ընթացքին,

եւ խառնակու: Վաղը, արդար Թուրքի մըն ալ կուտանք իրեն: Գոնէ այս մարդուն մեղքէք եւ եւ կեցէ՞ք Հայաստան գաղթելէ:

— «Փոքրամասնութիւնները շատոնց հաշ-ուեցարգարի ենթարկուած են Թուրքիոյ մէջ», իսկ մնացած «Հայերու մեծամասնութիւնը դուք է թրքական վարչութիւնն»: Վկայ՝ վերոյիշեալ պալ Տիգրանը: Աղաթիկներ եւ զուրկներ, ետ կեցէ՞ք գաղթելէ: Վերջէն պիտի գոյա՞ք հա՞...

— Լաւ գիտցէ՞ք, որ չենք մոռցած, որ վերջին պատերազմի միջոցին, ձեր սարքած խաղերը՝ մեր պաշտելի բարեկամ Գերմանները մեր ձեռքէն առ-նելու համար: Փառք Ալլաին որ Փոռ Փապէնի պէս անձնակի բարեկամ տուած էր մեզի: Եկէ՛ք, ինչօք մը նաեղեցէ՞ք ձեր տեղը: Վաղը ձեզի պէտք պիտի ունենանք՝ մեր թրքական զաւթագործու-թիւնները փորձելու համար մեր վրայ...

— Աղաթիկներ, ի՞նչ գէշութիւն տեսա՞ք ժեզէ: Ամէն աղաթութիւն տուինք ձեզի: Չարութեամբ, աղաթի եւ կողոպուտներու շնորհներն իսկ ձեզի յատկացուցինք բացառաբար...

— «Կը տեսնուի որ Հայերու մէջ, անցիւղը չմոռցողներ կան տակաւին»: Ի՞նչ որակալ աղ-գէք: Զարդուած մէկ միլիոն Հայերն իսկ ձեզի չարի տպերուն չենք: Ինչքան աղնի էին անոնք, որ իրենց կենսքը տուին թուրք սրբազան հաշագանին տակ՝ իրեն օրինապահ քաղաքացիներ...

— «Մենք, կարոն ու Արտահայեր հարաբերե-ով առեալ»: Հայ բնակիչները, ջարդուելու վախէն փախուտ տալէ առաջ, իրենց աղաւթ կամեով տուին ձեզի այլ զոհերը: Ո՛ր միայն այս, այլեւ միւս Հայիկական նախադիմերու բնակիչները, «հարաւարդարի ենթարկուելէ» առաջ իրենց զուգները տուած էին ի նպատակ թուրք կառավա-րութեան: Այսօր, այլ ճանդուցեալները ոչ մէկ պահանջ կը ներկայացնեն ձեզի դէմ: Գոն եւ եր-ջանիկ են իրենց ներկայ վիճակին: Պէտք է օրի-նակ ամենէ անոնք մէ՛կ երբ յարգէք անոնց յի-շատակը...

×

Պոլսոյ, ճեղք — Լուրճի վառած թռչիկեանը, որ հաւատարմիկ հայապահ, շուքին վախցող եւ միջակ վրայ կոխել գործացող մըն է... Ինչա-փոխական է դարձնել եւ ինչպէս է հրապարակ՝ Բա-ջաբար Հայուն իրաւունքները պաշտպանելու հա-մար:

Եթէ կամ տակաւին, Թուրքի «ազատամու-թեանը» վրայ կասկածողներ, այս հայ խմբագիրն ընթացքին կրնան համոզուիլ թէ խօսել ու մամու-լը որքան ազատ են Թուրքիոյ մէջ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՍՊԱՆԵԼՈՒ ՄՕՏ Ե ԱՐԱՄԱՆԻ (Գ. Գիրք)
ՎԱՐՈՒՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԻՒՆԵՍԻ
Հայրական սխալի մը հետեւանքով, Փետր. 10էն սկսեալ պիտի ծախուի 100 Ֆրանքի (փոխա-նակ 75ի):

Նամուս

Անցեալ կիրակի Ազգ. Միութեան Թատերա-խումբը ներկայացուց Երվանդատէի «Նամուս»-ը: Ի՞նչ պիտի ըլլար Հայ թատրոնը, արդէն այնքան ինքնուրի, եթէ չունենար Երվանդատէի մը: Հայ դերասանին զրպանը երբ կը սկսի պարզուիլ ան-միջապէս ժողովուրդին կը հրամցնէ «Նամուս» կամ «Ջուր Գիշ», եւ որսար կը լեցուի, ինչպէս եւ դերասանին զրպանը: Երվանդատէ մեր «գրասա-կանն» է եւ ժողովուրդը միշտ հաւատարիմ է անոր:

Մակայն ասիկա պատճառ. մը չէ չափա-դանցելու: Հնուի թիւները միշտ ալ յարգելի են, սակայն ինչո՞ւ Ազգ. Միութեան զերարեւեստա-կան յանձնարարութիւնը որ եւ է ճիշդ չընել նոր հեղե-նակութիւններ մէջտեղ բերելու: Այնքան ամո՞ւլ է արտասահմանի զրիշ շարժող երիտասարդութիւ-նը: Զի՞հա՞ն նոր թատերախումբ, արժանի բեմա-դրութիւն:

Գալով «Նամուս»ի ներկայացման, իբրեւ ամ-բողջութիւն զովելի էր: Պէտք է ընդունիլ որ իսկ մերի ներկայացումներուն որակը զգալիոր-էք բարձրանայ հետզհետէ: Կր տեսնենք որ լուրջ աշխատանք կայ եւ փափաք աւելի լաւ փորձելու: Միակ քաւելի երեւոյթը այն է որ շատ մը կարող դերասաններ եւ Բաղրամյանի նման տաղանդա-ւոր արուեստագէտ դուրս կը մնան այդ խումբին, ինչ ինչ պատճառներով:

Կիրակի օրուան ներկայացման թերութիւնը կը կայանար դերաբաշխութեան անհամեմատու-թեան մէջ... Անոր շուրջ պէտք է քաղաքի սիրող-ները, ասիկան կարելի չէ մէկ օրէն միւսը անոնց յանձնել այնպիսի դերեր որոնք դժուարութիւն պիտի մատնէին իրենց՝ դերասանները, այն ալ «Նամուս»ի մէջ, Երվանդատէի մահուան նամակին առթիւ...

Պ. Պատուեան ընդհանրապէս լաւ էր Բարխու-դարի դերին մէջ, սակայն տկար՝ զօրաւոր տեսա-րաններուն մէջ: Նմանապէս Ա. Միսիսեան (Ռուս-տան) անգոյն էր հոն ուր փոթորկոտ ապրումներ

պէտք է ունենար: Նոյնը կարելի էր ըսել նաեւ Ս. Մուրջեանի մասին, որուն մարմնաւորած Սէյրա-նը յաճախ թոյլ էր: Յաջող էին երկրորդական դե-րերու մէջ Ն. Պալիկեան (Հայրապետ), Վ. Սվա-նեան եւ Տ. Նշանեան, որոնք զիշ մը կը չափա-զանցէին իրենց դերովը դերերուն մէջ, եւ Ռ. Զար-դարեան զոր կ'ուզէինք տեսնել լաւագոյն դերերու մէջ: Մասնաւոր զնահատանքի արժանի է դարձ-եալ Վ. Ալթունեան, որուն Սէրգէյեւի տիպարը կատարեալ էր: Նոյնպէս Ս. Մանպաշ Մարտիրոսի դերով:

Գալով դերասանութիւններուն, առաջին տեղը պէտք է տալ Տիկին Ս. Նշանեանի (Սանամ): Առա-ջին անգամ կը տեսնէի զինքը ծեր կնոջ մը դերին մէջ: Գրեթէ անհանաչելի էր եւ սա լաւագոյն զնահատանքն է կարծեմ: Յաջող էին Տիկին Բ. Աղնաւորեան, Տիկին Պատուեան եւ Պր. Ալին Մա-թեոսեան որ վարժ եւ ճիշդ կը խաղայ, բայց պէտք է գուշ իր եռանդը քշիկ մը: Իսկ Օր. Ա. Էրզրեան Մուսանի դերով, լաւ էր անուշտ, սակայն խնդի-թուցաւ նուազ մը քան նախորդ անգամները: Կարծեմ թեթեւ մը եւրոպականացուցած էր ա-մօթեալ ձայ աղջկան դերը:

Ինչ կը վերաբերի բեմադրութեան, երկրորդ արարը անյաղոյ եւ անպատրաստ էր: Դժբախտա-բար մեր թատերասէր Հայաստանի մէջ շատ ոչնչ սովորութիւն որ ունի, — խնդրէ իր մարդին այն տեսարաններուն, ուր պէտք է լար: Եթէ նոյնիսկ շատ լաւ խաղացուած ըլլան անոնք, մեծ զգուշու-թիւն պէտք է ընել առիթը չտալու այդ յարգանքի պակասին զէպէ հեղինակ եւ դերասանները:

Հարսնիկ տեսարանը շատ լաւ անցաւ հակա-ռակ իր դժուարութեան: Յիշատակելի էր Սէրգէյ-րէկի իր պարով:

Մ. ՈՒՇԵՂ

Ինչպիսի կը գործան

Պէյրուսի «Աղբակ»-ն կը զարկէ հետեւեալ տեղեկութիւնները Օգնութեան խաչի գործունէու-թեան մասին:

Լիբանանի մէջ կանայք այս կուռ կազմակեր-պութեան շուրջ հաւաքուած են 1458 տիկիներ եւ օրիորդներ ու 115 պարմանուհիներ (Ներմուխ): Անոնք գործունէութիւնը կեդրոնացած է կրթական առողջապահական, շինարարական եւ այլ աշխա-տանքներու վրայ: Միութեան կ'օգնէ դպրոցներու եւ կայսրա դպրոցականներու, թեթեւեղութիւն թըշ-ուաւ ընտանիքներու ծանր բեռը եւ փողոցներ փրկ-կելով շատ մը մանուկներ: Բազմաթիւ դպրոցնե-րու, առաջը յարանուանական խորութեան, սա-նքերու եւ զբնական պիտանքներու համար ծախ-ւած են 9211 ուրբիական ոսկի:

Կրթական հետ դուրսնալից կը հոգայ աղաւ-տիկ երեխաներու սնունդը (պնակ մը կերակուր), որմէ 1944—1945ին օգտուած են մօտ 700 երկնեւ աշակերտներ եւ 60 անտէր եւ անկար ծերեր, ամէն օր պնակ մը տաք կերակուր ստանալով: Ընդհա-նուր ծախք եղած է 11.722 ուրբիական ոսկի:

Երկրորդ կարեւոր ձեռնարկը եղած է Դարմա-նայումը որ բացուած է Գարանի միջոցով մէջ: Առողջապահական հաստատութիւն մըն է եւ կը հասնի շրջակայ թաղերու կարիքներուն: Դարմա-նայումն ինչպէս նաեւ առողջապահական ձեռնարկ-ներու համար ծախսուած է ընդամենը 7435 ուր-բիական ոսկի:

Լիբանանի Օգնութեան խաչը Բարեգործակա-նի հետ կառուցած է Այննաւի մէջ Մայրամուս-հիւանդանոց մը: Զորս տեսակներով եւ արհաւոյ լրացած հիւանդանոց մըն է որու համար Օգնու-թեան խաչը Ամերիկայի Կ. Ռաշէն տացած 3000 առարկով ծախսած է 8541 ո. ոսկի:

Օգնութեան խաչը դնած է Եթիւս դիւղին մէջ 3000 մեծք զող եւ ծրագրած է այս հողին վրայ դրոշմ — եկեղեցի շէնք մը կառուցանել, որ ամառները պիտի ծառայէ իբրեւ կաղնուրման կա-յան չքաւոր եւ անկարակազմ երեխաներու համար: Երկրորդահայ Տիկին մը խոստացած է օգնել իրենց այս ձեռնարկին:

Այս խիստ օգտակար եւ փրկարար կանայք կազմակերպութիւնը ծրագրած է յատկապէս տարուան համար հիմնել կարուծեկ արհեստանոց մը, հայ կիներու եւ աղջիկներու դրոշ Հայթայիթի-լու համար, ինչպէս նաեւ մանկամուտ մը որուն շնորհիւ պիտի կրնան աշխատել այն արհեստ, որոնք իրենց ապրուստը ճարելու համար պար-տաւոր են ուրիշներու խնամքին ձեռք իրենց պղծ-ուիկները:

Օգնութեան խաչը ընդհանուր մուտք ունեցած է 84.483 ո. ոսկի, իսկ ելք՝ 66.592 ո. ոսկի:

Ահա պերճաբոս պատկեր մը Նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան:

ՍՍՍՍՍՍՍՍ

ՍՍՍՍՍՍՍՍ

ՎԱՐՈՒՅԱՆ ՍԵՆՆԱԿ (պատմուածքներ): Գրեց՝ Զ. Մ. Որբունի, 170 էջ, դին 150 Ֆրանք: Կեդրո-նաւեղի՝ Զր. Բալախանյան գրատուն, 43 rue Richer, Paris:

ՊՕՄՈՒՆ (Յառաջ) — Հ. Ե. Դ. Նոր Սերուն-
դի մասնակցող զինվորական զորավարը ունեցած էր
ճաշկերպություն մը պատուելի իրենց ծնողներն ու
բարեկամները, թողաւ իւր ծանօթ արահին մէջը,
որուն ճակատը զարգարուած էր հայկական եւ
ֆրանսական եռագլաներով: Ասանց անմիջապէս
տակը տեղ գտաւ էր Հ. Ե. Դ. զինանշանը պատ-
տանք վրայ ասանց արտադրուած: Սրահի մէջ ան-
կիւնը գետնուած էր նաեւ Հ. Ե. Դ. մեծագործի եւ
սպանիկով շրջանաւարտ զինանշանը: Յայտարար-
ուած ժամանակէն առաջ իսկ հրահրելու ժամանակ
կողմէ Վ. Տէրտէրեան զբաւոյր ճառար մը պարզեց
իրենց նպատակը, ապա սեղանապէս ընտրուեցան
Պ. Պ. Գ. Մեղրեան եւ Յովհ. Յակոբեան, որոնք
մինչեւ վերջ սղեւորեցին հաւաքողներ: Եղան խմ-
բերակներ, մեկնեցան, արտադրութիւնը եւ ճա-
ւեր: Բաժանեցին պարպուեցան Հ. Ե. Դ. հիմուն-
դի իրերուն, վեթեան ընկերներու եւ Նոր Սերուն-
դի կենսաբան:

Նոր սերունդի տղաքը տակաւին երէկ անփորձ
երիտասարդներ էին, իսկ այսօր իրենց կարգա-
պահութեամբ, կրթութեամբ եւ ուշիմութեամբ
շատերու նախանը կը շարժեն: Այլն ու ձախէն

նոր երիտասարդներ ամէն օր գիտեմ կը կատա-
րեն, արձանագրուելու իրենց կարգապահութեան
մէջը: Յոյս կայ որ ժողովուրդին կրկնապատկուի
Նոր Սերունդի Պոմոնի կազմը:

Համակիրներու կողմէ նախորդ նուէրներ
զամ էին Նոր Սերունդին. — կողով մը Թարմ
պտուղ, հաւ մը, 4 շիշ շամփանի եւ խոշոր երկու
պնակ թերթանուշ, որոնց վրայ մակագրուած էր,
նուէր Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդին: Ապա անուղիղ
զորուեցաւ խոշոր պնակ մը թերթանուշ (պաշտ-
մա), զոր շահեցան մեր բարեկամներէն Տէր
եւ Տիկին Յովհ. Հացադարձեանները: Երկրորդ ա-
նուէրը էր Վարապէս վանքի շրջանակուած մէկ
նկարը, հաւ մը եւ կողով մը Թարմ պտուղ: Եւ
նուէր էին նոյնպէս Նոր Սերունդի բարեկամներէն
Տէր եւ Տիկին Ս. Ալեքանդրեանները: Անուորներն
դուրսեցան 29,000 ֆրանքի դուրս մը: Ներկաները
զանազանով Նոր Սերունդի տարած աշխատանք-
ները, կրկին ինքնաբերական նուէրներ ըրին եւ դու-
րսեցան բարձրացուցին 40,000 ֆր: Երբեք չենք
ընտանեացու մինչեւ զիջերուած ժամը 10.30, եւ
ներկաները շնորհակալութիւն յայտնելով կաղ-
մակերպչներուն ուրախ տրամադրութեամբ բաժ-
նուեցան արահին:

Բոսի մը խառնակէջ Հայեր գիտելով արահին
տիրով, ուզեց էին պտուղն անոր մէջը, բայց
մնացին սեւերես: — Թղթակից

ՄԱՐՏԻՅԱՆ — Կապոյտ խաչի ընկերահամակ-
րական թէյասեղանը տեղի ունեցաւ յունուար
6ին, ժամը 2ին, Պար ինթերնասիոնալի օրահին
մէջը, ուր ընտանիքներ, մինչեւ իսկ շրջակայնէն
եկած, սեղանները զբաւած էին:

Կապոյտ խաչի նախագահը, Տիկին Արաքսի
Սուրբանյան խնդրեց բացուած յայտարարեց
չնորհաւորելով Նոր տարին եւ Ծնունդը, որմէ յի-
տոյ սեղանապէս ընտրուեցաւ Տիգրան Ստեփան-
եան: Ետեւորդ շեքը եւ ուրախ մթնոլորտ ստեղ-
ծուեցաւ անուորներու ու արեւունքներու երգե-
րով: Պ. Հմայեակ Կարեկին ալ իր կատակերգու-
թիւններով ուրախացուց հանդիսականները:

Տիկին Տեօփէճեան, Պոմոնի վարչութեան
ներկայացուցիչը, բարեւոյտ ուղերձով մը զնա-
հանեց Պուլպար Օտտոյի եւ միւս շրջաններու խա-
չուհիներու աշխատանքը: Յետոյ խօսք առաւ Պ.
Մարգարիտ Ասլանեան, պարզելով հայ ահիւնը զե-
րը Վարդանանցէն մինչեւ մեր օրերը: Ապա արե-
ւունքները հայկական տարազով կատարեցին իր-
ազական պարերը, շուքակահար Պ. Հմայեակ Կա-
րեկինի տաղանդաւորութեամբ: Ահագ մը պաշլալա
անուորի դուրեւով զոյացաւ 11,000 ֆրանք եւ մը-
նաց Պ. Տէրտէրեանի: Թէյասեղանը ունեցաւ դուրս
հասցիք 20,375 ֆրանք: Այս առթիւ կ'արժէ յիշել
որ խաչուհիները զանազանի աշխատանք կը տա-
նին: Նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ 18,000 ֆր-
անքով եւ թաղին չքաւոր հիւանդներուն եւ որ-
բերուն: Ուզած են նաեւ Աղբ. ձախտի քանակ
զարդոյն աշակերտներուն նուէրներ բաժնիլ, սա-
կայն ձախտի վարչութիւնը մերժած է, մինչ մէկ
ամիս առաջ միւնիստրի Կապոյտ խաչը 2000 ֆրանք
տուած էր նոյն զարդոյն եւ ընդունած էին այն
առեւ: — Թղթակից

29,600 պատանդներու զնդարանարումը

Ներքնադրիկ դատավարութեան յունուար
24ի նիստին մէջ, ֆրանսական դատախազը պար-
զեց պատանդներու ձերբակալութեան եւ զնդարա-
նութեան մանրամասնութիւնները: Այս առթիւ
կարգաւ Փարիզի զինուորական հրամանատարին՝
զօր. Եթուպիանի մէկ հրամանը որ կ'ըսէր.

— « Գտե՛ք է ահաբեկիչ քաղաքացիները, եթէ
իրենց զինադրութեամբ աննպատակ գետնի մը կը
ստեղծեն դերման գրաւման համար, օրով հետեւ
մենք պիտոյնք վարդապետութեան մը վերածած
ենք այն սղեւորներ որուն համաձայն անմեղները
պէտք է տուածն անոնց համար զոր գերման օստի-
կանութիւնը չի կրնար ձերբակալել:

Սպարապետ Բայլըրը մէկ հրաման ալ կը
պատահէր 50—100 համայնականները զնդարա-
նելու պայմանուած գերման մէկ զինուորի համար:
Այս հրամանին վրայ էր որ բազմաթիւ ձերբակա-
լութիւններ կատարուեցան ոչ միայն Ֆրանսայի,
այլեւ Հոլանդիայի, Պոլիտի, Նորվեգիայի եւ Տա-
նիւմարի մէջ: Գերման հրամանատարութիւնը
մեծ պարզեւնի կը խոստանար մատնիչներուն:
Դատախազը հետեւեալ թիւերը հաղորդեց իրան
Ֆրանսայի մէջ զնդարանարում պատանդներու
մասին — Փարիզ՝ 11,000, Լիոն՝ 3674, Մարսէյ՝
1513, Լիւ՝ 1143, Լան՝ 222, Ռուան՝ 658, Լիւն՝
35, Տիւն՝ 1691, Փուսթիէ՝ 82, Մթրալպուրի՝
211, Լիւն՝ 974, Լիւն՝ 2863, Բիլմոն Գիլման՝
441, Մոնիէրէ՝ 785, Պոնտո՝ 806, Լանսի՝ 571,
Մէյ՝ 22, Նիս՝ 34: Համադրումը 29,600 հոգի:

Դատախազը յետոյ պատմեց ամբողջ դիւղե-
րու հրկիզումը եւ ուրիշ կարգապահութեան սար-
տախները: Հարիւրաւոր քաղաքացիներ սպաննուե-
ցան, ձերբակալուեցան կամ արտուղեցան: Պա-
տանդներէն անոնք որ զնդարանարումներու աշու-
րեանակն կարգով, ձերբակալուած էին պարզա-
պէս անոր համար որ ձերբակալութեանց վարի
մէջ կը գտնուէին: Կիսաբարոյն նոյնիսկ ամբողջ
ընտանիքներ — ինչպէս զօրավարներ ժիլոտի,
ժոռոժի եւ Ժիւլէնի ընտանիքները: Դատախազը
եզրակացնելով, անձնապէս պատասխանատու
հռչակեց Բայլըրը, որ Երբեք եւ իրապնդութեամբ,
եւ յայտարարեց թէ 40,000 հոգի մեռած են ֆրան-
սական բանտերուն մէջ, գերման հրամանատարու-
թեան տակ: Յետոյ նկարագրեց զանգուածային
հալածութիւնը 1941 Դիկտմոմբերին, 1942 Յուլի-
սին եւ 1944 Մայիսին, ուղղուած մասնաւորապէս
Հրեաներու դէմ:

ԱՆԳԼԻԱՆԻ ԵՐ ԵՐՈՒՆԵՐՈՒՄԸ տնտեսական հա-
մաձայնութիւն մը կնքեցին, աւերեալ երկրին վե-
րաշինութեան համար:

ԵԱՆՐ ԽՈՒՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ժապեան Պոմոնի
մէջը Սպանիացիներ 20 հոգի: Վերադարձներուն թի-
ւը 500ը կ'անցնէ:

ՓԱՐԻԶԻ 80 ԵՎ ԺԱՄԱՆԻՍԿԱՆՆԵՐԸ պիտի
փախչին երկուշաբթի օրէն սպանալ: Միւս հան-
գաւորները (119) Մարտ 15ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՇ ՀԱՇՎԱՆ
ՏՈՐԵՐԻՍԻ ԳԻՄԵՆ ԵՎ ԳՈՐԴԱՆԵՐՆԵՐ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame
de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելի -
ներ, ընտրիկ արտադրութիւն, սրբապատկան կերպարներ
եւ անոնց զննելու համար: Երբեք անոնք որ
կ'ընեն երեւոյ ժամը 7ին անօթաւ ըմպելիներ
Հայի, ըմպելի Պոմոն, անոնք Ալիքսանդր եւ երբ
կ'ընեն իր նուազեցնելու համար հայկական եւ ա-
րեւելեան երկրի Գոյ Ե Պոմոնի օրհրդ:

Տիւրուի

Նիւ Երբեք հասած նամակէ մը ցաւով կ'ըմ-
անաւ մահը Բիլլըրմ Երբեքին: խաչատուրեանի
(Hach), զործոն անդամ Հայի. Դատի Եանձնա-
խումբին:

Հանդուցեալ ծանօթ էր իրեն Բարդմանը
զօր. Հարպարտի, երբ այս վերջինը ամբողջ Անա-
տոլիս ճեղքելով Երբեքին զնայ 1919ին, նախադա-
նիւրին հրահանգով, ամերիկեան հոգատարու-
թեան խնդիրը ընկելու համար: Յետոյ Պոլսոյ մէջ
վարեց Աղբ. Խնամատարութիւնը, զէմալական
շարժման ամէնէն մտահաւար օրերուն: Բանի մը
տարի տալով իր յուշերը հրատարակեց «Հայրենիք»
ամսագրին մէջ, զիւր չենք ստացած այդ թիւերը:

Անկեղծ հայրենասէր եւ ջալ չկողմանալ
սրտանց նուիրուած էր Հայի. Դատին յաջողու-
թեան: Իր մահը, որ տեղի ունեցած է յունուար
13ին, մեծ կորուստ մըն է ամէն տեսակէ տղով:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր կեան-
քի եւ զործնի մասին, մանաւանդ երբ ստանանք իր
յուշերը որոնք պատմական շրջանի մը պատկեր
կը պարզեն:

ՄԱՐՏԻՅԱՆԻ ցաւով կը հաղորդեն թէ Տի-
կին Աննա Եանձնաւորի մահէն ճիշդ ութ օր վերջ,
նոյն օրը նոյն ժամանակ (Եունուար 18ին) մեռած է
իւր զաւակը, ԳԱՆԻՆԻ ԵԱՆԻՍԻԱՆԸ, սպաւոր տան
մէջը սուգ մը եւս աւելցնելով:

ԵՐՈՒՆԵՐԸ

Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնա-
հիւղի դատախազութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը
8.30ին Studio Caumartinի օրահին մէջ. Դատախա-
զ. Մ. Կարիէ Գարաբան: Նիւթը՝ Գրական շրջան
մը (1900 — 1914): Սրահին շեքերէն իրար պա-
հաճութեամբ է:

ԻՍԻ ԼԵ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնդրեց
այս օրերէն 27 Եունուար, ձեւադրութեան մէջ:
Կը նախադրուէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ: Գե-
ղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Թուրիստ
Ալաքար, Բիւնո եւ Վրացի Կիւնոն: Կը հրահրուին
ընկերները եւ բարեկամները:

ՀՈՒՆԵՐԸ ԵՐՈՒՆԵՐԸ — Տիկին Սերունդը Պետիկ-
եան կը ծանուցանէ թէ իր երկու հոգեհատարներ-
ուն ԹԱԳՈՒՆԻ ԵՎ ԵԱՆԻՍԻԱՆԻ յիշատակին հոգե-
հանդիսով պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի
Հայոց եկեղեցին: Կը հրահրուին հանդուցեաներ-
ուն յիշատակը յարգողները:

ՅՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵՆՈ Քաշանի մա-
սնահիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կերակի 27
Եունուարին, ժամը 3ին մինչեւ կէս չորեք, 3 Villa
d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին շեքերէն իրար ա-
պահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

Կը նուազէ Թուրիստ ԳԱՆԻՍԻԱՆԻ:
Գեղարուեստական խնամուած բաժնի, նուազ
(ճալ) եւ ճոխ պիլիք:

ԳՐԱՆԻՔ ԵՐՈՒՆԵՐԸ ՀԱՅ ՊԱՆԵՆԸ —
Հայերէն գրքեր նուիրեցին, անոնց կարգին ԵՐՈՒՆԵՐԸ
ՄԵՇ ՀԱՅԻՆԸ (120) եւ ԱՆԻՍԻԱՆԻ ՏԻՊՈՂԱՆԻ (80):
Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine)
եւ դրամատիկ Պարսաֆին եւ Բայրուեան, 46 եւ
43 rue Richer, Paris:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՄԸ — Տիկին Սերունդի երկանեան,
Միլիտի եւ Կարապետ Թահմազեանները կը ինք-
նուր իրենց ժօրերը Սրահի Կարապետեան (Գր-
չհիւղի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիլմոն
(Եունուարին): Տեղեկացնել Միլիտի Թահմազեա-
նի, 23 rue Gazan, Paris (14): Կը խնդրուի յունահայ
թիւրքերէն արտաստել:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՎԻՆԵ (Յառաջ) — Մեր դաղուիք 1938ին ի
վեր զրկուած էր հայկական դպրոցէն: Սակայն
մէկ տարի ի վեր ունինք իսթիւնի թաղամասին
մէջ Սահակ — Մեղրայ անունով դպրոց մը, ու-
սուցչութեամբ Հ. Կ. Տէրտէրեանի: Դպրոցի երե-
տասարդ հոգաբարձութիւնը Յունուար 13ին Վի-
նի քաղաքապետական թաղարինի մէջ կազմակեր-
պած էր շատ զեղեցիկ հանդէս մը: Եօթնասունէ
աւելի աշակերտ-աշակերտուհիներ փոխին ի փոխ
թիւ եղան երգելու, արտասանելու եւ պարելու
համար: Ներկայացուեցաւ «Ջիւնիւտիկ» երգա-
խառն թաղարինութիւնը, որուն կը մասնակցէր
ուրիշ հոգեւոր նախադասութեամբ, զեղեցիկաւոր
թեամբ Պ. Վարդէս Միլիտարեան: Դերակա-
տարները՝ իրենց յաղոյ խաղաղութեամբ, զեղե-
ցիկ հաղապարներով, իսկ երեւելիները իրենց ճիւղ
ձայնով շատ հաճելի անահիւղ մը պատմութեան
ունկնդիր բազմութեան:

Կարճատեւ դադարէ մը վերջ, երբ ձեռնադ-
րուեցաւ նուիրատուութեան, ներկաները մըրցած
եկած էին կարծես: Բանաւորի վարչականի մէջ
դուրսը մը արդէն 25 հազար ֆրանք:

Աշակերտները մինչեւ այսօր ճիշտ յաճախ
են դպրոց, շարունակ երկու անգամ, իրկուան ժա-
մը 8—10: Միայն թէ՛ միշտ անպակաս եղած է
Կապոյտ խաչի անվերապահ ջալարները, բարո-
յապէս թէ նիւթապէս: Թղթակից 1946

ԵՐՈՒՆԵՐԸ — Մէն Ժէրմէն (Մարտի 11)
Կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ոտացած
է Այրի Տիկին Աննա Եանձնաւորի մահուան առթիւ
փոխան ծաղիկապաղի հետեւեալ նուէրները — Մէն
Ժէրմէն Հայ Կարմիր խաչի մասնաճիւղ 1000 ֆր.,
Տէր եւ Տիկին Յովհ. Պանտիկեան, Հ. Ե. Դ. Հա-
յաստան՝ հնթիւններով, Ե. Ե. Դ. Միլիտարեան Մէն
Ժէրմէն մասնաճիւղ 500ական, Տիկին Ելիզ Վա-
նահեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Զորպալանեան 300ական,
Կ. Ե. Դ. Պետրոսեան եղբայր եւ Վ. Անտոնեան
200ական ֆրանք: Նաեւ շնորհակալութեամբ ստա-
ցած ենք Եանձնաւոր ընտանիքին թաղին դպրոցին
համար 1000 ֆրանք: Այս առթիւ պարտք կը գտնա-
յայտնուի թէ Եանձնաւոր ընտանիքը 1946 Եունու-
արէն սկսեալ ամէն ամիս 200 ֆրանք կը նուիրէ
թաղին դպրոցին, ի յիշատակ իրենց ծնողքին:

ՎԱՐԴԱՆԵՐ

Միւլիտարիքի շէք արաքիմ մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն թուրք փառապանի, մասնակ-
ցութեամբ Փարիզի հայ բեմական յաւաքոյն ուժե-
րուն եւ Պ. Դ. Զուլեանի (Լիւնի Տրամաթիկէն),
կը ներկայացուի:

ԲԱՆԸ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՐԿԵՆԵԱՆ
(Միւլիտարիքի)

Այս ներկայացումն յաջողութեան համար Զանգ
է՛ք ինչպէս: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սա-
մուէլ դրամատուր եւ Ծօթ Ծէպիւսին (23 Bld. Bonne
Nouvelle):

Le Gérant: H. ACONEYAN

Բարձրագոյն ՈՐԴԱՐԱՊԱՆ, 17, Rue de la République

ՄԵՐ ԽՈՍԲԸ

ԱՌԵԼԻ ԼՈՒԲԶ

Երկրին ծանրակշիւ կացութիւնը կը հարկադրէ մեզ լրջութեան կոչ մը ուղղել բոլորին։

Լըվոթիւն մեր շարժումներէն, արտաբաշտութեան եւ հանդիպումներուն մէջ։ Ամէն քանի տառ՝ օրինակ տունիով տեղացիներէն, որոնք խոր մտահոգութեամբ կը հետեւին անխախտաց տաղանակի մը ելեւէջներուն։

Անշուշտ այս ճանապարհով վախճան մը պիտի ունենայ։ Զու՛հ՝ աշխարհաստան պատերազմի մը անաւոր ցնցումներուն, Ֆրանսան չէր կրնար ամէն բան կարգի դնել մէկ օրէն միւսը։ Աւերներ, քանդումներ, կաթմարումներ կան որ տարիներու կը կարօտին, դարմանուելու համար։

Ամէն քանի տառ՝ քայքայուած են երկրին տնտեսական ուժերը, արտադրութեան եւ փոխադրութեան միջոցները։ Եւսմուտոր խանութարուած է հիմնովին։ Արտադրող միջոցներ բաւական չեղան հաւասարակշիւելու զայն, ոչ ալ պահելու ֆրանքին դինը։ Մ. Նահանգներուն դրամական եւ նիւթական արկղերովներէր կաթիլ մը ջուր են եւ արժամանակ դարձան։

Բարոյական — հոգեբանական տեսակէտով ալ խախտած է հասարակականութիւնը, իբրեւ հետեւանք բազմազան տատանումներու։ Մարդիկ ի դուր հրաշքի մը կը սպասեն։

Բուն հրաշքը ժողովուրդը կնքն է որ պիտի գործէ, ինչպէս դերութեան շրջանին։

Շատ քան կարծած ունի զերեւ Մեծերուն — երեք յաղթական հոսանքներու փոխադարձ յարաբերութիւններէն։ Որքան ատեն որ անոնք միասնաբար կը գործեն, ընդհ. աշխուժութեան մէջ, դժուար պիտի չլլայ անցնել փոխանցման շրջանը։ Գոնէ մինչեւ նոր Սահմանադրութեան հպարտանքով եւ երեսի. ընտրութիւնները։

Արդարեւ, ծանր պատասխանատուութեան տակ են երեքն ալ, իբրեւ կազմակերպուած ուժեր։ Եւ երեքն ալ կը պահանջէ ծանրութիւնը։ Առաջին յաղթականը, համայնապար կուսակցութիւնը, Հոկտեմբեր 21ի ընտրութիւններէն ի վեր միշտ կը յիշենք թէ պարտաւոր է ստանձնելու ամէն պատասխանատուութիւն։ Մինչեւ իսկ դաշինքին կազմութիւնը, ինչպէս առաջարկեցին երկու անգամ։

Եթէ այս անգամ ալ հասանելան միւս երկուքն են միասին վարել երկրին ճակատաբեր, պատճառն այն է որ իրենք ալ նկատի կ'առնեն արտաքին ազդակները։

Ի վերջոյ Ժրմանան չի կրնար մեկուսանալ, տակաւին որ անաւոր հոգեբուն մէջ, ոչ-բարեացակամ աշխարհի մը դիմաց։

Ինչպէս չառ մը տեղական — նոյնիսկ Դիմադրական — թերթեր, նոյնպէս օտար մամուլը եւ մանաւանդ անգլիական թերթեր անհամբեր կը սպասեն տաղանակի ելեւի։ Շատերը յոռետես են, մայլ ենթադրութիւններով։ Ուրիշներ կուսակցական կամ շահակցական ակնոցով կը դատեն կացութիւնը։ Բայց, բոլորն ալ կը խոտովանին թէ զօրաւոր Ֆրանսա մը ինքնական պահանջ է եւրոպայի ապահովութեան եւ բարօրութեան համար։ Մասնաւոր ալ պահանջ էր արագացող իրա՛ն է նոր ուժ մը, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը, որուն մէջ առաջնակարգ դեր մը կ'իյնայ Ֆրանսայի։

Մեկը կը մտայ մազթել որ հիւրընկալ երկիրը այս փորձերին ալ անցնէ անոնց արտադրող ցնցումներու, շարունակելու համար իր վերելքը։ Մինչ այլ, անգամ մը եւս հրաւեր լրջութեան։ Գաղութիւն բարիքն ալ այդ կը պահանջէ։

Զգուշանալ, մանաւանդ, արձաբանային մարդանոցնէ։ Եւ ուրիշ որ եւ է շարժումն որ կրնայ զիջողութիւն պատճառել։

Ձմռանը որ մեր դիմացը կը գտնուի հոգին վաւած ժողովուրդ մը։

Մեր ներքին կենսին ամբողջումն ալ կը պահանջէ համբերութիւն եւ պայքարելու, ինքնամփոփ աշխատանք։

Պէտք է հաստատուն դետին մը ունենանք, դիմաւորելու համար ոչ միայն օրուան հոգերը, այլեւ զալիք պարտականութիւնները։

Ինչպէս ալ կարգադրուի Հայիկ. Դատը — ընդարձակում հոգեւոր — ներգաղթ մը պիտի կարգ մակերպուի։ Միայն այս ձեռնարկը ուժերու լաւութեամբ կը նշանակէ։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

Մ. ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3. Երբ 1918ի պատերազմը վերջացաւ, դաշնակից զինանալը տեղ թողնելով իր տնտեսական ըրած էին Հայերուն՝ ապաշխուհով զանոնք թէ պիտի ազատագրուէին թրքական տիրապետութենէն։ 1920 Ապրիլին, Դաշնակցներու Գերագոյն Խորհուրդը հրաւիրեց Միացեալ Նահանգներու նախագահը որպէսզի, իբրեւ իրաւաւոր, գծէ Հայաստանի սահմանները՝ Վանի, Գիւլիսի, Կարնոյ եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ որոնք տակաւին թրքական իշխանութեան տակ էին եւ որոնք, Նախագահին որոշման համաձայն, պիտի կցուէին դրացի Հայաստանի հանրապետութեան, այս վերջինը արդէն իսկ ծանցուած ըլլալով, Դաշնակց պետութեանց կողմէ, իբրեւ անկախ ու գերիշխան պետութիւն։

Սեւրի Դաշնակցութեամբ — որ ստորագրուեցաւ 10 Օգոստոս 1920ին՝ մէկ կողմէ Դաշնակց պետութեանց եւ Հայաստանի, միւս կողմէ Թուրքիոյ միջեւ — իր 85րդ յօդուածով կը վերահաստատէր Հայաստանի գերիշխան անկախութեան ճանաչումը։ Մ. Նահանգներու նախագահը իր զինուոր արձակեց 1920 Նոյեմբերին, Հայաստանի յատկացնելով մօտ 40,000 զաւ. մղոնի տարածութիւն մը։ Յետագայ զէպքերու բերումով, սակայն նորածին հանրապետութիւնը միացաւ Խորհրդային Միութեան։

Երկարատեւ ու չարաշուք յապաղումը՝ Զինադպարէն մինչեւ Սեւրի դաշնակցին ստորագրութիւնը, դաշնակց պետութեանց — եւ նոյնիսկ Ազգերու Դաշնակցութեան — չկամութիւնը՝ Հայաստանի հողատարածութիւնը ստանձնելու՝ դաշնակց բանակներու կանխահա մեկնումը Թուրքիան, Դաշնակցներուն ճակողմը գինաթափելունը Թուրք հրոսակաւորները, յաղթական պետութեանց միջեւ փոխադարձ վճարանքի տեսակարար միջոց մը։ Նահանգներուն զրգակամակութիւնը պատասխանատուութիւններ ըստ տնտեսական Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այս բոլորը վիճեցուցին պետութեանց կողմէ նախապէս արդուած որդաւանքը որոնք ձեռնկերպուած են Սեւրի դաշնակցին մէջ։ Յետագային Սեւրի դաշնակցին տեղ հաստատուեցաւ Լոզանի դաշնակցը (24 Յուլի 1923) որուն մէջ պատմութիւնը ի զուր պիտի փնտէր որ եւ է անկարելի Հայաստանի մասին։

Այն դիւանապետները որոնք քանական թուականներու սկիզբը, կոչուած էին տնօրինելու փոքր ազգութեանց ճակատադիրը, յարաբ. նկատեցին մոտացութեան տալ զան թէ զործադրել իրենց յանձնարարութիւնները հայ ժողովուրդին հանդէպ։ 1920 Դեկտեմբերին ի վեր Հայաստանը Խ. Միութեան ըստիացուցեց հանրապետութիւններէն մէկն է, իր մօտաւորութեան մէկուցին միլիոն բնակչութեամբ որ խմբուած է 12000 զաւ. մղոնէ պակաս տարածութեան մի վրայ, մինչդեռ, տակաւին թուրք տիրապետութեան տակ կը գտնուէր հայութեան պատմական հողերուն մեծագոյն մասը՝ անձլիկ, ամուլ եւ ու գրեթէ ամբողջաբնակ։

4. — Հայիկան հարցին լուծումը այսօր, կը պահանջէ. —

Ա. — Հարեանք Խ. Հայաստանի հանրապետութեան վերադարձնել հայիկան նահանգները, այնպէս ինչպէս սահմանադրուած են 1920ին, Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ, համաձայն Սեւրի դաշնակցին։ Այս պահանջին հակադրուելու նպատակով յառաջ բերուած այն շարաշուք փաստարկութիւններ թէ հայութեան չկայ այդ պատմութեան մէջ, համարժէք է Թուրքիոյ ոճիրները օրինակաւնացնելու։ Այսօր այնպիսի վրայ կ'ապրին ոչ նուազ քան երեքուկէս միլիոն Հայիկ, որոնց երկուցուկէս միլիոնը Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս։

Բ. — Հայիկին վերադարձնել եւ այնտեղ հաստատել մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայիկ որոնք ողջ մնացան են առաջին Համաշխարհային Պատերազմի արհաւիրքէն եւ այժմ կ'ապրին օտար երկրներէ, մեծամասնաբար Մերք. Արեւելքի վէջ։

Գ. — Նիւթական համապատասխան հաստացում Թուրքիային, ի հաշիւ այն բոլոր հանրային ու անհատական փախուսածութեան զրաւ Թուրքիա պաշարութիւն եւ Թուրք ժողովուրդը քանդեցին,

Յայտարարութիւն ներգաղթի արձանագրութեանց մասին

Ֆր. Ազգ. Միութեան դիւանէն ստացած ենք հետեւեւ յայտարարութիւնը, կրտարալուրբան խնդրանքով։

Խ. Հայաստանի կառավարութեան կատարած խնդրանքին վրայ, Գերագոյն Սովետի Խորհուրդը, իր 24 Նոյեմբեր 1945ի որոշումով, արտօնութիւն ընծայած է ձեռնարկելու ներգաղթի կազմակերպութեան, միջոց տալով Սփիւռքէ հայութեան հաստատուելու Մայր Հայրենիքի հողին վրայ։

Նոյն Թուականին, Գերագոյն Սովետի Խորհուրդը ինչպէս նորէն հաղորդուած է ժողովուրդին, ներգաղթողներու դիւրութեան համար, թողնուածութիւն կ'ընծայէ փոխադրելու անձնական ամէն տեսակ առարկաներ եւ կը խոստանայ տուներ կառուցանելու համար նախատեսուած ծախսերուն ծանակցել 50 աւ. 100 համապատասխան։

Ֆրանսայի Սովետական Դեսպանատունը, Գերագոյն Սովետի որոշումը՝ դործնականի վերածելով, հրաւիրած է ֆրանսահայ Ազգ. Հոգն. Միութիւնը, որպէս գաղութի պաշտօնական ներկայացուցիչ մարմին, խնդրելով որ իր օժանդակութիւնը բերէ ներգաղթի կազմակերպութեան՝ աշխատանքներուն, դիւրացնելու համար ձեռնարկին գործադրութիւնը։

Արդ, բոլոր այն Հայերը որ կը գտնուին Խորհրդ. Հաստատուել Խորհրդ. Հայաստան, Ֆ. Ա. Ը. Միութեան միջոցաւ պէտք է խնդրադիր մը ներկայացնեն, ուղղուած Խ. Հայաստանի կառավարութեան, ուրոյն լրիւ ցանկը պարտաւորել վերջ պիտի յանձնուի Սովետ. Դեսպանութեան եւ այս վերջինը պիտի գտնացնէ ներգաղթել փախաւոր Հայերու ցանկութիւնը։ Ստանալու համար խնդրադիրն օրինակները, դիմել Խ. Ա. Ը. Միութեան կեդրոնական դիւանին, Շրջանային վարչութիւններուն եւ բոլոր քաղաքացիներուն։ (Գլխ.)

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՆԹԵԼ. — Ամէն օր մամը 16, 18ին եւ 20ին Կարճ ալիք՝ 44, երկայն ալիք՝ 800—850։

ԵՐԵՎ. ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒՆԵՐ Վառցան անցեալ օր, — առաջին Լա Կառնէն մէջ (Փետոսի ինքնաշարժի գործարար), երկրորդը՝ 19րդ Թաղամասին մէջ, ուր թուրքեր եւ թուրքեր ամբարուած էին, երրորդը՝ Օպէրվիլիէ, միջնանոց մը ուր փայտ եւ ուրիշ նիւթեր ամբարուած էին։

Փնայուցիչ, թրացուցիչ — կամ քոնադրաւեցիք Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին առաջ, պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմին վերջը։

Ներկայացնելով հայ ժողովուրդին բազմանգները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Առաջին ընդհ. Ժողովին Նախագահութեան, Դաշնակցութեան Գործադիր Մարմինը վստահօրէն կը հաստատայ թէ իրաւունքի ախոյան հանդիսացող ժողովուրդները, պատեհ ժաման քաղութեան ու վճարակաւութեամբ պիտի դիմաւորեն Հայիկան Հարցը եւ արդարութիւնը պիտի գործադրեն հանդէպ ժողովուրդի մը որ կենցիկը դեհադոյն իտալներու մասին ցոյց տուած իր անյողողող հաւատարմութեան պատճառով կրեց ոճիրներուն ամէնէն քստմանին գոր պատմութիւնը երբեք արժանադարձ ըլլայ։

Զարուհիլի աղէտ մը եւ անցեալի հառն յուսաբարութիւններ չեն կրցած փրկել հայ ժողովուրդին հոգին։ Հետեւ ընկճուելէ, այն կը պահէ իր կենսունակութիւնը, եւ լրովին ու փառացօրէն հպարտ իր հինաւոր պատմութիւնով, անխախտ հաւատը ունի իր ապագայի մասին։

Արդարութիւնը եւ ազգերու պատիւը կը պահանջեն որ Հայաստանը զահագում ստանայ։

Ընդունեցէ եւսլայն...

Ստոր. Ժ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ՀԵՌԱԳԻՐ ՀԱՅԳ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս զրա՛ծ էլնք, Թրքահայ Դատի յանձնախումբը հետադիւր մը ուղղած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նախագահին։ Ահաւանքի թարգմանութիւնը։

« Թրքական Հայաստանը ապառնելու խոստումը, որ ձեռնկերպուեցաւ Միացեալ Ազգերու վարիչներուն կողմէ 1914—18ի պատերազմին առն, Հայազգեացաւ Լոզանի ժողովին մէջ։ Այս իրողութիւնը ամէնէն աղետալի հետեւանք ունեցաւ Ազգապետութեան, Իրաւունքի, Բարաբարութեան եւ խաղաղութեան դատին համար։ Թաւանք զանազան օտար երկիրներու մէջ ցրուած միլիոնաւոր Հայերուն, կը խնդրեն Լոնտոնի ներկայ խորհրդաժողովին մէջ տալ արդար լուծում մը մեր Ազգ. Դատին, վնասելով Թրքական Հայաստանի շրջաններուն կցումը Խ. Հայաստանին նեղ տարածութեան, համաձայն նախագահ Ռեյսի զեւած սահմաններուն, որպէսզի զարմանալի բոլոր ժամանակներու ամենամեծ անարդարութիւնը։

Փարիզը առանց լրագրի

Շարաթ օրէն ի վեր ոչ մէկ օրաթերթ լոյս կը տեսնէ Փարիզի մէջ, իրեն հետեանք ընդհ. զոր- ծաղուի մը որ կը խորոզէր առնէ մը ի վեր : Կիրակի օր հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ յաւելումը, որ կը ծանուցանէ դահլիճին կազմութիւնը եւ վարչապետին ծրագիրը - նամակը : Գանի մը թերթեր ալ մեքենագիր թուղթիներ հրատարակեցին, նամակի թուղթի մեծութեամբ, հաղորդելով նախադրեալներուն ցանկը :

Նոր դարձումը

Նոր վարչապետը, Գ. Ֆէրէս Կուէն, յաւելու- յաւ զանազան կազմել շարաթ իրենուն ուշ տուն : Ահապակի նոր նախարարներուն ցանկը. —

Վարչապետ առժամեայ կառավարութեան եւ նախարար ազգ. պաշտպանութեան՝ Ֆէրէս Կուէն, փոխ - վարչապետներ (անպաշտօն նախա- րարներ) Մորիս Թորէզ (Համայնավար) եւ Ֆրան- սիս Գէ (Մ. Կ. Բ.), արտաքին գործերու նախա- րար՝ Պիո (Մ. Կ. Բ.), դատական՝ Թէթիս (Մ. Կ. Բ.), անքնի՝ Լը Թրոքէր (ընկերավարական), սպառա- ղիւնութեանց՝ Շարլ Թիլիս (Համայնավար), ազգ. տնտեսութեան եւ երմտական՝ Անտէ Զի- լի (ընկերավարական), հողագործական՝ Թանկի Փոփոն (ընկերավարական), ճարտարագործական արտադրութեան՝ Մարսիլ Փոլ (Համայնավար), կրթական՝ Մարսիլ Նէկէն (ընկերավարական), հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխարդութեանց՝ Ժիլ Մօց (ընկերավարական), թղթատարական՝ Ժան Լըթուս (Մ. Կ. Բ.), գաղթային՝ Մառիուս Մոլէր (ընկերավարական), աշխատանքի՝ Ամպ- տուազ Դոնազա (Համայնավար), առողջապահու- րեան եւ բնակչութեան՝ Ռոպէր Փոփոն, վերա- շինութեան եւ քաղաքացիականութեան՝ Ֆրանսուա Պիլիս (Համայնավար), նախկին ռազմիկներու եւ պատերազմի. գոհերու՝ Լուան Գաղանովա (Հա- մայնավար), պարենաւորման՝ Լուիսպիտ (ան- կախ) : Խորհրդական վարչապետութեան եւ նա- խարար տնկիկառուութեանց՝ Կաթոն Տէֆէր (ընկերավարական, երեսփոխարին Մարսիլի), խոր- հրդական աշխատանքի նախարարութեան՝ Մա- ռիուս Փոփոն (Համայնավար), խորհրդական ազգ. տնտեսութեան՝ Ալպէր Կալէր (ընկերա- վարական), խորհրդական ճարտարաշինական ար- տադրութեան եւ ածուխի՝ Սիլվիո Լըքոն (Համա- յնավար) : Խորհրդականի երկու պաշտօններ բաց կը մնան :

Իրաւ կրճատումներ

պետական ծախսերու

Դահլիճին կազմութիւնն առաջ, վարչապետը աղիւսն նամակ մը ուղարկեց Սահմանադիր Ժողո- րդի երեք մեծ հոսանքներու խումբներէն — Համայնավար, ընկերավարական եւ Մ. Կ. Բ., պար- ղելով կացութեան ծանրութիւնը եւ պահանջով մեղքի իրենց դիրքը : Այդ նամակը միեւնոյն ատեն ծրագիր մըն է : Ահապակի հիմնական մասերը. — Երմտական վերակազմութեան ծրագիրը զոր անհրաժեշտ կը համարին անշուշտ մասնաւորա- պէսինստ է եւ հիմ թխտեր անորհակազդեցութիւնը հանրային կարծիքին վրայ զոր լուսաբանելու քա- ջութիւնը չեն ունեցած աշխատանքութեան ի վեր : Ներկայ կացութիւնը, որուն ծանրութեան վրայ պարտաւոր եմ անմիջապէս երկրի ուշադրութիւ- նը հրաւիրել, անոր ներկայացնելով անկիւղի եւ կատարեալ հարուստի մը, թէ երմտական եւ թէ տնտեսական անապահով, կը պահանջէ ծայրա- զայն խտրաբիւն, անպապաղ : Այն ճիշդ որուն պէտք է հրաւիրել աղբը, զիւրադարար պէտք է ձգտի սահմանափակել կենցաղ մը որ յայտնապէս կը դէ կ'անցնի իր նիւթական աղբիւրները : Հան- րային ծախսերու կրճատումը պիտի կատարուի թէ զինուորական եւ թէ քաղաքային վարչութեանց մէջ :

Ի ՀԱՐԱՐԻ ՁԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԴԱՐԻ

Ինչ կը վերաբերի զինուորական ծախսերուն, պէտք է ոչ միայն վերել զինւորային միջոցներուն որ կ'ընթացան հանրային կարծիքը, այլեւ իրա- կան դադար մը կատարել մեր սպառազինութեան ճիշդին մէջ : Այդ ճիշդ պիտի վերակարգէ եւ պիտի զարգացնէ, երբ մեր արտադրութիւնը միջոց- ներ ճարձէ : Այս ճանապարհ վրայ կարելի է յաւել- 40 միլիոն ֆրանքի խնանդութիւն մը :

Այսօրեանց սկսեալ, օրինակ միջին մէջ տա- րի, կը խորհիմ ընդհանուր շատ մը ազգական շի- նուորակներ, զինուորական արտադրութեանց գործարարները յատկացնել քաղաքային գործե- րուն : Կը խորհիմ նաեւ արմախի 1943ի գորապալը, եւ, ի նախկին, երաժարի որ եւ գորապալը, որ- պէսպիսի առաւելագոյն չափով արտադրելի բա- զաններ ունենանք արտադրութեան համար :

Նոյնքան խիստ կրճատումներ անհրաժեշտ են միւս ծախսարարական պարտաւորումներուն մէջ :

Ձանոնք իրականացնելու համար, երմտական նա- խարար պէտք է քացառիկ իրաւասութիւններ վայելէ : Ան պէտք է իրաւունք ունենայ զանգուա- ծօրէն կրճատելու նախատեսուած վարկերը, նոյն իսկ ջնջելու կարգ մը սպասարկութիւններ եւ վարչութիւններ, որոնց պահպանումը չի համա- պատասխաներ մեր ներկայ կացութեան :

ՅԱՆՈՒՄ — Տեղի ամենախիստ պարտաւոր, ամառային մնացեալ մասը կը յետաձգեմ վաղուան : Նրբէ մեծ կուտակցութիւններուն իրաւաստա- յաւանքին այս եւմտական, ստանձնելով ամեն պա- տասխանատուութիւն, ընկերավարականները՝ ա- առանց վերապահութեան, նամայնաւարները եւ կարողիկ ծանրապետականները (Մ. Կ. Բ.) կարգ մը զիւրադարձութիւններով :

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒՍ

Միացեալ Ազգերու խորհրդային պատուիրա- կութիւնը նամակ մը ուղարկով Ապահովութեան Խորհուրդին, մերժեց նկատի առնել իրանեան կա- ռավարութեան բողոքագիրը : Այս առթիւ յիշելով 1921ի եւ 1942ի ռուսներանեան դաշնագրերը, կը մեղադրէ Իրանի կառավարութիւնը թէ հակա- խորհրդային պայքար կը մղէ, ինչպէս Ռեզա Շա- հը : Նամակը անհիմն կը հռչակէ Իրանի կառավա- րութեան այն մեղադրանքը թէ Ս. Միութիւնը մի- ջամտած է երկրի ներքին գործերուն :

Ուղղիկութիւն հասցնելու համար, համաձայն, Ատրպատականի խորհրդային զօրքը ակնցած է 10 առ հարիւր համեմատութեամբ, յունուորէն ի վեր : Կնքուած պայմանագրութեամբ դաշնակից զինուորները պէտք է հեռանան միջին, մարտ 2, բայց Մոսկուա պաշտօնապէս ընդունած չէ այս պայմանը, իրեն հետեանք նոր դէպքերու : Ամէն պարագայի մէջ, Ս. Միութիւնը կը ապաստէ որ նախ անկէ զինուորները հեռանան :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Ատրպատականի Ժողովրդական կուսակցութիւնը հետզհետէ դէպի անջատում կ'երթայ : Թաւրիզի մէջ հաստատուե- լուսն զինուոր մը կը ծանուցանէ թէ նահանգին կա- ռավարութիւնը այսուհետեւ ինք պիտի կնքէ ա- ռեւորական դաշնագրերը : Իր նշանակէ թէ այդ հարուստ նահանգին արտադրութիւնները պիտի զրկուին Ռուսիայ, փոխանակ թէհրանի որ մինչեւ հիմա կը կարօտէր Ատրպատականին : Այս նոր քա- ղաքակառուութիւնը սկսաւ անցեալ Սեպտեմբերին, երբ ապստամբները զբաղեցին Ատրպատականը, փոխադարձաբար ջնջելով մաքսատուները Ռու- սիոյ համար :

ԻՐԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փիւմի Տեղ, որ պարտադրուած էր 80 տա- րի առաջ, Պիո Թ. պապին կողմէ, շատ մը կա- թոլիկ եկեղեցիականներ կ'առաջարկեն կէս քաղա- քային հազուստ հազնիլ : Հաւանական չէ որ Պապը հաւանի, զոնք առ այժմ :

ԼՈՒՍԻՆԻ ՀԵՏ առաջին հաղորդակցութիւնը հաստատուեցաւ ամերիկացի զննապետի մը կող- մէ, զուտորթի միջոցաւ, ինչպէս կը ծանուցանէ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարու- րէն : Այս յաղորդութիւնը նոր հորիզոններ կը բանայ դիտութեան եւ զինարուեստի համար : Երկրէն լուսին հեռավորութիւնը 362,700 քիլ. է : Խառոր ճառագայթները կը սուրան զին- արագութեամբ, 300,000 քիլոմէթր, մէկ երկվար- կեանի մէջ :

ԴԵՐՍԻՆԵՐԸ պիտի վերադարձնեն ինչ որ զոյգած են իրենց զրաւած Երկրներէն : ՊԵՐՍԻՆԻ ընկերավարականները մերժեցին ձուլ- ունի համայնավարներուն հետ, որոնք կ'առաջար- կէին բանտարկան միակ կուսակցութիւն մը կազմել : Երկրի լոյս մասի բաժնուած ըլլալով, կարելի չէ ընդհ. Ժողով գումարել :

ԱՆԳԼՈՒՅԸ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱՐԱՆԵՐԸ ալ մերժե- ցին համայնավարներուն ձուլման առաջարկը, ինչպէս դարձ էինք : Այս առթիւ քուլիւրուս- քանաձեւը կ'ընէ թէ «չի կրնար ընդունել թեկնա- ձուլութիւն ուրիշ քաղաքական կուսակցութեան մը որ արարել փիլիսոփայութիւն, ծրագիր, ղեկա- վարութիւն եւ կազմակերպութիւն ունի : Վերջին 25 տարեկան դէպքերը որ եւ կ'ապաւնէ չեն ձգել թէ համայնավար կուսակցութեան անմիջական ծրագիրը եւ հեռուոր նպատակները հասցնէ կը տարբերի մերկաներէն : Վերջին ընտրութիւններն ալ հաստատեցին թէ բանտարկան միացեալ շար- ժում մը իրապէս կազմուած է Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, այնպատարական կուսակցութեան նախ : Ռուսմէ համայնավար կուսակցութեան կը մնայ խտրականի իր պարտութիւնը, լուծել իր կազ- մակերպութիւնը եւ յանձնարարել անդամներուն որ անհատապէս թեկնածու ներկայանան աշխու- տարական կուսակցութեան :

ՆԻԻ ԵՈՐԴԻ Կարնոյ Հայրենակցականի հա- ղուստի համար զբաղուող զինուոր չարեան- կիցներէն կը խնդրուի դիմել Mr. Simon Aghabalian, 213 rue de l'Ermitage, Montreuil S/S (Seine) իրենց քաժինք մատնարու համար :

ՄԱՐՍԵՅԵՆԻ ՏՆՈՐԵՆԻ ՆԱԽԱԿ

Ինչպէս դարձ էինք, «Լա Մարսէյէզ» թերթի յաջորդական երեք թիւերուն մէջ լոյս տեսած հա- յանապատ յօդուածներուն առթիւ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի եւ Գաղթ. Խորհուրդի նախագահ- ները շնորհակալութեան նամակներ ուղարկեցին յիշեալ թերթի տնօրէնին : Այս վերջինը, Գ. Մ. Կիզար, հետեւեալ պատասխանը դրակ է Գաղթ. Խորհուրդի նախագահ ընկէ Զրանտ Մամուկի :

Մարտի, 21 Յունուար 1946

Պարոն նախագահ, մեծապէս զգածուած ենք ձեր նամակէն, որով կը յայտնէիք թէ մեր աշխատա- կից Գ. Վերնէյոյ յօդուածներուն հրատարակու- թիւնը մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերած է հայ զաւորներին մէջ :

Մեր նպատակն է եղած ճանջնել մեր հաղա- րաւոր ընկերացիներուն թէ ինչ կը ներկայացնէ ազատութեան սիրահար հայ Ժողովուրդը, որ այդ- իսկ պատճառով կրնայ ապահով ըլլալ թէ ամենա- արեւելեան ընդունելութիւնը պիտի գտնէ մեր թերթին մէջ :

ՄԵՐ ԵՄԱԿՈՅԻ ՀԱՆԴԻՐԸ

ԻՍԻ ԼԵ ՄՈՒԼԻՆՈ — Անցեալ Կիրակի Ուրմ- եան դպրոցի աշակերտները թէյատեսան մը սար- քած էին նոր տարուան առթիւ : Հաւաքուած էին աշակերտներուն մէջ մասը միայն, իսկ միւս մասը կը քաջակցէր իրենց ծնողներով : Ժամը 3ին ու- սուցուէին Ա. Սոյիկեան հանգէլը քանալով ցաւ յայտնեց քաջակներուն համար : Յետոյ սկսաւ երգերու, արտասանութիւններու շարք : Յետա- շարձք աշակերտներուն քաջակցեան մրցանակներ : Բոլոր աշակերտներու քաջակցեան կարկանդակ- ներ որոնց մեծ մասը պատրաստած էին ծնողները : Հ. Բ. Լ. Միութեան ներկայացուցիչը, Գ. Օննիկ Թադէոսեան խօսք առնելով թեյադէք ծնողներուն որ հոգ տանին իրենց զաւակներուն հայրենի դասերու պատրաստութեան, այսպիսով օգնած կ'ըլլան ուսուցչուհիներու աշխատանքին : Շնչտեց նաեւ որ աշակերտներու թիւը շատ է եւ սրահը եւ ուսուցչուհիները անհրաժեշտ են : Հո- դատար մարմինը եւ Հ. Բ. Լ. Մ. միասնաբար կ'աշխատին ուրիշ սրահ մը ձախելու եւ դպրոցը աւելի լաւ պայմաններու մէջ դնելու համար :

Անորդի դուռեցաւ քաղ մը որ քարճաքաւ աւելի քան 6000 ֆրանքի : Ծանցեալ Գ. Արտաշէս Յակոբեան, դերութեան նոր վերադարձած : Լրատու :

ՄԱՐՍԵՅԵՆԻ Նոր Սերունդի անդամներէն ընկ. Գուրգէն Գրմոյեան յաղորդութեամբ մատուցած է իրաւաստութեան համալսարանը :

ԵՈՒՇԱՏՏՏՐ

ՄԱՐՍԵՅԵՆԻ Հ. Բ. Դ. Նոր Սերունդի ԺԱ. դասախոսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի 30 Յունուար իրիկուսն ժամը 1ին Café Noailles ներքնասրահին մէջ : Դասախոս՝ Գ. Հ. Բալաեան (Փարիզէն) : Նիւթի թ. Արմիւսեան եւ իր «Վէրք Հայաստանին» ՓԱՄԻՂԻ Հայրիկ Գրմոյեան ընկերակցութեան ընդհ. Ժողովը փետրուար 3ին, Կիրակի օր, ժամը 8ին 14.30ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին : Հ. Բ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի անասա- ճիւղի դասախոսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Studio Caumartin սրահին մէջ : Դասախոս՝ Գ. Մկրտիչ Պարմանեան : Նիւթի Դիւլիան Զրեմ մը (1900 — 1914) : Սրահին շնորհակցեալ ապա- հովուած է :

ԸՆԿԵՐ Ա. ԴԻԼԻՆԱՆԴԱՆԻՆԻ մահուան առ- թիւ 300 ֆրանք կը նուիրէ ընկեր Արշալուի Հաբէլ- եան (Լիւն) Վեթերաններու Փոստին :

ՅԱՆՈՒՄ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ — Մարտի Գ. Նշան Միւսէրիսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Կարամանուկեանի, Լիւն :

ՊԻԻԻԲԻԼԵՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօ- րեղալոր՝ Ծախէն Յակոբեան եւ հօրեղորորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանքի, Գողթնի Գիւղէն), որոնցմէ թաժուած է 1917ին, Ամերիկայ Տ. Լուիս : Տեղեկացնել խմբագրութեանս : Կը խնդրուի ամե- րիկահայ թերթերէն արտատպել :

ՀԱՅՏՈՒՆ ԺԱՄԱԴԱՐԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՆՄԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐԻՍԻՆԻՆ) 28 Rue Kamponneau, Metro Belleville. Tél. Men. 64-47 Արեւիկեան եւ երազայկան համալս կերպար- ներ, ընկող օգի եւ ֆոյս ապակիներ : Հինգշաբթի օ- յիւր քաղ :

Le Gérant : H. AGONEYAN Imprimerie DUK-AGOPYAN, 17, Rue Damesse - 13

Verantwortlicher: **DER-AGOPHOS**, 17, Rue Dancourt - 34

Երանի հաւատարմութիւն...

ԵՄԲ. — Միշտ մամակներ կը ստանամք արմա... ար մը կը հարցնեն, շնորհակալ եմ աստիճանով...

— ՍՊԻՆԵՆ ԿԱՅՈՐ ԻՆՆ ՈՂՈՐ ՈՐՈՐԱՆԻ ԷՐ... Երանի հաւատարմութիւն...

Երանի հաւատարմութիւն... Երանի հաւատարմութիւն...

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴԵՍՊԱՆ Գ. ԼԵՆԻՆ ՊԵՐՏԻՆ... Երանի հաւատարմութիւն...

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴԵՍՊԱՆ Գ. ԼԵՆԻՆ ՊԵՐՏԻՆ... Երանի հաւատարմութիւն...

ԳՐԱՆԻՆ ԱՍՈՒՆԻՍ — Հայ Գրողներու Ընկե... Երանի հաւատարմութիւն...

ԴՈՒՆԻ Զ. Ա. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՆՈՒԹԻՆԸ... Երանի հաւատարմութիւն...

ԵՆՈՐԶԱՅԻՆԻՔ — Պետական ընտանիք... Երանի հաւատարմութիւն...

ՀՈՐԻՆԱՆԻՔ — ՅԱՅՈՐ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՈՐՈՇԱՆԻՔ — Երանի հաւատարմութիւն...

ԴՈՒՄԱՆ — ՅԻ. Կ. ԽԱՅԻՄ ՄԱՆՈՒՆԻՔԻՆ ԶԱՆ... Երանի հաւատարմութիւն...

ԿՊՊՈՑ ՍԱՅԻ ԶԱՆԻՔՆԵՐ ԿԱՆՈՒՄ ՄԵՐ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՍՊԱՆԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱՄԱՆԻ (Դ. ԷԼԵՐ) — Երանի հաւատարմութիւն...

ՍՊԱՆԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱՄԱՆԻ (Դ. ԷԼԵՐ) — Երանի հաւատարմութիւն...

ուած է ամբողջ աշխարհի մարդկութեան համար... Երանի հաւատարմութիւն...

Բացի բուժական, կը կատարուին այն բարի... Երանի հաւատարմութիւն...

ՏՈՐՈՒՆԻ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴԵՍՊԱՆ ՕՐԶԱՆ ԳԵՐՈՒՄ ԿԻՄԱՆԱՆԸ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՎԵՐԵՆԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴԵՍՊԱՆ ԳԵՐՈՒՄ ԿԻՄԱՆԱՆԸ... Երանի հաւատարմութիւն...

ԵՐԱՆԻ ՀԱՅՈՐ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀ

ՎԻՆԵ, 24 Յունուար — Դարձած է մեծ ալ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՎԻՆԵ, 24 Յունուար — Դարձած է մեծ ալ... Երանի հաւատարմութիւն...

Բացարձակ կատարուեցաւ այսօր եւ, հակառակ... Երանի հաւատարմութիւն...

ԳՐԱՆԻՆ ԱՍՈՒՆԻՍ — Հայ Գրողներու Ընկե... Երանի հաւատարմութիւն...

ԳՐԱՆԻՆ ԱՍՈՒՆԻՍ — Հայ Գրողներու Ընկե... Երանի հաւատարմութիւն...

Le Gérant : H. AGONEYAN Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesse - 13

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐ

ՏԵՄԻՆ (յապաղած) — 1934 է ՎԵՐ ՏԵՄԻՆԻ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՏԵՄԻՆ (յապաղած) — 1934 է ՎԵՐ ՏԵՄԻՆԻ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՏԵՄԻՆ (յապաղած) — 1934 է ՎԵՐ ՏԵՄԻՆԻ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՄԱՐԱՄԱՆԻ ԿԵՆՏՐ — Գ. ԽԱՅԻՄ ԿԻՐԵՐ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՄԱՐԱՄԱՆԻ ԿԵՆՏՐ — Գ. ԽԱՅԻՄ ԿԻՐԵՐ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...

ՓԼՆ ՏԵՄԻՆԻ — Զ. Մ. Ը. Մ. Ի նորակազմ... Երանի հաւատարմութիւն...